

▲ නිහතමානිබව-Nihathamani: නිහතමානි හැසිරීම (නිවානො ව) ධර්ම මර්ගය වඩා ගැනීමට උපකාරීවේ. මෙය මංගල කරුණක් බව මංගල සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ඩු.නි: බුද්දකපාත: 5. මඬගලසූත්‍රය, පි.34.

ණ කොටස:

ණය

▲ ණයගැති-Debt: ණයගැති ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කාමභෝගී ජීවිතයක් ගත කිරීම පිණිස අනුන්ගේ ධනය- මුදල් ණයට ගැනීමය. ණයගැතිබව දුකකි. ණයගැතිබව, දුගීබවට හේතුවේ.බලන්න: ඉණ, කාමභෝගිපුද්ගලයෝ,දුගීබව. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි : (6): 10 නිපාත: 10.2.5.1. කාමභෝගී සූත්‍රය, පි. 344, EAN:10: 91.1 One who enjoys sensual pleasures, p. 531.

ප කොටස: පක,පග,පංච,පච්,පජ්,පඤ,පඬ,පට,පය්, පත,පට්,පද,පධ,පන,පණ,පප,පබ්,පහ,පම,පය,පර, පල,පළ, පව,පස,පශ,පහ

පක

▲ පකුධ කච්චායන-Pakuda kachchayana: බලන්න: අන්‍යආගමික නායකයෝ.

▲ පොක්ඛරසාතිචුඡ්මණ - Brahamin Pokkharasati: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පොකුණු බඳු පුද්ගලයෝ -People similar to lakes: පොකුණු- විල් (දහරතළා) සතරක් ඇත:1) නොගැඹුරුය,නමුත්ගැඹුරු වැනිය 2) ගැඹුරු, නමුත් නොගැඹුරු වැනිය3)නොගැඹුරුය, එලෙසම පෙනෙන 4) ගැඹුරු ය, එලෙසම පෙනෙන. එවැනි, සිව් පුද්ගලයන් ඇතිබව මෙහි දක්වා ඇත.* එක් පුද්ගලයෙක් පළමු විල වැනිය: කය හැසිරවීම, සිවුරු දැරීම ආදී බාහිර ක්‍රියා මානව කරයි, එහෙත්, චතුස්සත්‍ය නොදනි ** තව කෙනෙක් දෙවෙනි විල වැනිය: කය හැසිරවීම... ආදී බාහිර

ක්‍රියා මානව නොකරයි, එහෙත් චතුස්සත්‍ය දනී.** අනිත්කෙනා තුන්වැනි විල වැනිය: කය හැසිරවීම... ආදී බාහිර ක්‍රියා මානව නොකරයි, චතුස්සත්‍ය නොදනි ** අන්තිමයා, සිව්වැනි විල වැනිය: බාහිර ක්‍රියා යහපත්ය, චතුස්සත්‍ය දනී, ඔහු අග්‍රය. බලන්න:උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.3.1.4 උදකරහද සූත්‍රය, පි. 226 , EAN:4: 104.4 Pools of Water, p. 186.

▲ පුක්කුසාතිඡ්ඡව-Pukkusathi Bhikkhu: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

පග

▲ පිංගලකොච්ච බ්‍රාහ්මණ -Pingalakochcha Brahamin: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පිංගියාමානවක තෙර-Pingiyamanawaka Thera: බලන්න:
උපග්‍රන්ථය:1,3

▲ පිංගියානි බ්‍රාහ්මණ- Brahamin pingiyaani: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3
පංච

▲ පංචඅංග: පාලි: පඤ්චක- five factors: පහකරගතයුතු පංචඅංග හා සතු කරගතයුතු පංච අංග මෙහි විස්තර කර ඇත. 1) අරහත්වය ලැබීම පිණිස පහකර ගතයුතු අංග 5 (පඤ්චකවිප්පතීනො) :පංච නිවරණ: කාමචන්දය, ව්‍යාපාදය, ටීන මිද්ධය, උදව්ව කුකුක්ච්චය, විචිකිච්චාව.2) අරහත්වය ලැබීම පිණිස- ආරිය වාසස්ථාන පිණිස- සතු කර ගතයුතු අං 5 (පඤ්චක සමනනාගතො): අසේඛ ගිලය, අසේඛ සමාධිය, අසේඛ ප්‍රඥාව, අසේඛ විමුක්තිය හා අසේඛ විමුක්ති ඥානදර්ශනය.බලන්න: ආරිය වාසස්ථාන, උත්තම පුරුෂයා. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (6):10 නිපාත: 10.1.2.2 පංචඅංග සූත්‍රය, පි.58,EAN:10: 12.2 Five Factors, p. 495,10.1.2.9 -10 පඨම හා දෙවෙනි ආරියවාස සූත්‍ර, පි.82-84, EAN: 10: 19.9 & 20.10 Abodes of the Noble Ones, p. 498-499.

▲ පංචඅංගික සම්මාසමාධිය:පාලි:පඤ්චකගිහිකො සමමාසමාධි -Fivefold perfect samadhi: පංච අංගික සම්මා සමාධිය,භාවේතබ්බ ධර්මතාවකි. බලන්න: භාවේතබ්බ ධර්ම.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “ කතමෙ පඤ්ච ධම්මා භාවේතබ්බා? පඤ්චකගිහිකො සමමාසමාධි: පීතිඵරණතා, සුඛඵරණතා, වෙතොඵරණතා, ආලොකඵරණතා, පච්චෙකකිණනිමිත්තං...” වර්ධනය කර ගත යුතු පංච අංගික සම්මා සමාධිය (ජාන සමාපත්ති ලැබීම) : 1) ප්‍රීතිය භාත්පස පතුරුවමින් උපදනා ප්‍රථම හා ද්විතිය ජාන සමාධිය 2) සුඛ වේදනාව භාත්පස පතුරුවමින් උපදනා ප්‍රථම, ද්විතිය හා තෘතිය ජාන සමාධිය 3) පරසින් දැනගැනීමේ නුවණ (පරචිත්ත විජානනය) සහිත සමාධිය 4) ආලෝකය පතුරුවන දිවැස් නුවණ - පරචිත්ත විජානනය සහිත සමාධිය 5) ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ නුවණ සහිත සමාධිය. සටහන: This refers to the various jhāna states: (a) is the first two jhānas, and (b) the first three. (c) and (d), according to DA, refer to telepathic awareness of others’ minds, and clairvoyance respectively. බලන්න: EDN: note: 1140, p. 475. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384, අංග.නි: (3): 5 නිපාත: 5.1.3.8 පංචඅංගිකසමාධි සූත්‍රය, පි. 58, EAN:5: 28.8 five-factored, p. 244.

▲ පංච ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රිය- Five spiritual faculties: පංච ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රිය: සද්ධා ,වීරිය,සති,සමාධි යය. මේවා බෝධිපාක්ෂික ධර්මතාය. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය, සෙසු ඉන්ද්‍රියන්ට වඩා වෙනස්වේ. බලන්න: ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය, ඉන්ද්‍රිය.

▼ පංච ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රියන් දියණුවී ඇත්නම්, පංච නිවරණ ඇතිනොවේ. බුදුන්වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “පස්දෙනෙක් නිදාගනිද්දී පස් දෙනෙක් පිබ්දීපිටි”. පංචඉන්ද්‍රිය අවදිනොවූ විට පංච නිවරණ ධර්ම ක්‍රියාත්මකවේ- අවදිවේ. එහෙත්, පංච ඉන්ද්‍රිය අවදිව ඇත්නම්, පංච

නිවරණයන් ක්‍රියාත්මක නොවේ-ඒවා නිදිය.පංච නිවරණ අවදිවූ විට කෙළෙස් ඇතිවේ. පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මතා ඇතිවිට කෙළෙස් පහවේ.
බලන්න: ESN: note: 13, p. 500. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.1.6 ජාගරසුත්‍රය, පි.32, ESN: 1: Devata samyutta:6.6 Awake, p. 64.

▲ **පංච ආධ්‍යාත්මික බල- Five spiritual powers:** ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි හා ප්‍රඥාව, ආධ්‍යාත්මික පංචබලයන්ය. මේවා බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මතාය.**බලන්න:** ආධ්‍යාත්මික පංචබල.

▲ **පංච ආනන්තරික කම්ම: පාලි: පඤ්චානන්තරිකකම්ම- Five heinous actions:** මේ පාප කම්ම ක්‍රියා නිසා බරපතලවූ, හයානක කම්ම විපාක විදීමට සිදුවේ.පාපකර්ම 5කි:මව, පියා, රහතුන් ඝාතනය, දුෂ්ට සිතින් බුදුන්ගේ ලේ සෙලවීම, සංඝභේදය කිරීම. විපාක වශයෙන්, නියතයෙන්ම අපායගාමී, නිරයගාමී වේ. සෝතාපන්න වූ පුද්ගලයා අතින් මේ පාප කර්ම සිදුනොවේ. **බලන්න:** ආනන්තරික කර්ම, සෝතාපන්න. **ශබ්දකෝෂ: B.D: p. 10: “The 5 heinous ‘Actions with immediate Destiny’ are: parricide, matricide, killing an Arahant, wounding a Buddha, creating schism in the monk’s order”.**

▼ **පංච ආනන්තරික කර්ම කරන අය නියතයෙන්ම අපායගාමී,** නිරයගාමී වේ, ඔවුන්ට පිළියම් කළ නොහැකිය. **“පඤ්චමෙ භික්ඛවෙ ආපායිකා තෙරසිකා පරික්‍රෂා අනෙකිව්‍යා. කතමෙ පඤ්ච:මාතා... පිතා...අරහං ජීවිතා වොරොපිතො හොති, තථාගතස්ස දුට්ඨන විතෙන ලොභිතං උප්පාදිතං හොති, සංඝො භින්නො හොති”.**සටහන්: * සංඝභේදය හා බුදුන් වහන්සේගේ ශරීරයෙන් ලේ සෙලවීමේ විපාක ලෙසින් දෙවදත්ත භික්ෂුව නිරයේ පහළවිය. **බලන්න:** අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.1.7. දේවදත්ත විපත්ති සූත්‍රය, පි. 42, EAN:8: 7.7 Devadatta’s Failing, p. 413. ** මේ කර්ම සිදුකල පුද්ගලයාට, ආධ්‍යාත්මික මගට ඇතුළුවිය නොහැකිය. **බලන්න:** අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.2.4.3 වොරෝපිත සූත්‍රය, පි. 264 ** අපාසත් රජු සිය පියා, සේනිය බිම්බිසාර රජු මරණයට පත් කළ නිසා, සෝතාපන්න බව ලැබීමට තිබූ වාසනාව නැතිවී ගිය බව, දීඝ.නි; ශ්‍රමණඵල සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.3.3.9 පරික්‍රෂප සූත්‍රය, පි. 262, EAN: 5: 129.9 Lesions, p. 279.

▲ **පංච ඉට්ඨ ධර්ම-Five desirable Dhamms:** පංච ඉට්ඨ (කැමති) ධර්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ලෝකයේ ඇති, ලබාගැනීමට කැමති මන වඩන ධර්මයන්ය: දීර්ඝ ආයුෂ, රූපත්බව-ශරීර වර්ණය, කායික මානසික සුවය, යසස (භෝග සම්පත් හා පරිවාර-පිරිස් සම්පත) හා ස්වර්ගය. මේවා ලබා ගැනීම දුර්ලභය. ඒවා යැදීමෙන්, පැතීමෙන් ලබා ගත නොහැකිය. ඒ දේ ලබාගැනීම පිණිස අනුගමනය කළයුතු ප්‍රතිපදාව මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** දුර්ලභදේ. සටහන්: මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ අනාථපිණ්ඩික සිටුවරයාටය. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:5.1.5.3 ඉට්ඨ ධර්ම සූත්‍රය, පි. 96, EAN:5: V:43.3. Wished for, p. 252.

▲ පංච ඉන්ද්‍රියන්: පාලි: පඤ්චඉන්ද්‍රියානි - Five Faculties: කායික හෝ මානසික වේදනා අනුව මේවා විස්තර කර ඇත, ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රියන්ට වඩා වෙනස්ය. 1) සුඛ ඉන්ද්‍රිය 2) දුක ඉන්ද්‍රිය 3) සෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය 4) දෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය 5) උපේක්ඛා ඉන්ද්‍රිය. මේවා කායික හෝ මානසික වේදනා පදනම් කොට ඇතිවේ. පංච ඉන්ද්‍රිය පිළිබඳ යථා අවබෝධය ලබා ගැනීමෙන් (ඒවායේ ඇතිවීම, නැතිවීම-සමුදය වය, ආස්වාදය, ආදීනවය හා නිස්සරණය) සෝතාපන්න බව ලැබිය හැකිය. එම අවබෝධය ඇතිව උපාදාන රහිතව ආසවක්‍ෂය කිරීමෙන් අරහත්වයට පත්වේ. බලන්ත: ඉන්ද්‍රිය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි : (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය සංයුත්තය: 4.4.1 සුද්ධක සූත්‍රය, 4.4.2 සෝතාපන්න සූත්‍රය, 4.4.3 අරහත්ත සූත්‍රය, පි. 397, ESN: 48: Indriyasamyutta: 31.1 Simple Version , 32.2 Stream enterer, 33.3 Arahant, p. 1959.

▼ පංච ඉන්ද්‍රිය බෙදා විස්තරකිරීම-විභංග: 1) සුඛ ඉන්ද්‍රිය (pleasure faculty): කය හේතු කොට ලබන සුවය, සැපය, කයේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවන සැප වේදනාව සුඛ ඉන්ද්‍රියවේ. (කායිකං සුඛං, කායිකං සාතං, කායකසම්පූජං සුඛං සාතං වෙදයිතං- Whatever bodily pleasure there is, whatever bodily comfort, the pleasant comfortable feeling born of body-contact: is called the pleasure faculty). 2) දුක ඉන්ද්‍රිය (pain faculty): කය හේතු කොට ලබන දුක, දුක්ඛව, කයේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවන දුක් වේදනා දුක ඉන්ද්‍රියවේ. (කායිකං දුක්ඛං, කයිකං අසාතං කායකසම්පූජං දුක්ඛං අසාතං වෙදයිතං- Whatever bodily pain there is, whatever bodily discomfort, the painful uncomfortable feeling born of body-contact: this, is called the pain faculty). 3) සෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය (joy faculty): සිත හේතු කොට ලබන (මානසික) සතුට, සැපය, මනසේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවන සොම්නස් වේදනා සෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය වේ. (චෙතසිකං සුඛං, චෙතසිකං සාතං, මනොසම්පූජං සුඛං සාතං වෙදයිතං -Whatever mental pleasure there is, whatever mental comfort, the pleasant comfortable feeling born of mind-contact: is called the joy faculty) 4) දෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය (displeasure faculty): සිත හේතු කොට ලබන අසතුට, දොම්නස, මනසේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවන දොම්නස් වේදනා, දෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය වේ. (චෙතසිකං දුක්ඛං, චෙතසිකං අසාතං, මනොසම්පූජං දුක්ඛං අසාතං වෙදයිතං- Whatever mental pain there is, whatever mental discomfort, the painful uncomfortable feeling born of mind-contact: is called the displeasure faculty). 5) උපේක්ඛා ඉන්ද්‍රිය (equanimity faculty): කායික හෝ වේවා මානසික හෝ වේවා යම් සැපත් නැති දුකත් නැති යම් වේදනාවක් (මධ්‍යස්ත වේදනාව) ඇත්නම් එය උපේක්ඛා ඉන්ද්‍රිය වේ. (කායිකං වා චෙතසිකං වා නෙව සාතං නාසාතං වෙදයිතං- Whatever feeling there is, whether bodily or mental, that is neither comfortable nor uncomfortable: is called the equanimity faculty) .විභංග විස්තරයට අනුව පංච ඉන්ද්‍රිය, පහක් වුවත් වේදනා අනුව 3ක් ය. තුන් වේදනා, ඉන්ද්‍රිය 5ක් බවට පත්වන්නේ යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. (according to the method of exposition, these five faculties, having been five, become three; and having been three, become five). මූලාශ්‍ර: සංයු.නි : (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය

සංයුත්තය:4.4.6 -4.4.8 විභංග සූත්‍ර, පි. 399, ESN: 48:
Indriyasamyutta: 36.6 Analysis 1-3 sutta, p. 1964.

▲ **පංච උපාදානස්කන්ධය:** පාලි: පඤ්චපාදානකකඤ්ඤා -five aggregates subject to clinging: පංච උපාදානස්කන්ධය: රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර හා විඤාන යන උපාදාන ස්කන්ධ පහය. සාමාන්‍ය ලෝකයා තමාගේ කය හා සිත (ආත්මය) යයි සලකන්නේද මෙයමය. රූපය යනු සතර මහා භූතයන් ගෙන් සකස්වූ මේ කයය. සළායතන මගින් අල්ලා ගන්නා බාහිර අරමුණු ස්පර්ශ කිරීම නිසා ඇතිවන යම් හැඟීමක් ඇත්නම් එය වේදනාවය, එම බාහිර අරමුණු හඳුනා ගැනීම (ස්පර්ශය මගින්) සංඥාව වේ. සංස්කාර -සංඛාර යනු එලෙස බාහිර අරමුණු නිසා සිතේ පහළවන විවිධ චේතනාවන්ය. නාම රූප මගින් සකස්කරදෙන අරමුණු පිළිබඳ විවිධ ලෙසින් මනස ක්‍රියාකිරීම විඤානය වේ. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ, මේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම දුක්ඛවය. එම දුක්ඛ මූලික වන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධය මමය, මාගේය, මගේ ආත්මය යයි, එහි යථා ස්වරූපය -යථාබව නොමඳුන, දිට්ඨියෙන්, තණ්හාවෙන් හා මානසෙන් අල්වා ගැනීම නිසාය. එම තණ්හාව සහමුලින්ම නැතිකර ගැනීම දුක් නැතිවීම-නිවනය. සසර ගමන නිමාවීමය. සටහන: සංයු.නි: (3) ඛන්ධසංයුත්තයේ, සූත්‍රයන්හි පංච උපාදානස්කන්ධය විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. **ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ශ:** පි. 352: “පඤ්චපාදානකකඤ්ඤා: උපාදානස්කන්ධ 5: කෙළෙස් සහිත රූප ආදීවූ ස්කන්ධ 5”. **B.D:** p.185: “Upādāṇa-kkhandha: The 5 group of clinging... the 5 group of existence which form the objects of clinging”.

▼ **පංච උපාදානස්කන්ධය,**¹¹ ස් ආකාරයෙන් බැලීමෙන්, එයට ඇති තණ්හාව පහකර ගත හැකිවේ: 1) අනිච්ච දෙයක් ලෙසින් -වෙනස්වී යනබව 2) දුක් ගෙනදෙන දෙයක් ලෙසින් 3) රෝගයක්- ලෙඩක් ලෙසින් 4) තුවාලයක්-වනයක් ලෙසින් (නිතර පැරීම නිසා වේදනා ගෙනදෙන) 5) උලක්-කටුවක් ඇනුන ලෙසින් 6) පීඩාකාරී දෙයක් ලෙසින් 7) ආබාධයක් ලෙසින් 8) අනුන් සතු දෙයක් ලෙසින් 9) පහසුවෙන්ම බිඳී යන දෙයක් ලෙසින් 10) හිස් දෙයක් ලෙසින්- එහි මමය මාගේය කියා දෙයක් නැතිනිසා. 11) අනාත්ම ලෙසින්- තමාගේ පාලනයෙන් බැහැර නිසා. එලෙස, යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් බැලිය යුතුවේ.

“...හිකතූනා පඤ්චපාදානකකඤ්ඤා අනිච්චතො, දුක්ඛතො, රොගතො, ගණ්ඨතො, සලලතො, අසතො, පරතො, පලොකතො, සුඤ්ඤතො, අනත්තතො යොනිසො මනසිකාතබ්බා”. සටහන්: * එසේ, 11 ස් ආකාරකින්, යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් බැලීමෙන් සමථ භාවනාවද, විපස්සනා භාවනාව ද වඩාගැනීමෙන්, සම්මා ප්‍රඥාව ඇතිකර ගත හැකිවේ. ** එමගින් ඇතිවන ප්‍රතිලාභ: සතරමග සතර ඵල සාක්ෂාත්වීමය. 1) සිල්වත් මහණ- ආරිය ශ්‍රාවකයා සෝතාපත්ත වීම 2) සෝතාපත්ත පුද්ගලයා සකදාගාමී වීම 3) සකදාගාමී පුද්ගලයා අනාගාමී වීම 4) අනාගාමී පුද්ගලයා අරහත්වයට පත්වීම 5) අරහත්වයට පත්වූ ආරියන්ට නැවත කිරීමට දෙයක් හෝ සපුරා ගැනීමට දෙයක් නොමැතිය. එහෙත්, රහතන්වහන්සේ මේ ජීවිතයේදීම ලැබෙන සුව විහරණය (දිට්ඨාධම්මසුඛ විහරණය) පිණිස ඵලෙසින් භාවනාව වඩන බව සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධවග්ග: 1.3.2.10-1.3.2.11

ශිලවන්ත හා සුතවන්ත සූත්‍ර, පි.323, ESN:22: Khandasamyutta:122.10 & 123.11: Virtuous, p. 1103.

▼ පංචඋපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව යහපත් ලෙසින් දකිනා දන්නා විට දුක කෙළවර කරගත හැකිය. බලන්න: මහා දස ධර්ම ප්‍රශ්න.

▼ පංච උපාදානස්කන්ධය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස ආර්ය අට්ඨක වඩාගත යුතුය. පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳ විශේෂ අවබෝධය ලබාගැනීමට, පිරිසිදු දැන ගැනීමට, එය ගෙවීම පිණිස (ක්‍ෂයකිරීමට), ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස ආර්ය අට්ඨක සම්පූර්ණයෙන්ම වැඩිය යුතුය. කවර ලෙසින්ද යත්: මේ සසුනේ මහණ විවේකය... විරාගය... නිරෝධය... ඇසුරුකළ, නිවනට නැමුන සිතින් යුතුව සම්මා දිට්ඨිය ආදී අංග 8 න් සමන්විත ආර්ය අට්ඨක වඩා ගත යුතුවේ. “පඤ්චමෙ භික්ඛවෙ උපාදානකකුං. කතමෙ පඤ්ච: රුප්පාදානකකුං, වේදනුපාදානකකුං, සඤ්ඤාපාදානකකුං, සම්බාරුපාදානකකුං, විඤ්ඤාපාදානකකුං. ඉමෙසං බො භික්ඛවෙ, පඤ්චන්තං උපාදානකකුං අභිඤ්ඤාය... පරිඤ්ඤාය... පරිකකියාය... පභානාය අරියො අට්ඨිඛගිකො මග්ගො භාවෙනබ්බො... ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු සමාදිට්ඨිං... සමාසමාධි භාවෙති: විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං”. (This Noble Eightfold Path is to be developed for direct knowledge of these five aggregates subject to clinging, for the full understanding of them, for their utter destruction, for their abandoning). මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: ඔස වග්ග: 1.16 උපාදානස්කන්ධ සූත්‍රය, පි. 164, ESN: 45: Maggasamyutta: 178.8. Aggregates subject to clinging, p. 1725

▼ පංචඋපාදානස්කන්ධයට ඇලීම දුකය: කෙනෙක් පංච උපාදානස්කන්ධය සතුවින් පිළිගනිනම් (මමය, මාගේය, මගේ ආත්මය යයි අභිනන්දනය කරයිනම්) ඔහු දුක පිළිගත් කෙනෙක්ය, දුකින් නො මිදුන කෙනෙක්ය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එහෙත්, ධර්මය අවබෝධකරගත් තැනැත්තා පංච උපාදානස්කන්ධය සතුවින් පිළිගත් නැත, එහි යථාබව දන්නා ඔහු දුකින් මිදුන කෙනෙකි. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.1.3.8. අභිනන්දන සූත්‍රය, පි.82 , ESN: 22: Khandasamyutta: 29.8 Delight p. 1024

▼ පංචඋපාදානස්කන්ධය ඇතිවීම දුක ඇතිවීමය: පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම, පහළවීම, පැවතීම දුක ඇතිකරයි, කාය රෝගපිඩා ඇතිකරයි, මහළුවාව, මරණය ඇතිකරයි. පංචඋපාදානස්කන්ධය ඇතිනොවන්නේ නම්, පහළ නොවන්නේ නම් දුක ඇතිනොවේ, රෝගපිඩා, මහළුවීම, මරණයට පත්වීමක් වෙන්නේ නැත, දුක සන්සිඳේ. සටහන: ඛන්ධ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ පංච උපාදානස්කන්ධය නම් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍ය යයි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.1.3.9 උප්පාද සූත්‍රය, පි.84, ESN: 22: Khandasamyutta: 30.9 Arising, p. 1024, සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්ච සංයුත්ත: 12.2.3 ඛන්ධසූත්‍රය, පි. 300, ESN: 56: Sacchasamyutta : 13.3 Aggregates, p. 2280

▼ පංචඋපාදානස්කන්ධය බිඳෙන සුළුය: පංචඋපාදානස්කන්ධය කැඩී බිඳී යන ස්වභාවයෙන් (අනිච්ච ස්වභාවය) යුක්තය. යම් කෙනෙක්හට එම අවබෝධ ඇත්නම්, තමාට පංචඋපාදානස්කන්ධය පාලනය කළ නොහැකිබව (ආත්මයක් නැති බව) ඔහුට වැටහේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.1.3.11 පහන්ඛගු සූත්‍රය, පි.86, ESN:22: Khandasamyutta: 32.11. The Fragile, p. 1025

▼ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ අනිච්ච බව අවබෝධ කළයුතුය:පංච උපාදානස්කන්ධය මුළුමනින්ම අනිච්ච- අනිත්‍ය ස්වභාවයෙන් යුක්තය. එබව විදසුන් නුවණින් වටහාගන්නා නුවණැති පුද්ගලයා (ප්‍රඥාවන්තයා) , පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරේ කළකිරේ. කළකිරීම-නිබ්ද්දාව නිසා විරාගය ඇතිවේ. විරාගය නිසා විමුක්තිය ඇතිවේ. ඒබව අවබෝධවූ විට දුකින් මිදුන බව, විමුක්තිය -නිවන ලැබූ බව නුවණින් දකී. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.1.2.1 අනිත්‍ය සූත්‍රය, පි.66, ESN:22: Khanda Samyutta, 12-1 Impermanent, p, 1018.

▼ පංච උපාදානස්කන්ධය අස්ථිරය: පොඩි ගොම පිඩුවක් තරම් වූ පුද්ගලික පැවතීමක් පංචඋපාදානස්කන්ධයේ නොමැත. පංච උපාදාන ස්කන්ධය විරස්ථායි නොවේ, ස්ථිර නොවේ, සදාකලික නොවේ, විපරිණාමයට පත්වේ. එම අවබෝධය ඇතිව සසර දුක නැතිකර ගැනීම පිණිස බඹසර විසීමේ වැදගත්කම අවබෝධ කරගතයුතුය යි ගොම පිඩුව උපමාව දක්වමින් බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.2.5.4 ගොම පින්ඩුපම සූත්‍රය, පි. 274, ESN:22: Khandasamyutta: 96.4 A Lump of Cow dung, p. 1087.

▼ ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස, පංචඋපාදානස්කන්ධය ගැන පිරිසිදුව (පරිඥෙය්‍ය) අවබෝධ කර ගත යුතුවේ. බලන්න: පරිඥෙය්‍ය ධර්ම. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි : (3):11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384

▼ ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවකයාට පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන යථා අවබෝධය ඇත. ඒ බව ඔහු මනා නුවණින් දකී: ‘...මම නොවේ, මාගේ නොවේ, මාගේ ආත්මය නොවේ’. එවිට, පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව ඔහු කළකිරේ (නිබ්ද්දාව ඇතිවේ), එමගින්, ඇල්ම පහවේ (විරාගය ඇතිවේ). විරාගය ඇතිවීමෙන්, විමුක්තිය ඇතිවේ. එලෙස ඒ ලැබූ අරහත්වය පිණිස කළයුතු වෙනත් කිසිවක් නැත යයි ඔහු දැනගනී: “ ...රුපං...වේදනං... සංකෘතං... සංඛාරං... විකෘතං: ‘නෙතං මම නෙසොහමසම් න මෙ සො අත්තා ති’ එවමෙනං යථාභුතං සම්මප්පසංකෘතං දඨබ්බං...එවං පසං භික්ඛවෙ සුතවා අරියසාවකො රුපසම්මපි... වේදනයපි...සංකෘතයපි...සංඛාරෙසුපි ... විකෘතංසම්මපි නිබ්බිදාති, නිබ්බිදං විරජ්ජති විරජ්ජං විමුච්චති නාපරං ඉත්තකයාති පජානාති ති” මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.3.2.6 හා 1.3.2.7 පරිපුච්ඡිත සූත්‍ර, පි. 318, ESN:22: 118.6 & 119.7 Interrogation, p. 1102.

▲ පංචකාම ගුණ :පාලි: පඤ්ච කාමගුණං- five strands of sense-desire ලෝකයේ ඇති විසිතුරු දේ පංචකාම ගුණයන්ය (පස්කම් ගුණ). ඒවාට ඇති බැඳීම කාමයය. කාමලෝකයට, පස්කම් සැපයට ලෝක සන්තියන්

බැඳෙන පංචකාම ගුණ: රූප (forms), ශබ්ද (sounds), ගඳ සුවඳ (odors), රසය (tastes) හා කාය ස්පර්ශ (tactile objects). මේවා ආර්ය චිත්තයේ කාමය ලෙසින් හඳුන්වන්නේ නැත, ඒවා කාමගුණයන්ය (objects of sensual pleasure). මේවා පංච කාමවස්තු ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. බලන්න: කාමය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: 6.2.1.9 නිබ්බේධික සූත්‍රය, පි.220, EAN:6: 63.9 Penetrative, p.355.

▼ **පංචකාම ගුණ කවරේද?:** උත්තිය තෙරුන් පංචකාම ගුණ කවරේද? යයි විමසුවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පංචකාම ගුණ පෙන්වා ඇත: 1) රූප: ආශාව ඇතිකරණ, පියකරුවු, සිත කැමතිකරණ, සිත්කලු, කාමයට පොළඹවන, සිත වශිකරන ඇසින් දකින රූප. (චක්ඛවිඤ්ඤායා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමුපසංභිතා රජනියා... Forms cognizable by the eye that are desirable, lovely, agreeable, pleasing, sensually enticing, tantalizing, enticing). 2) ශබ්ද (sounds): ආශාව ඇතිකරණ ...කණින් අසන සඳ්ද (සොතවිඤ්ඤායා සඤ්ඤා) 3) ගඳ සුවඳ (odor's): ආශාව ඇතිකරණ ...නාසයෙන් විඳින ගඳ සුවඳ (සානවිඤ්ඤායා ගන්ධා) 4) රස (tastes): ආශාව ඇතිකරණ... දිවෙන් විඳින රස (ඡීව්හාවිඤ්ඤායා රසා) 5) කයට දැනෙන ස්පර්ශ (tactile objects): ආශාව ඇතිකරණ...කයෙන් විඳින පහස (කායවිඤ්ඤායා ථොට්ඨබ්බා). පස්කම් ගුණයන් ප්‍රභිණය පිණිස ආර්ය අටමග වැඩිය යුතුය. සටහන්: * සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත : ලෝකකාමගුණවග්ග: 1.12.4 කාමගුණසූත්‍රයේ: කාමගුණ හා ඒවායින් මිදීම විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. ** අංගු.නි.(1): 1 නිපාත: චිත්ත පරියාදන වග්ගයේ සූත්‍රවල පංචකාමය විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: සං.නි:(4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: 1.3.10 උත්තිය සූත්‍රය, පි. 63 හා 1.16 කාමගුණ සූත්‍රය, පි. 162, ESN:36: 30.10 Uttiya, p. 1636 & 176.6 Cords of Sensual pleasures, p. 1723.

▼ **පස්කම් ගුණයෝ කාම බන්ධනවේ:** බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ පස්කම්ගුණ (කාමබන්ධන පස) ‘ආරියචිත්තයේ දම්වැල, බැම්ම’ බවය. (bonds and fetters). කාම ගුණයන්ගේ ආදීනව නොදැන මිනිසුන් පස්කම්ගුණ පරිභෝග කරති, ඒවායින් මිදීමේ මග නොදනිති. පස්කම් සැප විඳින පුද්ගලයන් හට බ්‍රහ්මලෝක උත්පත්තිය (යළි උපත) ලැබිය නොහැක. අනාගාමී මගඵල සාක්ෂාත්වූ විට පංචකාමයට ඇති ආශාව ප්‍රභිතයවේ. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි:(1) 13 තෙවිජ්ජා සූත්‍රය, ඡෙදය28, පි.610, EDN: 13 Tevijja Sutta: The Threefold Knowledge-The Way to Brahma, p. 143.

▼ **කාමගුණ පිලිබඳ පූර්ණ අවබෝධය ලැබීමට හා ඒවා ප්‍රභාණය පිණිස** අරිය අටමග වැඩිය යුතුය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) : මහාවග්ග: මග්ග සංයුත්ත: 1.16 කාමගුණ සූත්‍ර, පි.162.

▼ **මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ පංචකාම ගුණ ප්‍රභිණය කිරීම පිණිස සතර සතිපට්ඨානය වැඩිය යුතු බවය.** මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5) 9 නිපාත: 9.2.2.3 කාමගුණ සතිපට්ඨාන සූත්‍රය, පි.576.

▲ **පංච වේතෝබ්බල: පාලි: පඤ්ච වෙතොබ්බලා- Five mental blockages** පංච වේතෝබ්බල ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ආධ්‍යාත්මික මගට හානි

ගෙනදෙන කරුණුවලටය- භානභාගිය ධර්මයන්ය. මේවා නිසා සිත තදබවට- මුරණ්ඩු බවට පත්වේ, වීරිය දුබල වේ. බලන්න: වේතෝබ්ලි, භානභාගිය ධර්ම. සටහන: පංචවේතෝබ්ලි: 1) ගුරුවරයා පිළිබඳ විශ්වාසය, පිළිගැනීම නොමැතිබව. 2) ධර්මය පිළිබඳ විශ්වාසය, පිළිගැනීම නොමැතිබව 3) සංඝයා පිළිබඳ විශ්වාසය, පිළිගැනීම නොමැතිබව 4) ශික්ෂාව -පුහුණුව පිළිබඳ විශ්වාසය, පිළිගැනීම නොමැතිබව 5) තමන් සමග සිටින සෙසු අය (සබ්බන්තරුන්) සමග තරඟ සිතින්, ගැටුන සිතින් සිටීම. බලන්න: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.5.1.5 වේතෝබ්ලි සූත්‍රය.

▲ පංච වේතෝ විනිබන්ධන: පාලි: පඤ්ච වෙතසො විනිබන්ධා-five bondage of the mind: පංච වේතෝ විනිබන්ධන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සසරට බැඳ තබන අකුසල්ය. බලන්න: වේතෝ විනිබන්ධන, අකුසල.

▲ පංච ඤාණ-pancha nana: පංච ඤාණ- ඤානපඤ්චකය ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. අභිප්‍රඥාව- ඤාතාර්ත නුවණ, පරිප්‍රඥාව- තීරණාර්ථ නුවණ, ප්‍රභාණ ප්‍රඥාව- පරිත්‍යාගාර්ථ නුවණ, භාවනා ප්‍රඥාව- එකරාසාර්ථ නුවණ, සාක්ෂාත්ක්‍රියා ප්‍රඥාව- ස්පර්ශනාර්ත නුවණ, ඤානපඤ්චකය ය. බලන්න: ත්‍රිවිධ ප්‍රඥා. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා 1 :ඤාණකථා: 20-24 ඤානපඤ්චකය, පි. 188.

▲ පංච ඤාණ සම්මාසමාධිය:පාලි: පඤ්ච ඤාතීකො සම්මාසමාධි-fivefold knowledge of right Samadhi: පංච ඤාණ සම්මාසමාධිය, උත්පාදයිතව්‍ය ධර්මයකි (Dhamma to be arise). බලන්න: උත්පාදයිතව්‍ය ධර්ම, සමාධිය.

▼ පංචඤාන සම්මාසමාධිය ලැබීමේ ඵල: 1) මේ සමාධිය ය මගින් වර්තමාන සැප විපාක ඇත, එමගින් අනාගතයෙහි සැප විපාක ඇත්තේය යන නුවණ ඇතිවීම: (අයං සමාධි පච්චස්සන්තසුඛො වෙව ආයතිඤ්ච සුඛවිපාකො ති, පච්චත්තඤ්ඤව ඤාණං උප්පජ්ජති-This concentration is both present happiness and productive of future resultant happiness) 2) මේ සමාධිය ආරියවේ, නිරාමිසවේ(කෙලෙසුන්ගෙන් තොරය- ලෝකික (ආමිස) නොවේ-ලෝකෝත්තරය) යන නුවණ ඇතිවීම: (අයං සමාධි අරියො නිරාමිසො ති පච්චත්තඤ්ඤව ඤාණං උප්පජ්ජති- This concentration is Ariyan and free from worldliness). 3) මේ සමාධිය අලාමක -උතුම් පුද්ගලයන් විසින් පුරුදු කරන ලදය යන නුවණ ඇතිවීම: (අයං සමාධි අකාපුරිසසෙවිතො ති පච්චත්තඤ්ඤව ඤාණං උප්පජ්ජති-This concentration is practiced by the worthy) සටහන: * අකාපුරිසෝ - උතුම්: බුදු, පසේබුදු අරහත් ආදීන්. ** ප.සිංග: පි. 22: අකාපුරිස: උත්තම පුරුෂයා, න+කාපුරිස : කාපුරිස-නින්දිත පුද්ගලයා. 4) මේ සමාධිය ශාන්තය, උතුම්ය (ප්‍රණීතය), පස්සදිය ඇතිකරයි, සිත එකභවට (ඒකග්ගතාව) පත්කරයි, අයහපත (අකුසල) පිණිස නොවේ; වෙනත් කෙනෙකුට මේ සමාධිය නැතිකිරීමට හෝ වලක්වාලීමට හැකියාව නැත යන නුවණ ඇතිවීම: (අයං සමාධි සන්තො පණිතො පටිප්පස්සඤ්ඤා ඵකොදිභාවාධිගතො න සඬබාර නිශ්ශය්‍යවාරිතාවතො ති පච්චත්තඤ්ඤව ඤාණං උප්පජ්ජති-This concentration is calm and perfect, has attained tranquillization, has

attained unification, and is not instigated, it cannot be denied or prevented) .5) යෝගියා: මම සතිසම්ප්‍රජන්‍යය ඇතිව මේ සමාධියට ඇතුළු වූ වෙමි, එසේම, එම සතිසම්ප්‍රජන්‍යය ඇතිවම සමාධි සමාපත්ති යෙන් නැගිටගනිමි යන නුවණ ඇතිවීම:(සො බො පනාහං ඉමං සමාධි සතො'ව සම්පජාමි, සතො වුධ්‍යාහාමි ති පච්චක්‍කඤ්ඤව ඤාණං උප්පජ්ජති- I myself attain this concentration with mindfulness, and emerge from it with mindfulness).මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි : (3):11 දසුන්තර සූත්‍රය,පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ පංච ධන-Five wealth: ධර්මයේ, පංච ධන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ: ශ්‍රද්ධාව, ශීලය, ශ්‍රැතය, ත්‍යාග හා ප්‍රඥාවය. (faith, virtuous behavior, learning, generosity, wisdom). ශ්‍රද්ධාධනය: තථාගතයන් ගේ සම්බෝධිය පිළිගැනීම. ශීලධනය: පන්සිල් රැකීම. ශ්‍රැතධනය: ධර්මයේ බහුශ්‍රැතවීම. ත්‍යාගධනය: නොමසුරුව දන්දීම. ප්‍රඥාධනය: දුක නිමාකිරීම පිළිබඳ නුවණ තිබීම. බලන්න: පංච සම්පදා. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:5.1.5.7 පංච ධන සූත්‍රය, පි. 96, EAN:5: V:47.7 Wealth, p. 252.

▲ පංච ධම්ම පුද්ගලයෝ-Five kind of Dhamma persons: ධර්මයදැනගෙන, අකාර 5 කින් හැසිරෙන පුද්ගලයන් 5 දෙනෙක් ගැන මෙහි විස්තර කර ඇත: : 1. පර්යාප්ති බහුල පුද්ගලයා 2. සංඥාප්ති බහුල පුද්ගලයා 3. සප්පායනා බහුල පුද්ගලයා 4. විතක්ක බහුල පුද්ගලයා 5. ධම්මවිහාරි. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: අනාගතභය වග්ග: 5.2.3.3 හා 5.2.3.4 සූත්‍ර, පි.160.

▼ පංචධම්ම පහසුවිහරණය පිණිස- Five Dhamma for comfortable abiding : ගිලන් -මරණාසන්න සංඝයාට පහසු විහරණය පිණිස ධර්මතා 5ක් උපකාරීවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත: 1) අගුභය 2) ආහාරයෙහි ප්‍රතිකූලබව 3) සියලු සංස්කාරයන්හි අනභිරතිය 4) සියලු සංස්කාරයන්හි අනිත්‍යබව 5) මරණ සතිය වැඩීම. බලන්න: ගිලන්බව. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: ගිලානවග්ග:5.3.3.1 ගිලානසූත්‍රය, පි.254.

▼ පංච ධර්ම-ක්‍රමානුකූල පුහුණුව පිණිස-Five Dhammas for gradual training: ධර්මය ක්‍රමානුකූලව පුහුණුවීම පිණිස පංච ධර්මතා (පඤ්ච ධම්මා) උපකාරවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. ඒවා මගින්, යම්කිසි කරුණක් පිළිබඳව ස්ථිර විශ්වාසය ඇතිකර ගැනීමට- යහපත් ලෙසින් එම දෙය අවබෝධ කරගැනීම පහසුවේ. “...පඤ්ච බො ඉමෙ භාරආජ, ධම්මා දිට්‍ඨෙව ධම්මෙ ආධා විපාකා. කතමෙ පඤ්ච? සඤ්ච, රුචි, අනුස්සවො, ආකාරපරිවිතකෙකා, දිට්‍ඨිනිජ්ඣානකඛන්ති. ...ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා... ආධා විපාකා...” මේ ධර්මයෝ පස් දෙනෙක්, මෙහිදීම, ආකාර 2 කින් විපාක ඇතිකරයි: 1) ශ්‍රද්ධාව: පිළිගැනීම, විශ්වාසය 2) රුචිය: කැමැත්තෙන්ම අනුමත කිරීම 3) අනුශ්‍රවනය: නැවත නැවත ඇසීම 4) ආකාරපරි විතක්ක:තර්කකර, හේතු විමසාබලා ලබාගන්නා අවබෝධය 5) දිට්‍ඨිනිජ්ජානකත්ති: යම් දිට්‍ඨියක්, මතයක්, මැනවින් මෙනෙහිකර (පරාවර්තනයකර) පිළිගැනීම. (There are five things, Bhāradvāja, that may turn out in two different ways here and now. What five? Faith, approval, oral tradition, reasoned cogitation, and reflective

acceptance of a view). එම කරුණු 5 අනුව යමකිසි දෙයක් පිළිගැනීමේදී, විධි 2කට අනුව එය සිදුවිය හැකිය: 1) යමකිසි දෙයක් ගැන ශ්‍රද්ධාව ඇතිව, කැමැත්ත ඇතිව මැනවින් විමසා බලා පිළිගන්නාවුවද, එය හිස්, ඵලයක් නැති අසත්‍යයක් වියහැකිය. 2) යමකිසි දෙයක් ගැන නැතිව, කැමැත්ත නැතිව, මැනවින් විමසා බලා නො පිළිගන්නාවුවද, ඒ දේ සිධාන්තසහිත, සත්‍ය, නිවැරදි දෙයක් විය හැකිය. එමනිසා, සත්‍ය ආරක්ෂා කිරීමට කැමති නුවණැති පුද්ගලයෙක්: “මේ දේ පමණක් සත්‍යයවේ, අනිත් හැම අසත්‍යයයි”, තීරණයකට පැමිණීම සුදුසු නැත යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන: කාපටික භාරද්වාජ බ්‍රහ්මණ මානවකයාට, ධර්මයට පැමිණෙන ක්‍රම විධිය විස්තරකරදීම පිණිස මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත. බලන්න: ක්‍රමානුකූලව පුහුණුවීම. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.5.5. වඩකි සූත්‍රය, පි. 672, EMN: 95 Cankī Sutta, p. 704.

▲ පංච නිවරණ: පාලි: පඤ්ච නිවරණානි - Five hindrances: පංච නිවරණ - පස් නිවරණ යනු ධර්ම මාර්ගය අවහිර කරණ අකුසලයන්ය: කාමචන්දය, ව්‍යාපාදය, ටීනමිද්ධය, උද්දව්ව කුක්කුච්ච, විචිකිච්චා. බලන්න: නිවරණ.

▼ පංච නිවරණ ආධ්‍යාත්මික මග අවහිර කරයි, ඒවා පහතබබ ධර්මතාය. “කතමෙ පඤ්ච ධම්මා පහතබ්බා? පඤ්ච නිවරණානි: කාමච්ඡාදනිවරණං, ව්‍යාපාදනිවරණං, ටීනමිද්ධනිවරණං, උද්දව්වකුක්කුච්චනිවරණං, විචිකිච්ඡානිවරණං” බලන්න: පහතබබ ධර්ම. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384

▼ පංච නිවරණ ප්‍රභාතය (පඤ්චඛගච්ඡපභීනො) ආරිය වාසස්ථාන ලැබීමට හේතුවේ. බලන්න: ආරිය වාසස්ථාන, පඤ්චාඛගච්ඡපභීනො.

▼ පංච නිවරණ, සිත කිලිටිකරණ, ප්‍රඥාව දුබල කරන ධර්මතාය, උප කෙළේසයෝය. භාවනාව වඩා ජාන සාක්ෂාත් කරගැනීමෙන් පංචනිවරණ පහවේ. නිවරණ පහකර සිත පිරිසුදුබවට පත්කරගැනීමේ ක්‍රම විධිය: “වනඅරණකට හෝ ගස්මුලකට හෝ හිස්ගෙයකට හෝ පැමිණි හික්ෂුව, දෙපා හරස්අතට තබාගෙන වාඩිවී; කය සෘජුව තබාගෙන, සිහිය පෙරමුණකරගෙන බවුන්වඩයි. a) ලෝකය පිළිබඳ තත්භාව අතහැර, තණ්හා වීරහිත පිරිසිදු සිතකින් වාසය කරයි. b) ව්‍යාපාදය හා තරහ අතහැර, පිරිසිදු සිතෙන්, සියලු සත්ත්වයන්ගේ සුභසාධනය කෙරෙහි දයාවන්තව -මෙත්තාව ඇතිව වාසය කරයි. c) උදාසීනබව හා කුසිතකම පහකර පිරිසුදු සිතකින්, ආලෝක සංඥාව හා සති සම්ප්‍රජන්‍යය සහිතව වාසය කරයි d) නොසන්සුන්කම හා පසුතැවීම අතහැර, පිරිසිදු සිත ඇතිව, ඇතුළෙහි ශාන්තබවින් වාසය කරයි e) සැකය පහකර, පිරිසිදු සිතෙන් කුසලධර්ම පිළිබඳ නිරවුල්ව වාසය කරයි”. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):10 නිපාත,; උපාලි වගග : 10.2.5.9. උපාලි සූත්‍රය, පි.390, EAN:10: 99.9 Upaali, p. 538.

▼ පංචනිවරණ ඇතිවීමට හේතුව ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතයය, පංචනිවරණ නිසා අවිද්‍යාව පෝෂණය වේ. බලන්න: අවිද්‍යාව.

▲ පංච ප්‍රාධානිකඅංග: පාලි: පඤ්ච පධානියඛගානි- Five factors of endeavor: පංච ප්‍රාධානික අංග ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ප්‍රධන් වීරිය

වඩන භික්ෂුව සතු ගුණ පිළිබඳවය. එම ධර්මතා ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය දියුණු කරගැනීමට බොහෝ උපකාර වන (බහු උපකාර) ධර්මවේ:

“ කතමෙ පඤ්ච ධම්මා බහුකාරා? පඤ්ච පට්ඨානසංගතානි: ඉධාච්ඡො භික්ඛු සංඝො භොති සඤ්ඤාති තථාගතස්ස බොධි: ඉති පි සො භගවා අරහං සම්මාසම්මුඤ්ඤා විජ්ජාවරණ සම්පන්නො සුගතො ලොකවිදු අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී සඤ්ඤා දෙවමනුස්සානං බුඤ්ඤා භගවා’ති, අප්පාඛාධො භොති අප්පාතඛෙකා සම්මෙවපාකිනියා ගහණියා සමන්තාගතො නාතිසීතාය නාවුණ්ණාය මජ්ඣිමාය පට්ඨානකම්මාය, අසංයො භොති අමායාචී යථාභූතං අත්තානං ආවිකත්තා සප්පරි වා විඤ්ඤාසු වා සමුභම්මාරිසු, ආරභවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්ඤපරාක්කමො අතිකම්මකම්මරො කුසලෙසු ධම්මෙසු, පඤ්ඤවා භොති උදයස්සුගාමීනියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො අරියාය නිබ්බේධිකාය සම්මා දුක්ඛකයගාමීනියා. ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා බහුකාරා”. බහුඋපකාර ධර්ම පහ කුමක්ද? ප්‍රාධානික අංග පහය: එම භික්ෂුව 1) සැදැහැ-ග්‍රද්ධාව ඇත්තේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ නව ගුණ පිළිගනී, බෝධිය අදහයි. 2) රෝග නැත-නිරෝගී, නිදුක්ව සිටී. ඉතා ශීත නැති, ඉතා උෂ්ණය නැති, මධ්‍යම වූ, ප්‍රධන් වීරිය වැඩිමට සුදුසු වූ, සම ලෙස ආහාර පැසවන (දිරවන) උදරයක් ඇතිව සිටී 3) තමන්ගේ වැරදි ක්‍රියා ශාස්තෘන් වහන්සේ ට හෝ තමන් හා වෙසෙන සමුභම්මාරින් හට හෝ නියම ලෙසින් හෙළි කරන්නේය -අවංකය. කපටිකම් හා රැවටීම් (සටකපට හා මායා) නැත. 4) කුසල් කිරීමට බොහෝ නොතැබූ වීරිය ඇත. අකුසල් පහ කර ගැනීමට, කුසල් ඇති කර ගැනීමට පිරිපුන් වීරිය ඇතිව වාසය කරයි. කෙළෙසුන් දැවීමට සමත්, දුක් නැතිකිරීමට හැකි පිරිසුදු වූ නුවණ ඇත 5) සංස්කාර යන්ගේ ඇතිවීම, ඒවායේ නැතිවීම පිරිසිදු දකින්නට හැකි ආරිය ප්‍රඥාව (සමුදය හා වය නුවණ) ඇත. බලන්න: බහු උපකාර ධර්ම. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ **පංච බැමි- Five Ties:** පංච බැමි යනු කෙනෙක් සසරට බැඳ තබන රාග, දෝස, මෝහ, මාන, දිට්ඨි යන ආසවයන්ටය, ඒවා තදබල බැමිය. බලන්න: සතර යොග.

▲ **පංච භය හා වෛර:** පාලි: පඤ්ඤායානි වෙරානි- five perils and enmities: ධර්මයට අනුකූල නොවන ලෙසින් ජීවිතය ගෙන යාම නිසා පංච භය හා වෛර (සතුරුබව) ඇතිවේ. ලෝකික ජීවිතයක් ගෙනයන පුද්ගලයෙකුට ඇති පස් ආකාරවූ භය හා වෛර, (පඤ්ඤා විනේෂා ත්‍රාසභයයො හා අකුශල වෛරයො) ඇතිවන්නේ පංච ශීලය නොරකින නිසාය. එම අකුසල නිසා කෙනෙකුගේ මෙලොව ජීවිතයටද පරලොව ජීවිතයන්ටද අයහපත් විපාක ඇතිවේ, මානසික වේදනා ඇතිවේ, දුර්මුඛ බවට (අධෛර්යයට) පත්වේ. සටහන්: * පංච භය හා සතුරුකම් (පඤ්ඤා විනේෂා ත්‍රාසභයයො අකුශල) පංචශීලයට විරුද්ධ කරුණුය ** මොලොව දීම පංච භය හා වෛර ප්‍රභීණය කරගත් පුද්ගලයාට සෝතාපන්නබවට අවශ්‍ය අංග 4 සම්පූර්ණකර ගැනීමට හැකියාව ඇත. එමගින්, ආරියන්‍යාය (හේතුඵල දහම) අවබෝධ කරගැනීමේ හැකියාව ලබන ඔහුට අරහත්මග ඵල සාක්ෂාත් කරගත හැකිවේ.

බලන්ත: සෝතාපන්න, ආරියනායාය. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (6): 10 නිපාත,
10.2.5.2. හය සූත්‍රය, පි.354, EAN:10: 92-2. Enmity, p.533.

▲ පංචාලවන්ධ දේවපුත්‍ර- Panchalachanda devaputtha: මේ දෙවිපුත්, බුදුන් වහන්සේ බැහැරැකීම හා නිවන පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ ඔහුට දුන් උපදෙස් මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: දේවපුත්‍ර සංයුත්ත: 2.1.7 පංචාලවන්ධ සූත්‍රය, පි.118.

▲ පංච රාජ- Five kings: මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ පසේනදී කෝසල ඇතුළු රජවරුන් පස් දෙනෙක්, බුදුන් වහන්සේ හමුව, කාමවස්තුන් පිළිබඳව විමසීමය. බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය, එම පිරිසේ සිටි වන්දනාගලික උපාසකයාට අවබෝධවී, ඒතුමා බුදුගුණ වර්ණනාකිරීමද, ඔහු ගැන ප්‍රසාදයට පත් පස් රජවරු, ඔහුට උතුරු සළ 5ක් දීම, ඒ උපාසක, එම උතුරුසළ බුදුන් වහන්සේට ප්‍රජාකිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත: 3.2.2 පංචරාජ සූත්‍රය, පි.174

▲ පංච වග්ගිය භික්ෂු- Panchavaggiya Bhikkhu: පංච වග්ගිය භික්ෂු - පස්වග මහණුන්, බෝසතුන් (සිද්ධාර්ථ තවුසා) බුදුවීමට පෙර, උන්වහන්සේට ඇප උපස්ථාන කළ පස්වග තවුසන්ය: කොණ්ඩඤ්ඤ, වජ්ජ, හද්දිය, මහානාම හා අස්සජී තෙරුන්ය. ධම්මවක්කපචත්තන සූත්‍රය අසා බුදු සසුනේ පළමු පැවිදි පස්නම වුහ, අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් සෝතාපන්නබව ලැබුහ. අනත්තලක්ඛණ සූත්‍රය අසා පස්නම අරහත්වයට පත්වුහ. බුදුන් වහන්සේගේ පළමු අරහත් ශ්‍රාවකයෝ ඒ පස්නමය. බලන්ත: උපග්‍රන්ථය: 1. මූලාශ්‍ර: ධම්මවක්කපචත්තන සූත්‍රය, අනත්ත ලක්ඛණ සූත්‍රය, සංයු.නි (3) බන්ධසංයුත්ත: 1.2.1.7 පංච වග්ගිය සූත්‍රය, චිත.පි: මහාවග්ග: 1: මහාබන්ධක: 14 පංච වග්ගිය කථා, පි. 90.

▲ පංච විමුක්ති ආයතන- Five bases of deliverance: විමුක්තිය පිණිස- නිවන පිණිස හේතුවන ධර්මතා 5, පංච විමුක්ති ආයතන ලෙසින් පෙන්වා ඇත. මේවා ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය වර්ධනය කර ගැනීම පිණිස - විශේෂ නුවණින් (ඥාතපරිඤාවෙන් විශේෂයෙන් දතයුතු- අභිඤ්ඤිය ධර්ම වේ. බලන්ත: අභිඤ්ඤිය ධර්ම. පංච විමුක්ති ආයතන: 1) පළමු ආයතනය: ගුරුවරයෙක් වෙතින් භික්ෂුවක් ධර්මය අසයි (ධර්ම ශ්‍රවනය). ඒ ධර්මයේ අරුත් හා ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්නා ඔහුට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය හටගනී. සිත ප්‍රීතියට පත් වූවිට නාමකය සන්සිද්දේ. කය සන්සිද්දු වී සිත සුව පත්වේ. සුවපත් සිත එකඟ බවට - සමාධියට පත්වේ. එලෙස ධර්ම ශ්‍රවණය මගින් සමාධිය ලබයි. (...තසං අඤ්ඤාපට්ඨං වෙදිනො ධම්ම පට්ඨං වෙදිනො පමුඡං ඡායති පමුදිතස්ස පීති ඡායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සමහති පස්සඤ්ඤාකායො සුඛං වෙදෙති, සුඛිනොචිත්තං සමධියති). 2) දෙවෙනි ආයතනය: භික්ෂුව තමන් ඇසූ පුරුදු පුහුණු කල ධර්මය, අන්‍යන්ට දේශනා කරයි- ධර්ම දේශනාව (ධම්මං වික්ඛාරොන පරෙසං දෙසෙති). එසේ කරනවිට, ධර්මයේ අරුත් හා ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්නා ඔහුට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය හටගනී. සිත ප්‍රීතියට පත් වූවිට නාමකය සන්සිද්දේ. කය සන්සිද්දු වී සිත සුව පත්වේ. සුවපත් සිත එකඟ බවට - සමාධියට පත්වේ. එලෙස, ධර්මය දේශනා කිරීමෙන් සමාධිය ලබයි. 3) තෙවෙනි ආයතනය: භික්ෂුව තමන් ඇසූ පුරුදු පුහුණු කල ධර්මය පුන පුනා

සප්පායනා කරයි (සජ්ජායං කරොති). එසේ කරනවිට, ධර්මයේ අරුත් හා ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්නා ඔහුට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය හටගනී. සිත ප්‍රීතියට පත් වුවිට නාමකය සන්සිද්දේ. කය සන්සිද්දු විට සිත සුව පත්වේ. සුවපත් සිත එකඟ බවට - සමාධියට පත්වේ. එලෙස, ධර්මය සප්පායනා කිරීමෙන් සමාධිය ලබයි. 4)

සිව්වෙනි ආයතනය: හික්ෂුව තමන් ඇසු පුරුදු පුහුණු කළ ධර්මය පුන පුනා ආවර්ජනය කරයි. මනසින් විමසා බලයි (මනසානුපෙක්කති). එසේ කරනවිට, ධර්මයේ අරුත් හා ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්නා ඔහුට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය හටගනී. සිත ප්‍රීතියට පත් වුවිට නාමකය සන්සිද්දේ. කය සන්සිද්දු විට සිත සුව පත්වේ. සුවපත් සිත එකඟ බවට - සමාධියට පත්වේ. එලෙස, ධර්මය ආවර්ජනා කිරීමෙන් සමාධිය ලබයි. 5)

පස්වෙනි ආයතනය: හික්ෂුව තමන් පුරුදු පුහුණු කළ එක්තරා සමාධියක් (කමටහනක්) පුන පුනා ප්‍රඥාවෙන් මැනවින් විමසා බලයි. (සුප්පට්ඨිඛං පඤ්ඤාය). එසේ කරනවිට, ධර්මයේ අරුත් හා ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්නා ඔහුට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය හටගනී. සිත ප්‍රීතියට පත් වුවිට නාමකය සන්සිද්දේ. කය සන්සිද්දු විට සිත සුව පත්වේ. සුවපත් සිත එකඟ බවට - සමාධියට පත්වේ. එලෙස, ධර්මය ආවර්ජනා කිරීමෙන් සමාධිය ලබයි. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384, අංග.නි: (3): 5 නිපාත: 5.1.3.6 විමුක්තිආයතන සූත්‍රය, පි. 54, EAN: 5: 26.6 Liberation, p. 243.

▲ **පංචසිඛ ගාන්ධර්ව පුත්‍ර-Pañcasikha, son of the gandhabbas:** පංචසිඛ ගාන්ධර්ව-පන්සිඵ, දිව්‍ය සංගීත ගායකයෙක් ලෙසින් විස්තර කර ඇත. බලන්න: දේවලෝක: ගාන්ධර්ව දේව නිකාය. මෙතුමා, බුදුන් වහන්සේ හමුව, පිරිනිවන පිළිබඳ ඇසු ප්‍රශ්න මෙහිදී විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: 1.12.6 පංචසිඛජ්ඣන සූත්‍රය, පි.240.

▼ **පංචසිඛ ගාන්ධර්ව පුත්‍ර** බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක තව්තිසා දෙව සහයෙදී, බුදුගුණ වැනිම, බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්, මරණින් මතු දෙව්ලොව පහළවීම පිළිබඳ විස්තර, සක්දෙව්දු බුදු ගුණ වැනිම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:දී.ස.නි: (2) 6 මහා ගෝවින්ද සූත්‍රය, පි.350.

▲ **පංච සම්පදා- Pancha sampada:** පංචසම්පදා- පංච සම්පත් ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ: ශ්‍රද්ධා, ශීල, ශ්‍රැත, ත්‍යාග හා ප්‍රඥාවය. මේවා ඉන්ද්‍රිය හා බල ධර්මතාය. බලන්න: පංචධන. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3) 5 නිපාත: මුත්ඛරාජවග්ග: 5.1.5.6 පංචසම්පදා සූත්‍රය, පි.104.

▲ **පංචශීලය -Five precepts:** බොදු ගිහියන් රකින සිල්පද පහ-පංච ශික්ෂාපද- පංචශීලය-පන්සිල්: 1 ප්‍රාණඝාතය නොකිරීම 2 සොරකම නොකිරීම 3 කාමයෙහි වරදවා නොහැසිරීම 4 බොරුනොකීම 5 අප්‍රමාදය ඇතිකරන රහමෙර ගැනීමෙන් වැළකීමය. සටහන්: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: ධාතුසංයුත්ත:2.3.3 පන්චසිඛපද සූත්‍රයේ: පන්සිල් පද රකින අය එකිනෙකා හා සැසඳෙනබව පෙන්වා ඇත.** සංයු.නි (4): සළායතනවග්ග: මතුගාමසංයුත්ත:3.2.11. පංචශීල සූත්‍රය: පන්සිල් රැකීමෙන් ස්වර්ගයේ උපත ලබන බව පෙන්වා ඇත.

▼ **පන්සිල් වැඩීමෙන්** -පස්පච්ඡු භික්ෂු කිරීම නිසා, පස් බිය හා එදිරිවාදිකම් 5 කින් මිදිය හැකිබව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. එවිට, දුග්ගතික ඉපදීම නැතිකරගත හැකිවේ. **බලන්ත:** පංච භය හා වෛර. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (6): 10 නිපාත, 10.2.5.2. භය සූත්‍රය, පි.354, EAN:10: 92.2. Enmity, p.533.

▼ **පන්සිල් රැකීම** නිසා සුගතියේ උපත ඇතිවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: මාතුගාමසංයුත්ත: 3.2.11 පංචගිල සූත්‍රය, පි. 490.

▲ **පංච සේඛ්‍යබල** -Five trainee powers: පංච සේඛ්‍යබල -පංච සේඛ්‍ය බලානි ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සේඛ්‍යබල 5 ය : 1) ශ්‍රද්ධාබලය 2) චිරිබලය 3) ඔත්තප්ප බලය 4) වීර්යබලය 5) ප්‍රඥාබලය. **බලන්ත:** සේඛ්‍ය හා අසේඛ්‍ය. **සටහන:** මෙහිදී සේඛ්‍ය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සෝතාපත්ත සිට අරහත්මග ලැබූ ආර්යපුද්ගලයන්ය. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි : (3): 5 නිපාත: 5.1.1.1. හා 5.1.1.2 සූත්‍ර, පි. 24, EAN:5: The Trainee's Powers- 1.1.In Brief, p. 238.

▲ **පංචස්කන්ධය**-Five aggregates: පංචස්කන්ධය නම් කෙලෙස් රහිත රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර හා විඥානය යන ස්කන්ධ 5 ය. මේවා උපාදාන රහිත නිසා පංචස්කන්ධය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. රහතුන් දරන්නේ මේ ස්කන්ධ පහය. **බලන්ත:** රහතන්වහන්සේ.

පව

▲ **පචලායමානං නිසින්නං** -Pachalayamanan nisinna: මෙයින් පෙන්වා ඇත්තේ, නිදිබරව සිටීමය. භාවනාවේ යෙදී සිටින විට නිදිමත ඇතිවේ නම්, ආලෝක සංඥාව මෙනෙහි කිරීමෙන් නිදිමත පහවේ. **බලන්ත:** ආලෝක සංඥාව.

▲ **පච්චෙකබුද්ධ (පාලි): පසේඛුද්ධ-Pacceka-buddha:** ස්වකීය උත්සාහයෙන් සම්බෝධිය ලබාගෙන උතුම් විමුක්තිය සාක්ෂාත් කරගත් මුණිවරයා පච්චෙකබුද්ධත් වහන්සේය- පසේඛුද්ධවරයාය. සම්මා සම්බුද්ධ හා පසේඛුද්ධ අතර ඇති වෙනස: පසේඛුද්ධන් හට සසරදුක නිමාකරගැනීම පිණිස දහම් දෙසීමට හා බුද්ධසසුන පිහිටුවීමට හැකියාව නොමැත. බුද්ධසසුන ලෝකයේ නොපවතින කාලයන්හි පසේඛුද්ධවරයන් ලෝකයේ පහළවේ. **සටහන්:** * විස්තර පිණිස **බලන්ත:** බු.නි: අපදාන: පච්චෙක බුද්ධ අපදානය. ** පසේඛුද්ධවරයා, දසආර්ය පුද්ගලයන් ගෙන් එක් උතුමෙකි. **බලන්ත:** ආහුනෙය්‍ය පුග්ගල, උත්තම දස පුද්ගලයෝ. ** පසේඛුද්ධවරු, ඉසිවරුන්ය. **බලන්ත:** ඉසිවරු.ශබ්දකෝෂ: පාසිශ: පි.350: ‘පච්චෙක-වෙනම, පසේ බුද්ධරජ, පච්චෙකමුණි’. **BD:** p. 225: “pacceka-buddha: an ‘Independently Enlightened One; or separately Enlightened One...comprehends the truth independent of any teacher, by his own effort’. **PTS:** p.1112: “pacceka-buddha who attain to complete enlightenment, but do not preach the way of deliverance to the world”.

▼ **පන්සියක් පසේඛුද්ධු** බොහෝකලක් ඉසිගිලි පව්වේ වාසයකල බව බුද්ධත්වහන්සේ සංඝයාට වදාළහ. “...එම උතුමෝ, හව තණ්හාව අවසන්

කළෝය, මහා ආනුභාව ඇත්තෝය. එම පසේබුදුන් 500ක් දෙනා වහන්සේ ඇතුළු සියලු පසේබුදුවරු සියලු කෙලෙස් නිමවා (භවය ක්‍ෂය කර) ස්කන්ධ පරිනිර්වානයෙන් පිරිනිවන්පෑහ. මහා ආනුභාව ඇති ඒ මහා ඉසිවරුන්ට නමස්කාර කරන්න”: “එතෙ ව අඤ්ඤ ව මහානුභාවා - පච්චෙකවුද්ධා භවනෙත්තිථිණා තෙ සබ්බසම්මානිගතෙ මහෙසි- පරිනිබ්බුතෙ වඤ්ථ අපපමෙය්‍යාති”. සටහන: 500ක් පසේබුදු වරුන්ගේ නම් සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.2.6 ඉසිගිලි සූත්‍රය, පි. 222, EMN:116 Isigili Sutta, p. 847.

▼ බුදුවරු දෙදෙනෙකු පිළිබඳව බුදුන්වහන්සේ වදාළහ:එනම්: තථාගත අරහත් සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේ හා පසේබුදුන් වහන්සේ ය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1):2 නිපාත: පුග්ගල වග්ග: 2.2.6.5 සූත්‍රය,පි.184, EAN:2: People: 56.5,p. 66. සටහන: බලන්න: EAN: note : 292, p. 595: පුග්ගල ප්‍රඥාප්තියේ පසේබුදුන්වහන්සේ පිළිබඳ මෙසේ දක්වා ඇත: “*Pacceka-buddha* is defined at Pp 14,16–20 , as ‘a person who, in regard to things not heard before, awakens to the [four noble] truths by himself but does not attain all-knowledge regarding them or mastery over the powers’ (*ekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmāṇaṃ saccāni abhisambujjhati; na ca tattha sabbaññūtaṃ pāpuṇāti, na ca balesu vasībhāvaṃ, ayaṃ vuccati puggalo pacceka-buddho*)

▼ පසේබුදුවරු සිහිකර ස්තුප පූජා කිරීම සුදුසුය: පසේබුදුවරු සිහිකොට ථූප-ස්තුප සකස්කර පුදපූජා ගරුකිරීම සුදුසුයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එම ස්තුප දැක වැද නමස්කාර කරන සැදැහැතියන්ගේ සිත් ශාන්තවේ, මරණින් මතු සුගතියේ- දේවලෝකයේ යළි උපත ලැබීමට හේතු වාසනා ඇත. “කිඤ්චානඤ අත්ථවසං පටිච්ච පච්චෙකසම්බුද්ධො ථූපාරහො? අයං තස්ස භගවතො පච්චෙකසම්බුද්ධස්ස ථූපොති...බහුජනා චිත්තං පසාදෙනති. තෙ තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා කායස්ස හෙදා පරමමරණා සුගතිං සංගං ලොකං උපපජ්ජති”. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (2): 3 මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය -පෙදය 97, පි.125, EDN 16:Mahāparinibbāna Sutta, p.171.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1 “The Pacceka-buddha is an important figure in the Buddhist tradition who exemplifies the ascetic and introspective tendencies of the Buddhist and pre-Buddhist Indian heritage. Most of the textual references—canonical as well as commentarial—concerned with the Pacceka-buddha relate the popular stories which describe the individual Paccekabodhisatta’s search for enlightenment, rather than elaborate on the doctrinal aspects of the phenomenon of the solitary enlightened one”: “**The Pacceka-buddha: A Buddhist Ascetic**”- A study of the concept of the Pacceka-buddha in Pali and Commentarial Literature by Ria Kloppenborg-Wheel 305-307, BPS, 2006.

▲ පච්චෙක බ්‍රහ්ම- Pacceka Brhma: බ්‍රහ්මලෝකයේ පහළවන බ්‍රහ්ම කොට්ඨාශයක් පච්චෙක බ්‍රහ්ම- independent brahmā , ලෙසින් හඳුන්වයි. තුදු බ්‍රහ්ම, සුබ්‍රහ්ම, සුද්ධාවාසබ්‍රහ්ම, පච්චෙක බ්‍රහ්මයන්

ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: තුදු බ්‍රහ්මරාජ. සටහන: සුබ්‍රහ්ම,
සුද්ධාවාසබ්‍රහ්ම රජුන්, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණීම, සංයු.නි:
(1) සගාථවග්ග: බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.6 පමාද සූත්‍රය හා 6.1.7 කෝකාලික
සූත්‍රයේ (පි.290) විස්තර කර ඇත.

▲ පච්චත්තං වේදිතබ්බො විඤ්ඤානීති -to be personally experienced by
the wise: මෙය ධර්ම ගුණයකි. ධර්මය දන්නා නුවණැති පුද්ගලයා,
තමාගේ ධර්ම වර්ධනය, එල තමන් විසින්ම අවබෝධ කරගන්නා බව
මින් අදහස් කරයි. බලන්න: ධම්ම ගුණ

▲ පච්චනිකසාත බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Pacchanikasatha:බලන්න:
උපග්‍රන්ථය:3

▲ පච්චවෙක්ඛණ ඤාණය-Pacchavekkhana Nana: පච්චවෙක්ඛණ
ඤාණය-ප්‍රත්‍යාවෙක්ෂණ නුවණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සියලු කෙළෙස්
පහකර නිවන සාක්ෂාත් කරගත් බව දන්නා අවබෝධයය. මෙහිදී පෙන්වා
ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේ, තමන්ගේ ප්‍රභීණයවූ ලාමක අකුසල පිළිබඳව
ප්‍රත්‍යාවෙක්ෂණය කරමින් වැඩසිටි බවය. සටහන: බලන්න:බු.නි:
පටිසම්භිදා 1:මහාවග්ග:ඤාණකතා:14 පච්චවෙක්ඛණ ඤාණය, පි.160.
මූලාශ්‍ර:බු.නි: උදානපාලි:6.3 ප්‍රත්‍යාවෙක්ෂණ සූත්‍රය, පි. 286.

▲ පච්චාසමණ-Attendant monk: පච්චාසමණ යනු, හික්ෂුව, උවැටන්
පිණිස තමන් සමග කැටුව යන අතවැසි මහණය. උවැටන් පිණිස
පත්කරගත යුතු හා පත් නොකර ගත යුතු මහණ පිළිබඳ ගුණ-අවගුණ මේ
සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:5.3.2.2.
පච්චාසමණ සූත්‍රය,පි.242, EAN:5: II: 112.2 An attendant monk,
p.276.

▲ පච්චොරොහණි- Paccorohaṇī: බමුණු කුලයේ පැරණි චුත්තයක් වූ
පච්චොරොහණි උත්සවය බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ දී ඉන්දියාවේ
පැවතිනි. ඒ පිළිබඳව ජානුසෝනි බමුණා හා සාකච්ඡාවක යෙදුන බුදුන්
වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ ආරියචිත්තයේ පච්චොරොහණි ක්‍රමය, බමුණු
ක්‍රමයට වඩා වෙනස් බවය.

▼ ආරිය චිත්තයේ පච්චොරොහණි පිළිවෙත:1. “මේ සසුනේ ආරිය
ශ්‍රාවකයා නුවණින් සලකා බලා පරපත වැනසීමේ ආදීනව- මේ
ජීවිතයේදී හා මතුජීවිතයේදී අයහපත් විපාක ගෙනෙදෙන බව අවබෝධ
කර එම අකුසලය හැරදමයි... (එලෙස සියලු තුන්දොරින් සිදුවන අකුසල්
හැර දමයි). 2. “මේ සසුනේ... නුවණින් සලකා බලා මිථ්‍යා දිට්ඨිය
ගැනීමෙන් මේ ජීවිතයේදී හා මතු ජීවිතයේදී ඇතිවන අයහපත් විපාක
අවබෝධ කර මිථ්‍යා දිට්ඨිය අත හරියි (එලෙස, මිථ්‍යා මග ගැනීමෙන්
සිදුවන අයහපත් කර්ම විපාක දන දැක එම මග හැරදමා සම්මාදිට්ඨිය
ඇතුළු දස අංග පුරුදු කරයි) සටහන්: * ආරිය චිත්තයේ පච්චොරොහණි
දෙආකාරය. ** දේසනාව අසා සතුටු වූ ජානුස්සෝනි බමුණා තෙරුවන්
සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. ** පසුව, බුදුන් වහන්සේ, සංඝයාට ද එම
පිළිවෙත වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.3.2.7.
පඨමපච්චොරොහණි සූත්‍රය, පි. 452 හා 10.3.2.8 දුතිය පච්චොරොහණි
සූත්‍රය, පි.457 හා 10.4.2.1 බ්‍රාහ්මණ පච්චොරොහණි සූත්‍රය,පි. 484 හා

10.4.2.2. අරිය පච්චාරොහණි සූත්‍රය, EAN:10: 119.7 Paccorohaṇī -1 and 120.8. Paccorohaṇī -2, p. 546 and 167.1 and 168.2, p. 549.

▲ පච්චිම ජනතාව- Future generation-Pachchima janatha: පච්චිම ජනතාව-පඤ්චිමජනතා ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ, බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බතයෙන් පසු උපත ලබන මිනිසුන් ගැනයි. අනාගත ජනතාවට, අනුක්‍රමිකව පිනිස, තමන්වහන්සේ වනසේනාසන යන්නී වාසය කරණ බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: බලන්න: ආරක්‍ෂක සේනාසන. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: 2.1.3.10 සූත්‍රය, පි. 157, EAN: 2: 30.10 Sutta, p.60.

▲ පාචිනනින්න - Towards east: පාචිනනින්න යනු නැගෙනහිරට- පෙර දිගට නැමුණු බවයි. ගංගානම් නදිය නැගෙනහිරට බරව ගලායයි. ඒ උපමාව යොදාගෙන පෙන්වා ඇත්තේ, ආරියඅටමග වඩන පුද්ගලයා., නිවන දෙසට බරවී, නැඹුරුවී සිටින බවයි. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග:මග්ගසංයුත්ත: පාචිනනින්න සූත්‍ර, පි.102.

පජ

▲ පජ්ජාභුමි බ්‍රාහ්මණ- Pajjabhumi Brahmin: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ විසූ මේ බ්‍රාහ්මණයන්, මළවුන් වෙතට පැමිණ, ඔවුන් සුගතියට යැවීමට මන්ත්‍ර කියන බව මෙහි දක්වා ඇත. එහත්, ඔවුන්ගේ ක්‍රියාව නිෂ්ඵලය. මෙය මිට්ඨාදිට්ඨියකි. බලන්න: සුගතිය, පැරණි වාරිත්‍ර මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.6 අසිබන්ධක සූත්‍රය, පි.592.

▲ පජ්ජතෝ- Bright lights: ඉතා දීප්තිමත් බබලන ආලෝකය පජ්ජතෝ-පභා ලෙසින් පෙන්වා ඇත. ලෝකයේ දීප්තිමත් එළි 4ක් ඇතිබව මෙහිදී පෙන්වා ඇත: 1) හිරුගේ ආලෝකය 2) සඳුගේ ආලෝකය3) ගින්නෙන් හටගන්නා ආලෝකය 4) සර්වඥයන් ගේ ආලෝකය. ඒ ආලෝක අතුරින්, උත්තරීතර ආලෝකය (නිරුත්තර ආලෝකය) ලබාදෙන්නේ සර්වඥයන් වහන්සේය.(He is the light unsurpassed) බලන්න: අභා, ප්‍රභා, ආලෝකය.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.3.6 පජ්ජතෝ සූත්‍රය, පි. 54.

▲ පජ්ජුන දේවතා-Pajjunna Deva: පජ්ජුන දේවතා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ වැස්ස වලාහක දෙවියන්ය. පජ්ජුන දෙවියෝ හා ඔහුගේ දියණියන් දෙදෙනා: කොකනදා දේවතාවිය හා චූල කොකනදා දේවතාවිය, බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය, දහම මැනවින් අවබෝධ කළ දෙවිවරු බව මේ සූත්‍ර වල පෙන්වා ඇත. සටහන: අටුවාවට අනුව පජ්ජුන දෙවියෝ, වාතුර්මහාරාජික දේවලෝකයට අයත්වේ. ESN: note: 90: p. 515. බලන්න: වලාහක දේව නිකාය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1)සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත:1.4.9 හා 1.4.10 පජ්ජුන්ත ධිතු සූත්‍ර,පි. 78, ESN:1: Devathasamyutta:IV: 39.9 & 40.10 Pajjunna's Daughters,p.113.

▲ **පූජනීය ස්ථාන- Holy places:** බෞද්ධයන්ගේ පූජනීය ස්ථාන ලෙසින් සූත්‍ර දේශනාවල පෙන්වා ඇත්තේ, ශ්‍රද්ධාවෙන් දැකිය යුතු සිව් ස්ථාන ගැනය. 1) බෝසතුන් උපන් ස්ථානය 2) බුදුන් වහන්සේ සම්මා සම්බෝධිය ලැබූ ස්ථානය 3) පළමු ධර්ම දේශනාව පැවැත්වූ ස්ථානය 4) පරිනිබ්බානය සිදුවූ ස්ථානය. **බලන්න:** ශ්‍රද්ධාවෙන් දැකිය යුතු සිව් ස්ථාන. **සටහන්:** අපගේ බුදුන් වහන්සේගේ ධාතු තැන්පත් කර ඉදි කර ඇති ස්තූප, රහතුන්ගේ ධාතු නිදන් කර ඇති ස්තූප ආදියද, බෞද්ධයන්, පුදපුජා පවත්වන ස්ථාන යන්ය. **බලන්න:** ස්තූප.

▲ **ප්‍රජාපති ගෝතමිය-Prajapathi Gothami:** බලන්න: මහාප්‍රජාපති ගෝතමිය.

පඤ්ඤා

▲ **පඤ්ඤාත්තය- five and three:** පඤ්ඤාත්තය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ලෝකයාතුල ඇති දිවියි පහක්, ආකාර තුනකින් බැලීම ගැනය. 1) ආත්මය සංඤා සමන්විතය, මරණින් මතු නිත්‍ය වේ (The self is percipient and unimpaired after death). 2) ආත්මය සංඤා සමන්විතනොවේ, මරණින් මතු නිත්‍ය වේ (The self is non-percipient and unimpaired after death). 3) ආත්මය නේවසංඤා නසංඤාවේ, මරණින් මතු නිත්‍ය වේ (The self is neither percipient nor non-percipient and unimpaired after death) 4) විද්‍යාමාන ආත්මයක් මරණින් මතු උච්චේදයට - සහමුලාසාතනයට, විනාශයට, සහමුලින්ම නැතිවීමට පත්වේ- (they describe the annihilation, destruction, and extermination of an existing being at death) 5) සමහරු, මේ ජීවිතයේදීම නිවන ලබාගැනීම ගැන කියයි (some assert Nibbāna here and now). ඒවාගැන බලන තුන් ආකාරය: i) ඔවුන් විද්‍යාමාන ආත්මයක් මරණින් මතු නිත්‍ය යයි හෝ ii) විද්‍යාමාන ආත්මයක් මරණින් මතු උච්චේදයට, විනාශයට, සහමුලින්ම නැතිවීමට පත්වේ ය හෝ iii) නිවන මේ ජීවිතයේදීම ලබාගැනීම ගැන පවසයි. එලෙස, එම දිවියි පහ, තුනක් බවට පත්වේ, එසේම, ඒ මත තුන, පහක් වේ. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3) 3.1.2 පඤ්ඤාත්තය සූත්‍රය, පි.46, EMN:102: The Five and Three,p.758.

▲ **පඤ්ඤාඛග්ගිපපභිනො (පාලි): පංච අංග ප්‍රභීණය- abandonment of five factors:** පංච අංග ප්‍රභීණය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පංචනිවරණ දුරුකරගැනීමය. එය, ආරිය වාසස්ථාන ලැබීමට ගුණයකි. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “කථංඤ්ඤා භික්ඛවෙ භික්ඛු පඤ්ඤාඛග්ගිපපභිනො හොති: ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො කාමච්ඡාදො ... බ්‍යාපාදො... ටීනම්ඛං... උදව්ඤ්ඤාචං...විචිකිච්ඡා පභිනා හොති, එවං බො භික්ඛවෙ භික්ඛු පඤ්ඤාඛග්ගිපපභිනො හොති”. (how has a bhikkhu abandoned five factors? Here, a bhikkhu has abandoned sensual desire, ill will, dullness and drowsiness, restlessness and remorse, and doubt). **බලන්න:** පංච නිවරණ, ආරිය වාසස්ථාන. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (6):10 නිපාත: 10.1.2.9 -10 ආරියවාස සූත්‍ර2කි. පි.82-84, EAN:10:19.9 & 20.10 Abodes of the Noble Ones, p. 498-499.

▲ **පඤ්ඤාඛග්ග සමන්තාගතො (පාලි): පංච අංගයන්ගෙන් යුක්තවීම- Realization of five factors:** පඤ්ඤාඛග්ග සමන්තාගතො යනු උසස් ධර්ම

පුහුණුව සාක්ෂාත් කරගත් භික්ෂුව (රහතන්වහන්සේ) සතු පංච කුසල ධර්මතාය: අසෙධ ශීලය, අසෙධ සමාධිය, අසෙධ ප්‍රඥාව, අසෙධ විමුක්තිය, අසෙධ විමුක්ති ඥානදර්ශනය. බලන්න:අසේධ, රහතන්වහන්සේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: නාථ වග්ග: 10.1.2.2 පංචඅංග සූත්‍රය, පි.58, EAN: 10: Protector: 12.2 Five Factors, p. 495.

▲ **පඤ්ඤාපරිචිත**-well consolidated by wisdom: පඤ්ඤාපරිචිත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සිත මනාලෙසින් ප්‍රඥාවෙන් වර්ධනය වී ඇතිබවය. සිත චිතරාග, චිතදෝෂ, චිතමෝහයට පත්වීමෙන්-කෙළෙස් ප්‍රභිතයෙන්, අරහත්වය ලැබූ බව අවබෝධ වීමය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 9 නිපාත: 9.1.3.5 පඤ්ඤාපරිචිත සූත්‍රය,පි.472, EAN:9: 25.5 Wisdom,p.471.

පඤ

▲ **ප්‍රඥාව:** පාලි: පඤ්ඤා -wisdom: ප්‍රඥාව, නිපකො, නුවණ ලෙසින්ද හඳුන්වයි. ධර්මයේ ප්‍රඥාව නම් ආරිය සත්‍ය දැක, දුක නැතිකර ගැනීම පිළිබඳව ඇතිවන ආරිය නුවණ ය, සමුදය වය දැකීමේ නුවණය, ප්‍රඥාවන්තබවය. ආධ්‍යාත්මික මග පරිපූර්ණ කරගැනීමට ප්‍රඥාව අත්‍යාවශ්‍ය අංගයකි. සියලු ධර්මතා-සබ්බේ ධම්මා ප්‍රඥාව උතුම් කොට ඇතයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: “පඤ්ඤාකරා සබ්බේ ධම්මා”. බලන්න: ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය, ආරිය ප්‍රඥාව, සබ්බේ ධම්මා.

▼ **කෙනෙකුගේ ප්‍රඥාව පරිහානිය**, සෙසු පරිහානිවලට: ධනය, ඥාතින් ...ආදියට වඩා අයහපත ගෙනෙදේ යයි මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: 18.6 සිට 18.9 සූත්‍ර.

▼ **ප්‍රඥාව, ලෝකයේ ලබාගැනීමට දුර්ලභ ධර්මතාවයකි.** ධර්මය මනා ලෙස ශ්‍රවණය නොකිරීම, නොදත් දේ ගැන ප්‍රශ්න නොකිරීම ප්‍රඥාව ඇතිකර ගැනීමට බාධාවකි. බලන්න: ඉෂ්ඨධම්ම. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:10.2.8.3 ඉෂ්ඨධම්ම සූත්‍රය, පි.270,EAN:10: 73.3 Wished for, p.522.ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ශ: පි.352: “පඤ්ඤා: ප්‍රඥාව, පැණ, නුවණ”. B.D: page, 122: “Paññā: Understanding, knowledge, wisdom...that intuitive knowledge which brings about the 4 stages of ‘Holiness’ and the realization of Nibbāna...”

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** ‘නිපකො’: ප්‍රඥාව ඇත්තේය. නෙපක්ක නම් ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූයේ නිපක. සිංහල විසුද්ධිමග, 1 පරිච්ඡේදය, පි. 48. 2. ‘ප්‍රඥාව, සතර ධර්ම මගින් පෝෂණය කරගත යුතුය...’ ආර්යාවංශ ධර්ම පුස්තක මාලා 1-4, අංක 1 සප්තබෝජ්ජංගය- පි. 44, සම්පාදනය- මොරටුවේ සිරි සාසනාවංශ තෙරුන්, 1948.

▼ **බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ ප්‍රඥාවට සම ආලෝකයක් නොමැතිබවය.** සටහන: අටුවාවට අනුව ප්‍රඥාව ඇතිවිට දසදහසක් ලෝක ධාතුව බැබළේ, ත්‍රිවිධ කාලයන් (අතීත, අනාගත, වර්තමාන) පිළිබඳ ඇති අඳුර (මෝහය) පහවේ. බලන්න:ESN: note 22, p. 502. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.2.3 නත්තිථිපුත්තසම සූත්‍රය, පි. 38, ESN:1: Devatasamyutta: 13.3 None Equal to That for a Son, p. 72.

▼ කායගතාසනිය වඩාගැනීමෙන්, විපුල කර ගැනීමෙන් ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස උපකාරීවන, විවිධ ප්‍රඥා- නුවණ ඇතිවේ. බලන්න: කායගතා සනියේ ප්‍රතිලාභ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසනි වග්ග: 1.16.7 සූත්‍ර, පි. 126, EAN:1: Mindfulness Directed to the Body, p.52.

▼ සතර ධර්මය-සිව්දහම ප්‍රඥාව ඇති කරයි: 1) සත්පුරුෂ සේවනය 2) සද්ධර්ම ශ්‍රවණය 3) යෝනිසෝමනසිකාරය 4) ධර්මයට අනුකූලව පිළිපැදීම (ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව) ඇති පුද්ගලයා-සෝතාපන්න, විවිධ ප්‍රඥාවන් ලැබීමට සමත්වේ: ප්‍රඥා පටිලාභ, ප්‍රඥා වෘද්ධිය, ප්‍රඥා විපුලබව, මහා ප්‍රඥාව, පුදු ප්‍රඥාව, විපුල ප්‍රඥාව, ගම්භීර ප්‍රඥාව, අසාමන්ත ප්‍රඥාව, භූරි ප්‍රඥාව, ප්‍රඥා බහුලත්වය, සීඝ්‍ර ප්‍රඥාව, ලහුප්‍රඥාව, භාසුප්‍රඥාව, ජවන ප්‍රඥාව, තීක්ෂණ ප්‍රඥාව, නිබ්බේධික ප්‍රඥාව. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්න සංයුත්ත: 7: සප්පපඤ්ඤා වග්ග හා මහා පඤ්ඤාවග්ග සූත්‍ර, පි. 280, ESN:55: Sotapatthisamyutta, p. 2257.

▼ ආධ්‍යාත්මික මග සාක්ෂාත් කරගැනීමට උපකාරීවන ප්‍රඥාවෝ: 1) ජවන ප්‍රඥාව-swiftness of wisdom 2) නිබ්බේධික ප්‍රඥාව- penetrativeness of wisdom 3) මහා ප්‍රඥාව- greatness of wisdom 4) තීක්ෂණ ප්‍රඥාව- sharpness of wisdom 5) විපුල ප්‍රඥාව- vastness of wisdom 6) ගම්භීර ප්‍රඥාව- depth of wisdom 7) අසාමන්ත ප්‍රඥාව- unsurpassed wisdom 8) පණ්ඩිත ප්‍රඥාව 9) පුදු ප්‍රඥාව- extensiveness of wisdom 10) භාසු ප්‍රඥාව- joyousness of wisdom . මූලාශ්‍ර: වූ.නි: පටිසම්භිදා මග්ගපකරණය 2-: ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 166.

▼ උසස් ධර්ම පුහුණුව ලබන භික්ෂුව (සේඛ) සතු සේඛබල පහ (පංච සෙඛ බලානි) අතුරින් එකක් ලෙස ප්‍රඥා බලය පෙන්වා ඇත. සේඛ සූත්‍රයේ ප්‍රඥාව මෙසේ පෙන්වා ඇත: “පඤ්ඤා ව හොති උදයක්ඛාමිනියා පඤ්ඤාය සමනතාගතො අරියාය නිබ්බේධිකාය දුක්ඛදක්ඛයගාමිනියා...” ආරිය නිබ්බේදය ඇති කරන, යහපත් ලෙසින්ම දුක් කෙළෙවර කරගැනීම පිණිස පවතින, ඇතිවීම හා නැතිවීම දන්නා ප්‍රඥාව -සමුදය-වය ඔහු සතුය. (He is wise; he possesses wisdom regarding rise and disappearance that is noble and penetrative and leads to the complete destruction of suffering)

බලන්න: සේඛ හා අසේඛ, සප්ත සද්ධර්මය. සටහන්: * ප්‍රඥාව ආරක්ෂක ධර්මයක් යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ බලන්න: නාටකරණ ධර්ම. ** සමුදය හා වය දැකීමේ නුවණ ආරිය ප්‍රඥාව යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: ගිහිජීවිතය යහපත්ව ගතකිරීම. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (3): 5 නිපාතය: 5.1.1.1 හා 5.1.1.2. සේඛබල සන්ධිබිත-චිතථන සූත්‍ර, පි. 24, EAN:5: The Trainee's Powers-1.1 & 2.2 p. 238, ම.නි. (2): 2.1.3 :සේඛ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▼ ප්‍රඥාව ඇතිව ජීවත්වීම ශ්‍රේෂ්ඨතම ජීවිතය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ “පඤ්ඤාජීවිං ජීවිතමාහු සෙට්ඨන්ති” (One living by wisdom is best) සටහන: අටුවාවට අනුව: ප්‍රඥාවෙන් ජීවත්වන ගිහියා, පන්සිල් රකිමින්, නිතර දාන පුජාකරමින් දැහැමි ජීවිතයක් ගත කරයි. පැවිදි ජීවිතය ප්‍රඥාවෙන් ගත කරනවිට, ලැබෙන සිව්පසය පිළිබඳ යහපත් ලෙසින්

ආවර්ජනා කරමින්, මැනවින් භාවනාව වඩමින්, විදසුන් නුවණ ඇතිකර,
මාර්ග ඵල ලබාගනී. බලන්න: ESN: Note: 130, p. 520. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:
(1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.8.3 විත්ත සූත්‍රය, පි. 104, ESN:1:
Devatasmyutta: 1: 73.3. Treasure, p.155.

▲ ප්‍රඥාකථා-Panna katha: අනිච්චානු පස්සනාව, දුක්ඛානු පස්සනාව,
පටිනිස්සග්ගානු පස්සනාව වර්ධනය කරගැනීමෙන් ඇතිවන ප්‍රඥා පිළිබඳ
විස්තර ප්‍රඥා කථා ලෙසින් දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා 2: 3.1
ප්‍රඥාකථා, පි.166

▲ ප්‍රඥා ආලෝකය- Light of wisdom: ලෝකයේ ඇති දීප්තිමත්
ආලෝක අතුරින්, ප්‍රඥා ආලෝකය (අවිද්‍යා අඳුර නැතිකරන), අග්‍ර යයි
මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: අභා, ආලෝකය.

▲ ප්‍රඥා ඇස-Wisdom eye: ප්‍රඥා ඇස- පැනස, ලැබීමෙන් දුක
කෙළවරවේ. බලන්න: චක්ඛු තුන.

▲ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය: පාලි: පඤ්ඤිතද්‍රියං-faculty of wisdom: ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය,
ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රිය පහෙන් එකකි, මාර්ගයට විශේෂතාවයක්
(විශේෂභාව ධර්මයකි) ලබා දෙයි. බෝධි පාක්ෂික ධර්මතාවයකි.

▼ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: “කතමඤ්ච
භික්ඛවෙ පඤ්ඤිතද්‍රියං: ඉධ භික්ඛවෙ, අරියසාවකො පඤ්ඤාචා භොති
උදයස්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො, අරියාය නිබ්බේධිකාය
සමමාදුක්ඛකය ගාමිනියා. ඉදං වූච්චති පඤ්ඤිතද්‍රියං” ආරිය ශ්‍රාවකයාට,
ප්‍රඥාව ඇත. ඔහු ආර්යවූ, පිරිසිදු දකින්නාවූ, නුවණින්, ඇතිවීම හා
නැතිවීම දකියි (සමුදය වය). එම නුවණ නිර්වේදයට සමත්වූ, මැනවින්
දුකගෙවා දැමීමට හේතුවන ප්‍රඥාවය, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ය. චතුරාර්ය සත්‍ය
තුලින් ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය දැකිය හැකිය. සටහන: එම ප්‍රඥාව නම් පංච
උපාදානස්කන්ධ යේ ඇතිවීම හා නැතිවීම යහපත් ලෙසින් අවබෝධ
කිරීමය. බලන්න: ESN: note: 195, p. 2412. මූලාශ්‍ර: සංයු: (5-1):
මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: 4.1.8 දට්ඨබ්බ සූත්‍රය හා 4.1.9. විභංග සූත්‍රය,
පි. 377, ESN: Mahavagga: 48: Indriyasamyutta: 8.8 To be seen &
9.9 Analysis, p. 1933.

▼ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ඇතිවීම ආර්ය ඥානය ඇතිවීමය : ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ඇතිවීම
සෙසු ඉන්ද්‍රිය සතරේ (ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි) ස්ථාවරත්ව ඇතිවීමට
පදනමය. ආර්ය ඥානය පහළවීම (ලෝකෝත්තර නුවණ) සමගම සෙසු
ඉන්ද්‍රිය වර්ධනයට පත්වේ. සටහන: මේ පිළිබඳ දක්වා ඇති උපමාව:
කූටය (මුදුන) සහිත වහලක් ඇති ගෙයක, මුදුන ස්ථාවර කරණ තෙක්
පරාල ස්ථිර ලෙසින් රඳන්නේ නැත. මුදුන ස්ථාවරත්වට පත්වූ විට පරාල
ස්ථිර ලෙසින් පවතී. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍ර:සංයු.නි.(5-1)
මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත:සුකරබ්බවග්ග:4.6.2 මල්ලක සූත්‍රය, පි.428.

▲ ප්‍රඥාගති-quick grasp: ධර්මය ක්ෂණිකව අවබෝධ කිරීම ප්‍රඥාගති-
ගතිමත්තාන ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත. මේ ගුණය ඇති, බුද්ධ
ශ්‍රාවකයන් අතුරින් ආනන්ද තෙරුන් අග්‍රවේ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

▲ ප්‍රඥාගරුක පුද්ගල- Panna garuka pudgala: කෙනෙක්,
ප්‍රඥාගරුකව, ප්‍රඥාඅධිපතිනම්, ඒ පුද්ගලයා ප්‍රඥාගරුක පුද්ගලයාය.
බලන්න: ගරුපුද්ගල. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.3.4.7
ගරුපුග්ගල සූත්‍රය, පි.286.

▲ ප්‍රඥා ධනය- Wealth of wisdom: ආරිය ශ්‍රාවකයා සතු නුවණ- දුක
ඇතිවීම හා නැතිකිරීම, ප්‍රඥා ධනය ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත.බලන්න:
ධනය.

▲ ප්‍රඥාපරිචිත- Pannaparicita: ප්‍රඥාපරිචිත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ,
ප්‍රඥාව සහමුලින්ම වර්ධනයවී අරහත්වය ලැබීමය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5)
9 නිපාත: 9.1.3.5 ප්‍රඥාපරිචිත සූත්‍රය, පි.472.

▲ ප්‍රඥා පටිලාභ: පාලි: පඤ්ඤාපටිලාභා- obtaining of wisdom:
ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය අනුගමනය කරනවිට, යම් ධර්මතා දියුණුවීම නිසා
ඇතිවන ප්‍රඥාව, ප්‍රඥා පටිලාභය -ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභයය. ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභය නම්
කවරෙක්ද යත්: සතර මාර්ග ඥානය, සතර ඵල ඥානය, සතරප්‍රතිසංවිධ
ඥානය, සයඅභිඥා ඥානය, තෙසැත්තා නුවණ (73), සත්සැත්තා නුවණ
(77), යන මේ ධර්මතා අවබෝධවීම, දියුණුවීම ප්‍රඥාව ලැබීමය: “...
කතමො පඤ්ඤාපටිලාභා: චතුත්තං මග්ගඤ්ඤාණානං චතුත්තං
ඵලඤ්ඤාණානං චතුත්තං පටිසම්භිදාඤ්ඤාණානං ජන්තං අභිඤ්ඤාඤ්ඤාණානං
තෙසත්තනීන් ඤ්ඤාණානං සත්තසත්තනීන් ඤ්ඤාණානං ලාභො පටිලාභො
පත්ති සම්පත්ති ඵසසනා සම්මිකිරියා උපසම්පදා පඤ්ඤාපටිලාභාය
සංවත්තනනති අයං පඤ්ඤාපටිලාභො”.මූලාශ්‍ර:වු.නි: පටිසම්භිදා 2:
ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 172.

▼ සතර ධර්මය ඇති පුද්ගලයාට-සෝතාපත්තනට ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභය ඇත:
“...ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලිකතා
පඤ්ඤාපටිලාභාය සංවත්තති”.(these four things, when developed and
cultivated lead to the obtaining of wisdom). බලන්න: ප්‍රඥාව, සතර
ධර්මය, සෝතාපත්ත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපත්ත
සංයුත්ත:සප්ප්‍රඥාවග්ග:11.6.9 පටිලාභ සූත්‍රය, පි. 278, ESN: 55:
Sotapattisamyutta: 59 .9 The Obtaining of Wisdom p. 2257

▼ කායගතා සතිය වැඩීම, විපූල කරගැනීම මගින් ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභය වේ
(Mindfulness directed to the body...when developed and cultivated,
leads to the great wisdom). මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත:
කායගතාසති වග්ග සූත්‍ර, පි. 125 EAN:1: Mindfulness Directed to the
Body, p.52

▲ ප්‍රඥා ප්‍රභේදය :පාලි: පඤ්ඤාපභේදා- differentiation by wisdom
ප්‍රඥා ප්‍රභේදය: ආධ්‍යාත්මික වර්ධනයේදී ලබන ප්‍රඥාවන්හි විශේෂණය,
වෙනස්කොට දැක්වීමේ කුසලතාවය මෙයින් හැඟවේ. සටහන: “skilled
in his own infinite distinctions, ‘having knowledge that has
attained infinite differentiations” බලන්න: EAN:1: note :211, p.
591.

▼ කායගතා සතිය යහපත් ලෙසින් වඩා ගැනීම, ප්‍රඥාප්‍රභේදය පිණිස පවතී. (පඤ්ඤාපහේදාය සංවත්තනි- leads to differentiation by wisdom). මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසති වග්ගසූත්‍ර, පි. 125 හා අමත වග්ගසූත්‍ර,පි.130, EAN:1: Mindfulness Directed to the Body,p.52 &The Deathless, p.53.

▲ ප්‍රඥා පරිහාණි-Decline of wisdom: ආරිය ප්‍රඥාව (දුක් නැතිකිරීම අවබෝධ කිරීම- විදර්ශනා මාර්ග ප්‍රඥාව) නොමැතිවීම,ප්‍රඥාපරිහාණිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එසේවීම ලෞකික, ලෝකෝත්තර සියලු සැපයෙන් පිරිහීමය. ඔවුන් දුගති ගාමිය. ආරිය ප්‍රඥාව ඇති පුද්ගලයා සුගති ගාමිය. මූලාශ්‍ර: බු.නි:ඉතිවුත්තක:2.2.4 ප්‍රඥාපරිහාණි සූත්‍රය, පි.392.

▲ ප්‍රඥාබලය- Power of wisdom: ප්‍රඥාබලය ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ, උදයත්තගාමිණි ප්‍රඥාව තිබීමය. බලන්න: උදයත්තගාමිණි ප්‍රඥාව

▲ ප්‍රඥා බහුලත්වය: පාලි: පඤ්ඤා- බාහුලාය- abundance of wisdom කෙනකුට ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය පිණිස ඇති ධර්මතා පිළිබඳ බොහෝවූ නුවණක් තිබීම ප්‍රඥා බහුලත්වයය. ප්‍රඥා බහුලත්වය: මේ සසුනේ කිසියම් කෙනෙක් ප්‍රඥාගරුකය, ප්‍රඥාවර්ත ඇත, ප්‍රඥාශයවූහ, ප්‍රඥාධිමුක්ත වූහ, ප්‍රඥාව ධජය කරගෙන සිටී, ප්‍රඥාව කේතු කරගෙන ඇත, ප්‍රඥාව අධිපති කර ගෙන ඇත, ධර්මය විමසීම, විවිධ ධර්ම කරුණු විමසීම බහුල කරගෙන සිටී, ප්‍රඥාවෙන් ධර්මය බහුල ලෙස, යහපත්ලෙස ප්‍රකට කරයි, ධර්මය මනාකොට දන්නේය, විභූතවිහරණ ඇත. මෙය ප්‍රඥා බහුලත්වය වේ. මූලාශ්‍ර: බු.නි: පටිසම්භිදා2 : ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි.182.

▼ සතර ධර්මය ඇති පුද්ගලයාට ප්‍රඥාව බහුලත්වය ඇත. මේවා සෝතාපන්න අංගවේ. “...ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, වත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලිකතා පඤ්ඤා- බාහුලාය සංවත්තනනිති”.(these four things, when developed and cultivated lead to abundance of wisdom) බලන්න: ප්‍රඥාව, සතර ධර්මය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්න සංයුත්ත:11.7.7 ප්‍රඥා බාහුල්ල සූත්‍රය, පි. 280, ESN: 55: Sotapatthisamyutta: 62.1 Greatness of Wisdom p. 2262.

▼ කායගතා සතිය වැඩීමෙන්, විපූල කරගැනීමෙන් ප්‍රඥා බහුලත්වය ඇතිවේ

(Mindfulness directed to the body...when developed and cultivated, leads to the abundance of wisdom).මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසති වග්ග සූත්‍ර, පි. 125 EAN:1: Mindfulness Directed to the Body,; p.52 .

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:1. “යමෙක් ප්‍රඥාව අධිපති කොට සිටියේ ද, ඔහු ට ඇති නුවණ බාහුල්ලපඤ්ඤා නම් වේ”
<https://pitaka.lk/dhammapada/ss/katha-28.html>.

▲ ප්‍රඥා වෘද්ධිය: පාලි: පඤ්ඤාවූද්ධියා-growth of wisdom:ආධ්‍යාත්මික මාර්ගයේ ගමන්කරන කෙනෙකුට ධර්මය යහපත් ලෙසින් අවබෝධවීම ප්‍රඥා වෘද්ධිය-ප්‍රඥාව වැඩීමය. ප්‍රඥා වෘද්ධිය: සජ්ඣ සේඛ්‍යයන්ගේ ද

කලායාන පාඨග්ජනායාගේ ද ප්‍රඥාව වැඩේ. රහතුන්ගේ ප්‍රඥාව වැඩී පරිපූර්ණව ඇත. මෙය ප්‍රඥාවෘද්ධිය නම්වේ: “... කතමො පඤ්ඤාචුඤ්ඤා: සත්තනනාකඤ්ඤා සෙබ්බානං පුට්ඨජනකලායාණකසාය ව පඤ්ඤා වඩ්ඪති, අරහතො පඤ්ඤා වඩ්ඪිතවඩ්ඪිනා පඤ්ඤාචුඤ්ඤා සංවත්තනනාති අයං පඤ්ඤාචුඤ්ඤා”. සටහන: සජ්ඣ සේඛ්‍යයන් යනු සෝතාපන්න සිට අරහත් මග ලැබූ, උසස් ධර්ම පුහුණුවේ යෙදෙන සේඛ භික්ෂූන්ය. ඔවුන් අරහත්බවට පත්වුවිට ප්‍රඥාව වැඩීම පරිපූර්ණව. බලන්න: සේඛ හා අසේඛ. මූලාශ්‍ර: චූ.නි: පටිසම්භිදා 2: ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 172

▼ සතර ධර්මය ඇති පුද්ගලයාගේ (සෝතාපන්න) ප්‍රඥාව වැඩේ: “...ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, වත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලිකතා පඤ්ඤාචුඤ්ඤා සංවත්තනි” (these four things, when developed and cultivated lead to the growth of wisdom). බලන්න: ප්‍රඥාව, සතර ධර්මය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්න සංයුත්ත: සජ්ජප්‍රඥාවග්ග: 11.6.10 වුඩ්ඪි සූත්‍රය, පි. 278, ESN: 55: Sotapatti samyutta: 60.10 The growth of wisdom, p. 2258, අංග.නි: (2) 4 නිපාත: ප්‍රඥාචුද්ධි සූත්‍රය, පි.492.

▼ කායගතා සතිය වැඩීම, විපූල කරගැනීම ප්‍රඥාවේ වැඩීමට හේතුවේ. (Mindfulness directed to the body... when developed and cultivated, leads to the growth of wisdom). මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසති වග්ග සූත්‍ර, පි. 125 EAN:1: Mindfulness Directed to the Body, p.52 .

▲ ප්‍රඥා විපුලබව: පාලි: පඤ්ඤාචෙපුලාය- the expansion of wisdom ආධ්‍යාත්මික දියුණුව නිසා ධර්ම අවබෝධය, පළල්වීම මගින් ප්‍රඥාව විපුල බවට පත්වේ. ප්‍රඥා විපුලබව: සේඛ්‍යයන් 7 දෙනාගේ ද කලායාන පාඨග්ජනායාගේ ද ප්‍රඥාව විපුල බවට පත්වේ. රහතුන්ගේ ප්‍රඥා විපුලබව පරිපූර්ණය: “... කතමං පඤ්ඤාචෙපුලං: සත්තනං සෙබ්බානං පුට්ඨජනකලායාණකසාය ව පඤ්ඤා චෙපුලං ගව්ඡති, අරහතො පඤ්ඤා චෙපුලං ගතා, පඤ්ඤා චෙපුලාය සංවත්තනනාති ඉදං පඤ්ඤා චෙපුලං” සටහන: සේඛ්‍යයන් 7 යනු, සෝතාපන්න සිට අර්හත් මග ලැබූ, රහත්ඵලය පිණිස උසස් පුහුණුවේ යෙදෙන භික්ෂූන්ය. කලායාන පාඨග්ජනායා යනු යහපත් ලෙසින් ධර්මය දන්නා පිරිසය. බලන්න: සේඛ හා අසේඛ. මූලාශ්‍ර: චූ.නි: පටිසම්භිදා 2-: ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 172

▼ සතර ධර්මය ඇති සෝතාපන්න පුද්ගලයාගේ ප්‍රඥාව විපුල බවට පත්වේ: “...ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, වත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලිකතා පඤ්ඤාචෙපුලාය සංවත්තනි”. (these four things, when developed and cultivated lead to the expansion of wisdom). බලන්න: ප්‍රඥාව, සතර ධර්මය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්න සංයුත්ත: සජ්ජප්‍රඥාවග්ග: 11.6.11 චෙපුල්ල සූත්‍රය, පි. 278, ESN: 55: Sotapattisamyutta: 61.11. The expansion of wisdom, p. 2259

▼ කායගතා සතිය වැඩීමෙන්, විපුල කරගැනීමෙන් ප්‍රඥාව විපුලබවට පත්වේ. (Mindfulness directed to the body...when developed and cultivated, leads to the expansion of wisdom). මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1): 1

නිපාත: කායගතාසනි වග්ග සූත්‍ර, පි. 125 EAN:1: Mindfulness
Directed to the Body, p.52.

▲ **ප්‍රඥා විමුක්තිය: පාලි: පඤ්ඤාවිමුක්තිං - Deliverance through wisdom (paññā- vimutti):** ධර්මයේ ප්‍රඥා විමුක්තිය -විමුක්තිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ නුවණින්- ප්‍රඥාවෙන් ආරිය සත්‍ය අවබෝධ කර අවිද්‍යාවෙන් නිදහස්වීමය, විමුක්තිය ලැබීමය. ප්‍රඥා විමුක්තිය, අරහත්වය ලබන එක් ආකාරයකි. ප්‍රඥා විමුක්තිය ලැබූ උතුමා සත් ආරිය පුද්ගලයෙකි. **බලන්න:** සත් ආරිය පුද්ගලයෝ, විජ්ජා විමුක්තිය, සුවිමුක්තපඤ්ඤා. **සටහන:** ප්‍රඥා විමුක්තිය ලැබූ උතුමෙක් සතු ගුණ මෙහි විස්තර කර ඇත. **බලන්න:** අංගු.නි: (5) 9 නිපාත: 9.1.5.3 ප්‍රඥා විමුක්ති සූත්‍රය, පි. 560.

▼ **ප්‍රඥා විමුක්තිය ඇතිකර ගැනීම:** බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: විදර්ශනාව වැඩීම නිසා මාර්ග ප්‍රඥාව වැඩේ; මාර්ග ප්‍රඥාව වැඩීම නිසා අවිද්‍යාව ප්‍රභිණය වේ. (අවිද්‍යාව ඇතිවිට ප්‍රඥාව නොවැඩේ), එසේ අවිද්‍යාව ක්‍ෂය වීමෙන් (එලප්ප්වීම) ප්‍රඥා විමුක්තිය ඇතිවේ. “...විපක්ෂනා භික්ඛවෙ භාවිතා ... පඤ්ඤා භාවියති... පඤ්ඤා භාවිතා... අවිජ්ජා සා පභීයති...ඉති ඛො භික්ඛවෙ, අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුක්තිති”. (When insight is developed, ... Wisdom is developed. When wisdom is developed, ... Ignorance is abandoned [wisdom defiled by ignorance is not developed] through the fading away of ignorance there is liberation by wisdom) **බලන්න:** සමථ හා විපස්සනාව මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: 2.1.3.11 සූත්‍රය: පි.158, EAN: 2: 31.11 Sutta, p.60.

▲ **ප්‍රඥාසම්පන්න- Pannasampanna:** ප්‍රඥාසම්පන්න ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ උදයවය (ඇතිවීම නැතිවීම) පිළිබඳව පිරිසිදු දැනගැනීමට හැකිබව, ආර්ය නිරෝධය දන්නා, දුක් ගෙවීමට කරුණු අවබෝධය කරගැනීමය. මෙය ගිහි උපාසකයෙක් තුළ ඇති ගුණයකි. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්ති සංයුත්ත: පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ග: 11.4.7 මහනාම සූත්‍රය.

▲ **ප්‍රඥාවන්ත- Wise man:** ප්‍රඥාවන්ත ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති තැනැත්තාය. සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවිට අනු ක්‍රමයෙන්, සම්මා සමාධියද, සම්මා ඤානයද, සම්මා විමුක්තියද ඇතිකර ගැනීමට හැකිවේ. **බලන්න:** ආරියඅටමග. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (6):10 නිපාත: සමණසඤ්ඤා වගග: 10.3.1.5. විජ්ජා සූත්‍රය, පි.412 හා 10.3.1.4. බීජ සූත්‍රය, පි.410, EAN:10: 104.4 A Seed & 104.5. True Knowledge, p. 541.

▲ **ප්‍රඥාවන්තයාගේ හැසිරීම -Conduct of the Wise man:** ප්‍රඥාවන්තයා - නුවණැති පුද්ගලකු හැසිරිය යුතු ආකාරය මහාකච්චාන තෙරුන් මෙසේ පෙන්වා ඇත: 1) නුවණැති පුද්ගලයා ඇසු, දුටු සෑම දෙයක්ම අත් හරින්නේ නැහැ. එහෙත්, අත්හැරිය යුතු දේ තිබෙනවා: ඇස් ඇති නමුත් සමහර අවස්ථාවල- කෙලෙස් ඇතිකරන දෙයක් , වියවුල් ඇති කරන දෙයක් දකින්නට ලැබෙනවානම්, අවස්ථාවට අනුව අන්ධයකු මෙන් හැසිරෙන්න. 2) එසේම කන් ඇසෙන නමුත් කෙලෙස් ඇතිකරන

දෙයක් , වියවුල් ඇති කරන දෙයක් අසන්නට ලැබෙනවා නම් අවස්ථාවට අනුව බිහිරෙක් මෙන් හැසිරෙන්න. 3) එසේම ප්‍රඥාව ඇති නමුත් කෙලෙස් ඇතිකරන දෙයක් , වියවුල් ඇති කරන දෙයක් අන්අය කතා කරනවානම් අවස්ථාවට අනුව මෝඩයෙක් මෙන් හැසිරෙන්න. 4) එසේම, ශක්තිය තිබුනත්, කෙලෙස් ඇතිකරන දෙයක් , වියවුල් ඇති කරන දෙයක්නම්, අවස්ථාවට අනුව දුබලයෙක් මෙන් හැසිරෙන්න. 5) එසේම යම්කිසි ක්‍රියා මාර්ගයක් තුලින් තමන්ගේ මෙලොව හා පරලොව දියුණුව වැලකෙනවානම්, අවස්ථාවට අනුව මළ කෙනෙක් වගේ (ක්‍රියා විරහිතව) හැසිරෙන්න. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ථෙර ගාථා, 8-1 මහා කච්චවායන 494-501, පි. 175.

පඩ

▲ පිඩුසිභායෑම-Alms round: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි කාලයේ මෙන්ම වර්තමානයේද සංඝයා, කයේ යැපීම පිණිස පිඩුසිභායෑමේ යෙදේ. මෙය සංඝයාට කැප දෙයකි. බලන්න: පිණ්ඩපාත, වීනය.

පට

▲ පටාචාරා තෙරණිය-Patachara Therani: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:2

▲ පාටලිය ගාමිණි-Pataliya Gamini: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:3

▲ පාටලීපුත්‍ර නුවර- Pataliputhra city: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, මගධයේ පිහිටි පාටලීග්‍රාමය, පසුකල පාටලීපුත්‍ර නුවර ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයට අනුව, මෙය, අජාසත් රජුගේ මගධ රාජධානියේ, ගංගානම් ගං ඉවුර අසබඩ පිහිටි මහා ගමකි. බුදුන් වහන්සේ අවසාන වාරිකාවේදී මේ ගමේ වැඩසිටියහ. මේ ගම, අනාගතයේදී, මහා නගරයක් බවට පත්වන බවද, ගින්න, ජලය හා අභ්‍යන්තර ආරවුල් මගින් ඒ නගරයට හානි පැමිණෙන බවද බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. කුක්කුටා රාමය නම් අරණ්‍යය, පාටලීපුත්‍ර නුවර පිහිටි බුදුන් වහන්සේ හා සංඝයා වැඩසිටි ආරාමයකි. බලන්න: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: විහාරවග්ග: කුක්කුටාරාම සූත්‍ර. සටහන: * පාටලීගමී වැසියෝ, ආවාසයක් සදා බුදුන් වහන්සේට පුජා කලබව, බු.නි: උදානපලිය: 8.6. පාටලීගාමීය සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. මේ සූත්‍රයේ දී, බුදුන් වහන්සේ ඒ ගම, මතුකල ප්‍රසිද්ධ පාටලීපුත්‍ර නගරය වනබව වදාළහ. ** මේ නුවර පැළලුප් නුවර ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. ඉතිහාසයට අනුව පසුකල, මේ නගරය අශෝක අධිරාජ්‍යයාගේ -මගධයේ, මහානුවර- පාටලීපුත්‍ර නගරය බවට පත්විය. වර්තමානයේදී, මෙය පැටිනා ලෙසින් හඳුන්වයි.

▲ පටිඝානුසය - paṭighānusaṃyo: අනුසය ධර්මයකි, සිත යට ව්‍යාපාදය-තරහ නොනිවී තිබීමය, එමනිසා සසරදික්වේ. බලන්න: අනුසය.

▲ පටිඝ නිමිත්ත: පාලි: පටිඝනිමිත්තං- Paṭighanimitta- object of aversion -disagreeable mark: සිතට ආවේගයක්- තරහක් ඇති කරණ කරුණු - අරමුණු පටිඝ නිමිත්තය. උදා: තරහ, ක්‍රෝධය ආදී සිත කලඹවන කරුණුවේ. ශබ්දකෝෂ: පා.සි.ශ: පි.354: “පටිඝ: ප්‍රතිඝය, ක්‍රෝධය, ද්වේශය, හිංසනය”. B.D: p. 255: “paṭigha: In an ethical

sense, it means repugnance, grudge, resentment, anger...”. P.T.S: p.896: “**paṭigha**: repulsion, repugnance, anger”.

▼ **පටිස නිමිත්ත** පිළිබඳව අයෝනිසෝමනසිකාරය කිරීම නිසා ව්‍යාපාදය- ක්‍රෝධය- තරඟ ඇතිවේ, වැඩිවේ. මෙම ත්‍රිය වැඩිමෙන් පටිස නිමිත්ත ප්‍රභිණය කරගැනීමට හැකිවේ. **බලන්න:** නිවරණ, බ්‍රහ්මවිහාර, ආසන පටිච්ඡය. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1):1 නිපාත: 1.2.2. නිවරණ ප්‍රභාණ වග්ග, පි. 44, EAN:1:Abandoning the hindrances, p. 36, සංයු.නි: (5-1):මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත, 2.6.1 ආහාර සූත්‍රය, පි. 230, ESN:46: Bojjhaṅgasamyutta: 51.1 Nutriment, p. 1788.

▲ **පටිච්ඡන්ත කම්ම හා අප්පටිච්ඡන්ත කම්ම:** පාලි: පටිච්ඡන්තකම්ම, අපටිච්ඡන්තකම්ම- concealed actions & unconcealed actions: පටිච්ඡන්ත කම්ම යනු සහවා- රහස්‍ය කරන පාපි-අකුසල ක්‍රියාය. අප්පටිච්ඡන්ත කම්ම යනු නොසහවා කරන යහපත් කුසල ක්‍රියාය. කෙනෙක් පටිච්ඡන්ත කම්මයක් කර ඒ ගැන අවබෝධවී තමා කල වැරද්ද පවසා, සමාව ගෙන, ඒවා අත්හැර කුසල කම්ම කිරීමෙන්, පෙර කල අයහපත් කර්මයේ අකුසල විපාක තුනී කර ගත හැකිවේ. **බලන්න:** EAN: note: 244, p. 593. පටිච්ඡන්ත කම්ම කරන පුද්ගලයන් මරණින් මතු තිරයේ හෝ තිරසන් ලෝකයේ යළි උපත ලබන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. අප්පටිච්ඡන්ත කම්ම කරන පුද්ගලයන් මරණින් මතු දේවලෝකයේ පහලවේ, නැත්නම් මිනිස් ලොව යළි උපත ලබයි. **බලන්න:** සුගතිය හා දුගතිය. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: 2.1.3.6 සූත්‍රය, පි. 154 , EAN: 2: 26.6 Sutta, p.60.

▲ **පටිපත්ති අන්තර්ධාන- Disappearing of Dhamma**
practice:පටිපත්ති අන්තර්ධාන, ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්ම පුහුණුව අතුරුදහන්වීමය. **බලන්න:** ධර්මය අතුරුදහන්වීම.

▲ **පටිපදාව-The practice:** ධර්මය අනුගමනය කිරීමේ පටිපදාව- පටිපත්ති, පිළිවෙත දෙකක් ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එනම් සම්මා දිට්ඨිය ඇතුළු දසඅංග අනුගමනය කර සම්මා විමුක්තිය ලැබීම. 2)සම්මාප්‍රතිපදාව ලෙසින් දක්වා ඇති පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර දුකින් මිදීම. මේවා ධර්මය අනුගමනය කිරීමට සුදුසු නිවැරදි ක්‍රමවේ, එමගින් දුකින් මිදීමට හැකිවේ.

මිට්ඨාදිට්ඨිය -මිට්ඨා විමුක්තිය අනුගමනය, වැරදිමගට ගෙනයයි. එසේම, පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාවලිය අනුගමනය කිරීම මිට්ඨා ප්‍රතිපදාවවේ. මේවා නිසා සසර දික්වේ. **සටහන:** වෙනත් පටිපදා පිළිබඳව **බලන්න:**අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: පටිපදාවග්ග:සතර ප්‍රතිපදා. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (2) නිදාන වග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:1.1.3 පටිපදා සූත්‍ර, සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත:1.3.3. පටිපදා සූත්‍ර 2, පි.58.

▲ **පටිපදා විධි දෙක-2 modes of practice:** ලෝකයා අනුගමනය කරන පටිපදා 2 කි: 1) මිට්ඨාපටිපදාව- වැරදි පිළිවෙත එනම් අනාරිය අටමග 2) සම්මා පටිපදාව- නිවැරදි පිළිවෙත, එනම් ආරියඅටමග. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: 1.3.3. පටිපදා සූත්‍රය, පි. 58

▲ පටිපදා විධි තුන-Three modes of practice: ලෝකයා තුළ ඇති මත, වාද, දිවයි ආදිය, පටිපදා -ප්‍රතිපදා විධි තුන ලෙසින් පෙන්වා ඇත: 1) ආශාඨ ප්‍රතිපත්තිය (රළ-The coarse way of practice): මේ මතය දරන අය, කම්සුව විඳීම වැරදි නොවේ යයි සිතයි, කම් සුවයේ ගැලී සිටී (කාමසුඛල්ලිකානු යෝගය). 2) පරිතප්ත ප්‍රතිපත්තිය (අන්ත- the blistering way of practice): මේ මතය දරන අය- කායික වධ හිංසා පමුණුවා ගනී, (අත්තකිලමතානු යෝගය) , විවිධ ව්‍යාධි පුරුදු කරයි. 3) මධ්‍යම ප්‍රතිපත්තිය (the middle way of practice): සතර සති පටියානය වැඩීම, සම්මා පධාන විරිය වැඩීම, සතර ඉද්දිපාද වැඩීම, ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය වැඩීම, ආධ්‍යාත්මික පංච බල වැඩීම, බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩීම, ආරිය අට මග වැඩීම. මෙය බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ධර්ම ප්‍රතිපත්තියය. සටහන: 37ක්වූ බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා පුහුණු කිරීම මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත:පටිපදාවග්ග: 3.6.1 සූත්‍ර, පි.570, EAN:3: VI: 156.1, p. 141.

▲ පටිනිස්සග්ග-Patinissagga: පටිනිස්සග්ග යනු අත්හැරීමය (relinquishment). දුක ඇතිකරන සියලු දෙය හැර දැමීමය, මෙය නිවනට මගය.

▲ පටිනිස්සග්ගානුපස්සනා- Patinissagganupassana: පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාව යනු අත්හැරීම පිළිබඳ අනුපස්සනා කිරීමය. ආනාපාන සතිසූත්‍රයේදී: සතරවටය පූර්ණ කරගැනීම මහාචල මහා ආනුභාව ලබාගැනීම පිණිස බව දක්වා ඇත. පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාව ද එහි ඇති අංග 4න් එකකි: “...පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සසිස්සාමිති සික්ඛති...සිස්සාමිති සික්ඛති...”.පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාව බහුල කරගැනීමෙන් ආසමන්ත ප්‍රඥාව වැඩේ. බලන්න: ආසමන්ත ප්‍රඥාව.

▲ පටිප්පස්සද්ධ සීලය-Patippassada sila: කෙළෙස් ප්‍රභීණය පිණිස ආරියන් සතු සීලය, පටිප්පස්සද්ධ සීලයය, මෙය විවිධ ශීලයන් ගෙන් එකකි. බලන්න: ශීලය.

▲ පටිභාන- Discernment: බලන්න: ප්‍රතිභානය

▲ පටිභානකතා -Patibhanakatha: ධම්ම දේශනාවේ ප්‍රතිභානය (හැකියාව) පටිභානකතා ලෙසින් පෙන්වා ඇත. ධර්ම දේශනාපිළිබඳ පටිභානකතා (පටිභානවන්තානං) ඇති හික්ෂුන් අතුරින්, රාධ තෙරුන් අග්‍රය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1, ප්‍රතිභාන.

▲ පටිසම්භිදා නුවණ-Analytical knowledge: ධර්මය විශ්ලේෂණය කිරීම, විභාගකර බැලීමේ දක්ෂබව පටිසම්භිදා -පිළිසිඹියා නුවණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එම විශ්ලේෂණය සිව් ආකාර වේ, මේ නුවන සිව් පිළිසිඹියා ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත: 1) අර්ථ පටිසම්භිදාව 2) ධම්ම පටිසම්භිදාව 3) නිරුක්ති පටිසම්භිදාව 4) ප්‍රතිභාන පටිසම්භිදාව. මේ සිව් අවබෝධය ඇති, සංඝයා පිළිබඳ කටයුතු වල නිපුණ මහණ, සෙසු අයට ප්‍රියවේ, අනුන්ගේ ගරුසැලකිලි ලැබීමට සුදුසු බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: සිව් පිළිසිඹියා. සටහන්: * අංගු.නි: 7 නිපාතය: දේවතාවග්ග: පටිසම්භිදා සූත්‍ර-2: ගුණ 7 ක් ඇති හික්ෂුවට, ඉතා ඉක්මනින්ම පටිසම්භිදා නුවණ ලබා ගත හැකිබව පෙන්වා ඇත. ** එම ගුණ ඇති සැරියුත් තෙරුන් පටිසම්භිදා නුවන විශිෂ්ඨ ඥානයෙන්

අවබෝධ කර ඇතැයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. ** විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: පටිසම්භිදා-1: 25-28: පටිසම්භිදා ඥාණය, පටිසම්භිදා-2: 6 පටිසම්භිදා කතා. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.2.4.6 පටිසම්භිදා සූත්‍රය, පි.202, EAN: 5: 86.6 Analytical knowledges, p. 270.

▲ පටිච්චසම්ප්පාදය: පාලි: පටිච්චසම්ප්පාදො - Dependent Origination පටිච්චසම්ප්පාදය, හේතු ප්‍රත්‍යා(හේතුඵල දහම) මගින් ධර්මතා ඇතිවී නැතිවී යන ආකාරය පෙන්වා දේ, මෙය බුදු දහමේ මූලික සිද්ධාන්තයකි, බුදුන් වහන්සේගේ මූලික අවබෝධයකි. සසර පැවැත්ම හා සසර දුකින් මිදීම පිළිබඳ යහපත් අවබෝධය මින් ලබාදේ. බුදුන් වහන්සේ දෙසූ ධර්මය පිළිබඳ යථා අවබෝධය ලබාගැනීමට පටිච්චසම්ප්පාදය යහපත් ලෙස දැකිය යුතුය, දත යුතුය. එම කුසලතාවය පණ්ඩිතයන් සතු ගුණයක් බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන්: * පටිච්චසම්ප්පාදය පිළිබඳ දහම් න්‍යාය-ධර්ම න්‍යාය, සජ්ජායනා කළ බුදුන් වහන්සේ එම දහම් නියාය ඉගෙනීම, සිහියේ දරාගැනීම වැඩිදායක බවද, මග බඹසරට මුල් වනබව සංඝයාට වදාළහ. බලන්න: සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත: යොගකමේ වග්ග: 1.1.10: උපස්සුති සූත්‍රය. ** සංයු.නි (2) අභිසමයසංයුත්ත: 1.2.10 පච්චය සූත්‍රයේදී: පටිච්චසම්ප්පාදය හා පටිච්චසම්ප්පත්ත ධර්ම-ඉදපච්චයා විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. නිවනේ නිවීම: දෙසතා 2, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද භික්ෂු, පහන් කනුව ධර්ම දේශනා. 2. පටිච්ච සම්ප්පාද ධර්ම දේශනා, 2016: කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද භික්ෂු, පි. 20.

▼ පටිච්චසම්ප්පාදය ඇතිවීම හා නැතිවීමේ ක්‍රියා පිළිවෙත: අවිද්‍යාව මුල් පුරුක ලෙසින් ගෙන පුරුක් 12 කින් සමන්විත පටිච්චසම්ප්පාදය ඇතිවීම හා අවිද්‍යාව සහමුලින්ම අවසන්වීමෙන් සෙසු පුරුක් අවසන්ව සියලු දුක නැතිවෙන අන්දම බුදුන් වහන්සේ සංඝයාට පෙන්වා වදාළහ: අවිද්‍යාව හේතු කොටගෙන සංඛාර ඇතිවේ, සංඛාර හේතුකොට ගෙන විඤ්ඤාය. ..එලෙස හේතු ප්‍රත්‍යා ක්‍රියාවලිය මගින් දුක් රැසක්ම ඇතිවේ, එය පටිච්චසම්ප්පාදය ය. එම අවිද්‍යාව ඉතිරියක් නැතිව වැනසීයාමෙන් සංඛාර නැතිවේ. සංඛාර නැතිවීම විඤ්ඤාය ඇතිනොවේ... එලෙස, ජාතිය අවසන් වීමෙන්, ජරා මරණ ආදීවූ දුක් රැසම අවසන්වේ. සටහන: මේ සූත්‍ර 2 හි, පටිච්චසම්ප්පාද පුරුක් 12 ක්‍රියාකාරීවීමෙන් සසර ගමනද, එම ක්‍රියාවලිය නිරෝධ වීමෙන් සසර ගමන නැවතීම විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදාන වග්ග: 1.1.1 පටිච්චසම්ප්පාද සූත්‍රය, 1.1.2 විභඛග සූත්‍රය, පි.24, ESN: 12: Nidanasamyutta: 1.1. Dependent Origination, and 2.2 Analysis of Dependent Origination, p.610.

▼ සම්බෝධිය ලැබූ බුදුන් වහන්සේ, පටිච්චසම්ප්පාදය අනුලෝම වශයෙන්ද ප්‍රතිලෝම වශයෙන්ද අනුලෝම හා ප්‍රතිලෝම වශයෙන්ද අවර්ජනා කළහ. මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ග පාලි 1: මහාබන්ධකය: බෝධිකතා, පි.80.

▼ පටිච්චසම්ප්පාදය ක්‍රියාත්මකවීම මිථ්‍යා ප්‍රතිපදාව ඇතිවීමය, පටිච්චසම්ප්පාදය අවසන්වීම සමායක් ප්‍රතිපදාව ඇතිවීමය. අවිද්‍යාව මුල්කරගත් පටිච්චසම්ප්පාද ධර්මයේ පුරුක් 12 ක්‍රියාත්මක වීම නිසා

මිඨ්‍යා ප්‍රතිපදාව ඇතිවේ. අවිද්‍යාව සහමුලින් නැතිවීමෙන් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ පුරුක් 12 නැවතීම නිසා සමයක් ප්‍රතිපදාව ඇතිවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදාන වගග: 1.1.3 පටිපදා සූත්‍රය, පි.30, ESN:12: Nidanasamyutta: 3.3 The two ways, p. 613.

▼ සම්බෝධිය සාක්ෂාත් වීමට පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම අවබෝධය පදනම්වේ. සංයු.නි. (2) නිදානසංයුත්ත: බුද්ධ වග්ගයේදී : පටිච්චසමුප්පාදය ධර්මය ඇතිවීම හා නැතිවීම මනාලෙස අවබෝධ කරගැනීමෙන් තමන්වහන්සේ ද, පෙර බුදුවරු වහන්සේලාද සම්බෝධිය ලැබූ බව, බුදුන් වහන්සේ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත: “මහණෙනි, බුදුවීමට පෙර, බෝසත්වූ මට මේ සිත පහළවිය: ‘ඒකාන්තයෙන්ම මේ ලෝකයා දුකට පත්ව සිටී. උපදී, වයසට යයි, මිය යයි, නැවත උපදී... එහෙත් දුකින් මිදීම ගැන නොදනී. කවර විටක ජරා මරණ ආදී වූ දුකින් මිදීම අවබෝධවේද?...’ ”. “පුබ්බෙව මෙ භික්ඛවෙ, සමෙබ්බා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතො එතදහොසි: ‘කිච්ඡං වතායං ලොකො ආපනෙතා. ජායති ව, ජීයති ව, මියති ව, වචති ව, උප්පජ්ජති ව. අථ ව පතීමස්ස දුක්ඛස්ස නිසාරණං නප්පජානාති ජරාමරණස්ස. කුදස්සු නාම ඉමස්ස දුක්ඛස්ස නිසාරණං පඤ්ඤාධිස්සති ජරාමරණස්සා’ ති” “කුමක් ඇති කල්හි ජරා මරණය ඇතිවේද? එසේ සිතන මට ඉපදීම - උපත ඇති කල්හි ජරා මරණය ඇතිවේ යයි අවබෝධ විය. කුමක් ඇති කල්හි ජාතිය වේද? භවය ඇති කල්හි ජාතිය ඇතිවේ යන්න අවබෝධ විය”. එලෙස... බෝසතුන්ට, අවිද්‍යාව නිසා සංඛාර... සංඛාර නිසා විඤානය හටගනී... ආදී වශයෙන් දුක් රැසේ ඇතිවීම අවබෝධවිය....එම අවිද්‍යාව පහ වීමෙන්... දුක අවසන්වන බව අවබෝධවිය. එසේ, පෙර නො ඇසුවරු දහම පිළිබඳ දර්ශනය (ඇස) ...නුවණ ... ප්‍රඥාව... විද්‍යාව...ආලෝකය බෝසතුන්ට පහළවිය.“ ...භික්ඛවෙ පුබ්බ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු වක්ඛුං උදපාදී, ඤාණං උදපාදී, පඤ්ඤා උදපාදී, විජ්ජා උදපාදී, ආලොකො උදපාදී”. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවගග: බුද්ධවගග: සූත්‍ර 1.1.4 සිට 1.1.10, පි.30-37, ESN:12: Nidanasamyutta:The Buddhas: Sutta 4.4.to 1-.10, p. 614-620.

▼ බුදුන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය යහපත් ලෙසින් වදාරා ඇත. ඒ ධර්මතාවය සංඝයා එක්ව, ධර්මයේ විරස්ථිතිය පිණිස සප්ඡායනා කිරීම සුදුසු ය යි සැරියුත් මහා තෙරුන් සංඝයාට උපදෙස් දී ඇත.

මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (3):10 සංගීති සූත්‍රය, පි. 372 , EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 362.

▼ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අනවබෝධය, සසරට බැඳ තබයි: එක් සමයක ආනන්ද තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, පැවසුවේ, ආශ්චර්යමත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය කොතරම් ගැඹුරු වුවත්, තමන්හට එය ඉතා ප්‍රකට ලෙසින් වැටහෙන බවය. ආනන්ද තෙරුන්ගේ එම ප්‍රකාශය පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “ ආනන්ද එසේ නො කියන්න. මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ගැඹුරුය, ගැඹුරු ස්වභාවයෙන් යුක්තය. මේ ධර්මය අවබෝධ නොකිරීම නිසා, තික්ෂණ නුවණින් නොදුටු නිසා, මේ ප්‍රජාව, පැටලීගිය නුල් බෝලයක් මෙන් අවුල්වී සිටී, දිලීරයෙන් වැසීගිය කොළමෙන් විනාශවී ඇත, කැරකී, වෙලි පැටලී ගිය මුත්ඡා තණකොළ මෙන් පැටලී සිටී. එමනිසා දුක්චිපතින්, දුගතියෙන් ඔබ්බට යෑමට නො

හැකිව ජාති මරණ වටා කැරකෙන සසරට ඇලී ඇත”: “මා හෙවං ආනන්ද අවච... ගම්භීරො වායං... පටිච්චසම්මුඥාදො ගම්භීරාවහාසොව. එතස්ස ආනන්ද, ධම්මස්ස අනනුබොධා අප්පට්ඨො ඵවමයං පජා තනතාකුලක ජාතා ගුලාගුණ්ඩකජාතා මුඤ්ජබ්බපභූතා අපායං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තති”. (Do not say that, Ananda, ... This dependent origination is profound and appears profound. It is through not understanding, not penetrating this doctrine that this generation has become like a tangled ball of string, covered as with a blight, tangled like coarse grass, unable to pass beyond states of woe, the ill destiny, ruin and the round of birth-and-death). මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (2): 2 මහානිදාන සූත්‍රය, පි. 95, EDN:15: Mahānidāna Sutta: The Great Discourse on Origination, p. 166.

▲ පටිච්චසම්මුඥාද කුසලතාවය: පාලි: පටිච්චසම්මුඥාදො කුසලො- skilled in dependent origination: පටිච්චසම්මුඥාද කුසලතාවය යනු පටිච්චසම්මුඥාද ධර්මතාවය- හේතු ප්‍රත්‍යා- යහපත් ලෙසින් දැනීම හා දැකීමය. මෙය පණ්ඩිතයන් සතු ගුණයකි. භික්ෂුව, පටිච්චසම්මුඥාද කුසලතාවය ලබා ගන්නා ආකාරය බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: “ඉධානන්ද භික්ෂු ඵවං පජානාති: ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති. ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ජති. යදීදං අවිජ්ජා පච්චයා සම්බාරා...”. “එය ඇතිවිට මෙය ඇතිවේ, එය උපදිමෙන් මෙය ද ඉපදේ, එය නැතිවිට මෙය නැතිවේ , එය අවසන්වීමෙන් මෙය ද අවසන් වේ” ... එලෙසින් පටිච්චසම්මුඥාදය ඇතිවීම හා නැතිවීම පිළිබඳව භික්ෂුව මනා අවබෝධය ලබාගැනීම පටිච්චසම්මුඥාද කුසලතාවය යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි (2) නිදාන වගග1.1.1 පටිච්චසම්මුඥාද සූත්‍රය, 1.1.2 විභඛග සූත්‍රය, පි.24, ESN:12: Nidanasamyutta: 1.1. Dependent Origination, and 2.2 Analysis of Dependent Origination, p.610. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.2.5 බහුධාතුක සූත්‍රය,පි.209, EMN: 115: The Many Kinds of Elements, p. 840.

▲ පටිසංඛාන බල: පාලි: පටිසංඛානබලං-Power of reflection: ධර්මයේ පටිසංඛාන බල ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ නුවණින් ධර්මතා පිළිබඳ අවර්ජනා කර ගැනීමට ඇති බලය-ශක්තිය ය. එමගින් අධර්මය බැහැර කර ධර්ම මාර්ගය වඩා ගත හැකිවේ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “මහණෙනි, පටිසංඛාන බලය කවරේද: මේ ලෝකයේ පුද්ගලයෙක් කාය...වාක්... මනෝ දුශ්චරිත (ත්‍රිවිධ දුශ්චරිත) ගැන මෙලෙස නුවණින් සලකා බලයි: ‘මේ ක්‍රියා නිසා මේ ලොවෙහිද, පර ලොවෙහිද නරක විපාක විඳීමට සිදුවේ’. එසේ ආවර්ජනය කරන ඔහු කාය, වාක් හා මනෝ දුශ්චරිත දුරු කරයි, යහපත් කාය, වාක් හා මනෝ ක්‍රියා කරමින් පිරිසිදු- පවිත්‍ර බවට පැමිණ හොඳින් වාසය කරයි. එය පටිසංඛාන බලය වේ”, එමගින්, මෙලොවද, පරලොවද සුවපත්ව වාසය කරයි. (And what is the power of reflection? Here, someone reflects thus: ‘Bodily... verbal ... mental misconduct has a bad result in the present life and in the future life. Having reflected thus, he abandons bodily... verbal ...mental misconduct and develops bodily... verbal & mental good conduct; he maintains himself in

purity. This is called the power of reflection). සටහන: පටිසංඛාන බලය, ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස ලබාගත යුතු බල 2න් එකකි. බලන්ත: බල දෙක. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1):2 නිපාත: අධිකරණ වග්ග: 2.1.2.1, 2.1.2.2. හා 2.1.2.3 සූත්‍ර, පි.142. EAN: 2: II Dicipinary: 11.1, 12.2., 13.3, Sutta, p. 57.

▼ බුදුන් වහන්සේ පටිසංඛාන බලය පිළිබඳව යහපත් ලෙසින් වදාරා ඇත. ඒ ධර්මතා සංඝයා එක්ව, ධර්මයේ විරස්ථිතිය පිණිස සජ්ජායනා කිරීම සුදුසු ය යි සැරියුත් මහා තෙරුන් සංඝයාට උපදෙස් දී ඇත. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (3):10 සංගිති සූත්‍රය, පි. 372, EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 362.

▲ පටිසෝතගාමී පුද්ගලයා: පාලි: පටිසොතගාමී පුග්ගලො- person who goes against the stream: පටිසෝතගාමී යනු සසර ප්‍රවාහයට එරෙහිව යන පුද්ගලයාය. බලන්ත: අනුසොතගාමී. බුදුන් වහන්සේ පටිසෝතගාමී පුද්ගලයා මෙසේ හඳුන්වා ඇත: මෙලොව යම් පුද්ගලයෙක් වස්තුකාමය සේවනය නො කරයි. පාප ක්‍රියා නො කරයි. දුක, දොම්නස ඇතිව කඳුළු හලමින් වුවත් ඔහු පිරිපුන් පිරිසිදු බඹසර ජීවිතය සම්පූර්ණ කරගනී: “කතමො ච භික්ඛවෙ, පටිසොතගාමී පුග්ගලො? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො පුග්ගලො කාමෙ න පටිසෙවති, පාපඤ්ච කම්මං න කරොති, සභාපි දුකෙකින සභාපි දොමනසෙසන අසුඤ්චිබො’පි රුදමානො පරිපුණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං වරති. අයං වූචති පටිසොතගාමී පුග්ගලො” (Here, someone does not indulge in sensual pleasures or perform bad deeds. Even with pain and dejection, weeping with a tearful face, he lives the complete and purified spiritual life. This is called the person who goes against the stream) සටහන: මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ ධර්ම පුහුණුවේ යෙදී ඇති පුද්ගලයෙක් ගැනය. ඔහු දුෂ්කර සසර ජල ප්‍රවාහයට විරුද්ධව යමින් බ්‍රහ්මචරියාව සම්පූර්ණ කර දුකෙන් මිදී ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.1.5 අනුසෝත සූත්‍රය, පි. 34 , EAN:4: 5.5 Along with the Stream, p. 148.

▲ පටිසන්තො -paṭisanthāro: පටිසන්තො යනු ආචාරශීලීබවය. ආධ්‍යාත්මික මග වඩා ගැනීමට උපකාරීවන ධර්මයකි. බලන්ත: ආචාරශීලී බව, ගෞරව ධර්ම.

▲ පටිසාරණියකම්ම-Paṭisāraṇiyakamma: පටිසාරණියකම්ම යනු සංඝයා විසින් ගිහියන් ගේ අයහපත පිණිස කරන ක්‍රියාවන්ය, විනය කර්මයකි. මේ සූත්‍රයේ, එවැනි කරුණු 8 ක් පෙන්වා ඇත. පටිසාරණියකම්ම සන්සිදුවා ගැනීම පිණිස පුරුදු කලයුතු කරුණු 8 ක් ද මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: පටිසාරණියකම්මයෙන් මිදීම පිණිස භික්ෂුව, ගිහියන්ගේ සමාව ලබා ගත යුතුවේ. සුධර්ම භික්ෂුව, යහපත් දායකයෙක්වූ විත්ත ගහපතිට පරිභව කිරීම නිසා ඔහුට මේ කම්මය පතවා ඇත. බලන්ත: උපග්‍රන්ථය:1,3, EAN:Note: 1812, p. 668. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.2.9.9 පටිසාරණියකම්ම සූත්‍රය, පි. 380, EAN:8: 89.9 Reconciliation, p. 455, වින.පි.වුලවග්ග 1: කම්මක්ඛන්ධය- පටිසාරණියකම්ම, පි. 84.

▲ **පටිසල්ලාන- Patisallana:** පටිසල්ලාන (පිලිසලන) යනු ආධ්‍යාත්මික මග වඩා ගැනීම පිණිස කාය හා චිත්ත විවේකය ඇතිව සිටීමය. **බලන්න:** හුදකලා විවේකය.

▼ **පටිසල්ලානයේ ඇලී,** යහපත් ලෙසින් භාවනාව වඩාගන්නා මහණ අනාගාමී හෝ අරහත් මගඵල ලබාගන්නා බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** බු.නි: ඉතිවුත්තක:2.2.8 පටිසල්ලාන සූත්‍රය, පි.398.

▼ **බුදුන් වහන්සේ** සංඝයාට අනුසාසන කර ඇත්තේ පටිසල්ලානයේ- විවේකස්ථය ඇතිව වාසය කරනලෙසය. එමගින්, පංච උපාදාන ස්කන්ධයේ යථාබව -ඇතිවීම හා අවසන්වීම අවබෝධකර ගත හැකිය. ඒ දුක අවසන් කර ගැනීමය. **සටහන්: *** සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත: බලවග්ග:1.10.7 පටිසල්ලාන සූත්‍රය: පටිසල්ලානයේ නිරත මහණ, සය ඉන්ද්‍රිය අවබෝධකර යථා භූතඥානය ලබාගන්නා බව පෙන්වා ඇත. ****** සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.1.2 පටිසල්ලාන සූත්‍රය: පටිසල්ලානයේ නිරත මහණ, දුක ඇතිවීමහා නැතිකිරීම පිලිබඳ යථා අවබෝධය ලබාගන්නා බව පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (3) බන්ධ සංයුත්ත:1.1.1.6 පටිසල්ලාන සූත්‍රය, පි.54, ESN:22: Kahndasamyutta: I:6.6.Seclusion,p.1015.

▲ **පොට්ඨපාද පරිබ්‍රාජක-Pottapada paribrajaka:** **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය: 3

පඨ

▲ **පඨවි-Earth:** පඨවි-පාතුවිය, ලෙසින් දක්වා ඇත්තේ මහා පොළවය. එය අසීමිතය, අප්‍රමාණය. බාහිර පඨවිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පොළවේ ඇති ඝන ස්වාභවයය. අභ්‍යන්තර පඨවි- ධාතුව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කයේ ඇති ඝන ස්වාභවයය. මහායයි සලකන මහා පොළවද, වෙනස්වී විනාශවී, නැතිවී යයි. **බලන්න:** ම.නි: (1) මහා භත්ථිපදෝපම සූත්‍රය.

▲ **පඨවි ධාතුව- Earth element:** පඨවි ධාතුව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මහාපොළවේ ඝනබව හා කයේ ඇති ඝනබවය. පඨවි ධාතුව, කය සකස්වී ඇති සතර මහා භූතයන්ගෙන් එකකි. බුදුන් වහන්සේ පඨවි ධාතුව උපමා කොට ධර්මය මෙසේ වදාළහ:

පඨවිය උපමාව 1: මහා පොළවේ ප්‍රමාණය මැනිය නොහැකිය. එලෙස දහම් ඇස ලැබීම (ධම්ම වක්ඛු) -සෝතාපන්නබව ලැබීම මහා අර්ථයක්-ලාභයක් බවය. මහා පොළව මෙන් එම ලාභය අප්‍රමාණබවය. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:අභිසමය සංයුත්ත:1.10.5 හා 1.10.6 පඨවි සූත්‍ර 2කි, පි. 238, ESN:13: Abhisamyutta: 5-1 & 6.2 Earth, p.729. **පඨවිය උපමාව 2:** සසර දීර්ඝ බව පෙන්වීම පිණිස මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. දීර්ඝ කාලයක් ඇවෑමෙන් මහා පොළව අවසන්වන නමුදු සසර ගමන අවසන්වීමට ඊටත් වඩා කල් යයි. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (2 කාණ්ඩය) අනාමතග්ගසංයුත්ත: 3.1.2 පඨවි සූත්‍රය,පි.298, ESN:15: Anamataggasamyutta: 2.2 The earth, p. 788. **පඨවිය උපමාව 3:** කායබලයෙන් කලයුතු කටයුතු, පොළව ආධාර කරගෙන කරන ලෙසින්, මේ සසුනේ මහණ ශිලයේ පිහිටා, අකුසල මුල් ප්‍රභීණය කිරීමෙන්, සම්මා දිට්ඨිය ආදී අංග දියුණු කරමින්, ආර්ය අටමග වඩනබව මේ උපමාවෙන්

පෙන්වා ඇත. ආරිය අටමග පොළොව ලෙසින්, ධර්ම මාර්ගය වඩා ගැනීමට ආධාරවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: බලකරණය: 1.14.1 බලසුත්‍ර 4කි, පි. 134, ESN: 45: Maggasamyutta: XIV: 149.1 - 4 suttas, p. 1692. පස්විය උපමාව 4: දිට්ඨිසම්පන්න (සෝතාපන්න) ආරිය ශ්‍රාවකයා විසින් නිමා කරන ලද දුක්, මහා පොලව මෙන් අප්‍රමාණය, ගෙවීමට ඇති දුක් පස්ගුලි 7ක් වැනි කුඩා ප්‍රමාණයක් යයි බුදුන් වහන්සේ මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.6.5 පස්වි සුත්‍රය, පි. 350, ESN: 56: Sacchasamyutta: VI: 55.5 The Earth, p. 2327.

පත

▲ **පාතග්ජන** - Worldly person: ධර්මයට අනුව පාතග්ජන- පුහුදුන් මිනිසා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ආරියන් නොදුටු, ආරිය ධර්මය නොඇසූ සාමාන්‍ය ලෝකයාය. බලන්න: අසත්පුරුෂ, අටලෝදහම.

▲ **පතන දේ ලබාගැනීම** - The way to fulfill wishes: තමන් පතන-කැමැති, ලෝකික හා ලෝකෝත්තර දේ ලබාගැනීම පිණිස ධර්මානුකූල ජීවිතයක් ගත කිරීම අවශ්‍ය බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. පළමුව, ශිලය පරිපූර්ණත්වයට කර ගත යුතුය. එසේම සමාධිය- ජාන ඇතිව, ප්‍රඥාව- විදසුන් නුවණ ඇතිව, හුදකලා විවේකය සහිතව වාසය කළ යුතුවේ: “...සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී අඤ්ඤාං වෙනොසමං මනුසුනො අනිරාකතඤ්ඤානො විපස්සනාය සමන්තාගතො බ්‍රුහෙතා සුඤ්ඤාගාරානං” (...let him fulfil the precepts, be devoted to internal serenity of mind, not neglect meditation, be possessed of insight, and dwell in empty huts). සටහන්: * යමක් පැනීම, කැමැතිවීම: ආකච්ඡාය යයි. ** ඒ සඳහා ශිල සමාධි ප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂණය සහිතව වාසය කිරීම අවශ්‍යවේ. ** හුදකලා විවේකය: කාය හා චිත්ත විවේකය, සමථ භාවනාව වැඩීමට හා විපස්සනා නුවණ ලබාගැනීමට උපකාරීවේ. ඉටු කරගැනීමට හැකිදේ: 1) තමන් සමග වාසය කරන අනිකුත් සංඝයාට (සබ්බමචාරින් හට) ප්‍රියමනාපව ඔවුන්ගේ ගරු සම්මාන ලබාගෙන සිටීමට කැමති වන්නේ නම් එය ඉටු කර ගත හැකිය. 2) යහපත් ලෙසින් සිව්පසය ලබා ගැනීමට කැමති වන්නේ නම් එය ඉටු කර ගත හැකිය. 3) සිව්පසය ලාබාදෙන දායකයන්ට මහත්ඵල මහා ආනිසංස ලබාදීමට කැමති වන්නේ නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 4) තමන්ගේ මියගිය නැදෑයන්-මළවුන් එම භික්ෂුව ගැන පහන් සිත් ඇතිව ඔහු සිහිකරන්නේද, එම සිහිකිරීම මගින් ඔවුන්ට මහත්ඵල මහා ආනිසංස ලබාදීමට කැමති වන්නේ නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. සටහන: මියගිය නැදෑයන්, ප්‍රේතලෝකයේ හෝ පහළ දේව ලෝකයක ඉපදී, තමාගේ ඥාති භික්ෂුවගේ ශිලසම්පන්න ආදී ගුණ සිහිපත් කරන විට එය ඔවුන්ට පින් ඇතිවීමට හේතුවේ, නරක යළි උපන් වලක්වාලීම පිණිස, මතු කල නිවන ලබාගැනීමට හේතුවන කරුණු ඇති කර ගැනීමට උපකාරීවේ. බලන්න: EMN: note: 78, p. 1070. 5) අධිකුසල ධර්මයෙහි හැසිරීමට ඇති අරතිය- නො ඇලීම හා කම්සැප කෙරෙහි ඇති ඇලීම මැඩ ගෙන වාසය කිරීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 6) තමනට ඇතිවන ඕනෑම හයක් තැනි ගැනීමක් (කායික හෝ මානසික) ඇතිවන විට, ඒවාට යටතොටී, ඒවා මැඩ පවත්වාගෙන සිටීමට කැමති

වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 7) අධිවිත්තය ලබාදෙන සිව්පාන සමාපත්ති සහිතව මේ ජීවිතයේම සුවය හා සැපය ඇතිව වාසය කිරීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 8) ශාන්ත විහරන වූ අරූපසමාපත්ති ලබාගෙන සිටීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 9) තුන් සංයෝජන (සක්කායදිට්ඨිය, විචිකිච්ඡා, සිලබ්බතපරාමාස) පහකර සෝතාපත්ත වීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 10) තුන් සංයෝජන පහකර- ලෝභ දෝස මෝහ (අකුසල මූල්) යන සංයෝජන තුනී කරගැනීමෙන් සකදාගාමී වීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 11) ඕරම්භාගිය සංයෝජන පහ කරගැනීමෙන් අනාගාමී වීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. 12) මහා ඉර්ඳි ප්‍රාතිහාර්ය ලබාගැනීමට කැමති වන්නේ නම් නම් එය ඉටු කරගත හැකිය. මූලාශ්‍ර:ම.නි: (1): 1.1.6 ආකන්ඛේයිය සූත්‍රය, පි. 94, EMN: 6: Ākankheyya Sutta - If a Bhikkhu Should Wish, p. 99.

▲ පත්තිවරියාව-Pathtichariya: වරියාවන් 8 න් එකක් ලෙස පත්තිවරියාව පෙන්වා ඇත. බලන්න: වරියා කථා මූලාශ්‍රය: බු.නි:පටිසම්භිදා 2:පඤ්ඤාවග්ග: 3.5 වරියාකථා, පි.222.

▲ පත්තනික්කුප්පන කම්ම- Overturning the alms-bowl: පත්තනික්කුප්පන කම්මය විනය කර්මයකි. එනම්, අවගුණ 8 ක් ඇති උපාසක හට සංඝයා විසින් පනවන කර්මයකි- සංඝයා ගේ අනර්ථය පිණිස කටයුතු කරන ගිහියන් ගෙන් පිඩු නොගැනීම-පිණ්ඩපාතය, පාත්‍රය යටිකුරු කිරීමට තීරණය කිරීම. මේ සූත්‍රයේ එම අවගුණ විස්තර කර තිබේ. සටහන: *පත්ත- පාත්‍රය ** කලින් පැනවූ පත්තනික්කුප්පන කම්මය, අවලංගු කිරීම පිණිස සිදු කරන විනය කර්මය මගින් ගිහිකෙනෙකුගේ, පෙර අවගුණ අවසන් කිරීම නිසා නැවත තම පාත්‍රය පිඩු පිණිස පිළිගැන්වීමට (පාත්‍රය උඩුකුරු කිරීම) සංඝයා තීරණය කිරීම. එම යහපත් ගුණ 8 මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: පත්තනික්කුප්පන සූත්‍රය, පි.375, EAN: 8: 87.7 Almsbowl, p. 455.

▲ පත්තපිණ්ඩික-Patthapindika: පත්තපිණ්ඩික ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පාත්‍ර, සංඥාව ලෙස තබාගෙන පිණ්ඩපාතයෙන් යැපෙන සංඝයාය. මේ සූත්‍රයේ පත්තපිණ්ඩික වර්ග 5 ක් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: ආරඤ්චග්ග: 5.4.4.11 පත්තපිණ්ඩික සූත්‍රය, පි.382, EAN:5:IV:182.2 sutta, p. 298.

▲ පතිකුලය-Patikulaya: පතිකුලයට යෑම යනු යුවතියක් විවාහවී, වාසය කිරීම පිණිස සැමියාගේ නිවසට පැමිණීමය (පති-ස්වාමියා) . එවැනි යුවතියට යහපත් විවාහ ජීවිතයක් ගෙනයාම පිණිස බුදුන් වහන්සේ මෙසේ අවවාද වදාළහ: 1) ස්වාමියාට පෙර උදැසන නැගිටීම සුදුසුය 2) ස්වාමියාට පසුව නින්දට යෑම සුදුසුය 3) නිවසේ කුමන කටයුතු කිරීමට තිබේද යයි සොයා බැලීම 4) අන් අයට ප්‍රීතිය ඇතිවෙන පරිදි හැසිරීම 5) ප්‍රිය බස් කථා කිරීම 6) වැඩිහිටි මහණ බමුණු, දෙමාපිය ආදීන්ට සත්කාර ගරුබුහුමන් කළයුතුය 7) ගේදොර ඇති කටයුතු ආදී ඇති කර්මාන්ත කිරීමට දක්ෂවියයුතුය 8) සැමියාගේ කටයුතු කරන පිරිස, සේවක

සේවිකා ආදීන්ට යහපත් ලෙසින් ආහාර පාන ආදිය සැපයිය යුතුය 9) ස්වාමියා රැස් කරන ධනය නිසිලෙස භාවිතා කිරීමට, ආරක්ෂා කිරීමට කටයුතු කළයුතුය. එසේ යහපත් ලෙසින් දිවිය ගෙවන පතිනිය-බිරිද, මරණින් මතු සුගතියේ- නිර්මාණරති දේව නිකායේ යළි උපත ලැබීමට වාසනාව ඇත. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: සුමනාවග්ග: 5.1.4.3 උග්ගහ සූත්‍රය, පි.78.

▲පතිතවීම-Falling down: පතිතවීම (පපතිත) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ගිලිහියාමය. කරුණු 4 ක් නිසා මහණ බුදු සසුනෙන් පතිතවියයි. 1) ශිලසම්පන්න නොවීම 2) යහපත් සමාධිය නොලැබීම 3) යහපත් ප්‍රඥාව නොමැතිවීම 4) යහපත් විමුක්තිය නොලැබීම. එහෙත් එම කරුණු යහපත් ලෙසින් ලබා ඇති මහණ, සසුනේ ගිලිහී නොයයි (අප්පතිනො). මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2):4 නිපාත:4.1.1.2 පපතිත සූත්‍රය, පි. 26, EAN:4: 2.2. Fallen, p. 147.

▲පතිට්ඨිත- Establishment: පතිට්ඨිත- පිහිටුවා ගැනීමය. අප්‍රමාදය ඇති හික්ෂුව, ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය (පස ඉඳුරන්) යහපත් ලෙසින් පිහිටුවාගනී. අප්‍රමාදය ඇතිව, කෙළෙස්වලින් (ආසව ධර්මතා වලින්) සිත යහපත් ලෙස ආරක්ෂා කරගැනීමෙන්, පංච ඉන්ද්‍රිය වර්ධනය වේ. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග:ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත:4.6.6. පතිට්ඨිත සූත්‍රය, පි.434, ESN: 48: Indriyasamyutta: 56.6 Established, p. 1990.

▲ පතිරුපදෙසවාසො - Living in suitable places: පතිරුපදෙසවාසො යනු ධර්මානුකූල ජීවිතයක් ගත කිරීමට සුදුසු ප්‍රදේශයක ජීවත්වීමය, මේ සුභ- මංගල කරුණකි. බලන්න: චක්‍ර සතර, මංගල සූත්‍රය.

▲පතිලීන-Gone into solitude: ධර්මයට අනුව පතිලීන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මය අවබෝධ කරගත් හික්ෂුව, හුදකලා විවේකයට යාමය- ලෝකයෙන් සැඟවී යාමය. බලන්න:EAN: note: 703, p.617. හික්ෂුව පතිලීන වන්නේ කෙසේද? 1) සත්‍යදර්ශනය අවබෝධකිරීම (පුද්ගලික සත්‍යයන් පහකිරීම- පනුණුපවෙකසවෙවා). බලන්න: පුද්ගලික සත්‍ය බැහැරකිරීම. 2) සෙවීම (ගවේෂණය- ආධ්‍යාත්මික මගසෙවීම) සහමුලින්ම අතහැරීම (සමවයසටෙයිසනො හොනි). බලන්න: පර්යේෂණ, සමවයසටෙයිසනො. 3) සංසුන් කායසංස්කාර ඇතිවීම. (කායසංඛාර පස්සද්දිය- පසසඤ්ඤාකායසඛාරො හොනි). බලන්න: කායසංඛාර පස්සද්දිය, ජාන. 4) හුදකලාවීම-එකලාවීම: සහමුලින්ම අසම්මානය දුරුවීම. එම කරුණු සාක්ෂාත් කරගත් මහණ, ‘පතිලීන’ යයි කියනු ලැබේ. සටහන: 1-3 විස්තර පිණිස බලන්න: ආරිය වාසස්ථාන. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.4.8 පතිලීන සූත්‍රය, පි.102, EAN:4: 38.8 Drawn back, p. 164.

▲ පාතුභාව - manifestation: පාතුභාව යනු ඇතිවීම- උපතක්ලැබීමය. බලන්න: පහළවීම

▲ පාතිමොක්ඛ (පාලි): පාමොක්ඛ- Pātimokkha: බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රාවක සංඝයාගේ යහපත පිණිස පනවනලද ශික්ෂාපද-විනය, පාතිමොක්ඛ ලෙසින් දක්වා ඇත. එම ශික්ෂාපද අනුව පුහුණුවන සංඝයා පාතිමොක්ඛ සංවර ශීලය ආරක්ෂා කරති. සටහන: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග:

සතිපට්ඨාන සංයුත්තයේ:3.5.6 පාතිමොක්ඛ සූත්‍රයේදී, පාතිමොක්ඛ සංවර ශීලය ආරක්ෂා කරමින් අරහත්වය ලැබීම ගැන පෙන්වා ඇත.

▼ පාතිමොක්ඛ පැනවීමට හේතු (පාතිමොක්ඛං උදදිට්ඨං): 1) සංඝයා ගේ ගුහසිද්ධිය පිණිස 2) සංඝයා ගේ පහසුබව පිණිස 3) දුසිල් පුද්ගලයන්ගේ වැරදි පරික්ෂා කිරීම පිණිස (නිග්‍රහ පිණිස) 4) සිල්වත් සංඝයාගේ පහසු විහරණය පිණිස 5) වර්තමාන ජීවිතයේ ඇතිවිය හැකි ආසව සංවර කරගැනීම පිණිස 6) අනාගතයේ ඇතිවිය හැකි ආසව සංවරය කරගැනීම පිණිස 7) ශ්‍රද්ධාව නොමැති අයට ශ්‍රද්ධාව ඇතිකර ගැනීම පිණිස 8) ශ්‍රද්ධාව ඇති අයගේ ශ්‍රද්ධාව වර්ධනය පිණිස 9) සද්ධර්මයේ තිර පැවැත්ම පිණිස (සමීතිය) 10) විනයේ ප්‍රවර්ධනය පිණිස (විනයානුග්‍රහය). මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.4.1 උපාලි සූත්‍රය,පි. 152, EAN:10: 31.1. Upali-1, p. 508.

▼ පාතිමොක්ඛ අත්හිටුවීම: පාතිමොක්ඛ අත්හිටුවීම (පාතිමොක්ඛට්ඨපනා-suspending the Pātimokkha) යනු විනය කරුණක් නිසා භික්ෂුවකට හෝ භික්ෂුණියකට උපෝසථ දිනයේ පාතිමොක්ඛ සජ්ජායනාවට සහභාගිවීමට ඉඩ නොදීමය. මේ පිළිබඳව බුදුන්වහන්සේ කරුණු 10ක් පෙන්වා ඇත: 1) පාරජිකාවක් කල තැනැත්තා රැස්වීමේ සිටීම 2) පාරජිකාවක් කල තැනැත්තා පිළිබඳ සාකච්චාව සිදුවෙමින් තිබෙනවිට 3) උපසම්පාදව නොලැබූ කෙනෙක් රැස්වීමේ සිටීම 4) උපසම්පාදව නොලැබූ කෙනෙක් ගැන සාකච්චාව සිදුවෙමින් තිබෙනවිට 5) සිකපද පුහුණුව අත්හළ කෙනෙක් රැස්වීමේ සිටීම 6) සිකපද පුහුණුව අත්හළ කෙනෙක් පිළිබඳ සාකච්චාව සිදුවෙමින් තිබෙනවිට 7) නපුංසක පුද්ගලයෙක් රැස්වීමේ සිටීම . සටහන: නපුංසක-පණ්ඩක-eunuch. 8) නපුංසක පුද්ගලයෙක් පිළිබඳ සාකච්චාව සිදුවෙමින් තිබෙනවිට 9) භික්ෂුණි දූෂකයෙක් රැස්වීමේ සිටීම 10) භික්ෂුණි දූෂකයෙක් පිළිබඳ සාකච්චාව සිදුවෙමින් තිබෙනවිට. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6):10 නිපාත,10.1.4.2. පාතිමොක්ඛට්ඨපන සූත්‍රය,පි. 152, EAN:10: Suspending, p. 508.

▲ පාතිමොක්ඛ සංවර ශීලය: පාලි: පාතිමොක්ඛාසංවර සීලා-Pātimokkha restrained: උසස් පුහුණුවේ යෙදුන භික්ෂුන්/ භික්ෂුණියන් ගේ ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස බුදුන් වහන්සේ පනවන ලද ශික්ෂා පද සමාදන්ව, නොකඩා රැකීම පාතිමොක්ඛ සංවර ශීලය ය.

▼ මේ සසුනේ භික්ෂුව, ශීල සම්පන්නව, පාතිමොක්ඛ සංවරය ඇතිව, ආචාර ගෝචර සම්පන්නව, සුළු වරදෙහි පවා බිය දකිමින්, සිල්පද සමාදන්ව, ඒවා ආරක්ෂා කරගනී: “සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ විහරට්ඨ සම්පන්නපාතිමොක්ඛා. පාතිමොක්ඛාසංවරසංවුතා විහරට්ඨ ආචාරගොචර සම්පන්නා. අණුමකෙසු වජ්ජසු භය දස්සාවී සමාදාය සිකඛට්ඨ සිකඛාපදෙසු” (Bhikkhus, dwell possessed of virtue, possessed of the Pātimokkha, restrained with the restraint of the Pātimokkha, perfect in conduct and resort, and seeing fear in the slightest fault, train by undertaking the training precepts). සටහන: යම් සීලයක් රකිනවිට, අපාය ආදී දුකෙන් මුදා ගන්නේද ඒ සීලය පාතිමොක්ඛ සීලයවේ. සංවරවීම යනු: ඒ සිල් පද නො කඩා වාසය කිරීමය. බලන්න: සිංහල විසුද්ධිමාර්ගය, පරිච්ඡේදය1.පි.69. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1): 1.1.6

ආකන්ඛේයිය සූත්‍රය, පි. 94, EMN: 6: Ākankheyya Sutta - If a Bhikkhu Should Wish, p. 99.

▼ **පානිමොක්ඛ** සංවරයයෙන් සීලසම්පන්නවීම සේධ පුහුණුව ලබන සංඝයා සතු උතුම් ගුණයකි. **බලන්න:** සේධ හා අසේධ. **මූලාශ්‍ර:** ම.නි: (2): 2.1.3 :සේධ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▲ **පාතාලය**-bottomless abyss: පෘතග්ජන ජනයා, මහා සාගරයේ පතුළේ, පතුලක් දැකිය නොහැකි ස්ථානයක් ඇතිබවත්, එය පාතාලය ලෙසින් හඳුන්වන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. ධර්මයට අනුව ‘පාතාලය’ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, මහා වේදනාසහිතවූ කායික වේදනාවන්ටය. ධර්මය නොදත් පුද්ගලයා- (අශ්‍රැතවත්) මහා කායික දුක් වේදනා ඉවසාගත නොහැකිව හඬා වැළපේ, මුළාවට පැමිණේ. ඔහු පාතාලයෙන් ඉහළට පැමිණ නැත- පය තැබීමට තැනක් සොයාගෙන නැත. එහෙත්, ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා, මහා කායික වේදනා ඇතිවුවට නොසැලේ, ඔහු පාතාලයෙන් ඉහළට පැමිණ ඇත- පය තැබීමට තැනක් සොයාගෙන ඇත යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර:** :සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: 1.20.4 පාතාල සූත්‍රය, පි.418, ESN: 36: Vedanasamyutta: 4.4 The Bottomless Abyss, p. 1335.

▲ **පුත්‍රයා**-Son: ගුණ 5 ක් ඇති පුතෙක් ලැබීමට දෙමාපියන් කැමති බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) දෙමාපියන් හට උපකාරවන 2) දෙමාපියන්ගේ කටයුතු කරණ 3) කුල පරම්පරාව දිගුකලක් ගෙනයාමට හැකිවන 4) පරම්පරා දායාද රැකගැනීමට හැකිවන 5) දෙමාපියන් මිය ගිය පසු ඔවුන්ට පින් අනුමෝදනා කිරීමට කටයුතු කරන. එවැනි පුත්‍රයෙක් ප්‍රසංසා ලැබීමට සුදුසුය. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: සුමනාවග්ග: 5.1.4.9 පුත්තසූත්‍රය, පි. 88, EAN:5: 39.9.Son, p. 250.

▼ **පුත්‍ර වර්ග 3 කි:** 1) **අභිජාත:** දෙමාපියන් දහම් මග නොගියද, දහම් මග යන පුත්‍රයා-දෙමාපියන්ට වඩා උසස් 2) **අනුජාත:** දෙමාපියන් මෙන් දහම් මග යන පුත්‍රයා-දෙමාපියන් හා සම 3) **අවජාත:** දෙමාපියන් මෙන් දහම් මග නොයන පුත්‍රයා-දෙමාපියන්ට වඩා පහත්. **මූලාශ්‍රය:** බු.නි: ඉතිවුත්තක: 3.3.5 පුත්‍රසූත්‍රය, පි. 432.

▲ **පුත්‍ර මාංශ** -Son's flesh: කය පෝෂණය පිණිස ගන්නා ආහාර (කබලින්ක) ගතයුත්තේ, විනෝදය පිණිස නොව සසර දුක නැති කරගැනීමට කටයුතු කිරීම පිණිස බව බුදුන් වහන්සේ මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත. කාන්තාරයකින් එතර වීමට යන දෙමාපියන්, ආහාර නොමැති කමින්, තමාගේ එකම පුත්‍රයා මරා ඔහුගේ මස් දුකින් විලාප කියමින් අනුභව කරන ලෙසින්, ආහාරයේ පිළිකුල දකිමින් එයට නොඇලි ආහාර ගතයුතුවේ. එමගින් කාමආශාව දුරුකර ගත හැකිවේ. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. **මූලාශ්‍ර:**සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.7.3 පුත්‍රමාංශ සූත්‍රය, පි. 174, ESN: 12: Nidanasamyutta: VII: 63.3. Son's Flesh, p. 696.

▲ **ප්‍රතිග්‍රාහක**- Receiver: ප්‍රතිග්‍රාහක ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ දානය ලබන සංඝයාය. දානය ලැබීම පිණිස තිබිය යුතු ගුණඅංග පිණිස **බලන්න:** සංඝදානය, දකඛිණාවිසුඤ්චි, දානය.

▲ **ප්‍රතිභාන-discernment:** ප්‍රතිභාන (පටිභාන) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අවබෝධය-යමක් වටහා ගැනීමේ හැකියාව-සියුම් නුවණය. **බලන්න:** පටිභානකතා. ප්‍රතිභානය: ධර්මය වැටහීම, හැකියාව, අවබෝධය අනුව පුද්ගලයෝ වර්ග 4ක් මෙහි පෙන්වා ඇත: 1) අර්ථය සහිතව අවබෝධය ඇත (අර්ථයුක්ත ප්‍රතිභානය) එහෙත්, යම් අවුල්සහගත කරුණු ඇත්නම් ඒවා නිරවුල් කිරීමට හැකියාව නැත. 2) අවුල්සහගත කරුණු ඇත්නම් ඒවා නිරවුල් කිරීමට හැකියාව ඇත, එහෙත් අර්ථයුක්ත ප්‍රතිභානය නැත. 3) අර්ථයුක්ත ප්‍රතිභානය ඇත, එසේම අවුල්සහගත කරුණු ඇත්නම් ඒවා නිරවුල් කිරීමට හැකියාව ඇත. 4) ඉහතකි කරුණු 2 ම නැත, අප්‍රතිභාන පුද්ගලයාය. මේ සතර පුද්ගලයන් අතරින් 3 වෙනි පුද්ගලයා ධර්මය වහා අවබෝධ කරගනී. ප්‍රතිභානය සිව් ආකාරය: 1) අවබෝධය තියුණුය (අත්ප්‍රයුක්ත ප්‍රතිභාන), එහෙත් ප්‍රශ්න විමසීමේදී පිළිතුරු දීම ඉක්මන් නැත 2) අවබෝධය තියුණු නැත, එහෙත්, ඉක්මනින් පිළිතුරු දෙයි 3) අවබෝධය තියුණුය, එසේම ඉක්මනින් පිළිතුරු දෙයි 4) අවබෝධය තියුණු නැත, එසේම පිළිතුරු දීම ඉක්මන් නැත. **සටහන:** ප්‍රතිභානය සිව් පිළිසිඹියා ධර්මතාවයකි. **බලන්න:** සිව් පිළිසිඹියා. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2): 4 නිපාත: 4.3.4.2 පටිභාන පුග්ගල සූත්‍රය, පි.282, EAN:4: 132.2. Discernment ,p.196.

▲ **ප්‍රතිසන්ධි චිත්ත- rebirth-consciousness:** ප්‍රතිසන්ධි චිත්ත ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ යළිඋපතට හේතුවන සිතය. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ විඥාන ආහරය මගින් ප්‍රතිසන්ධිය- මතු පුනර්භවය (නාම රූප හටගැනීම) සිදුවන බවය. (The nutriment consciousness is a condition for the production of future renewed existence). **බලන්න:** අවකන්ති, පුනර්භවය, විඥානය, කම්ම. **සටහන:** අටුවාවට අනුව: The nutriment consciousness: rebirth-consciousness (paṭisandhicitta). The production of future renewed existence (āyatim punabbhavābhiniḥbatti): the name-and-form arisen along with that same consciousness. **බලන්න:** ESN: Note: 24, p. 939. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.2.2 මොළියඵග්ගන සූත්‍රය, පි.44, ESN: 12: Nidanasamyutta:12.12 Moliyaphagguna, p. 625.

▼ **විඥාණ ආහාරය ප්‍රතිසන්ධිය පිණිස හේතුවේ. බලන්න:** ආහාර.

▲ **ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ ප්‍රඥාව- Prathyavekshana panna:**අක්කුප්ප ඥානය, අරහත්වය සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස උපදවාගතයුතු නුවණ, ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ ප්‍රඥාව ලෙසින් පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** අක්කුප්ප ඥානය, උත්පාදයිතව්‍ය ධර්ම, ඉන්ද්‍රිය.

▲ **ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිත ශීලය-Prathyasannishritha sila:** ආරිය අටමම උපදවා ගැනීමට හේතුවන ශීලයක් ලෙසින් ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිත ශීලය පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** ශීලය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: සීලසූත්‍රය, පි. 78, ESN: 45: Maggasamyutta: 50. 55 virtue, p 1654.

▲ **ප්‍රාතිභාර්ය: පාලි: පාටිභාර්ය- miracles:** ඉර්දී වඩාගැනීමෙන් ලැබෙන විශේෂවූ දක්ෂතා, ප්‍රාතිභාර්ය ලෙසින් දක්වා ඇත. ඉදු පෙළහර ලෙසින්ද

පෙන්වා ඇත. ඉර්දිවඩා ගැනීම පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි.
(5-2) මහාවග්ග:ඉර්දිපාද සංයුත්තය.

▼ තමන්වහන්සේ විශේෂ ඥානයෙන් අවබෝධ කළ ප්‍රාතිහාර්ය 3 ක් ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1) ඉර්දි -ඉර්දි ප්‍රාතිහාර්ය (ඉඤ්චාපාටිහාරියං- miracle of psychic power) : විවිධවූ භාස්කම් දැක්වීමට ඇති හැකියාව. සමාධිය තුළින් විදසුන් නුවණ වඩා සිතේ කෙළෙස් නොමැතිවිට ඉර්දි වැනි අතිසාමාන්‍ය බල භික්ෂුවකට ලබාගත හැකිය. බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටිසමයේ පැවති ‘ගාන්ධාරි; නම් විද්‍යාව පුරුදු පුහුණු කළ කෙනෙකුට ද ඉර්දි භාස්කම් දැක්විය හැකිනිසා ශ්‍රාවකයන්, ගිහියන් පැහැදවීම පිණිස ඉර්දි ප්‍රාතිහාර්යය කරන්න යයි තමන්වහන්සේ දහම් නොදෙසන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන: මෙහිදී ඉර්දිබලයෙන් කළහැකි ප්‍රාතිහාර්යන් පිළිබඳ විස්තර පෙන්වා ඇත. 2) ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය (ආදේශනාපාටිහාරියං-miracle of telepathy) : අනුන්ගේ සිත් දැනගැනීමේ හැකියාව. සමාධිය තුළින් විදසුන් නුවණ වඩා සිතේ කෙළෙස් නොමැතිවිට අනුන්ගේ සිත් දැනගැනීමේ නුවණ වැනි අතිසාමාන්‍ය බල භික්ෂුවකට ලබාගත හැකිවේ. බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටිසමයේ පැවති ‘මණිකා- චින්තාමණි’ නම් විද්‍යාව පුරුදු පුහුණු කළ කෙනෙකුට ද අනුන්ගේ සිත් දැනගත හැකිනිසා තම ශ්‍රාවකයන්ට ගිහියන් පැහැදවීම පිණිස ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය කරන්න යයි තමන්වහන්සේ දහම් නොදෙසන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: මණිකා චින්තාමණි විද්‍යාව3) අනුශාසන ප්‍රාතිහාර්ය (අනුශාසනි පාටිහාරියං-miracle of instruction) : ධර්මය උගන්වනවිට, එම උපදෙස ඒ අයුරින්ම පිළිපැද සසර දුකින් මිදී විමුක්තිය ලැබීම. මේ ප්‍රාතිහාර්ය ධර්මයේ විශේෂත්වයක්ය, කෙනෙකුගේ සිතතුළට කාවදින ප්‍රාතිහාර්යක්ය. මෙය හය ආකාර යෙන් සිදුවේ : i) මෙසේ සිතිවිලි පවත්වන්න ii) මෙසේ සිතිවිලි නොපවත්වන්න iii) මෙසේ මෙනෙහි කරන්න iv) මෙසේ මෙනෙහි නොකරන්න v) මෙය අතහරින්න vi) මෙය ලබාගන්න. එම උපදෙස් ධර්මානුකූලව පිළිපදින විට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා පරිපූර්ණව උතුම් විමුක්තිය සාක්ෂාත්වේ. විමුක්තිය පිණිස ඉර්දි හා ආදේශනා භාස්කම් උපකාරිනොවේ. එමනිසා, බුදුන් වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයන්ට අනුමත කර ඇත්තේ අනුශාසන ප්‍රාතිහාර්ය පමණි. සටහන්: * කෙනෙක් ධර්මානුකූලව පුරුදු පුහුණුවන ක්‍රමවිධිය මේ සුත්‍රවල පෙන්වා ඇත. ** මේ ගුණ සහිතවූ රහතන්වහන්සේ සියලු දෙව් මිනිසුන් අතර අග්‍රවේ- උතුම්වේ ය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: රහතුන්සතු උතුම් ගුණ.** අංගු.නි(1) 3 නිපාතයේදී: බුදුන් වහන්සේ එම ප්‍රාතිහාර්ය 3 ගැන විස්තර දක්වා ඇත. එම තුන් ප්‍රාතිහාර්ය දැක්විය ඇති බොහෝ භික්ෂූන්, සසුනේ වැඩ වසන බව ද දක්වා ඇත. ** බු.නි: පටිසම්භිදා 2: 3-6 ප්‍රාතිහාර්ය කථා: මේ පිළිබඳව විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. ** දී.ස.නි: පාඨික සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “...ප්‍රාතිහාර්ය සිදුකළේ හෝ නොකළේ වුවද, මගේ ඉගැන්වීමේ අරමුණ වන්නේ, ඒ ඉගැන්වීම් පුරුදු පුහුණු කරන අය, දුක සහමුලින්ම විනාශකර දැමීමය”. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (1): 11 කෙවඩ්ඛ සූත්‍රය, පි. 500, EDN: 11, Kewaddaha sutta, p. 136,අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: 3.2.1.10 සූත්‍රය, පි. 338, EAN:3: 60.10 Saṅgārava, p. 102.

▼ ඉර්දී ප්‍රාතිහාර්ය, ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය, අනුශාසනීය ප්‍රාතිහාර්ය, යන ගුණ ඇති උතුමා (අරහත්) අත්‍යන්ත නිෂ්ඨ බව ලබා ඇත (අවසාන නිගමනය-ultimate conclusion), අත්‍යන්ත යෝගකේෂ්මී (සියලු කෙළෙස් බැඳීම් හැර දැමීම-ultimate security from bondage, අත්‍යන්ත පර්යාසනය: බ්‍රහ්මචරියාව අවසන් කිරීම (ultimate consummation). එබඳු ගුණ ඇති රහතන්වහන්සේ සියලු දෙව් මිනිසුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: අත්‍යන්ත බ්‍රහ්මචාරි. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (1) 3 නිපාත:යෝධාච්චවග්ග: 3.3.4.12 සූත්‍රය, පි. 564.

▲ ප්‍රීතිය: පාලි: පීති - rapture: ධර්මයේ ප්‍රීතිය ලෙසින්පෙන්වා ඇත්තේ සිත සමාධියට පත් කරගැනීමට උපකාරීවන අංගයක් -සමාධිඅංගයක් ලෙසින්ය. අකුසල පහවීම නිසා සිත ප්‍රීතියට පත්වේ.බලන්න: සමාධිය, සුඛය

▼ ප්‍රමෝදය ඇතිවීම නිසා ප්‍රීතිය ඇතිවේ, ප්‍රීතිය ඇතිවීම සිත සංසුන්වේ: “...පාමොජ්ඣං බො ආනන්ද පීතකං පීතානිසංසා... පීතී බො ආනන්ද පසාඤ්ඤා පසාඤ්ඤානිසංසා” (The purpose and benefit of joy is rapture... purpose and benefit of rapture is tranquility) මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6): 11 නිපාතය:නිසංසය වගග: 11.1.1.කීමත්ථීය සූත්‍රය හා 11.1.2 න වේතනාය කරණිය සූත්‍රය, පි.611-614, EAN:11: Dependence: 1.1 What Purpose & 1-2 Volition, p.566.

▼ ජානසමාපත්ති ලබා ගැනීමෙන් ඇතිවන ප්‍රීතිය නිසා අකුසල ධර්ම 5 ක් පහවේ: 1) කාමඋපාදාන නිසා ඇතිවන දුක්දොමනස 2) කාමඋපාදාන නිසා ඇතිවන සුඛසොමනස3) අකුසල නිසා ඇතිවන දුක්වේදනා 4) අකුසල නිසා ඇතිවනසැප වේදනා 5) කුසල නිසා ඇතිවන සැප වේදනා. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.4.3.6 පීතිසූත්‍රය, පි. 358, EAN:5: 176.6 Rapture, p. 294.

▲ ප්‍රේත- Pretha: අයහපත් කම්ම විපාක නිසා සත්ත්වයෝ ප්‍රේත භවයක් ලබති. බු.නි: ප්‍රේතවත්ථු පාලියේ, ප්‍රේතභව ලබාගත් සත්ත්වයෝ පිලිබඳ විස්තර දක්වා ඇත.

▲ ප්‍රේතලෝකය- sphere of afflicted spirits: ප්‍රේතලෝකය, දසඅකුසලේ යෙදන මිනිසා යළි උපත ලබන දුගති ස්ථානයකි- සතර අපායෙන් එක් අපායකි. බලන්න: සතරඅපාය, පින්දීම, මළවුන් අනුස්මරනය.

සටහන්: * බු.නි: බුද්දකපාය, තිරෝකුඩ්ඛ සූත්‍රයේ ප්‍රේතයන්, තම නැදැයන්ගෙන්, පින් ලබාගැනීමට බලා සිටින ආකාරය විස්තර කර ඇත. මළවුන් සිහිපත් කර දෙන දාන පුජා ආදියෙන් එල ලබාගත හැක්කේ ප්‍රේතලෝකයේ සිටින ප්‍රේතආදීන්ට පමණක්ය. ** ප්‍රේතයන් ගේ වුතිය හා යළි උපත පිලිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි: (5-2) සච්චසංයුත්ත: 12.11.25 ප්‍රේතවුති සූත්‍ර. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි (6) 10: නිපාතය:10.4.2.11 ජාණ්ණස්සොණි සූත්‍රය, පි. 518, EAN:10: Jāṇussoṇī,177.11, p.554.

▼ ඇටසැකිල්ලක් බඳු ප්‍රේත දර්ශනය: එක් සමයක, ලක්බණ තෙරුන්ගේ විමසීමක් අනුව මහා මුගලන් තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේ සමීපයේදී,

ගිජ්ඣුළුපච්ච අසල ගැවසෙන ඇටසැකිල්ලක් බඳු ප්‍රේතයෙක්
(අට්ඨසංඛලික) දිවැසින් දැකීම ගැන විස්තර කිරීම මෙහි පෙන්වා ඇත.
බුදුන් වහන්සේ ද එම ප්‍රේතයා දැක ඇතිබව වදාළහ. ඒ සත්වයා පෙරදී
ගව සාතකයෙක්ව, මස් ඇට කපා විකිණීමේ ආදිනව වශයෙන්- නරක
කම්ම විපාක වසයෙන් දිගුකලක් නිරයේ දුක්විද, ඉතිරි විපාක ගෙවීම
පිණිස මෙහි ප්‍රේතයෙක් ලෙසින් පහළවී ඇත. සටහන: විවිධ ප්‍රේත
විස්තර: මස්වැදැල්ලක් බඳු ප්‍රේත, මස්පිඩක් බඳු ප්‍රේත, ඇහසිවිය නැති
ප්‍රේත, කඩුමුවහනක් බඳු ප්‍රේත, කඩුමුවහනක් බඳු ලොම් ඇති ප්‍රේත, ඊතල
බඳු ලොම් ඇති ප්‍රේත, හිදිමුව ලොම් ඇති ප්‍රේත, කළයක් වැනි අන්ධ ඇති
ප්‍රේත විස්තර මේ සංයුත්තයේ විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:
සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ලක්ඛණසංයුත්ත:7.1.1. අට්ඨසංඛලික සූත්‍රය,
පි.412.

▲ පොතලිය ගෘහපති- Householder Pothaliya:බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පොතලිය පරිබ්‍රාජක- Pothaliya Paribrajaka: බලන්න:උපග්‍රන්ථය: 3

පට

▲ ප්‍රථම ජානය- First Jhāna: සිව් ජාන සමාපත්තියේ පළමුවැන්න ප්‍රථම
ජානය ය. බලන්න: සමාධිය. ප්‍රථම ජානය ලබාගැනීම පිණිස කරුණු 6 ක්
සම්පූර්ණ කරගත යුතුවේ: 1-5) කාමචන්දය ඇතුළු පංච නිවර්තන ප්‍රභීණය
6) කාමයෙහි ආදිනව සමාසක් ප්‍රඥාවෙන්- යථාභූත ඥානයෙන් දැකීම.
සටහන: දෙවෙනි සූත්‍රයේ වෙනත් කරුණු 6 ක් පහකර ගැනීමෙන් ප්‍රථම
ජානය ලබා ගන්නා අන්දම පෙන්වා ඇත: 1) කාමචිතක්ක 2) ව්‍යාපාද
චිතක්ක 3) විහිංසාචිතක්ක 4) කාමසංඤා 5) ව්‍යාපාදසංඤා 6)
විහිංසාසංඤා. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.2.2.9 හා 6.2.2.10
සූත්‍ර,පි.248, EAN:6: 73.9 & 74.10 suttas, p.359.

▲ පුදු ප්‍රඥාව: පාලි: පුදුපඤ්ඤා- extensiveness of wisdom:විවිධ
ධර්මතා පිළිබඳ පැතිරීගිය අවබෝධය-ඥානය පුදු ප්‍රඥාව ය. ජවන
ප්‍රඥාව, නිබ්බේධික ප්‍රඥාව, මහා ප්‍රඥාව, තික්‍ෂණ ප්‍රඥාව, විපුල ප්‍රඥාව,
ගාමිහීර ප්‍රඥාව හා අසාමන්ත ප්‍රඥාව හා පණ්ඩිත ප්‍රඥාව යන අෂ්ඨ (8)
ප්‍රඥාවන් වැඩිමෙන් නැවත නැවත එහි යෙදීමෙන් පුදු ප්‍රඥාව
පරිපූර්ණවේ: “ඉමා අධ්‍යපඤ්ඤා භාවිතා බහුලිකතා පුදුපඤ්ඤං
පරිපූරෙති”

පුදු ප්‍රඥාව යනු කුමක්ද? නානා ස්කන්ධ...නානාධාතු... නානාආයතන
...හේතුඵල ධර්ම (පටිච්චසමුප්පන්න)...ශුන්‍යතාඵල...සිව්පිළිසිඹියාව...
ශීල-සමාධි-ප්‍රඥා ස්කන්ධ...විමුක්ති හා නවිමුක්ති ඥානදර්ශන
ස්කන්ධ...ස්ථාන හා අස්ථාන නුවණ...විහාර සමාපත්ති... ආර්යසත්‍ය...
සත්තිස් බොධිපාක්‍ය අංග... ආර්ය මාර්ගය...ශ්‍රමණඵල... අභිඥා ...
පරමඅර්ථය නම්වූ නිවන ආදී ධර්මතා පිළිබඳ ඇති පැතිරීගිය නුවණ පුදු
ප්‍රඥාවය.මූලාශ්‍ර: බු.නි: පටිසම්භිදා 2 :3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 166-174.

▼ සතර ධර්මය ඇති පුද්ගලයාට (සෝතාපන්න) පුදු ප්‍රඥාව ඇතිවේ.

“...ඉමෙ බො හික්ඛවෙ, වත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලිකතා
පුදුපඤ්ඤාතාය සංවත්තනති”. (these four things, when developed
and cultivated lead to the - extensiveness of wisdom). බලන්න:

ප්‍රඥාව, සතර ධර්මය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්ත සංයුත්ත:11.7.2 පුටු ප්‍රඥා සූත්‍රය, පි. 280, ESN: Sotapattisamyutta: 63.2 Extensiveness of wisdom, p. 2262.

▼ කායගතා සතිය වැඩීමෙන්, විපූල කරගැනීමෙන් පුටු ප්‍රඥාව ඇතිවේ. (Mindfulness directed to the body...when developed and cultivated, leads to the extensiveness of wisdom).මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසති වග්ග සූත්‍ර, පි. 125 EAN:1: Mindfulness Directed to the Body, p.52.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:1. “බොහෝ වූ නානාප්‍රකාර වූ ස්කන්ධ ධාතු ආයතන ප්‍රතිත්‍යාසම්පන්න ශුන්‍යතානුපලභ්‍යාමාන ධර්මයන් විෂයෙහි ද සීල සමාධි ප්‍රඥාදි ධර්මයන් විෂයෙහි ද පැවැති දැනීම පුටුපඤ්ඤා නම්වේ”
<https://pitaka.lk/dhammapada/ss/katha-28.html>

පද

▲ පද්‍යට්ඨ පුග්ගල-Padutta puggala:කෙනකුගේ සිත දූෂිතනම් (පද්‍යට්ඨ චිත්ත), ඔහු ඒකාන්තයෙන්ම මරණින්මතු දුගතියේ උපත ලබයි. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 1.2.10 පද්‍යට්ඨ පුග්ගල සූත්‍රය, පි.364.

▲ පදුමා උපාසිකා-Paduma Upasika:බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පදුම නිරය- Paduma niraya: මෙය අවිච්චිරයේ කොටසක් ලෙසින් පෙන්වා ඇත. අයහපත් කම්ම විපාක ඵලදීම පිණිස සත්‍යයෝ යළි උපත ලබන දුගතියකි. බලන්න:කම්ම, නිරය, ආරිය උපවාද.

▲ පදුම බුදුන්වහන්සේ-The Buddha Paduma: ගෝතම බුදුන් වහන්සේට පෙර ලොව පහලවූ පදුම බුදුන් වහන්සේ පිලිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: බු.නි: බුද්ධචංශ: 8 පදුම බුද්ධ චංශය, පි. 135.

▲ පදුමුත්තර බුදුන්වහන්සේ- The Buddha Padumuttara:ගෝතම බුදුන් වහන්සේට පෙර ලොව පහලවූ පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ පිලිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: බු.නි: බුද්ධචංශ: 10 පදුමුත්තර බුද්ධ චංශය, පි. 149.

▲ පදෙස විහාර ඥානය-Padesa vihara nana: පදෙස විහාර ඥානය- ප්‍රදේශ විහාර ඥානය යනු: ස්කන්ධආදීන්ගේ එකදෙය වූ වේදනා ධර්මය පිළි කරන ප්‍රඥාවය. මූලාශ්‍ර: බු.නි:පටිසම්භිදා 1:මහාවග්ග: ඥාණ කතා: 43 ප්‍රදේශ විහාර ඥානය, පි. 224.

▲ පුදපුජා- Puda puja: පුදපුජා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ගරුකිරීමට සුදුසු පුද්ගලයන් හට (බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සංඝරත්නය) කරන සැලකිලි, තමස්කාර ආදියය. ආමිස පුදපුජා නම් සිව්පසය පුජාකිරීම, වැද නමස්කාරය කිරීමය. නිරාමිස පුදපුජා වන්නේ, ත්‍රිවිධ රත්නය වෙනුවෙන් කරන පුදපුජාවන්ය: ශිලසම්පන්නවීම, භාවනාව වැඩීම ආදී සිත පෙරටු කරගෙන සිදු කරන කටයුතුය. බලන්න: උත්තම දසපුද්ගලයෝ.

▲ පුද්ගල අයහපත් කරුණු -Factors that brings harm to people පුද්ගලයන් තුළ ඇතිවන කරුණු 3 ක් නිසා-ලෝභය දේවේශය, මෝහය නිසා ඔවුන්ට අයහපත ඇතිවේ, හානි සිදුවේ, දුක ඇතිවේ, ජීවිතයේ

අපහසුබව ඇතිවේ යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. සටහන්: * ඒ පිළිබඳ උපමාව: බට, කෙසෙල් ආදියේ, ඒවා තුළ ඇතිවන එලය නිසා විනාශයට පත්වේ, එලෙස, සිත තුළ හටගන්නා අකුසල නිසා මිනිසා විනාශයට පත්වේ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය-උපමා (එලය නිසා විනාශය). මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: කෝසල සංයුත්ත: 3.1.2 පුරිස සූත්‍රය, පි. 158, ESN: 3: Kosalasamyutta: 2.2 A Person, p. 219.

▲ පුද්ගල දෙවර්ගය- Two kind of persons: 1. කෙළෙස් ස්වභාවය අනුව පුද්ගල වර්ග 2කි: 1) එක් පුද්ගලයෙක් හට දැඩි කෙළෙස් නොමැත, එහෙත් ඒබව ඔහු නොදනී 2) තවත්, පුද්ගලයෙක් හට දැඩි කෙළෙස් නොමැත, ඒබව ඔහු දනී. බලන්න: අනංගණ. 2. ධර්මයේ අල්පගුණ බව අනුව පුද්ගල වර්ග 2කි: 1) ධර්මය ඉතා සුළු වෙත් අසයි, එහි අර්ථ නොමැති 2) ධර්මය සුළු වෙත් අසා ඇත, එහෙත් එහි අර්ථය දනී. බලන්න: අල්පගුණ. 3. අපණ්ණක ධර්මය අනුව: 1) සම්මා දිට්ඨිය ඇති පුද්ගලයා අපණ්ණක ප්‍රතිපදාවට ඇතුළත්වී ඇත. 2) සම්මා දිට්ඨිය නැති (මිථ්‍යාදිට්ඨිය ඇති) පුද්ගලයා අපණ්ණක ප්‍රතිපදාවට ඇතුළත්වී නොමැත. බලන්න: අපණ්ණක ධර්මය හා පටිපදාව. 4. ආසුව අනුව: 1) ආසුව වැඩිවන අන්දමට කටයුතු කරන්නා 2) ආසුව පහවන අන්දමට කටයුතු කරන්නා. බලන්න: ආසුව හා ආසුව ක්‍ෂය කිරීම. 5. උපත හා සිල්වත්, දුසිල්වත් බව අනුව පුද්ගලයෝ 2 කි: බලන්න: ඔනනොනත හා ඔනතුන්නත පුද්ගලයෝ. 6. කුසල ශීලය ඇති හා කුසල ශීලය නැති පුද්ගල වර්ග 2කි. බලන්න: කුසලශීලය හා අකුසලශීලය.

▲ පුද්ගල තුන් වර්ගය- Three kind of persons: 1. සිත අනුව: 1) පැරණි වනයක් බඳු සිත ඇති පුද්ගලයා (whose mind is like an open sore): නිතර කෝපයට පත්වෙන තැනැත්තා 2) විදුලිය බඳු සිත ඇති පුද්ගලයා (whose mind is like lightning): චතුස්තාය වහා අවබෝධ කරගන්නා තැනැත්තා 3) දියමන්තියක් (විදුරක්) බඳු සිත ඇති පුද්ගලයා (පැහැදිලි සිතක් ඇති-whose mind is like a diamond): සියලු ආසව ක්‍ෂය කළ රහතන්වහන්සේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.5 සූත්‍රය, පි. 268, EAN: 3: 25.5 Diamond, p. 86.

2. ආධ්‍යාත්මික දියුණුව අනුව: කායසක්ඛි, දිට්ඨිප්පත්ත, සද්ධාවිමුත්ත: විස්තර පිණිස බලන්න: අංගු.නි: 3 නිපාත: 3.1.3.1 සූත්‍රය, පි. 260 හා සත් ආරිය පුද්ගලයෝ.

3. ධර්මය ලැබීම අනුව: 1) ධර්මය ඇසූ හෝ නොඇසූ මේ පුද්ගලයා ආධ්‍යාත්මික මගට පිවිසි නැත. මේ පිළිබඳ උපමාව: ගිලන් පුද්ගලයෙක් සිටී, ඔහුට සුදුසු ආහාර, බෙහෙත් හෝ උපස්ථාන නොලැබීම නිසා සුවපත් නොවේ. 2) ධර්මය ඇසූ හෝ නොඇසූ, කුසල දහම ඇති මේ පුද්ගලයා ආධ්‍යාත්මික මගට පිවිසි ඇත. මේ පිළිබඳ උපමාව: ගිලන් පුද්ගලයෙක් සිටී, ඔහුට සුදුසු ආහාර, බෙහෙත් හෝ උපස්ථාන නොලැබේ, එහෙත් ඔහු සුවපත්වේ. 3) මේ පුද්ගලයා හට තථාගතයන් දැකීමට ලැබෙනම්, ධර්මය අසන්නට ලැබෙනම් ඔහුට ආධ්‍යාත්මික මගට පිවිසිය හැකිය. එමනිසා ධර්මය දේශනා කළයුතුවේ. මේ පිළිබඳ උපමාව: ගිලන් පුද්ගලයෙක් සිටී, ඔහුට සුදුසු ආහාර, බෙහෙත් හෝ උපස්ථාන ලැබෙනම්, එහෙත් ඔහු සුවපත්වේ, ඒවා නොලැබේ නම් ඔහු සුවපත් නොවේ. එවැනි ගිලන් අයට සුදුසු අහර ආදියය නියම කර ලැබෙනවිට,

අනිකුත් ගිලන් අයටද එම සේවා ලැබීම නිසා ඔවුන්ද සුවපත්වේ.

බලන්න: උපග්‍රන්ථය-උපමා (ගිලන් උපමාව) මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1 3 නිපාත:3.1.3.2 සූත්‍රය, පි. 264, EAN:3: 22-2 sutta, p. 85.

4.අන්‍යන්ට ධර්මයට පිවිසීමට උපකාරිවන අන්දම අනුව 1) යම් පුද්ගලයෙක් හට තිසරණ සරණ ලබාදෙන ගුරුවරයා 2) යම් පුද්ගලයෙක් හට චතුසත්‍ය අවබෝධ කර සෝත්තාපන්න වීමට උපකාරිවන ගුරුවරයා 3) යම් පුද්ගලයෙක් හට අරහත් වීමට උපකාරිවන ගුරුවරයා. **සටහන:** එවැනි ගුරුවරයෙකු ලබාදුන් උතුම් සේවයට ප්‍රත්‍යඋපකාර -කළගුණ කර අවසන් කළ නොහැකිය. මූලාශ්‍ර:අංග.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.4 සූත්‍රය, පි. 268, EAN: 3: 24.4 Helpful, p. 86.

5. ශීල සමාධි ප්‍රඥා මට්ටම අනුව :1) කෙනෙක් ශීල සමාධි හා ප්‍රඥාවෙන් තමන්ට වඩා හීන නම් ඔහුගේ ආශ්‍රය නුසුදුසුය. එහෙත්, අවස්ථානුකූලව ඔහුට දයාවන්ත වියයුතුය. **2)** කෙනෙක් ශීල සමාධි හා ප්‍රඥාවෙන් තමන් හා සමාන නම් ඔහුගේ ආශ්‍රය සුදුසුය. **3)** කෙනෙක් ශීල සමාධි හා ප්‍රඥාවෙන් තමන්ට වඩා උසස්නම් ඔහුට නිසි ගරුබුහුමන් කළයුතුවේ.

තම ගුණ වලට නොසම මිනිසුන් - ඇසුර නුසුදුසුය, පිරිහීම ඇතිවේ;
තමගුණ හා සමවූ මිනිසුන්- ඇසුර සුදුසුය, පිරිහීම ඇති නොවේ;
තමගුණ වලට වැඩි උතුමන්- ඇසුර සුදුසුය, දියුණුව ලබාගනී;
එම කරුණ සිතට ගෙන එවන් උතුමන් - නිතිපතා ඇසුරු කළයුතු වේ.
මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.6 සූත්‍රය, පි. 270, EAN: 3: 26.6 sutta, p. 86.

6. ගති අනුව: 1) දුශ්ශීල පුද්ගලයා ඇසුරු නොකළ යුතුය 2) ද්වේශ සහගත පුද්ගලයා: ඔහු පිළිබඳව උපේක්ෂාව ඇතිකරගත යුතුවේ 3) ශීල්වත් යහපත් පුද්ගලයා ඇසුරු කිරීම මැනවි. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.7 සූත්‍රය, පි. 272, EAN: 3: 27.7 sutta, p. 87.

7.කථාව යහපත් හා අයහපත්: 1) අයහපත් කතාවේ යෙදෙන-අසත්‍ය කතා කරන අය-ගොමවැනි කතා කියන (ගුථභාණ්) 2) යහපත් කතාවේ යෙදෙන-සත්‍ය කතා කරන අය-මල්වැනි කතා කියන (පුප්ථභාණ්) 3) ආචාරශීලී-මාදු , ප්‍රසන්න වචන කතා කරන අය-මීපැණි වැනි කතා කියන (මධුභාණ්) මූලාශ්‍ර:අංග.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.8 සූත්‍රය, පි. 273, EAN: 3: 28.8 sutta, p. 87.

8.ඇස්ඇති හා ඇස්නොමැති 1) ඇස්නොමැති- අන්ධ :සම්පත් ලබාගැනීමට හැකියාව නැති කුසල අකුසල නොදත් අනුවණ අය 2) එක් ඇස්ක්ඇති (ඒකචක්ඛු):සම්පත් ලබාගැනීමට හැකියාව ඇත, එහෙත් කුසල අකුසල නොදනී 3) ඇස් ඇති(දෑස් ඇති-ද්වි චක්ඛු): සම්පත් ලබාගැනීමට හැකියාව ඇත, කුසල අකුසල දන්නා නුවණ ඇත.

අනුවණ බාල අන්ධයා හට-නොමැත වාසනාව, ධනයට.
ඔහු කුසල් නොකරයි- දෙවිලොව උපත නොලබයි.

එකැස් ඇත්තා -කුහක ගති ඇත්තා
ඔහු ලබයි සම්පත්- දහමින් අදහමින්,
සොරකම, කපටිකම හා මුසාවෙන්,
මහා සම්පත් ගොඩකර ගනිමින්

මෙලොව කම් සැප නිති විඳිමින්,
නිරයට පැමිණ, ලබයි මහා පීඩාවන්.

දැස් ඇත්තා ඉහළම පුභුලා වෙයි;
තම වෙහෙසෙන්ම ධනය උපයයි.
යහපත් ලෙසින් ලැබූ ධනයෙන්,
ඉහළින්ම දන්දෙයි හොඳ අරමුණින්.
යහපත් තැනක යළි උපත ලබා
ඔහු වෙසෙයි, දුක් කරදර ඉවතලා.

අද මිනිසා හා එකැස් ඇත්තා
දුර දකිනවිටම මග හරින්න.
දුටුවොත් ඔබ දැස් ඇත්තා,
වහා හමුවී මිතුරෙක් කරගන්න,
ඔහු උතුමෙකි ඇසුරු කළයුතු.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.9 සුත්‍රය, පි. 275, EAN: 3: 29.9
sutta, p. 87.

9. ප්‍රඥාව ඇති හා ප්‍රඥාව නොමැති: 1) යටිකුරු ප්‍රඥාව ඇති අය (අවකුප්ප පඤ්ඤා- Inverted wisdom): යහපත් ධර්මය ඇසුවද දහම් කරුණු සිතේ නොපිහිටන අය. උපමාව: කලයකට වතුර පුරවා, එය මුණින් නමා හිස්කරන ලෙස දහම් සිතේ නොපවතී (යටිකුරුකල කලය උපමාව) 2) **ඔඩොක්කුවේ ප්‍රඥාව ඇති අය (උච්ඡඩ පඤ්ඤා- lap-like wisdom):** යහපත් ධර්මය අසයි, එහෙත්, නැගීසිටිනවිට දහම් කරුණු සිහියේ නැත. උපමාව: වාඩිවී සිටිනවිට ලැබෙන කෑම ඔඩොක්කුවේ තබාගනී, නැගීටගත්විට ඒවා බිම විසිරී යයි (ඔඩොක්කුව උපමාව) විපුල ප්‍රඥාව ඇති අය (පුට්‍රපඤ්ඤා- wide wisdom): යහපත් ධර්මය මැනවින් අවබෝධ කරගනී. උපමාව: උඩුකුරුව තැබූ කාලයකට දැමූ වතුර එහි රඳා පවතින ලෙස. (උඩුකුරු කලය උපමාව).

යටිකුරුවූ නුවණ ඇති මිනිසා;
අනුවණය, දහම වටහානොගනී.

නිතර, යතිදුන් සොයා යන ඔහු;
දහම ඇසුවද, නුවණ මද නිසා;
සිතේ තැන්පත් නොකරගනී.

උකුලේ නුවණ ඇති මිනිසා;
පෙරකී අයට වඩා හොඳයි.
ඔහුද නිතර සහ හමුවට යයි;
වාඩිවී මැනවින් බණ අසයි.
එහෙත්, නැගීසිට ගත් කළ,
උකුලේ ඇතිදේ බිම පතිත වනලෙස
ඇසූ දහම සිතින් ගිලිහී යයි.

මේ හැම මිනිසුන් අතරින්;
විපුල නුවණ ඇති මිනිසා;
උතුමිය, ඔහු ඉහළින්ම සිටී.

දහමට කැමති ඔහු, සහ වෙනත්,
නිතර බණ අසා, සිතේ දරා ගනී.
නොවිසිරෙන සිත ඇතිව,
දහම සිත තුළට ගෙන,
දහමට අනුව පුහුණුවන.
ඔහුට, නිමකළ හැකිය සසර දුක.

බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.10 සූත්‍රය,
පි. 277, EAN: 3: 30.10 sutta, p. 88.

10) මානස අනුව පුද්ගල වර්ග 3කි: අතිමානස, මානස, භීතමානස.
බලන්න: මානස.

▲ පුද්ගල සිව්වර්ග- 4 kind of persons

1) ක්‍රියාඅනුවතුන්දොරින් සාවද්‍ය (වැරදි) ක්‍රියා කරන පුද්ගලයන්
නිදෙනකි, තුන්දොරින් අනවද්‍ය (නිවැරදි) ක්‍රියා කරන එක් පුද්ගලයකි.
බලන්න: අනවද්‍ය ධර්ම හා සාවද්‍ය ධර්ම. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10
නිපාත සාධු වග්ග: 10.3.4.7 සාවජ්ජ සූත්‍රය, පි.470, EAN: 10: Good:
p.548.

2) හිංසා කිරීම අනුව 1.අත්තත්තප පුද්ගල : තමාට වද හිංසා පමුණුවා
ගැනීමේ පිළිවෙත අනුගමනය කරයි: නිර්වස්ත්‍රව, ආචාර ධර්ම
නොපිළිගෙන, විවිධවූ යෝග ක්‍රියාවල යෙදෙමින් කයට වේදනා
ගෙනදේ. 2.පරත්තප පුද්ගල: අනුතට වද හිංසා කිරීමේ පිළිවෙත
අනුගමනය කරයි: අනුන් ලවා සතුන් මරවයි, වෙනත් අයට වද හිංසා
පමුණුවයි. 3. අත්තත්තප-පරත්තප පුද්ගල: තමාටද, අනුන්ටද වද හිංසා
කිරීමේ පිළිවෙත අනුගමනය කරයි. රජවරු ආදී බලසම්පන්න
පුද්ගලයෝ තමනට කායික හිංසා කරමින් යෝගකර්මයේ යෙදේ. ඔවුන්
තමන්ගේ සේවකයන්, යටත් වැසියන් ලවා යාග හෝම පිණිස සතුන්
මරවමින් ඔවුන්ට ද දුක ගෙනදේ. 4. අහිංසක -සුවපත්වූ උතුම්
පුද්ගලයා: ඔහු 1, 2 හා 3 යන පුද්ගලයන් අනුගමනය නොකරයි. සියලු
කෙළෙස් හැර මගඵල සුවය මෙලොවදීම ලබන ආරිය උතුමා.
(රහතත්වහන්සේ).

මූලාශ්‍ර:ම.නි: (2) 2.1.1 කන්දරක සූත්‍රය, පි. 18 හා 2.1.10 අපන්ණක
සූත්‍රය, පි.124, EMN: 51: Kandarakka Sutta, p. 425 & 60: Apannaka
Sutta- The Incontrovertible Teaching, p. 478.

3) ධර්මය අවබෝධකරන අන්දම අනුව-දහම් නුවණ අනුව ධර්මය
අවබෝධ කරගන්නා ආකාරය අනුව මේ ලෝකයේ පුද්ගලයන්
සිව්දෙනෙක් වේ: 1) උඤ්චිකඤ්ඤා (understands quickly): ධර්මය වහා
අවබෝධකර ගන්නා පුද්ගලයා. ඔහුට දහම් දැනුම ඇත, එමනිසා, දහම
ඇසූ පමණින්ම, චතුසත්‍ය අවබෝධය ලැබී විමුක්තිය ලබාගැනීමට
සමත්වේ. 2) විපච්ඡිකඤ්ඤා (understands through elaboration): ධර්මය
විස්තරාත්මකව පහදා දීම අවශ්‍ය පුද්ගලයා. කෙටි දහම් කරුණු
විස්තරකරදීම නිසා ලබන අවබෝධය තුළින් ඔහුට විමුක්තිය ලබා
ගැනීමට හැකියාව ඇත. 3) නෙය්‍යා පුද්ගල (needs to be guided): මග
පෙන්වීම මගින් ධර්මය ක්‍රමයෙන් අවබෝධ කරගන්නා පුද්ගලයා.

ඉගැන්වීම් මගින්, ප්‍රශ්න ඇසීමෙන්, යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ධර්ම කරුණු සලකා බැලීමෙන්, කල්‍යාන මිත්‍ර සේවනය නිසා ඔහුට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ධර්මය අවබෝධ කර විමුක්තිය ලබා ගැනීමට හැකිවේ 4) පදපරම: බොහෝ දහම් කරුණු අසා සිතේ දරා ගෙන සිටියද, මේ භවයේ විමුක්තිය ලබාගැනීමට අවබෝධය නොමැති පුද්ගලයා. බලන්න: බෝධි භික්ඛු භිමිගේ සටහන: EAN: note: 831,p.623. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2): 4 නිපාත:4.3.4.3 නෙය්‍යාපුග්ගල සූත්‍රය, පි. 281, EAN:4: 133.3 Of Quick Understanding,p.196.

4) කෙළෙස් අනුව: කෙළෙස් ඇතිබව දන්නා හෝ නොදන්නා පුද්ගල වර්ග 4 ක් පිළිබඳව සැරියුත් තෙරුන් විස්තර කර ඇත. ලාමක ආශාවන්ට යට විමනිසා භික්ෂුව තුළ කෙළෙස් හටගනී. බලන්න: කෙළෙස්. මූලාශ්‍ර:ම.නි:(1)1.1.5 අනගංණ සූත්‍රය,පි.74,EMN:5 Without blemishes, p. 94.

5) තමාට හා ලෝකයාට හිතබව හා අහිතබව:මේ ගණයට ගැනෙන පුද්ගලයන් 4 දෙනෙක් ගැන මේ සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (2): 4 නිපාත: අසුරවග්ග: 4.2.5.6 රාගවිනය සූත්‍රය, පි.204.

6) ගරු පුද්ගලයන් 4 ක් ගැන මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: ගරු පුද්ගල.

7) ජානසමාපත්ති ලබන පුද්ගල වර්ග 4ක් මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: ජාන.

▲පුද්ගල පස් වර්ගය-5 kind of persons: ස්වභාවය අනුව: 1) පළමු අවජාතිපුද්ගල-(දන්වා අවජාති -one who gives and then despises) :මොහු සිව්පසය දේ, ඉන්පසු දුන් පුද්ගලයාට අවමන් කරයි 2) දෙවෙනි අවජාතිපුද්ගල (සංවාස අවජාත-one who despises as a result of living together): මොහු කෙනෙක් සමග එක්ව වාසය කර, ඉන්පසු තමා හා එක්ව සිටි කෙනා ගැන අවමන් කරයි. 3) ග්‍රහණමුඛ පුද්ගල (පහසුවෙන් රැවටෙන- person gullible for gossip: මොහු අන්‍යයන්ගේ ගුණ හෝ නුගුණ ඇසුරිට එය වහා පිළිගනී.4) ලොලෝ පුද්ගල (අත්තනොමිතික-වපල-capricious person): ඔහුට ශ්‍රද්ධාව, පිළිගැනීම, ආදර ගෞරවය ආදී ගුණ නැත.5) පුද්ගල ලොලෝ:

(මන්දබුද්ධික- dull and stupid): කුසල අකුසල පිළිබඳ අවබෝධය නැත මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (3): 5 නිපාත: තිකන්ධකිවග්ග: 5.3.5.1 අවජානාති සූත්‍රය, පි.290, EAN: 5:V: 141.1 sutta, p.283.

▲පුද්ගල සය වර්ගය- 6 kind of persons: මෙහිදී, පුද්ගලයන්ගේ උත්පත්තිය , ස්වභාවය, නැඹුරුකම් අනුව ඔවුන් කොටස් 6 කට බෙදා පෙන්වා ඇත. බලන්න: ඡළඅභිජාති.

▲පුද්ගල අට වර්ගය -8 kind of persons: දැඩි ආශාව නිසා ධර්ම මාර්ගයේ පිරිහෙන පුද්ගලයන් 4ක් හා දැඩිආශාව ඇතිවූ විට ඒවා මැඩ ගෙන ධර්ම මාර්ගය දියුණු කරගන්නා පුද්ගලයන් 4 ක් ගැන මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: ඉච්ඡාව

▲ පුද්ගල දස වර්ගය- Ten kind of persons: 1) ධනය ධාර්මිකව හා අධාර්මිකව උපයා, කාමයෙහි සතුටුවන (කාමභෝගී) පුද්ගලයන් දස දෙනෙක් සිටී. බලන්න: කාමභෝගී පුද්ගලයෝ. 2) ආධ්‍යාත්මික වෙනස්කම් ඇති පුද්ගලයන් දස දෙනෙක් ගැන මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: තථාගතයන් වහන්සේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.2.3.5 මිගසාලා සූත්‍රය, පි. 274, EAN:10: 75.5 Migasālā, p. 522.

▲ පුද්ගලනානකිය- Differentiation of people: පුද්ගල නානකිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, සද්ධා, චිරිය, සති, සමාධි හා ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයන්, ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රිය වර්ධනය අනුව, ධර්මමාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයන් ලබන ප්‍රතිලාභ විවිධත්වය: ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වර්ධනය අනුව සතරමග ඵල ලබා ගැනීම වෙනස්වේ. බලන්න: ඉන්ද්‍රිය නානකිය, ඵලනානකිය, පුද්ගලනානකිය.

▼ බ්‍රහ්මචාරි හා බ්‍රහ්මචාරි නොවන පුද්ගලයන්, මරණින් මතු සමානවූ ස්ථානයක පහළවීම පිළිබඳව ගිහිඋපාසිකාවක් වූ මිගජාලා, ආනන්ද තෙරුන් වෙතින් කරන ලද විමසීමක් අනුව බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයන් වදාළහ. සාමන්‍ය ලෝකයාට පුද්ගලයන් ගේ ඉන්ද්‍රිය වර්ධනය පිළිබඳ තීරණය කිරීමේ හැකියාව නොමැත. එම හැකියාව ඇත්තේ තථාගතයන් හෝ උන්වහන්සේට සමාන උතුමෙක්ව පමණි. බලන්න: ඉන්ද්‍රිය පරෝපරියත්ත ඥානය සටහන: පළමු සූත්‍රයේ ඉන්ද්‍රිය වර්ධනයේ වෙනස්කම් අනුව, පුද්ගලයන් 6 දෙනෙක් ගේ පරලොව ගමන වෙනස්වන ආකාරය පැහැදිලි කර ඇත. දෙවන සූත්‍රයේ පුද්ගලයන් 10 දෙනෙක් ගැන විස්තර පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: 6 නිපාත: 6.1.5.2 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.130, 10 නිපාත: 10.2.3.5 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.274.

▲ පුද්ගලික ප්‍රසාදය- personal confidence: පුද්ගලික ප්‍රසාදය ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති ප්‍රසාදයය, දැඩි විශ්වාසයය. පුද්ගලික ප්‍රසාදය ඇති ගිහි උපාසකයන් අතුරින්, ජීවක කොමාරහව්ව වෛද්‍යවරයා, අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පුද්ගලික සත්‍යයන් පහකිරීම: පාලි : පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො -dispel of personal truths: ලෝකයේ ඇති පුද්ගලික සත්‍ය නම් මිනිසුන් තුළ ඇති විවිධ මත දිට්ඨි හා පිළිගැනීම්ය. ආරියෝ මේවා බැහැර කර සිටී. බලන්න: දිට්ඨි, ආරිය වාසස්ථාන.

▼ ආරියෝ ලෝකයේ ඇති සියලු පුද්ගලික සත්‍ය බැහැර කර ඇත යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. ඔවුන්, විසින් ඒ දේ මැනවින් දුරලා ඇත, පහ කර ඇත, අත හැර දමා ඇත, ප්‍රතික්ෂේපකර ඇත, ප්‍රහීනය කර ඇත, තබා ගෙන නැත, ප්‍රභාණය කර ඇත, සහමුලින්ම පහකර ඇත. එකල, ලෝකයේ පැවති දිට්ඨි 10 ඔවුන් පිළිනොගනී. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6):10 නිපාත: 10.1.2.9 පයමාරියවාස සූත්‍රය, 10.1.2.10 හා දෙවෙනි අරියවාස සූත්‍රය, පි.82-84, EAN:10:19.9 & 20.10 Abodes of the Noble Ones, p. 498-499.

පට

▲පධාන-Striving: පධාන ලෙසින් ධර්මයේ පෙන්වා ඇත්තේ මාර්ගය වඩා ගැනීම පිණිස කරන විරියය- ප්‍රධාන විරියය- ප්‍රධන් විරිය. බලන්න: විරිය, සමයක් ප්‍රධාන විරිය. සටහන්: * බෝසතුන් බුදුවීමට පෙර ප්‍රධාන විරිය වඩා මාරයා ජයගැනීම පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: සුත්ත නිපාත: 3 මහාවග්ග: 3-2 පධාන සූත්‍රය. ** ප්‍රධන්විරිය පිණිස, තරුණබව, අල්පාබාධ, පිඩුසිභා යැමට මනා පරිසරය තිබීම, ජනයා අතර සමගිය, සංඝයා අතර සමගිය උපකාරීවේ. බලන්න: අසමය හා සමය.

▲පධාන සතර- The 4 strivings: පධාන සතර- සතර ප්‍රධාන විරිය - සතර සමයක් ප්‍රධාන විරිය ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත: 1) සංවර ප්‍රධාන විරිය (Striving by restraint):නුපන් ලාමක අකුසල ඇතිනොවීම පිණිස: ඡන්දය උපදවීම, වෑයම් කිරීම, සිත තිර කොට ගැනීම, විරිය ආරම්භ කිරීම. 2) ප්‍රභාන ප්‍රධාන විරිය (striving by abandonment): ලාමක අකුසල ප්‍රභීණය පිණිස: ඡන්දය උපදවීම... 3) භාවනා ප්‍රධාන විරිය (striving by development): නුපන් කුසල් ධර්ම ඇතිකර ගැනීම පිණිස: ඡන්දය උපදවීම... 4) අනුරක්ෂණා -අනුරක්ඛනා ප්‍රධාන විරිය (striving by protection): උපන් කුසල ධර්මයන්ගේ ස්ථිතිය පිණිස, විනාශ නොවීම පිණිස, බොහෝකර ගැනීම පිණිස, විපුල කර ගැනීම පිණිස, පරිපූරණ කරගැනීම පිණිස ඡන්දය උපදවීම...). දුක නැතිකරගැනීමට, කෙළෙස් ප්‍රභීණය පිණිස මේ සතර ප්‍රධන් විරිය වැඩිය යුතුවේ. සටහන්: * මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ ආදිත්‍ය බන්ධු (Kinsman of the Sun) ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න:බුද්ධනාම ** සතර සමයක් ප්‍රධාන විරිය, අසේබබල 10 න් එකකි. බලන්න: ආසුච හා ආසුච ඤය කිරීම. ** ප්‍රධන් විරිය වඩන ආකාරය, චතුසම්මප්පධාන ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: චතුසම්මප්පධාන. මූලාශ්‍ර: අංගුති: (2): 4 නිපාත: 4.2.2.9 පධාන සූත්‍රය, පි.160, EAN:4: 69.9 Striving, p. 176.

▲පධානිය අංග-five factors of striving: ප්‍රධන් විරිය කරන මහණ සතු ගුණ පධානිය අංග ලෙසින් පෙන්වා ඇත: 1) බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ ඇති ග්‍රද්ධාව 2) නිරෝගිබව-අල්ප අබාධ සහිතවීම 3) අවංකබව 4) දැඩි විරිය තිබීම 5) කෙළෙස් ප්‍රභීණයට සමත් ප්‍රඥාව තිබීම. බලන්න: පංච ප්‍රාධානික අංග. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.2.1.3 පධානියඅංග සූත්‍රය, පි. 126, EAN:5: 53.3 Factors, p. 257.

පාන

▲ පන්සිල්- Five precepts: පන්සිල්-පංචශීලය බෞද්ධයන් රකින මූලික ශික්ෂා පදයන්ය. බලන්න: පංච ශීලය.

▲ පානවර්ග- Kind of drinks: පාන වර්ග ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ගිලන්පස පිණිස කැප බීම වර්ගයන්ය. බලන්න: සංඝයාට කැප පානවර්ග.

▲පානාතිපාතා-Panatipatha: පානාතිපාතා යනු ප්‍රාණඝාතයය, සත්වයන්ට හිංසා කිරීම. ඉන් වැලකීසිටීම පංච ශීලයේ එක් ශික්ෂා පදයකි: “පානාතිපාතා චේරමණි ශික්ඛා පදං සමාදියාමී”. බලන්න: පංච ශීලය, ප්‍රාණඝාතය.

▼ **පරපත නසන අය නිරයට යයි:** බුදුන් වහන්සේ පරපණ නසන කෙනෙකුගේ ස්වභාවය මෙසේ දක්වා ඇත: මේ ලෝකයේ කෙනෙක් ප්‍රාණඝාතය කරයි. ඔහු දරුණුය, අත් ලේවලින් වැසී ඇත. පහර දීම් කරයි, ප්‍රචණ්ඩය, සෙසු ප්‍රාණීන් ගැන සිත්පිත් නැති (දයාව නැති) කෙනෙකි: “ඉඩ හිකඩවෙ එකවෙවා පාණාතිපාති හොති ලුදෙදා ලොහිතපාණි හතපහතෙ නිව්ටෙයා අදයාපනෙතා සබ්බපාණහුතෙසු”. එවැනි අය ඒකාන්තයෙන්ම නිරයට යයි. සටහන: ප්‍රාණඝාතය කරන අය නිරයේ උපදින බව: විස්තර පිණිස බලන්න: * අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.2.4.1 පානාතිපාතා සූත්‍රය, ** 4.7.1 පානාතිපාතා සූත්‍රය: ප්‍රාණඝාතය පිණිස අනුන් උනන්දු කිරීම, සහභාගී කිරීම හා එහි ගුණවැනිමද නිරයට ගෙනයන අකුසලයක් බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. ** සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.8.1 සූත්‍රයේදී, ප්‍රාණඝාතය කරන ලෝකයා බොහෝ යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: කරජකාය වග්ග: 10.5.1.1. පඨම නිරය සූත්‍රය, පි. 548, ජානුසොණි වග්ග: 10.4.2.10, චූන්ද සූත්‍රය, පි. 508, EAN: 10: The Deed-born body: 211.1 Hell, p. 556, Jāṇussoṇī: 176.10, Cunda, p. 553.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** ප්‍රාණය විනාශ කිරීමය-පානාතිපාතය ය, ප්‍රාණවධය යයි ද කියයි. එයට අංග 5 ක්වේ: ජීවය ඇති සත්වයෙක් වීම, සත්වයෙක් යන සංඥාව ඇතිවීම, ‘මරන්නෙමි’ යන වධක චේතනාව, ඒ සඳහා කරණ උපක්‍රමය, එයින් දිවි තොර කිරීම. සද්ධර්ම කෝෂය, පි. 113.

▲ **පින්: පාලි:පුණ්‍ය-Merit:** ධර්මයට අනුව පින් - පිං -පුණ්‍ය යනු කාර්මිකව යහපත් ඵලවිපාක ලබාදෙන කුසල් ක්‍රියාවලටය. පින්කළබව- පින්කරතිබීම, සුභ කරුණක් යයි මංගල සූත්‍රයේදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: කතපුඤ්ඤ, කුසල හා අකුසල, දානය, අග්‍ර පින්. සටහන්: * එක් සමයක සක් දෙවිඳු මිනිස් වෙසක් ගෙන මහා කාශ්‍යප තෙරුන්ට දානය පිළිගැන්වීම පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. දුගී මිනිසුන්ට පින් ලබාගැනීමේ අවස්ථාව පැහැර ගැනීම ගැන තෙරුන් අවවාද කලවිට සක්දෙවිඳු මෙසේ පවසා ඇත: “ වහන්ස, අපටත් පිනෙන් වැඩ ඇත, අපටත් පිනෙන් කටයුතු ඇත”.

බලන්න: බු.නි: උදානපාලිය: නන්දවග්ග: 3.7 කාශ්‍යප සූත්‍රය, පි. 212. ** අන් කිසිවෙකුට පැහැර ගැනීමට නොහැකි දේ, කෙනෙක් කරගත් පින්ය. බලන්න: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: ජරාවග්ග: ජරාසූත්‍රය, අප්සරා සූත්‍රය, පි. 92.

▲ **පින් කිරීම-Meritorious actions:** පින් කිරීමට (පුණ්‍යක්‍රියා) කිරීමට කිසිවිටක බිය නොවිය යුතුය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. පින්-පුණ්‍ය යන ශබ්දය, සුබයට- සැපයට නමකි. දිර්ඝවූ සසරේ බොහෝ පින් කළනිසා තමන්වහන්සේ බොහෝ දෙවිසැප සම්පත් ලැබුව මේ සූත්‍රයේ දී බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4) 7 නිපාත: 7.2.1.9 මාපුඤ්ඤාභාසි සූත්‍රය, පි. 432, EAN: 7: 62.9. Do not be afraid of merit, p. 391.

▲ **පින් වැඩෙන අන්දම- Development of merit:** යම් කෙනෙක් ධර්මයේ පිහිටා, ශීල සම්පන්නව, අනුන් උදෙසා මල්වතු, උද්‍යාන, වනගොමු සකස්කරයිද, ඒදඩු, පාලම් සාදයිද, පැන්හල්, පැන් පොකුණු

ඉදි කරයිද ඔවුන්ට දිවා රාත්‍රියේ, හැම කාලයේදීම පින් වැඩෙන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එවැනි අය ස්වර්ගයට යති. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සංගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.5.7 වනරෝප සූත්‍රය, පි. 86, ESN: 1: Devatasmayutta: 47.7 Planters of groves, p. 122.

▲ පින්දීම- offering merits: මියගිය ඥාති මිත්‍රයන් සිහිපත්කර ඔවුන්ට පින්දීම පිණිස(පින් අනුමෝදනා කිරීම), සංඝයාට දාන වස්තු පිරිනැමීම බෞද්ධයන්ගේ වාරිත්‍රයකි. බුදුන්වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ විසූ බ්‍රාහ්මණයන්ද මළවුන් අනුස්මරණය කර දන්දීම කලබව සූත්‍රවල දක්වා ඇත. බලන්න: දානය, මළවුන් අනුස්මරණය.

▼පින්දීම-මියගිය අයට- Offering merits for departed ones: මළවුන් අනුස්මරණයකිරීම පිණිස දෙන දාන මගින් මියගිය නැදෑයනට පින්අනුමෝදන් සිදුවේද? යයි ජාණ්ඩස්සොණි බ්‍රාහ්මණයා ඇසූ ප්‍රශ්ණ වලට පිළිතුරු ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ මෙසේ කරුණු පෙන්වා ඇත: 1) මියගිය අය සිහිපත්කර දෙන දානය මගින් ඔවුන්ට යහපතක් වේද: ඔවුන්ට ඉන් පින් ලැබේද? (Can our gift, Master Gotama, actually be of benefit to our departed relatives and family members? Can our departed relatives and family members actually partake of our gift?). 2) “...යානෙ බො බ්‍රාහ්මණ, උපකාසනි, නො අධ්‍යානෙති” පින්ගැනීමට හැකි ස්ථානයක ඔවුන් යළි උපත ලබාඇත්නම් ඔවුන්ට පින්ලබ්‍ධගත හැකිය, අස්ථානයක යළි උපත ලබාඇත්නම් පින්ලබ්‍ධ ගත නොහැකිය. On a right occasion, brahmin, it can be of benefit, not on a wrong occasion). 3) ස්ථානය හා අස්ථානය කුමක්ද? (what is a right occasion and what is a wrong occasion) 4) ස්ථානය: ප්‍රේත ලෝකය. අස්ථානය: නිරය, තිරිසන් ලෝකය, මිනිස්ලෝකය, දේවලෝකය. සටහන:ස්ථානඅස්ථාන දන්නා නුවණ තර්කානුකූලයන්ගේ දස බල ඥානයන්ගෙන් එකකි. 5) මේ හවයේ සිටි නැදෑ මිතුරන් ප්‍රේතලෝකයේ යළි උපත ලබා නොමැතිනම් ඔවුන් වෙනුවෙන් දෙන දානයේ පිත කවරෙක් අනුමෝදන්වේද? (“But, Master Gotama, who partakes of the gift if that deceased relative or family member has not been reborn in that place?)

6) “අඤ්ඤපිසසු බ්‍රාහ්මණ පෙනා ඤාති සාලොභිතා තං යානං අනනුපපත්තා භොන්ති. තෙ තං දානං පරිභුඤ්ජන්ති ති”. පෙර ජනිවල සිටි නැදෑයන් ප්‍රේතලෝකයේ සිටි නම් ඔවුන්එම පින් අනුමෝදන් කරගනී. (Other departed relatives or family members who have been reborn in that place partake of the gift). 7) පෙර ජනිවල නැදෑයන් ප්‍රේතලෝකයේ නොසිටිනම් කවරෙක් එම පින් අනුමෝදන් කරගනීද? (But, Master Gotama, who partakes of the gift if neither that deceased relative or family member nor any others have been reborn in that place?) 8) “අධ්‍යානං බො බ්‍රාහ්මණ, අනවකාසො යං තං යානං විචිත්තං අසස ඉමිනා දිසෙන අභුතා යදිදං පෙනෙහි ඤාති සාලොභිතෙහි. අපි ව බ්‍රාහ්මණ දායකොපි අනිස්සලො භොති”.මේ දීර්ඝ සසර ගමනේදී කෙනෙක්ගේ, මියගිය නැදෑහිතවතුන් ගෙන් ප්‍රේතලෝකය හිස් යයි කීම සිදුවිය නොහැකි, සිතා ගැනීමට නුපුළුවන් දෙයක්ය. එමනිසා මළවුන් සිහිකර දෙන දාන දායකයන්ට එලයක්ය, නිශ්ඵලයක් නොවේ. (Over this long stretch of time [in saṃsāra],

brahmin, it is impossible and inconceivable for that place to be devoid of one's departed relatives and family members. Further, for the donor too it is not fruitless.). 9) අස්ථානයේ දෙන දානවල විපාක තිබේද? (Does Master Gotama posit [the value of giving] even on the wrong occasion?) .කෙනෙක් දෙන දානය නිෂ්ඵල නොවේ, මෙලොවදී මෙන්ම පරලොවදී පවා ඉන් යහපත් ප්‍රතිඵල ලැබේ. (Brahmin, I posit [the value of giving] even on the wrong occasion). සටහන: මේ දේශනාව අවසානයේදී, ජාණ්ඩසොණි බ්‍රහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ සරණ ගියහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 3. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (6) 10: නිපාතය: 10.4.2.11 ජාණ්ඩසොණි සූත්‍රය, පි. 518, EAN:10: 177.11: Jāṇussoṇī, p. 554.

▼ පින් දීම ප්‍රේතයන්ට -Offering merits for Prethas: ප්‍රේතඋත්පති ලබා සිටින සත්ත්වයෝ තමන්ගේ ඥාතීන් ගෙන් පින් බලාපොරොත්තුවෙන් පසුවේ. යම් නැදෑයන් පිරිසක්, මියගිය ඥාතීන් සිහිකර, යම් ආහාර පාන දන්දෙති- ප්‍රේතදාන, පින් අනුමෝදන් කරති. ප්‍රේතඋත්පති ලබා, එම ස්ථානයට පැමිණි ඒ සත්ත්වයෝ ඒ ලැබූ පින් අනුව සතුටට පත්වේ, තම නැදෑයන්ට තුනි කරති. ඒ දන් දුන් දායකයන්ට ද යහපත් ඵල ලැබේ. එමනිසා, මියගිය අය වෙනුවෙන් ශෝක වැළපීම් ආදී නිෂ්ඵල දේ කරනවා වෙනුවට, ඔවුන් සිහිකර, ඔවුන් පෙරදී තමනට කරණ ලද උපකාර සිහිකර දන් දිය යුතුවේ. එමගින් දන් දෙන අයටද පින් රැස්වෙන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: බු.නි: බුද්දකපාඨ: 7 තිරෝකුඩ්ඞ සූත්‍රය, පි. 42: Tirokuṭṭasutta: Bhikkhu Sujato: Suttacentral.

▲ පින්ගිය තෙර- Pīngiya Thera: බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1

▲ පුන්නජී තෙර- Punnaji Thera: බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1

▲ පුන්ණිකා තෙරණිය-Punnika Therani: බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 2

▲ පුන්ඛබ්බසු භික්ෂුව (කිටාගිරිය) - Punabbasuka Bhikkhu (Kitagiri): බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 4.

▲ පුනඛබ්බ යක්ඛ- Punabbasu Yakka: බලන්න: යක්ඛ

▲ පුන්සඳ - the full moon: නාගතිමග- දහම් මගගමන් කරන පුද්ගලයාගේ කිර්තිය, පසළොස්වක දින පායන පුන්සඳ මෙන් පැතිරේ. බලන්න: අගතිමග හා නාගති මග, උපග්‍රන්ථය: 5

▲ පුනර්භවය: පාලි: පුනබ්බව- Rebirth: ධර්මයේ පුනර්භවය- (ප්‍රතිසන්ධිය) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කෙනෙක් මේ ජීවිතය අවසන් කර මිය යාමෙන් පසු -කෙළෙස් ප්‍රභීණ නොකර ගත් නිසා, ත්‍රිවිධ භවයන් ගෙන් එකක (කාම රූප අරූප) යළි උපත ලබාගැනීමය. සටහන්: * සම්මා සම්බෝධිය ලැබීමෙන් පුනර්භවය නැති කළ බව බුදුන් වහන්සේ ධම්ම චක්කපචත්වන සූත්‍රයේ දී පෙන්වා ඇත. ** සංයු.නි. (5-1) මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය සංයුත්ත: 4.3.1 පුනර්භව සූත්‍රයේද එම කරුණ පෙන්වා ඇත. ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ග: පි.390: “පුනබ්බව: පුනර්භවය, නැවත භටගැනීම” B.D:p.145: “Punabbhava: re-becoming, renewed existence is a sutta terma for rebirth... in later litreture it is called ‘patisandhi’.”

▼ විඥාණ ආහාරය පුනර්භවය (ප්‍රතිසන්ධිය-යළි උපත) නාමරූප භට්ඨනීම් පිණිස ප්‍රත්‍ය (හේතුවේ) වේ ය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. බලන්ත: ආහාර. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: 1.2.2 මෝළිය ඵග්ගන සූත්‍රය, පි. 42, ESN: Nidanasamyutta: 12.2 Moliyaphhagguna, p. 625.

▼ තණ්හාව පුනර්භවය ඇතිකරයි, එය දුක්ඛ සමුදය යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. "ඉද බො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයො අරියසව්‍යං: ‘යායං තණ්හා පොනොභවිකා නඤ්ඤාගසහගතා තත්‍ර තත්‍රාභිනනඤ්ඤි, සෙය්‍යාපීදං: කාම තණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා’.. බලන්ත: චතුරාර්ය සත්‍ය. සටහන: පුනර්භවය ඇති නොවීමට තණ්හාව දුරුකර ගතයුතුය, මේ ප්‍රශ්ණය විමසුවේ පිංගියමානවක තෙරුන්ය. මූලාශ්‍රය: බු.නි. සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-16 පිංගියමානවක,පි.364.

▼ විඥානය පිහිටි කල්හි, වැඩුන කල්හි, මතු පුනර්භවය- යළි උපත භට්ඨනීම් වේ. පුනර්භවය ඇතිකළ ජාති ජරා... ආදීවූ දුක් රැස ඇතිවේ. පුනර්භවය නැතිවීම සසර දුක් නිමාවීමය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:කළාරඛත්තිය: චේතනා සූත්‍ර 3කි. පි. 124, ESN:12: Nidanasamyutta: IV: The Karakhattiya: Volition 3 suttas p. 665.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. “Does Rebirth Make Sense” by Venerable Bhikkhu Bodhi (පුනර්භවය පිළිගැනීමට ඇති හේතු ගැන කරුණු පෙන්වා ඇත).

▲ පැන්හල් හා පැන්පොකුණු- Watering places & ponds: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේදී ද මගින් ගේ පහසුව තකා පැන්හල්, පැන් පොකුණු මං සන්ධි අසල සාදා තිබුන බව සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන් වේ. යම් කෙනෙක්, අත්‍යයන්ගේ යහපත පිණිස පැන්හල් ආදිය කරවන්නේ නම් එය පුණ්‍ය ක්‍රියාවකි, සුගතියට මග පාදයි. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.5.7 වනරෝප සූත්‍රය, පි.86.

▲ පැනස- eye of wisdom: පැනස- ප්‍රඥා ඇස ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ආසව ඤය කිරීමේ නුවණ ලැබීමය. බලන්ත: වක්ඛු තුන, ත්‍රිවිධ වක්ඛු.

පණ

▲ පණ්ඩිතයා: පාලි: පණ්ඩිතො-The wise person: ධර්මයට අනුව පණ්ඩිතයා- නුවණැති පුද්ගලයා යනු ධර්මය යහපත්ව අවබෝධ කරගත් තැනැත්තාය. සටහන: බු.නි: ධම්මපද: 6 පණ්ඩිතවග්ගයේ: පණ්ඩිතයා සේවනය කිරීමේ වැදගත්කම පෙන්වා ඇත.

▼ බුදුන් වහන්සේ පණ්ඩිතයා මෙසේ හඳුන්වා ඇත: මෙලොව දියුණුව හා පරලොව දියුණුව පිළිබඳව අප්‍රමාදව කටයුතු කරන, ඒ දෙවැදෑරුම් වූ දියුණුව ලබන ධාතීසම්පන්න- ප්‍රඥාව ඇති පුද්ගලයා පණ්ඩිතයා යයි කියනු ලැබේ. සටහන: මෙලොව හා පරලොව දියුණුව පතන පුද්ගලයා පුණ්‍ය ක්‍රියා කරයි. දාන, ශීල හා සමාධි . බලන්ත: පුණ්‍යක්‍රියා හා පුණ්‍යවස්තු, අප්‍රමාද හා ප්‍රමාද, ඥානය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1):මහාවග්ග:

කෝසලසංයුත්ත, 3.2.7. අප්පමාද සූත්‍රය, පි.186, ESN: Kosala smayutta: 18.8 Diligence -2, p. 242

▲ පණ්ඩිත ප්‍රඥාව -Panditha Paññā: ආරියන් ගේ උතුම් අවබෝධය (නිවන ලබාගැනීම පිණිස) පණ්ඩිත ප්‍රඥාවය. ජවන, නිබ්බේධික, මහා, තික්‍ෂණ, විපුල, ගාමිනීර හා අසාමන්ත යන සප්ත ප්‍රඥාවන් වැඩිමෙන් නැවත නැවත එහි යෙදීමෙන් පණ්ඩිත ප්‍රඥාව (පාණ්ඩිතාය) පරිපූර්ණවේ: “ඉමා සත්තපඤ්ඤා භාවිතා බහුලිකතා පණ්ඩිතං පරිපූරෙති”. මූලාශ්‍ර: බු.නි: පටිසම්භිදා 2 :ප්‍රඥාවගේ: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි.166.

▲ පාණ්ඩුකම්බල ශෛලාසනය- Pandukambala sailasanaya සක්දෙව්දුගේ ආසනය පාණ්ඩුකම්බල ශෛලාසනය ලෙසින් දක්වා ඇත. බලන්න: දුබ්බන්තිය මිටියක්ෂයා.

▲ පිණ්ඩපාත-Alms: පිණ්ඩපාත යනු පිඩුසිභා යෑමය. බුදුන් වහන්සේ මෙන්ම, ගිහිගෙය හැර, බුදුසසුනට ඇතුළුවූ ශ්‍රාවක සංඝයාද, කය පවත්වා ගැනීම පිණිස පිඩුසිභා යාමේ වාරිත්‍රයේ යෙදී සිටී. මෙය සංඝයාට කැප සිව්පසයෙන් එකකි. පිණ්ඩපාතයෙන් පමණක් යැපෙන සංඝයා, පිණ්ඩපාතිකයෝ ලෙසින් හඳුන්වයි, එය ධුතාංග පුහුණුවකි. බලන්න: සිව්පසය. සටහන්: * අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: අරඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර: පිණ්ඩපාතයෙහි යෙදෙන සංඝයා වර්ග 5ක් පෙන්වා ඇත. ඔවුන් අතුරින්, අල්පේච්ඡතාවය, සන්තුෂ්ටිය, කෙළෙස් පහකරගැනීම අරමුණු කොට, පිඩුසිභා යන මහණ අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බුදුන් වහන්සේ පිඩුසිභා වඩන අවස්ථාවක, මාරයා, උන්වහන්සේට පිණ්ඩපාතය ලැබීම වළකාලීම පිළිබඳ සිද්ධිය, සංයු.නි: (1) මාරසංයුත්ත: පිණ්ඩ සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත.

▼ ජීවිකාවන් අතුරුන් ලෝකයා පිඩුසිභායෑම ලාමකයයි සිතයි, ගරහයි. එහත්, පැවිදිවන කුල පුත්‍රයෝ, එහි අර්ථය දැනම පිඩුසිභා වඩන බව බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3) බන්ධසංයුත්ත: 1.2.3.8 පිණ්ඩොලාස සූත්‍රය, පි. 184.

▼ තමන් පිළිබඳ යසෝරාවය නොපතන, අටලෝදහමින් නොසැලෙන, පිණ්ඩපාතික අංග රකිනා මහණහට දෙවියෝ ආදරය කරති යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: 3.8 පිණ්ඩපාතික සූත්‍රය, පි. 216.

▼ පිඩු සිභා යෑමේ පිළිවෙල: කය හා සිත ඉවත්කොට, ආගන්තුකයෙක් ලෙසින් කුලයන් වෙත පිඩුපිණිස-පිඩුසිභා එළඹිය යුතුය යි බුදුන් වහන්සේ සංඝයාට උපදෙස් ඇත. සඳ උපමාව යොදාගනිමින් බුදුන් වහන්සේ වදාළේ, මහා කාශ්‍යප තෙරුන් මෙන් කුලයන් හා නොගැටී කටයුතු කළයුතු බවය. බලන්න: වන්දිම, උපග්‍රන්ථය: 5. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: කස්සපසංයුත්ත: 4.1.3 වන්දඋපමා සූත්‍රය, පි.324.

▲ පිණ්ඩපාත පාරිශුද්ධිය- The Purification of Alms food: පිණ්ඩපාත පාරිශුද්ධිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, පිඩුසිභායන භික්ෂුව, අයහපත් අකුසල් සිත නොමැතිව, ලෝභ දෝස මෝහ ආදී කෙළෙස් වලින් තොරව, පිණ්ඩපාතය ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීමය. මේ සූත්‍රයේදී බුදුන්

වහන්සේ එම ක්‍රම විධිය විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. **සටහන්:** * සැරියුත් තෙරුන්, ශුන්‍යතා විහරණයෙන් වාසය කිරීම අගය කරමින්, බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත. **බලන්න:** ශුන්‍යතා විහරණය. ** පිණ්ඩපාතික අංග රකිමින්, අටලෝඳහමින් නොසැලී යහපත් ලෙසින් පිඬුසිභායන භික්ෂුවට දෙවියෝ ආදරය කරයි. **බලන්න:** බු.නි: උදාන පාලිය: නන්දවග්ග: 3.8 පිණ්ඩපාතික සූත්‍රය, පි.216. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.5.9 පිණ්ඩපාත පාරිශුද්ධි සූත්‍රය, පි. 624, EMN: p.1047.

▲ **පිණ්ඩොල භාරද්වාජ තෙර- Pinḍola Bhāradvāja Thera:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය1

▲ **ප්‍රාණඝාතය:** පාලි: පාණාතිපාතා- destruction of life: ධර්මයට අනුව ප්‍රාණඝාතය - පරපත නැසීම -ජීවිත හානි කිරීම දස අකුසලයන් ගෙන් එකකි, නිරයට මගකි. පංච ශීලය හා අනිකුත් ඉහළ ශීල යන්ත්‍රී, ප්‍රාණඝාතය නොකිරීම සිල් පදයක් ලෙසින් පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** පාණාතිපාතා.

▲ **ප්‍රාණින්- beings:** සියලුම ප්‍රාණින්, සිව් ඉරියව්ව පැවතීම පිණිස පොළොව පිහිට කරගනී. එලෙස, ශීලයේ පිහිටා සජ්ත බොජ්ඣංග වැඩිය යුතු බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත:2.2.1 පාණ සූත්‍රය, පි.190.

▼ **මහාමුහුදේ ඇති ප්‍රාණින් බොහෝය, බොහෝ සියුම් ප්‍රාණින් ද සිටී.** යම් පුද්ගලයෙක්, මුළු දඹදිව ඇති ලී රැගෙන, ඒවා උල්කර, මුහුදේ ඇති සියලු ප්‍රාණින් ඇල්ලීමට උත්සාහ කළද එය සිදු නොවේ. එලෙස, අත්හවය සියුම්ය, ආපය දුක මහත්ය. එම දුකෙන් ගැලවීම පිණිස චතුස්තාස අවබෝධ කර විරිය කළයුතුවේ.**බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග:සච්චසංයුත්ත: 12.4.6 පාණ සූත්‍රය, පි. 322.

▲ **පුණ්‍ය ක්‍රියා- Meritorious actions:**පුණ්‍ය යනු යහපත් ඵල ලබාදෙන ක්‍රියාවන්ය. **බලන්න:** පින්.

සටහන්: * අන්‍යයන්ගේ සුවය පිණිස උයන්වතු කිරීම පුණ්‍යක්‍රියාවකි. **බලන්න:** උද්‍යාන. ** සංඝයාගේ යහපත පිණිස ආවාස සදා පුජාකිරීම පුණ්‍ය ක්‍රියාවකි. **බලන්න:** ආවාස. ** අන්‍යයන්ගේ යහපත පිණිස එදඬු, පාලම් ආදිය සැදීම පුණ්‍ය ක්‍රියාවකි. **බලන්න:** එදඬු පාලම්. ** ආරිය උතුමන් සිහිපත් කිරීමට ස්ථූප සැදීම, ඒවාට පුද පුජා පැවැත්වීම පුණ්‍ය ක්‍රියාවකි. **බලන්න:** ස්ථූප, වෛත්‍ය.

▲ **පුණ්‍ය කෙත- Field of merits:** පුණ්‍ය කෙත- පින් කෙත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ දානය පිළිගැනීමට සුදුසු උතුමන්ය: බුදු, පසේ බුදු හා සංඝයාය. කෙතක වපුරන ධාන්‍ය ආදියන් යහපත් අස්වැන්න ලැබෙන ලෙසින්, උතුමන්ට පිළිගන්වන දාන පුජා නිසා මහා පින් ලැබේ. **බලන්න:** දක්ශිනාවට සුදුසු, සංඝ ගුණ. උපග්‍රන්ථය:5 (බීජ උපමාව)

▲ **පුණ්‍යක්‍රියා හා පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු:** පාලි: පුඤ්ඤකිරියා පුඤ්ඤකිරියවත්තු -deeds of merit & grounds based on merit . ධර්මයට අනුව පුණ්‍යක්‍රියා යනු කුසල ක්‍රියාය. මෙලොව හා පරලොව යහපත පිණිස

පවතින හොඳ ක්‍රියාවන්ය. පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු ලෙසින් ධර්මයේ පෙන්වා දෙන්නේ කුසල ක්‍රියාව හා එයට අයත් ආනිසංස ගැනය. බලන්න: පින්

▼ පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු 3 කි: දානමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු, ශීලමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු හා භාවනාමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු. එමගින්, යහපත් ලෙසින් දන්දීම, ශීලසම්පන්නවීම හා සමාධි සමාපත්ති ලබාගැනීමට හැකිවීම. මූලාශ්‍ර: දිස.නි:(3):10 සංගීති සූත්‍රය- පි. 381, EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 367. සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ, මතු උතුම් සැප විපාක පතන කෙනෙක් මේ තුන් පුණ්‍යක්‍රියා කරමින්, සම හැසිරීම හා මෙන්තාසහගත සිත වඩා ගත යුතුය. එවැනි අය බඹලොව උපදි. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 3.2.1 පුණ්‍යක්‍රියාවස්තු සූත්‍රය, පි. 416.

▼ යහපත් කම්ම ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීම පිණිස පුණ්‍යක්‍රියා කළයුතු ආකාරය පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.1.4.6 පුඤ්ඤකිරියවත්ථු සූත්‍රය.

▼ පුණ්‍යක්‍රියා කිරීම ගැන ප්‍රඥාවන්තයෝ ප්‍රසංසා කරති: බුදුන් වහන්සේ මෙසේ විදාළහ: ආයුෂ, නිරෝගිබව, ශරීර වර්ණය, දෙව්ලොව උපත, උසස්කුලයක උපත, උදාරබව, අන්‍යාන්ට ප්‍රියබව, කැමතිදේ ලැබීම ආදිය පතන අය විසින් නොපමාව පුණ්‍ය ක්‍රියා කළයුතුවේ. නුවණැති අය පින් කිරීම පසසති. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත: 3.2.7 අප්පමාද සූත්‍රය, පි. 186, ESN: 1: Kosalasmayutta: 18.8 Diligence -2, p. 242.

▲ පුණ්‍යනදි - Streams of merits: අග්‍රදානයන් පිරිනැමීම, ආරිය ශ්‍රාවකයා තුළ ඇති උතුම් ගුණ පුණ්‍යනදි ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. අංග 6 කින් පරිපූර්ණ දානය, පුණ්‍ය නදියක් යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. එම දානය නිසා ලැබෙන පින් අප්‍රමාණය, අසීමිතය . බලන්න: ඡළඅංග දානය

▼ දානය නිසා ඇතිවන පුණ්‍යනදි 5කි.

1) යම් කෙනෙක් පුජා කළ සිවුරු පොරවා ගෙන, භික්ෂුවක් අරහත්ඵල සමාධිය ලබන්නේද, එය දායකයාට පුණ්‍ය නදියකි 2) යම් කෙනෙක් පුජා කළ පිණ්ඩපාතය වළඳා, භික්ෂුවක් අරහත්ඵල සමාධිය ලබන්නේද, එය දායකයාට පුණ්‍ය නදියකි 3) යම් කෙනෙක් පුජා කළ සේනාසනයක් පරිහරණය කරමින් භික්ෂුවක් අරහත්ඵල සමාධිය ලබන්නේද, එය දායකයාට පුණ්‍ය නදියකි. 4) යම් කෙනෙක් පුජා කළ ඇඳ පුටු ආදිය පරිහරණය කරමින් භික්ෂුවක් අරහත්ඵල සමාධිය ලබන්නේද, එය දායකයාට පුණ්‍ය නදියකි 5) යම් කෙනෙක් පුජා කළ ගිලන්පස අවුසඳ ආදිය පරිහරණය කරමින් භික්ෂුවක් අරහත්ඵල සමාධිය ලබන්නේද, එය දායකයාට පුණ්‍ය නදියකි. මේ පුණ්‍ය ක්‍රියා අප්‍රමාණය, දායකයාගේ හිත සුව පිණිසය, මතු දෙව්ලොව සැප පිණිසය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.1.5.5 පුඤ්ඤාභිසන්ද සූත්‍රය, පි.102, EAN:5: 45.5 Streams, p. 253.

▼ සැප ලබාදෙන පුණ්‍යනදි (කුසල නදි): 1) ආරිය ශ්‍රාවකයාට ඇති උතුම් ගුණ 4ක් පුණ්‍ය නදි ලෙසින් දක්වා ඇත: 1-3. ත්‍රිවිධ රත්නය පිළිබඳ

අවෙච්චා ප්‍රසාදය 4. ශිලසම්පන්න බව- ආරිය කාන්ත ශිලය තිබීම. 2) ආරිය ශ්‍රාවකයාට ඇති තවත් උතුම් ගුණ 4ක් පුණ්‍ය නදියන්ය: 1-3 ඉහත පරිදිය. 4. ත්‍යාගශීලිබව. 3) ආරිය ශ්‍රාවකයාට ඇති තවත් උතුම් ගුණ 4ක් පුණ්‍ය නදියන්ය: 1-3 ඉහත පරිදිය. 4. ප්‍රඥාව තිබීම- දුක නැතිකර ගැනීමේ අවබෝධය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: අභිසන්ද සූත්‍ර 3 කි, පි. 242, ESN: 55: Sothapannasamyutta: Streams of Merit- 3 suttas, p. 2225.

▲ පුණ්‍යනිධාන- Treasures of merits: කෙනෙක් මෙලොව කරන කුසල ක්‍රියා, පරලොවදී ඔහුට පුණ්‍යනිධානයක් වන ආකාරය මේ සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත. බලන්න: නිධානය. මූලාශ්‍රය: බු.නි:බුද්දකපාය: 8 නිධිකණ්ඩ සූත්‍රය, පි. 44.

▲ පුණ්ණ තෙර - Punna Thera: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:1

▲ පුණ්ණමන්තානිපුත්ත තෙර- Punna mantaniputtha Thera: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:1

▲ පුණ්ණක මානවක තෙර- Punnaka manawaka Thera: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:1,3

▲ පුණ්ණිය තෙර- Punniya Thera: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:1.

▲ පුණ්‍යාභිසංස්කාර -meritorious karmic formations: මින් අදහස් කරන්නේ, කාම ලෝකයේ හා රූප ලෝකයන්හි යළි උපතට හේතුවන කුසල චේතනය, පුර්ණ කර්මයන්ය. බලන්න: කම්ම නිදාන. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (3):10 සංගීති සූත්‍රය- පි. 381 , EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 367.

▲ පුණ්ඩරික නිරය- Pundarika Hell: මේ නිරය සුදුනෙලුම් නිරය- white-lotus hell ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. අයහපත් කම්ම විපාක ඵලදීම පිණිස මේ නිරයේ උපත ලබයි. බලන්න: නිරය.

▲ ප්‍රණීත-Excellent: ප්‍රණීත-පණීත යනු උතුම් බවය, අග්‍රබවය. ධර්මයේ ප්‍රණීත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ නිවනය, මෙය නිවන හඳුන්වන පදයකි. සටහන: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: අසංඛතසංයුත්තයේ: 9.2 පණීත සූත්‍රයේදී: නිවන ප්‍රණීත යයිද, ප්‍රණීතගාමී මග- නිවන් මග බවද පෙන්වා ඇත.

▲ ප්‍රණීතඅධිමුක්තිය-Pranitha-adhimukti: ප්‍රණීතඅධිමුක්තිය නම් නිවනට යොමුකරන දොරටු- විමොක්ඛ දොරටු තුන: ශුන්‍යතා, අනිම්ත්ත, අප්පණික විමොක්ඛ. අරණවිහාර ඥාණය පිණිස අවශ්‍ය අංගයකි. බලන්න: අරණවිහාර ඥාණය, විමොක්ඛ දොරටු. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා-1, ඥානකතා: 33 අරණවිහාර ඥාණය, පි. 206.

▲ ප්‍රණීත කාම-Pranitha kama: ලෝකයා විඳින කාම ආස්වාද වලින් ඉහළම ආස්වාදය මෙයය. එනම්, රජවරුන් ආදීන් විඳින අග්‍ර කාම සැපයය. බලන්න: කාමආස්වාදය.

▲ **ප්‍රණීත ධාතුව-Pranita dhatu:** ප්‍රණීත (උසස්) ධාතුව මගින්, උසස් ගතියක්, ඉහළ උපතක් ලැබේ. **බලන්න:** ගති. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ධාතුසංයුත්ත:2.2.3 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍රය, පි.260.

▲ **ප්‍රණීත සීලය-Pranita sila:** මෙය ත්‍රිවිධ ශීලයන් අතුරින් එකකි. ප්‍රඥාව සහිතව සමාදන්වන සීලයය. විසුද්ධිමාර්ගය, පරිච්ඡේදය1 හි මේ පිළිබඳ විස්තර දක්වා ඇත. **බලන්න:** ශීලය.

පප

▲ **පාපය- Bad:** පාපය -නරක- අයහපත්දේ ලෙසින් ධර්මයේ පෙන්වා ඇත්තේ ධර්මයට එරෙහි ක්‍රියාය. **සටහන:** “පාපය ලාමක වශයෙන් බලන්න, ඒ බව දැක ඒ ගැන කලකිරෙන්න, නො ඇලෙන්න, මිදෙන්න” යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. **බලන්න:** දේශනා වාර.

▼ **දස අකුසලයේ** යෙදීම, මිථ්‍යා දිට්ඨිය ඇතිවීම පාපය වේ. එවැනි කටයුතු කරන පුද්ගලයෝ, අන් අය එවැනි ක්‍රියාවලට යොමුකරයි ඒ පුද්ගලයෝ පාපකර පුද්ගලයන්ය. එවැනි පාපකර්ම නොකරන්නා කල්‍යාන- හදු පුද්ගලයාය. විස්තර පිණිස **බලන්න:** අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.51.7 - සූත්‍ර 4කි, පි.446.

▲ **පාපික (ලාමක) ආසාව:** පාලි: පාපිකා ඉච්ඡා- Evil desire: තමන්ට නොමැති උතුම් ගුණ එනම්, ශ්‍රද්ධාව, සීලය, බහුශ්‍රැතබව, හුදකලාවාසයට ප්‍රියබව, විරිය ඇතිබව, සිහිනුවණ ඇතිබව, සමාධිඇතිබව, ප්‍රඥාව ඇතිබව, ආසව නැතිකලබව ආදී ගුණ තමන්ට ඇතැයි පෙන්වීමට ඇති කැමැත්ත පාපික ආසාව ය ය. මෙය, සිත නිසා හටගන්නා අකුසලයක් ය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** කුසල හා අකුසල.

▼ **පාපික අසාව** පහ කරගත හැකිවන්නේ නිතර නිතර ප්‍රඥාවෙන්, එහි ආදීනව (ඇතිවෙන අයහපත් කර්ම විපාක ආදිය ගැන) බලමින්, විදසුන් නුවණින් කටයුතු කිරීමෙන්ය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි : (6): 10 නිපාතය: 10.1.1.3 කාය සූත්‍රය, පි. 100, EAN:10: 23.3 Body, p. 500.

▲ **පාපික (ලාමක) ඊර්ෂ්‍යාව:** පාලි: පාපිකා ඉඤ්ඤා- Evil envy

වෙනත් කෙනෙක් ගේ සම්පත් පිළිබඳව සිතේ හටගන්නා දැඩි ඉරිසියාව, පාපික ඊර්ෂ්‍යාව ය. මෙය, සිත නිසා හටගන්නා අකුසලයක් ය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** කුසල හා අකුසල.

▼ **යම්කිසි පුද්ගලයෙකු,** වෙනත් කෙනෙක් සතු ධන සම්පත්, ලාභ ගැන දැඩි ඉරිසියාවක් ඇතිවේ. තමන්ට නොමැති ඒ සම්පත් වෙනත් අයට තිබීම ගැන අසතුටුව, ඔහු මෙසේ පතන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: “අහෝ ඒ පුද්ගලයාට, එම ධන සම්පත්, ලාභ ආදිය ඇති නොවේවා”. පාපික ඉරිසියාව පහ කරගත හැකිවන්නේ නිතර නිතර ප්‍රඥාවෙන්, එහි ආදීනව (ඇතිවෙන අයහපත් කර්ම විපාක ආදිය ගැන) බලමින්, විදසුන් නුවණින් කටයුතු කිරීමෙන්ය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි : (6): 10 නිපාතය: 10.1.1.3 කාය සූත්‍රය, පි. 100, EAN:10: 23.3 Body, p. 500.

▲ **පාපික කම්ම**- Evil actions: පාපික කම්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අයහපත් විපාක ගෙනදෙන, දුගතියක යළි උපත ඇතිකරන අකුසල ක්‍රියාය. **බලන්න:** අකුසල, කෙළෙස්, කම්ම.

▲ **පාපික ධම්ම**- Evil Dhamma: පාපික ධම්ම-ධර්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ධර්මයට එරෙහි ක්‍රියාවන් අනුගමනය කිරීමය. අභිරිකය හා අනොත්තප්පය, කළු ධර්ම හෙවත් පාපි ධර්මලෙසින් පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** අභිරිකය හා අනොත්තප්පය, කණ්ඞධර්ම. **සටහන:** ධම්ම පදය:9 පාප වග්ගයේ පාපධම්ම විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.

▼ **පාපධර්මය නම්** දස අකුසලයය, මිථ්‍යාදිට්ඨය... මිථ්‍යා විමුක්තිය ඇතුළු දස අංග- වැරදිමග අනුගමනය කිරීමය. පාපධම්මතරයා නම් තමන් පාපධර්ම කරමින් අනුන්ටද ඒවා කිරීමට අනුබල දෙන පුද්ගලයාය. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: පාපධර්ම සූත්‍ර 2කි, පි.448.

▲ **පාපික පුද්ගල**- Evil person: පාපික- නරක පුද්ගලයා, ලාමක ශීලය හා ලාමක දිට්ඨිය ඇති තැනැත්තාය. එම කරුණු නිසා ඔහු ඒකාන්තයෙන්ම නිරයට පැමිණේ. **මූලාශ්‍රය:** චූ.නි: ඉතිවුත්තක: 2.1.5 පාපික ශීලය, පි.380.

▲ **පාපමිත්‍ර සේවනය:** පාලි: පාපමිත්තො -bad friendship: ධර්මයේ පාපමිත්‍රයන්- නරක මිතුරන්-පවිටු මිතුරුන් ලෙසින් පෙන්වන්නේ සද්ධර්මයට ගරු නොකරන අයටය. ඔවුන් අසත් පුරුෂයන් ලෙසින්ද හඳුන්වයි. පාපමිත්‍ර සේවනය නිසා කෙනෙක් අකුසල ක්‍රියාවට පෙළඹේ, සසර දික්කරගනී. **බලන්න:** සත්පුරුෂ හා අසත්පුරුෂ. පාප මිත්‍ර- පවිටු මිතුරන් සේවනය පහ කර ගැනීම පිණිස කලාන මිතුරු සේවනය වැඩිය යුතුය. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: 6.1.9 සූත්‍රය, පි.286.

▼ **ධර්මයේ ප්‍රමාදවන තැනැත්තාට** පාපමිත්‍ර සේවනය නැතිකරගැනීම පහසු නොවේ. පාපමිත්‍ර සේවනය කරන්නාට අග්‍රද්ධාව, ත්‍යාගශීලී නැතිබව (අවදඤ්ඤාව) හා කුසිත- අලස බව පහකරගැනීම හැකිනොවේ. හිරිඔත්තප්ප ඇතිවීම හා අප්‍රමාදය ඇතිවීම නිසා කෙනෙක් පාපමිත්‍ර සේවනය අතහැර කලාන මිත්‍රයන් සේවනය කිරීමට පෙළඹේ. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (6):10 නිපාතය: 10.2.3.6 තයොධම්ම සූත්‍රය, පි.284, EAN:10: Tens,76-6.Incapable, p. 524.

▼ **පාප මිතුරුන් සේවනය නිසා අසද්ධර්මය ඇසේ.**

පාප මිත්‍ර සේවනය, මුළු ධර්ම මාර්ගය වර්ධනය කරගැනීමට ඇති බාධාවකි. එමගින් අසද්ධර්මය ඇසීමට සිදුවේ: “...එවමෙව බොහික්කවෙ අසජ්ජුරිසංසෙවො පරිපුරො අසද්ධම්ම සවනං පරිපුරෙති” අසත්පුරුෂයන්-පාප මිත්‍රයන් ඇසුරු කිරීම අසද්ධර්මය පෝෂණය වීමට හේතුවය. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: යමක වග්ග: 10.2.2.1 අවිද්‍යා සූත්‍රය, පි.232, EAN:10: II Pairs: 61.1.Ignorance, p. 517.

▼ **පාපමිත්‍ර සේවනය** ආධ්‍යාත්මික මගට හානිය ඇති කරයි. **බලන්න:** භානභාගිය ධර්ම. **මූලාශ්‍රය:** දී.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EAN:10: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p.384.

▼ **පාපමිත්‍ර සේවනය** නුගුණයකි. එය අතහැර ගැනීම පිණිස කල්‍යාන මිත්‍රයන් (සත්පුරුෂයන්) සේවනය කළ යුතුවේ: “පාපමිත්තනය පහානා කල්‍යාණමිත්තනා භාවෙනබ්බො...”. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4):6 නිපාත: නික වග්ග: 6.1.9 දෝවචස්සනා සූත්‍රය, පි. 285, EAN: 6: 115.9. Difficult to correct, p. 365.

▼ **බුදුන් වහන්සේ පාපමිත්‍ර සේවනය** පිළිබඳව යහපත් ලෙසින් වදාරා ඇත. ඒ ධර්මය සංඝයා එක්ව, ධර්මයේ විරස්ථිතිය පිණිස සජ්ජායනා කිරීම සුදුසු ය යි සැරියුත් මහා තෙරුන් සංඝයාට උපදෙස් දී ඇත. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (3):10 සංගීති සූත්‍රය, පි. 372, EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 362.

▲ **පපඤ්චිතය-proliferation:** පපඤ්චිතය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ප්‍රපංචකිරීමය, එනම් අකුසල සිත දිගින් දිගට පවත්වාගෙන යාමය. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “මහණෙනි, ‘මම වෙමි’ යි යන එන්ද්‍රියයකි. ‘මේ මම වෙමි’ යි ... ‘මම වන්නෙමි’ යි... ‘මම නොවන්නෙමි’ යි... ‘රූප ඇත්තෙක් වන්නෙමි’ යි... ‘රූප නැත්තෙක් වන්නෙමි’ යි... ‘සංඥා ඇත්තෙක් වන්නෙමි’ යි... ‘සංඥා නැත්තෙක් වන්නෙමි’ යි... ‘නොම සංඥා ඇත්තෙකුත් සංඥා නැත්තෙකුත් වන්නෙමි’ යි ... යන මෙය එන්ද්‍රියයකි ... එන්ද්‍රියය රෝගයකි... ගවුචකි... හුලකි... ඒ නිසා මෙහි ලා එන්ද්‍රියා රහිත සිතීන් යුතුව වාසය කරන්නෙමු යයි ඔබ විසින් හික්මිය යුතුය.” මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත : ආසිච්චවග්ග: 1.19.11 යවකලාපි සූත්‍රය, පි. 410,

ESN: 36: Vedanasamyutta: 248.11 The Sheaf of Barley, p. 1327.

▲ **පපඤ්චක්ඛය- Papanchakaya:** පපඤ්චක්ඛය ලෙසින් දක්වා ඇත්තේ සියලුම ප්‍රපංච විනාශ කර ගැනීමය- අරහත්වය ලැබීමය: ‘ ඒ සමයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රපංච සංඥාවන්ගේ ප්‍රභාණය නුවණින් සලකා බලමින් වැඩහුන්සේක... මේ උදානය පලකළසේක:’. “ යමෙකුට ප්‍රපංචයෝ ද ඔවුන් විසින් කරන ලද සසර සිටීම නැද්ද, සංඥා සංඛ්‍යා තෘෂ්ණා දිට්ඨි නැද්ද, පටිස සංඛ්‍යා අවිද්‍යාව ඉක්මවා ඇත්ද, සිව් ඉරියව්වෙන් කල් යවන, තණ්හා රහිත වූ ඒ මුණිහට දෙවියන් සහිත ලෝකය අවඥා නො කරයි’. මූලාශ්‍ර: බු.නි: උදාන පාලිය: 7.7 පපඤ්චක්ඛය සූත්‍රය, පි. 312.

▲ **ප්‍රපංච -proliferations:** ප්‍රපංච (පපඤ්ච) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, කෙනෙක්, සය ඉන්ද්‍රිය මගින් අල්ලා ගන්නා බාහිර අරමුණු කෙරෙහි ඇලී හෝ ගැටී, ඒ පිළිබඳව දිගින් දිගට විතර්ක කරමින්, සිතමින්, අකුසල සිතුවිලි පවත්වා ගැනීමය. එමනිසා දිට්ඨි, මාන ආදී කෙළෙස් ඇතිවේ, ඒවා ධර්ම මාර්ගයට බාධාවකි. මෙයට විරුද්ධ පදය නිපපංචය යනු නිවනය: සියලු සංඛාර අවසන් කිරීමය. බලන්න: නිපපඤ්ච. ශබ්දකෝෂ: B.D:p. 123: “Papañca: It signifies the expansion, differentiation, diffuseness, or manifoldness of the world...”.

▼ **මේ සූත්‍රයේදී මහාකච්චාන තෙරුන්,** බුදුන් වහන්සේ සැකවින් දෙසූ ධර්මය (ප්‍රපංච ක්‍රියාවලිය) විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත, බුදුන් වහන්සේ අනුමත කරවදාළහ. සටහන: අංගු.නි: 4 නිපාත: 4.4.3.3. මහාකොට්ඨිත සූත්‍රය: සය ඉන්ද්‍රිය මගින් අරමුණු අල්ලා ගැනීම නතරවීම- ප්‍රපංච

නතරවීම යයි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1): 1.2.8 මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය, පි. 292, EMN: 18: The Honey -ball, p. 196.

▼ ප්‍රපංච ක්‍රියාවලිය: එක්සමයක සක්දෙවිදු, ලෝකයා වෛරසිතින්, තරහින් අන්අයට හිංසා කරමින් ජීවත්වීමට හේතු විමසුන. මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ: එවැනි හැසිරීමට හේතුව ඉරිසියාව හා ආත්මාර්ථකාමී යන සංයෝජන නිසාය (jealously & selfishness). ඒ සංයෝජන වලට හේතුව, ප්‍රියඛව හා අප්‍රිය ඛවය (like & dislike), ප්‍රිය අප්‍රිය සංඛාර ඇතිවන්නේ, වන්දය නිසාය, වන්දයට හේතුව චිත්තක්ක කිරීමය. චිත්තක්කය නිසා ප්‍රපංච- අකුසල සිතිවිලි හටගනී. ප්‍රපංච නිරෝධ කරගැනීමේ පිළිවෙල: ත්‍රිවිධ වේදනා (සොම්නස, දොම්නසා, උපේක්ඛා) ඇතිවෙනවිට, ආකාර 2 කින් කටයුතු කළයුතුය: 1) ඇතිවීම ගැන සෙවිය යුතුය 2) වේදනා නිසා අකුසල සිත් හටගන්නේ නම් ඒ ගැන සිතීම අත්හළයුතුය. කිසියම් වේදනාවක් නිසා කුසල සිතක් ඇතිවෙනම් එය පුරුදු කළයුතුය. එලෙස පුරුදු පුහුණුවීම මගින්, කෙනෙක් ප්‍රපංච සංඥා අල්වා නොගත, ඒවා නිරෝධ කරගැනීමට හැකිවේ යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (2) සක්කපඤ්භ සූත්‍රය පි 412, EDN: 21, Sakkapanha Sutta- Sakka's questions, p234.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. Concept & Rality in Early Buddhist Thought: *An essay on Papancha & Papancha-Sanna=Sankha* by Bhikkhu Nananda: BPS 1971. (මෙහි, ප්‍රපංච පිළිබඳව විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත)

▲ ප්‍රපාතය -the precipice: චතුසත්‍ය අවබෝධ නොකිරීම නිසා අත්වෙන ඉමහත් දුක්වේදනා ඇති සසර ගමන, බිහිසුණු ප්‍රපාතයකින් ඇදවැටීම වැනිය යයි බුදුන් වහන්සේවදාළහ. සත්‍ය අවබෝධ කරගත් ප්‍රඥාවන්තයන්, මහාදුක් සහිත ප්‍රපාතයෙන් නොවැටේ. ඔවුන් යළි උපත ආදී වූ දුක් කඳෙන් මිදී සිටිති. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.5.2 පපාත සූත්‍රය, පි. 332, ESN:56: Sacchasamyutta: 42.2 The Precipice, p. 2313.

▲ පිප්පිලි සිටුවරයා- Pipali situ: මහා කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ ගිහිනමය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

පබ්

▲ පබ්බජා- One who has gone forth

පබ්බජා යනු ගිහිගෙය හැර බුදු සසුනේ පැවිදිවූ, සාමණේර සංඝයා හඳුන්වන ආකාරයකි. උපසම්පදාව ලබාගැනීමට පුරුදු පුහුණුවන පැවිදි ශ්‍රාවකයාය. සටහන:බු.නි:සුත්තනිපාත:2 වූල්ලවග්ග:සම්මා පරිබ්බජනිය සූත්‍රයේදී, ගිහිගෙය හැර, පබ්බජාවූ මහණ ලෝකයට නොඇලී යහපත් ලෙසින් වාසය කරණ ආකාරය පෙන්වා ඇත.

▼ බුදුන් වහන්සේ, පබ්බජා විසින් නිතර නිතර ආවර්ජනා (ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා -reflections) කළයුතු ධර්මතා 10ක් පෙන්වාඇත: 1) මම පන්ති හේදයකින් තොර සමුහයකට පිවිසි වාසය කරමි- විවර්ණභාවයට පැමිණ වෙසෙමි. සටහන: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ ඉන්දියානු සමාජයේ පැවති ප්‍රධාන කුල 4 'වර්ණ' ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. විවර්ණභාවය යනු

කුල භේදය නැතිබවය. බුදුසසුනට ඇතුළුවූ පසු, පැවිද්දන්, ගිහිකල අයත්ව සිටි කුලය හැර දමා ‘ශ්‍රමණ’ බවට පත්වේ. බලන්න: EAN:note: 2053, p. 679, කුලය. 2) මම අන්‍යයන්ගේ උපකාරයෙන් දිවිපැවැත්ම ගෙනයමි. 3) මගේ හැසිරීම-ගිහියන්ගේ හැසිරීම මෙන් නොවිය යුතුය 4) මගේ ශිලය යහපත්ද? යයි සොයා බැලිය යුතුය. 5) මගේ සබ්බත්ථවාරිවරු, මා ගැන සොයාබලා, මගේ ශිලය ගැන මට දොස් කියන්නේද? යයි සොයා බැලිය යුතුය. 6) ප්‍රියවූ, මනාපවූ හැම දෙනාගෙන්, හැම දෙයකින්ම මට ඇත්වීමට, වෙන්වීමට සිදුවේ. 7) මම මගේ කර්මයේ හිමිකාරයාවෙමි... 8) මම මගේ දිවාකාලය රාත්‍රී කාලය යහපත් ලෙසින් ගතකරන්නේද? 9) හිස්වූ කුටිවල (හුදකලාව- විවේකිව) සිටීම මට සතුට ගෙනදෙන්නේද? 10) උත්තරිය මිනිස් දහමින් යුත්, ආරියබව ලබාදෙන, ඥාන දර්ශන විශේෂයක් (අලමරියඤාණදස්සනය) මම ලබාගෙන තිබේද? (මම බුදුසසුනේ ආරියෙක්ද?) මගේ අවසන් මොහොතේ, සබ්බත්ථවාරින් ඒ පිලිබඳ මා විමසනවිට, අපහසුවට පත්නොවී සිටීමට මට හැකිද? “අකුච්ඡු බො මෙ උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සන විසෙසො...”. බලන්න: උත්තරිය මනුස්ස ධම්ම, සමණසංඥා. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: අකෝෂ වග්ග, 10.1.5.8.දසධර්ම සූත්‍රය,පි.182, EAN: 10:48.8. Things, p. 512.

▲ පබ්බඡා පුහුණුවියයුතු දසසංඥා -The 10 perceptions to be trained by one who has gone forth: නුපන් අකුසල ධර්ම වලින් සිත ආරක්ෂා කරගැනීම පිණිස, පබ්බඡා විසින් සංඥා පුහුණුවියයුතු, හික්මිය යුතු සංඥා 10: 1.අනිච්චසංඥාව 2. අනාත්ම සංඥාව ... 3.අසුභ සංඥාව... 4. ආදිනව සංඥාව... 5.ලෝකයේ සමබව හා විසම බව ... (ලොකස්ස සමඤ්ච විසමඤ්ච) 6. ලෝකයේ ඇතිවීම හා නැතිවීම ... (ලොකස්ස සමභවඤ්ච- විභවඤ්ච) 7. ලෝකයේ ඇතිවීම නැතිවීම... (ලොකස්ස සමුදයඤ්ච අත්භවමඤ්ච) 8. පහානසංඥාව 9. විරාගසංඥාව ... 10.නිරෝධසංඥාව මේවා වඩා ගනිමින් සිත ශක්තිමත්-ප්‍රබලව තබාගතයුතුය. මේ දසසංඥාවන් වඩා ගැනීමේ ප්‍රතිලාභනම්: අනාගාමී හෝ අරහත්වයට පත්වීමය. සටහන්: * මෙහිදී ලෝකය සේ පෙන්වා ඇත්තේ පංච උපාදානස්කන්ධය ය *5-7 සංඥා හැර සෙසු සංඥා 7 ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6):10 නිපාත:සචිත්ත වග්ග: 10.2.1.9.පබ්බඡා සූත්‍රය,පි.220, EAN: 10: 59.9. Going Forth.p.516.

▲ පබ්බාජනිය කම්ම-pabbajaniya Kamma

පබ්බාජනිය කම්ම යනු, සසුනේ පාපික ලෙසින් හැසිරෙන සංඝයා තෙරපිමේ චිත්තය කර්මය ය. සටහන: කීටාගිරි ආරණ්‍යයේ, අදහැමි ලෙසින් වාසය කල අස්සජී හා පුනබ්බසුක යන භික්ෂූන්, තෙරපිම පිලිබඳ මෙහිදී විස්තර දක්වා ඇත. බලන්න:උපග්‍රන්ථය:4 මූලාශ්‍ර:චිත.පි: වූලවග්ග පාලිය:1: 3 පබ්බාජනිය කම්ම, පි.52.

▲ පබ්බතය- the mountain: 1) කල්පයක දීර්ඝකාලීන බව පෙන්වීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ මේ උපමාව දක්වා ඇත. යොදුනක් දිග, පළල හා උස ඇති මහා ගල් පව්වක්, සිනිදු සළුවකින් සැම වසරකට එක්වරක් මැදීමෙන් ගෙව්අවසන්වුවද, කල්පයක් අවසානයට පත්නොවේ. බලන්න: කල්පය,මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:

අනමතග්ගසංයුත්ත:3.1.5 පබ්බත සූත්‍රය, පි.301, ESN:15:
Anamataggasamyutta:5.5 The Mountain, p. 301.

2) මහා ගල් පව්වක් -පබ්බතයක් සෑම දෙසින් පැමිණ සියල්ල යට කරන ලෙසින්, ජරා මරණය සෑම අතින්ම පැමිණ මිනිසුන් යට කරන අන්දම පෙන්වීමට මේ උපමාව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1):සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත:3.3.5 පබ්බතඋපමා සූත්‍රය, පි.210, ESN:3:Kosalasamyutta:III:25.5 The simile of the mountain, p.259.

3-5) සෝතාපත්ත බව ලැබීම, දිට්ඨිසම්පත්තවීම (දහම් ඇස ලැබීම) නිසා ලැබෙන මහා අර්ථය පෙන්වීමට බුදුන් වහන්සේ, හිමාලය, සිනෙරු වැනි මහා පර්වත මේ සූත්‍රවලදී උපමාකර පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:1.10.9-1.10.11 සූත්‍ර3කි, පි. 240, ESN:13:Abhisamayasyutta: 9-11 suttas, p.733.

6) පටිභාන පර්වතයේ මහා බැවුම් වලට වඩා බිහිසුණු වන්නේ වතු සත්‍ය අවබෝධ නොකර සසර දුක් ප්‍රපාතයට ඇදවැටීමය යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-2 කාණ්ඩය):මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත :පබ්බතවග්ග:12.5.2 පපාන සූත්‍රය, පි. 332, ESN: 56: Saccha samyutta:42.2 The Precipice, p.2312.

▲පුබ්බංගම- forerunner: පුබ්බංගම යනු පූර්වනිමිත්තය-යමක් සිදුවීමට පෙර ඇති ලක්ෂණයය. හිරු උදාවීමේ පූර්ව නිමිත්ත අරුණෝදයය. එලෙසින්, කුසල ධර්මයට පෙර නිමිත්ත, සම්මා දිට්ඨියයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සම්මා දිට්ඨිය නිසා සම්මා සංකප්ප ඇතිවේ...එලෙසින්, ක්‍රමානුකූලව, දස සම්මාධර්ම අංග වර්ධනය වේ. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.3.2.9. පුබ්බංගම සූත්‍රය, පි.458, EAN:10: 121.9. forerunner, p.547.

▼දේවලෝකයෙන් චූකවීමට පෙර පූර්ව නිමිති 5 ක් ඇතිවේ: 1) පැළඳි මල්මාලා පරවේ 2) හැඳි වස්ත්‍ර කිලිටුවේ 3) දාඩිය වැගිරේ 4) කය දුර්වර්ණ වේ 5) දිව්‍ය ආසනයට නො ඇලේ. බලන්න: සුගතිගමන. මූලාශ්‍ර:බු.නි:ඉතිවුත්තක:වතුචග්ග:3.4.4 පූර්වනිමිත්ත සූත්‍රය,පි.450.

▲ පුබ්බෙචකතපුඤ්ඤතා- Pubbechakathapunnata: මින් අදහස් කරන්නේ පෙරකළ පින්-පුණ්‍ය ඇතිබවය. මෙය අග්‍රබව ලබාදෙන වක්‍රසතරෙන් එකකි, මංගල සූත්‍රයේ, මෙය සුභ කරුණක් ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: වක්‍රසතර.

▲පුබ්බෙතිවාසානුස්සති ඥානය- knowledge of the recollection of past abodes: පෙර භවයන් සිහිකිරීමට ඇති හැකියාව-නුවණ. බලන්න: පූර්ව නිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ. සටහන: පටිසම්භිදාවේ: හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් ඇතිවූ ධර්මතා වල නානත්වය හා ඒකත්වය කර්ම වශයෙන් දැනගැනීමේ ප්‍රඥාව පූර්ව නිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ සේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා 1: 53 පූර්ව නිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ, පි.236.

▲ පුබ්බාවිදේහය-Pubbavidehaya: සක්විති රජ පාලනය කරන සතර දිපයන්ගෙන් එකකි. බලන්න: සක්විතිරජ, දඹදිව.

පහ

▲ **පහංන්භු-Fragile**: පහංන්භු යනු බිඳෙනසුළුබවය. බුදුන් වහන්සේ, බිඳෙනසුළු දේ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පංච උපාදානස්කන්ධයය. පංච උපාදානස්කන්ධයය පිළිබඳ යම් නිරෝධයක් වෙනම් එය නො බිඳෙනසුළුය. එනම් නිවනය. **බලන්න**: පංච උපාදානස්කන්ධයය. **මූලාශ්‍ර**:සංයු.නි: (3) බන්ධසංයුත්ත:භාරවග්ග:1.1.3.11 පහංන්භු සූත්‍රය,පි.86, ESN:22:Khandasamyutta:32.11, The Fragile,p.1025.

▲ **පභා-Radiances**: පභා-ප්‍රභාව යනු දීප්තිමත්බවය. බුදුන් වහන්සේ මේ ලෝකයේ ප්‍රභා 4 ක් ඇතිබව වදාළහ: 1) වන්දුප්‍රභා 2) සූර්යප්‍රභා 3)අග්නිප්‍රභා 4) ප්‍රඥාප්‍රභා. ඒ අතුරින් ප්‍රඥාප්‍රභාව අග්‍රය. **මූලාශ්‍ර**:අංගු.නි: (2): 4.නිපාත:4.3.5.2 පභා සූත්‍රය, පි.290,EAN:4: V: 142.2. Radiances, p.198.

▲ **ප්‍රභාස්වර-Luminous**: ප්‍රභාස්වර යනු ආලෝකමත් බවය. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ, සිත ප්‍රභාස්වරබවය, එහෙත්, උප කෙළෙස නිසා කිලිටිවීමෙන් ඒ ආලෝකමත්බව නැතිවේ. **බලන්න**: සිත-චිත්ත. **සටහන**: මේ වග්ගයේදී ප්‍රභාස්වර සිත කිලිටිවන අන්දම හා ආර්ය ශ්‍රාවකයා ගේ සිත ප්‍රභාස්වරබවට පත්වීම ආදී කරුණු පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර**:අංගු.නි: (1): 1 නිපාත:6 ප්‍රභාස්වර වග්ග:පි.58, EAN:1:VI: Luminous, p.39.

පම

▲ **පාමොක්ඛය- release**: ධර්මයට අනුව පාමොක්ඛය යනු, දුක්ඛානුකම්ම මග අනුගමනය කිරීමෙන් ඇතිවන ඵලයය. **බලන්න**: නිමොක්ඛය.

▲ **ප්‍රේමය-Affection**: ප්‍රේමය (ඇල්ම-ආලය) හේතුවෙන් ප්‍රේමය උපදී; ප්‍රේමය හේතුවෙන් ද්වේශය උපදී, ද්වේශය හේතුවෙන් ප්‍රේමය උපදී යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. 1) ප්‍රේමය හේතුවෙන් ප්‍රේමය උපදී: පුද්ගලයෙක්හට, කෙනෙක් ප්‍රියමනාප වේ. වෙනත් අයද එම කෙනා කෙරෙහි ප්‍රිය මනාප ලෙසින් හැසිරේ. ඒ හේතුව නිසා ඒ පුද්ගලයා ඔවුන් කෙරෙහි ප්‍රේමය ඇතිකරගනී. 2) ප්‍රේමය හේතුවෙන් ද්වේශය උපදී: පුද්ගලයෙක්හට, කෙනෙක් ප්‍රියවේ, එහෙත්, වෙනත් අය එම කෙනා කෙරෙහි ප්‍රිය මනාප ලෙසින් නො හැසිරේ. එවිට ඒ පුද්ගලයාට ඔවුන් කෙරෙහි ද්වේශය ඇතිවේ 3) ද්වේශය හේතුවෙන් ප්‍රේමය උපදී: පුද්ගලයෙක්හට, කෙනෙක් ප්‍රියමනාප නොවේ වේ. වෙනත් අයද එම කෙනා කෙරෙහි ප්‍රිය මනාප ලෙසින් නො හැසිරේ. ඒ හේතුව නිසා ඒ පුද්ගලයා ඔවුන් කෙරෙහි ප්‍රේමය ඇතිකරගනී. **සටහන**: මේ සූත්‍රයේදී, ද්වේශය නිසා ද්වේශය හටගන්නා බව ද පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර**: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.5.10 ප්‍රේම දෝශ සූත්‍රය, පි. 428, EAN:4: 200.10 Affection, p. 221.

▲ **ප්‍රමාදය- heedless** : ධර්මයට අනුව ප්‍රමාදවීම (පමාදය) යනු ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය වඩා ගැනීම අතපසු කිරීමය, මෙය අකුසලයකි. **බලන්න**: අප්‍රමාදය හා ප්‍රමාදය. **සටහන**: * “...ප්‍රමාදය මරණයට මගය...ප්‍රමාදවුවෝ මළවුන් වැනිය”: ධම්මපදය:2. **අංගු.නි: (1)1 නිපාත:ප්‍රමාදවග්ගයේ, ධර්මයේ ප්‍රමාදවීම නිසා සිදුවන අනර්ථය, අයහපත විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ ප්‍රමාදය පහකිරීම පිණිස අප්‍රමාදය වැඩිය යුතුය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: 6.1.10 සූත්‍රය, පි.286.

▲ ප්‍රමාදවිහාරි හා අප්‍රමාදවිහාරි- Dwelling in heedless & Dwelling in diligence: ප්‍රමාදවිහාරි -ප්‍රමාදවිහාරි - ප්‍රමාදව වාසය කරන, යනු ඉන්ද්‍රිය අසංවරයෙන් කටයුතු කිරීමය, එමනිසා, සිත එකඟ කරගැනීමට නොහැකිව සමාධිය ලබාගැනීමට නොහැකිවේ, ඔහු ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පමාකරගනී. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇති පුද්ගලයා: අප්‍රමාදවිහාරිය, (නොපාමාවිහරණ ඇත) ඔහුට සිත එකඟ කරගැනීමට පහසුවේ, ඒ නිසා සමාධිය ඇතිකර ගැනීමට හැකිවේ, එමගින් ආධ්‍යාත්මික දියුණුව ඔහු ලබාගනී. බලන්න: අප්‍රමාදය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: 1.10.4 ප්‍රමාදවිහාරි සූත්‍රය, පි.192.

▲ ප්‍රමෝදය: පාලි: පාමොජ්ජා - joy: ප්‍රමෝදය, සිත සමාධියට පත් කරගැනීමට උපකාරීවන අංගයක්ය. අකුසල පහවීම නිසා සිතට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. බලන්න: අවිප්‍රතිසාරය, පසුතැවිල්ල, ප්‍රීතිය, සමාධිය.

▼ පසුතැවිලි නොවන පුද්ගලයාට ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. "...අවිජ්ජාපිසාරො බො ආනන්ද පාමොජ්ජකො පාමොජ්ජානිසංසො ... පාමොජ්ජං පිනකං පිනානිසංසා...". පසුතැවිල්ල නැතිවීම නිසා ලබන ආනිසංසය, එලය නම් සිත ප්‍රමෝදයට පත්වීමය. සිත ප්‍රමෝදවූවිට ප්‍රීතිය ඇතිවේ (The purpose and benefit of non-regret is joy... purpose and benefit of joy is rapture). එමගින් සමාධියට සිත නැමේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 11 නිපාතය: නිසසය වගග: 11.1.1. කීමත්ථිය සූත්‍රය හා 11.1.2 න වේතනාය කරණිය සූත්‍රය, පි.611-614, EAN:11: Dependence: 1.1 What Purpose & 1-2 Volition p.566.

පය

▲ පායාසි රජ -King Payasi: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පියා- father: අවිද්‍යාවෙන් වැසුන මුලක් නොපෙනෙන සසරේ, යම් කෙනෙකුට පියෙක් නොවූ සත්වයෙක් දැකීම සුලභ නැත යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අනාමතග්ගසංයුත්ත: 3.2.5 පිතුසූත්‍රය, පි.312.

▲ පියඋරුමය- ancestral domain: පියා ගේ උරුම භූමිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සතරසතිපට්ඨානය ඇසුරු කරගෙන ජීවත්වීමය. බලන්න: ගෝවර භූමිය.

▲ ප්‍රියබව හා අප්‍රියබව: පාලි: පිය, අප්‍රිය- pleasing & displeasing ධර්මයේ ප්‍රියභාවය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ තමන් හා වාසය කරන අයගේ සිත් දිනාගෙන, ඔවුන්ගේ ගරු සැලකිලි ලබාගෙන යහපත් ලෙසින් වාසය කිරීමය. එලෙස නො හැසිරීම මගින් අන්‍යයන්ට අප්‍රිය වේ. සටහන: බු.නි: ධම්මපදය: පියවග්ගයේ ප්‍රියමානප බව විස්තර කර ඇත.

▼ සෙසු සංඝයාගේ ප්‍රියබව, ගරුබව ලබා ගැනීම පිණිස හික්ෂුවක් හැසිරිය යුතු ආකාරය බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: 1) යම්කිසි කෙනෙක් අප්‍රිය ලෙසින් වාසය කරන්නේ නම්, ඔහු වර්ණනා නොකිරීම- ඔහුට ප්‍රසංසා නොකිරීම 2) යම්කිසි කෙනෙක් ප්‍රිය ලෙසින් වාසය

කරන්නන් නම්, ඔහු විවේචනය නොකිරීම 3) ලාභ සත්කාර ලබා ගැනීමට ආසා නොවීම 4) ගරු බුහුමන් ලබාගැනීමට ආසා නොවීම. 5) පවිකිරීමට ලැජ්ජාවීම (හිරි) 6) පවිකිරීමට බිය තිබීම (ඔතළ) 7) අල්ප ආසා ඇතිව සිටීම- අල්පේච්ඡතාවය 8) සම්මා දිට්ඨිය ඇතිව වාසය කිරීම 9) කිරිනිය-ප්‍රසිද්ධියට අකැමතිවීම 10) කටයුතු කිරීමට සුදුසු වේලාව දන්නාබව 11) සිමාව ඉක්මවා කටයුතු නො කිරීම 12) පිරිසිදු කාය වච්ඡා මනෝ කර්ම තිබීම 13) බොහෝලෙසින් කතාවේ නොයෙදීම 14) තමන් සමග වාසය කරන සෙසු සංඝයාට නින්දා අපහාස නො කිරීම. සෙසු සංඝයාට අප්‍රියබව ඇතිකරන අයහපත් හැසිරීම: 1) අප්‍රිය ලෙසින් වාසය කරන අය, ඔහු වර්ණනා කිරීම 2) ප්‍රිය ලෙසින් වාසය කරන අය ඔහු විවේචනය කිරීම 3) ලාභ සත්කාර ලබාගැනීමට ආසාවීම 4) ගරු බුහුමන් ලබාගැනීමට ආසාවීම 5) පවිකිරීමට ලැජ්ජා නොවීම 6) පවිකිරීමට බිය නොමැතිවීම 7) පාපික ආසා ඇතිව සිටීම 8) සම්මා දිට්ඨිය නොමැතිවීම 9) කිරිනිය-ප්‍රසිද්ධියට කැමතිවීම 10) කටයුතු කිරීමට සුදුසු වේලාව නො දැනීම 11) සිමාව ඉක්මවා කටයුතු කිරීම 12) අපිරිසිදු කාය වච්ඡා මනෝ කර්ම තිබීම 13) බහුල ලෙසින් අනවශ්‍ය කතාවේ යෙදීම 14) තමන් සමග වාසය කරන සෙසු සංඝයාට නින්දා අපහාස කිරීම. සංඝන: සංයු.නි: (1) කෝසලසංයුත්ත: 3.1.4 පිය සූත්‍රයේ: තුන්දොරින් සුවර්තයෙහි යෙදන පුද්ගලයා ප්‍රිය කෙනෙකි, එහෙත්, දුශ්චරිතයේ යෙදන පුද්ගලයා අප්‍රිය කෙනෙක් ලෙසින් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.1.3 හා 8.1.1.4 ප්‍රිය සූත්‍ර, පි. 34, EAN: 8: 3.3 & 4.4 Pleasing, p. 412.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “සඬා දිසා අනුපරිගමම වෙතසා- නෙවජ්ඣගා පියතරමත්තනා කච්චි, එවං පියො පුපු අත්තා පරෙසං - තසමා න භිංසෙ පරං අත්තකාමොති”: “සියලු දිසාවන් සිතින් තරණය කර බලනවිට, තමන්ට වඩා ප්‍රිය කෙනෙක් කිසි තැනක නොපෙනේ. එලෙසින්, අන්‍යයන්හටද, තමන්ම ප්‍රියවේ. එනිසා, තම අර්ථය කැමති පුද්ගලයා සෙසු අය නො පෙලිය යුතුවේ”. සංඝන: මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ පස්නදී කෝසල රජු හා මල්ලිකා දේවිය අතර ප්‍රියයන් ගැන වූ සංවාදයක් අරභයාය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත: 3.1.8 මල්ලිකා සූත්‍රය, පි. 166.

▲ පියදස්සි බුදුන් වහන්සේ-The Buddha Piyadassi

ගෝතම බුදුන් වහන්සේට පෙර වැඩසිටි මේ බුදුන් වහන්සේගේ විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: බුද්ධවංශය.

▲ ප්‍රියංකර-Priyankara: බලන්න: යක්ඛ

▲ පියක භාන්ඩාගාරික-Piyaka the Treasurer: බලන්න: නාරද තෙර.

පර

▲ පරචිත්ත පරියාය- skilled in the ways of others' minds: පරචිත්ත පරියාය යනු අනුන්ගේ මනස අවබෝධය කිරීමේ කුශලතාවයය. බුදුන් වහන්සේ ගේ අවවාදය වුවේ පරචිත්ත පරියාය හැර දමා, සචිත්ත පරියාය වර්ධනය කරගන්නා ලෙසය. බලන්න: සචිත්ත පරියාය.

▲ පරචිත්ත විජානන ඥානය -To understand the minds of other beings: අනුන්ගේ සිතේ ස්වභාවය දන්නා නුවණ. බලන්න: චේතෝපරිය ඥානය.

▲පරදාරසේවනය- Paradarasevanaya: පරදාරසේවනය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, විවාහකව සිටි තමාගේ බිරිද-සැමියා හැර වෙනත් කාන්තාවක් හෝ පුරුෂයෙක් සමග වැරදි කාමසේවනයය. මෙය අකුසලයකි. බලන්න: කාම-මිථ්‍යාවාරය.

▲පරම අස්වැසීම- supreme consolation: පරම අස්වැසීම -පරමස්සාය- උතුම් අස්වැසීම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සියලු උපාදාන ප්‍රතිණය කර විමුක්තිය ලැබීමය. සටහන: මේ සූත්‍රය, සැරියුත් තෙරුන්, තමන්ගේ බැණා වූ, ජම්බුබාදක පරිබ්‍රාජකට දේශනා කරන ලදී. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: ජම්බුබාදකසංයුත්ත: 1.4.6 පරමස්සාය සූත්‍රය, පි. 504, ESN:38: Jambukhadhakasamyutta:6 supreme consolation, p. 1401.

▲ පරම උත්තරසමාපත්තිය- Parama uththra samapaththiya: පරම උත්තර සමාපත්තිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ශුන්‍යතා විහරණයය. බලන්න: ශුන්‍යතා විහරණයය.

▲පරම දිට්ඨධම්ම නිර්වාන වාදය: පාලි: පරමදිට්ඨධම්ම නිබ්බානං -View on: supreme nibbāna in this very life: පරම දිට්ඨ ධම්ම නිර්වානවාදය (මේ ජීවිතයේදීම නිවන ලබාගැනීම) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ නිවන පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටි සමයේ පැවති විවිධ මත හා දිට්ඨි වලින් එක දිට්ඨියක් ගැනය.බලන්න: දිට්ඨි.

▼ සමහර මහණබමුණන්, ජීවත්ව සිටින සත්ත්වයන් (විද්‍යාමාන) පිළිබඳව පරම දිට්ඨි ධර්ම නිර්වාන වාදය ගැන, මත 5 ක් පනවා ඇතැයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) මේ අත්ඛට්‍ය, පස්කම් සැපයෙන් සපුරුවාගෙන, ඉඳුරන් පිණවා ගැනීම, මේ භවයේම දීම නිවන ලැබීමය යන මතය: “යතො බො භො යං අත්තා පඤ්චභි කාමගුණෙහි සමප්පිතො සමඛග්ගිකො පරිවාරෙති, එත්තාවතා බො භො අයං අත්තා පරමදිට්ඨධම්ම නිබ්බානං පත්තො භොති’ති”

(In as far as this self, being furnished and endowed with the fivefold sense-pleasures, indulges in them, then that is when the self realizes the highest Nibbāna here and now). 2) පස්කම් සැප අනිත්‍ය, දුක ගෙනදේ. එහෙත්, මේ ආත්මය යම්විටක විතක්ක විචාර සහිත විචේකයෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති පළමු ජානය ලැබීම මේ භවයේම දීම නිවන ලැබීමය යන මතය. 3) විතක්ක විචාර රහිත, සමාධියෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති දෙවෙනි ජානය ලැබීම මේ භවයේම දීම නිවන ලැබීමය යන මතය. 4) ප්‍රීති නොමැති, උපෙක්කාව හා සිහිය ඇති දෙවෙනි ජානය ලැබීම මේ භවයේම දීම නිවන ලැබීමය යන මතය. 5) සියලු සැප දුක රහිත, සොම්නස හා දොම්නස පහකරඇති, උපෙක්කාව හා සිහිණුවන ඇති සිව්වෙනි ජානය ලැබීම මේ භවයේම දීම නිවන ලැබීමය යන මතය. සටහන: මේ සැම මතයක්ම බුදුන් වහන්සේ ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (1) 1.බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය, ඡේදය:95, පි.18, EDN: 1.Brahmajāla Sutta: The Supreme Net, section: 3.19, p.82.

▼ මේ ජීවිතයේදීම නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීම-දිට්ඨධම්ම නිබ්බාන ගැන බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: සළායතනයන්ගේ, ඇතිවීම නැතිවීම, ආස්වාදය, ආදීනවය හා නිස්සරණය තත්ව පරිදි දැන අනුපාද විමොක්ෂය (උපාදාන රහිත) ලැබීම- අරහත්වය ලැබීම මේ ජීවිතයේදීම සාක්ෂාත් කරගත හැකි නිවනය. (එම නිවන අග්‍රය) : “...එතදග්ගං භික්ඛවෙ පරමදිට්ඨධම්ම නිබ්බානං පඤ්ඤාපෙන්නානං යදිදං ඡන්තං එසසායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථගමඤ්ච අසසාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිසසරණඤ්ච යථාභූතං විදිකාං අනුපාදා විමොක්ඛො...” .මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.3.9.ප්‍රථම කොසල සූත්‍රය,පි. 134, EAN-10: The Great Chapter, 29.9 Kosala-1, p. 505.

▲ පරනිර්මිත-වසවත්තිය-Paranirmithavasavattiya: මෙය කාමාවචර දේවලෝකයකි. බලන්න: දේවලෝක.

▲ පරලොව-Paralova: පරලොව -එලොව යනු වර්තමාන භවයෙන්- මෙලොවින්, මියයාමෙන්- චූතවීමෙන් පසු, කර්මානුරූපව, යළි උපත ලබන භවයය. බලන්න: සුගතිය, දුගතිය, යළිඋපත.

▲ පරවාදය- others' doctrines: ධර්මයේ පරවාදය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ බුදුදහමට අනුව කටයුතු නොකිරීමය. වැරදි මත- දිට්ඨි ගැනීමය. බලන්න: දිට්ඨි,මිථ්‍යා දිට්ඨිය. යම්කෙනෙක් චතුස්සත්‍ය අවබෝධ කර ඇත්නම් ඔවුන් පරවාදයට නොපැමිණේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1):සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.1.7 අප්පට්ඨිදිත සූත්‍රය, 1.1.8 සුසම්මුට්ඨ සූත්‍රය, පි. 34, ESN: Devatasamyutta: 7.7 Not Penetrated,p.65.

▲ පරවිපත්ති හා පරසම්පත්-Paravipatti & Parasampath: පරවිපත්ති ලෙසින් පෙන්වාත්තේ, අනුන් කරන අයහපත් කටයුතු නිසා ඔවුන්ගේ ධර්ම මාර්ගය පිරිහීමය. පරසම්පත් යනු අනුන් කරන යහපත් කටයුතු නිසා ඔවුන්ගේ ධර්ම මාර්ගය දියුණුවට පත්වීමය. බලන්න: ආත්මවිපත්ති-පරවිපත්ති.

▲ පරසතු මල් රුක-Parasathu flower tree

තව්තිසා දේවලොව, නන්ද උයනේ ඇති පරසතු මල් රුක (පාරිච්ඡත්‍රක වාක්ෂය- *pāricchattaka* coral tree), කොවිදාර ලෙසින් ද හඳුන්වයි. එම රුක පිලිබඳ විස්තර මේ සූත්‍රයේ පෙන්වාඇත. බලන්න: EAN:note:1586, p.657. සටහන: පරසතු රුක ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩි මල් හටගෙන දස අත සුවඳ හමන ලෙසින්, ගිහිගෙය හැර, ශ්‍රමණබව ලබාගෙන, ධර්මය ක්‍රමානුකූලව පුරුදුවන භික්ෂුව, සියලු කෙළෙස් හැර, උතුම් විමුක්තිය ලැබීමේ අසිරිය එම උපමාව තුලින් බුදුන් වහන්සේ විස්තර කොට වදාළහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 (පරසතු මල්) මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (4): 7 නිපාත:7.2.2.5 පාරිච්ඡත්‍රක සූත්‍රය, පි.468, EAN:7: 69.5 Pāricchattaka, p.400.

▲ පරහිත- Welfare of others: පරහිත යනු අන්‍යයන්ගේ යහපත පිණිස කටයුතු කිරීමය. මෙය පරාත්ථකාමීබව ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. අනුන්ගේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය වඩා ගැනීම පිණිස උපකාරිවීම, සහයවීම පරහිත පිණිස කටයුතු කිරීමය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වාඇත. අත්තභිත යනු

තමන්ගේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය වඩා ගැනීමට කටයුතු කිරීමය. අත්තනික-පරහිත යනු තමන්ගේ මෙන්ම අනුන්ගේ යහපත පිණිස කටයුතු කිරීමය. බලන්න: අත්තනික, ආත්මාර්ථකාමී. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:බලවග්ග: 5.1.2.8 -5.1.2.10 සූත්‍ර, පි.44, EAN:5:II Powers:17.7-20.10,p.241.

▲ පරික්කයාය (පාලි)- විනාශකිරීම-the utter destruction: පරික්කයාය ලෙසින්පෙන්වා ඇත්තේ කෙළෙස් සහමුලින්ම විනාශ කර නිවන ලැබීමය. අරහත්වය පිණිස රාගය, දෝසය හා මෝහය -අකුසල මුල් විනාශ කිරීම අවශ්‍යවේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 8. රාගාදිපෙය්‍යාලය වග්ගසූත්‍ර, පි. 516, EAN:4: VIII: Lust & so forth, p. 233.

▲ පරිකුප්ප-Parikuppa: පරිකුප්ප යනු කිපෙන සුළඬවය. එවැනි අය අතින් සිදුවන ආනන්තරිය කම්ම විපාක, පැරණි තුවාලයක්-වනය මෙන් පිළිමි කල නොහැකි බව මෙහි පෙන්වා ඇත. ඔවුන් නියතයෙන්ම නිරයගාමීවේ. බලන්න: ආනන්තරිය කම්ම, කුප්ප. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:උපමා (පැරණි තුවාලය) මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:ගිලානවග්ග: 5.3.3.9 පරිකුප්ප සූත්‍රය, පි.262. EAN: 5: 129.9 Lesions, p. 279.

▲ පරිජාන හා අපරිජාන-fully understanding & not fully understanding: පරිජාන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කිරීමය- පූර්ණ අවබෝධය. අපරිජාන යනු පූර්ණ අවබෝධය නොමැති බවය. බලන්න: පරිඥාය, පරික්කය, පරිපූර්ණ අවබෝධය. මේ සූත්‍රයේදී, සම්පූර්ණ අවබෝධය ලැබීම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සළායතන හා බාහිර අරමුණු පිළිබඳ යථාබව අවබෝධ කරගැනීමය. එමගින් දුක අවසන් කරගත හැකිවේ. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත:1.3.4 හා අ.3.5 අපරිජාන සූත්‍ර, පි.58 ESN:35: Salayathnasamyutta:III: 25.3 & 26.4 suttas, p.1225.

▲ පරිඥාය: පාලි: පරිඤ්ඤා: full understanding

පරිඥාය, යනු ධර්මපිළිබඳ පූර්ණ-යහපත්- මනා අවබෝධය ලැබීමය. අරහත්වය පිණිස රාගය, දෝසය හා මෝහය (අකුසල මුල්) ක්‍ෂය කිරීමට මේ අවබෝධය ලැබිය යුතුය. පරිඤ්ඤා ධර්මතා : රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර හා විඥානය- පංච උපාදානස්කන්ධය ය. (what, bhikkhus, are the things that should be fully understood? Form, bhikkhus, is something that should be fully understood. Feeling ... Perception ... Volitional formations ... Consciousness is something that should be fully understood). සටහන්: * නිවන පිස මේ ධර්මතා යහපත් ලෙසින්ම අවබෝධ කරගතයුතුවේ. ** ආරිය සත්‍ය හතර-චතුරාර්ය සත්‍ය යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කරගැනීම පරිඤ්ඤාය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි:සච්චසංයුත්ත:12.3.9 පරිඤ්ඤාය සූත්‍රය. ** පරිඥාව ලැබූ පුලයා: රහතත්වහන්සේය.බලන්න: පරිපූර්ණ අවබෝධය: මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 8. රාගාදිපෙය්‍යාලය වග්ග සූත්‍ර, පි. 516, EAN:4: VIII: Lust & so forth, p. 233, සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත: 1.3.1.4 පරිඤ්ඤාය සූත්‍රය, පි. 303, ESN:22:106.4 To be fully understood, p. 1097.

▼ **පරිඥෙය්‍ය ධර්මතා:** ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස පිරිසිදු ලෙසින්-සම්පූර්ණයෙන්ම අවබෝධ කර ගත යුතු ධර්මතා මෙලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. (Dhamma to be thoroughly known): **1)** ආසුව හා උපාදාන ඇතිවීමට හේතුවූ (ප්‍රත්‍ය) ස්පර්ශය, පිරිසිදු දැන ගත යුතු එක් ධර්මයකි.(එසේම සාසවො උපාදානියා අයං එකො ධම්මො පරිඤ්ඤෙය්‍යා). **බලන්ත:** ස්පර්ශය, ආසුව, උපාදාන. **2)** නාම රූප (නාමඤ්ච, රූපඤ්ච - Mind and body). **බලන්ත:** නාම රූප. **3)** ත්‍රිවිධ වේදනා (තිස්සො වේදනා) : 1 සැප වේදනාව (සුඛා වේදනා) 2 දුක වේදනාව (දුක්ඛා වේදනා) 3 සැපත් නොවන දුකත් නොවන වේදනාව (අදුක්ඛමසුඛා වේදනා) **බලන්ත:** වේදනා. **4)** සතර ආහාර- සිව් පෝෂණය. **බලන්ත:** අහාර. **5)** පංච උපාදානස්කන්ධය: රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාණය . **6)** සළායතන- ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය. **මූලාශ්‍ර:** දී.ස.නි : (3): 11 දසුන්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ **පරිප්‍රඥාව-Paripanna:** පරිප්‍රඥාව, ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස උපකාරවන, පස් ආකාර නුවණින් එකකි. **බලන්ත:** ඤාණපඤ්චකය.

▲ **පරිනිබ්බානය:** පාළි: පරිනිබ්බානං-Pari Nibbāna: ධර්මයට අනුව පරිනිබ්බානය -පරිනිර්වානය යනු සියලු ආසවයන් ප්‍රභීණකර දුකින් මිදීමය. මේ ජීවිතයේදීම ලබාගත හැකි උපරිම සුඛයය, නිවන ලබාගැනීමය. **සටහන්:** * පරිනිබ්බානය ලැබූ රහතුන්ගේ කය, මිය ඇදීම ද පරිනිබ්බානයට පත්වීම (පරිනිර්වාණය-Final nibbaana) ලෙසින්ද දක්වයි. ** දී.ස.නි: මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රයේදී පෙන්වා ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ ස්කන්ධ පරිනිර්වාණය ය. ** **බලන්ත:** අනාගාමි. ** පටිසම්භිදාවේ: සම්මා ඥානය ඇත්තහුන් ගේ කෙලෙස්- ස්කන්ධ ප්‍රවාත්ති ක්‍ෂය කිරීමෙහි ප්‍රඥාව, පරිනිර්වාණ ඥානලෙසින් පෙන්වා ඇත. **බලන්ත:** බු.නි: පටිසම්භිදා1 :ඥාණකථා: 35 පරිනිබ්බාන ඥානය, පි. 212. ** සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත:ගහපතිවග්ග: 1.13.1, 1.13.2 සූත්‍රයන්හිදී, බුදුන් වහන්සේ කෙනෙක් මේ ජීවිතයේදීම පිරිනිවන් පෑමට හේතු කරුණු විස්තර කර ඇත. **ශබ්දකෝෂ:** පා.සිං.ශ: පි. 372: “පරිනිබ්බාන: පිරිනිවින්පෑම: කෙලෙස් පරිනිර්වානය, රහතුන්ගේ ස්කන්ධ පරිනිර්වානය”. **B.D:** p.126: “Pariibbāna: Full Nirvana- is a synonym for Nirvana: this term, therefore, does not refer exclusively to the extinction of the 5 groups at the death of the Holy one.

▼ **උපාදාන රහිතව පිරිනිවීම (අනුපාදාපරිනිබ්බානං-** for attaining final Nibbāna without clinging) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මේ ජීවිතයේදීම කෙලෙසුන්ගෙන් වෙන්වී පරිනිබ්බානය ලැබීමය.ඒ පිළිබඳ පටිපදාව ආරිය අට මගය. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (5-1):මහාවග්ග: අඤ්ඤාතික්ඛියා පෙය්‍යාලො සූත්‍ර: 1.5.1, 1.5.2, 1.5.3, 1.5.4, 1.5.5, 1.5.6, 1.5.7, 1.5.8, පි.71, ESN: V: Wanders of the other sects: 41.1 to 48.8 suttas, p. 1649.

▼ **පරිනිබ්බානය පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ වදාළ ක්‍රමය, (පර්යාය)** ආනන්ද තෙරුන් මෙසේ පෙන්වා ඇත: “ඇවැත්නි මේ සසුනේ මහණ...ප්‍රථම ජානයට පැමිණ වාසය කරයි...(එලෙස සිව් ජාන)

එපමණකින්ම, පරිනිබ්බානය යයි අවස්ථානුරූපව (පර්යායෙන්) බුදුන් වහන්සේ දෙසනා කරන ලදී. “ මේ සසුනේ මහණ... ආකාසානඤ්චායතන සමාපත්තියට පැමිණ වාසය කරයි... (එලෙස සිටි අරූප ලැබීම) එපමණකින්ම, පරිනිබ්බානය යයි අවස්ථානුරූපව, බුදුන් වහන්සේ දෙසනා කරන ලදී.. “...මේ සසුනේ මහණ මුළුමනින්ම, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය ඉක්මවා සඤ්ඤාවෙදයින නිරෝධයට පැමිණ වාසය කරයි. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා විපස්සනා ප්‍රඥාවෙන් දැකීමෙන් ඔහුගේ ආසව ක්‍ෂයවේ. එපමණකින්ම, පරිනිබ්බානය යයි අවස්ථානුරූපව, බුදුන් වහන්සේ දෙසනා කරන ලදී”. මූලාශ්‍ර: අංග.අංකි: (5): 9 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග: 9.1.5.8 පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, පි. 566, EAN:9: 49.8 Finala Nibbāna , p. 485.

▼ බුදුන් වහන්සේ පරිනිර්වාණය සාක්ෂාත් වීම (නිවන) ගැන වදාළ උදාහර: “මහණෙනි යමෙක්හි පඨවිධාතුව...වායු ධාතුව නැද්ද... ආකාසානඤ්චායතන ...නෙවසඤ්ඤායතන සිත නැද්ද...මේ ස්කන්ධ ලෝකය නැද්ද, මෙයින් උපදිනා අන්‍ය ස්කන්ධ ලෝකයකුත් නැද්ද, එහි අභ්‍යරක් නැතිනිසා, අභ්‍යර දුරලත්ව සඳහිතු නැද්ද, එසේවූ ඒ ආයතනය (මාර්ග ඵලසිතව අරමුණුබ නිවන) ඇත... එහි කිසිවෙකුගේ ඒමක් යෑමක් සිටීමක්, මරණයක්, මැරී ඉපදීමක් නැත. මෙය කිසිවෙක නොපිහිටි, ප්‍රත්‍යයයන්ගෙන් නොපවත්නා, කිසිම අරමුණක නො එල්බෙන දහමකි. මෙයම දුකෙහි කෙළවර ය”. “ස්වභාවයෙන් ගැඹුරු බැවින් ඉතා සියුම් බැවින් තුවණ නො මුහුකළවුන් විසින් දැකිය නොහැකි, තණ්හා රහිත, ඒකාන්තයෙන් ඇත්තා වූ නිවන නම් සුවසේ දැකිය හැකි නොවේ. ප්‍රභාණාභිසමය වශයෙන් තණ්හාව පිළිවිදුනා ලදී. අරියමගනුවණින් දන්තාභට තණ්හා පරිබෝධයක් නැත”. “මහණෙනි, හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් නොඋපන්, පහළනොවූ, කිසිවෙකින් නො කරනලද, ප්‍රත්‍යයෙන් අසංසකෘතවූ නිත ධර්මය-පරමාර්ථ වශයෙන් ඇත. ... මේ හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් නොඋපන්, නො පහළනොවූ, නොකරනලද අසංසකෘත නිර්වාන ධාතුව අවිද්‍යාමාන නම්, මෙහි හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්, පහළවූ, කරනලද, සංසකෘතවූ, ස්කන්ධපංචකයාගේ නිස්සරණයක් නො පැනෙන්නේය (නො ලැබිය හැකිය)... යම්ලෙසකින් නොඋපන්, නො පහළනොවූ, නොකරනලද අසංසකෘත ධාතුවක් පරමාර්ථ වශයෙන් ඇත්ද, එහෙයින්, උපන්, පහළවූ, කරනලද, සංසකෘතවූ ස්කන්ධපංචකයාගේ නිස්සරණයක් පැනේ”. “තණ්හාදිට්ඨි සංඛාරයන් ඇසුරු කලවුන්ට, සුව දුක් ආදිය උපන් කල් සිත්සතන් කම්පනයවේ. තණ්හාදිට්ඨි සංඛාරයන් ඇසුරු නො කලවුන්ට-විදසුන් වඩන්නාට සිත්සතන් කම්පනය නැත.කම්පනය නැති කල සිතේ සංසිද්ධිම වේ. සිතේ සංසිද්ධිම ඇති කල්හි, විදසුන්වඩන්නාට අරහත් මාර්ගක්‍ෂණයෙහිදී භවයන්හි නැමීම (හෙවත් තණ්හාව) නොවේ. භවයන්හි නැමීම නැතිකළ පිළිසිදවීම, මේ භවයට ඒමක්, අන් භවයකට යෑමක් නොවේ. භවයෙන් භවයට එම යෑම නැති කල වුනි උත්පත්ති නොවේ. වුනි උත්පත්ති නැති කල මේ කාම භවයේ ද එහි-අරූප භවයේද මේ දෙක අතරේ (රූපභවයේ) ද පැවැත්මක් නැත. මෙයම දුකේ කෙළවරය.” මූලාශ්‍රය: බු.නි:උදානපාලිය:8 පාටලීගාමවග්ග: නිබ්බාන සූත්‍ර 4 කි. 317.

▲ පරිනිබ්බාන ඥාන- Pari-nibbāna Nana: පරිනිබ්බාන ඥාන- පරිනිර්වාන ඥාන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, සම්මා ඥානය ඇති

උත්තමයා සියලු කෙළෙස් ක්ෂය කලබව අවබෝධ කිරීමය. මූලාශ්‍ර: බු.නි:පටිසම්භිදා 1:මහාවග්ග:ඤානකතා:35: පරිනිර්වාණ ඥානය,පි.212.

▲**පරිපූරක-Fulfillment:** පරිපූරක ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සහමුලින්ම සම්පූර්ණ බවය. ශීලය, සමාධිය හා ප්‍රඥාව අනුව කෙනෙක් පරිපූරක ද, පරිපූරක නොවේද යන්න මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත: 1) ශීලය, සමාධිය හා ප්‍රඥාව සහමුලින්ම පරිපූරක නො කරගත් පුද්ගලයා 2) ශීලය සම්පූර්ණ කරගත්, අනිත් කරුණු 2 සම්පූර්ණ නො කරගත් පුද්ගලයා 3) ශීලය හා සමාධිය පරිපූරකරගත් එහෙත් ප්‍රඥාව සම්පූර්ණ නො කරගත් පුද්ගලයා. 4) ශීලය, සමාධිය හා ප්‍රඥාව සහමුලින්ම පරිපූරක කරගත් පුද්ගලයා. **සටහන:** අටුවාවට අනුව: 1 පුද්ගලයා පෘතග්ජනය, 2 පුද්ගලයා සෝතාපන්න හා සක්කාගාමිය, 3 පුද්ගලයා අනාගාමිය, 4 පුද්ගලයා අර්හත්ය. **බලන්න:** EAN:Note: 834, p.624. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2):4 නිපාත: පරිපූරකාරිපුග්ගල සූත්‍රය, පි.284, EAN:4: 136.6 sutta, p.197.

▲**පරිපූර්ණ අවබෝධය - full understanding:** ධර්මයේ පරිපූර්ණ අවබෝධය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යම් ධර්මතාවයක් පිළිබඳව නුවණින් විමසා බලා පූර්ණ අවබෝධය ලබා ගැනීමය. **ශබ්දකෝෂ:** පා.සිං.ග: පි.370: “පරිඤ්ඤා: අවබෝධය- මනා දැනීම...” **B.D:** p.126: “**Pariññā:** Full understanding, full comprehension-There are 3 kinds of mundane (lokiya) full understanding: 1) Full understanding of the known-**ñātapariññā** : is the knowledge consisting in the discernment of the specific characteristics of a phenomena... 2) Full understanding as investigating-**tīranapariññā**-investigating with insight wisdom... 3) Full understanding as overcoming - **pahānapariññā**-the insight wisdom which has the above mentioned general characteristics as its objects and arise after overcoming the idea of permanence etc.”

▼ **බුදුන් වහන්සේ,** ධර්මය දේශනා කරනවිට ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස වැඩිය යුතු ධර්මතා (කුසල ධර්ම) හා ප්‍රභාණය කරගතයුතු ධර්මතා (කෙළෙස් ආදිය) පරිපූර්ණ ලෙසින් අවබෝධ කරගත යුතු යයි අවවාද අනුසාසනා වදාරා ඇත. **උදාහරණයක්** ලෙසින් ‘දුක්’ ඇතිවීම බැලීමට හා නැතිකරගැනීම පිණිස, දුක් පිළිබඳ සම්පූර්ණ දැනුම (**පරිඤ්ඤාය**) තිබිය යුතුවේ. ආර්ය අට මග වඩා ගැනීමෙන් එම අවබෝධය ඇතිවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: 1.15 දුක්ඛතා සූත්‍රය, පි.156, ESN: Maggasamyutta: 165.5 Suffering, p. 1710.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** “ ඤාතපරිඤ්ඤාය, තීරණපරිඤ්ඤාය, පහානපරිඤ්ඤාය යැයි ලෞකික පරිඤා 3 කි. **ඤාතපරිඤා:** රූපය, රූපයේ බිඳීම් ලක්ෂණ, වේදනාවේ විඳීම් ලක්ෂණ ආදී, ඒ ඒ ස්කන්ධ- ධාතු- ආයතන හා ඒවාට ආවේණික ලක්ෂණ පිළිබඳව (ඇති ස්වභාවය) සැලකීම ඤාතපරිඤා නම් වේ. **තීරණපරිඤා:** රූපය අනිත්‍යය, වේදනාව අනිත්‍යය ආදී ලෙසින් රූපා දී වූ ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යය. දුක්ඛ, අනාත්ම යන සාමාන්‍ය (සියල්ලට සාධාරණ) ලක්ෂණයන් අරමුණු කොට ඇති විදර්ශනා නුවණ තීරණ පරිඤා නම් වේ. **ප්‍රහානපරිඤා:** ඒ ත්‍රිභූමික ධර්මයන් කෙරෙහි නිත්‍ය සංඥා ආදිය දුරුකිරීම් වශයෙන් ඇති ලක්ෂණ නොහැරම ස්කන්ධයන් අරමුණු කරන ලක්සනාලම්බනික විදර්ශනා

නුවණ ප්‍රභාතපරිඥා නම්වේ. සිංහල විග්‍රහදීප්ටිකා:20 පරිච්ඡේදය: පි. 961.

▲ පරිබ්‍රාජික- Wanderers: පරිබ්‍රාජික යනු බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ විසූ අන්‍යාභාගමිකයන්ය. එවක සිටි ප්‍රසිද්ධ පරිබ්‍රාජිකයන්: අන්තභාර, වරධර හා සකුලුදායී ය. බුදුන් වහන්සේ මේ තිදෙනාට, ආරියවංශ යට අයත් සතර ධර්ම පද කරුණු පැහැදිලි කර වදාළබව මේ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. බලන්න: ආරියවංශය. සටහන: පරිබ්‍රාජිකයන් පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: ම.නි: පරිබ්‍රාජක වග්ග. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.3.9 ධම්මපද සූත්‍රය, පි. 80 , EAN:4 : 29.9 Dhamma Factors, p. 159.

▲ පරිභව නොකළයුතු සිව් දෙනා- Four people not to be disregarded ලාබාල- තරුණ යයි සිතා අවමන් නොකළයුතු පුද්ගලයන් 4 දෙනෙක් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) තරුණ ක්‍ෂත්‍රිය 2) ලදරු සර්පයා 3) කුඩා ගින්න 4) ලාබාල මහණ. බලන්න: දහර.

▲ පරියාය-Pariyaya: මේ සූත්‍රයේදී පරියාය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පංචනිවරණ හා සප්ත බොජ්ඣංග පිළිබඳ ධර්මතා විග්‍රහකිරීමකි: 1) පංචනිවරණ, දස නිවරණ බවට පත්වීමේ නියාය: අභ්‍යන්තරයේ ඇති පංච නිවරණ හා බාහිර පංච නිවරණ දස නිවරණවේ. 2) බොජ්ඣංග හත, 14ක් බවට පත්වීමේ නියාය: අභ්‍යන්තරයේ සප්ත බොජ්ඣංග හා බාහිර සප්ත බොජ්ඣංග, බොජ්ඣංග 14 වේ. සටහන: මේ පරියාය විස්තර කර බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ තථාගත හෝ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් හෝ තථාගත හෝ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් ගෙන් ඒ ගැන ඇසූ කෙනෙක් හැර වෙනත් කෙනෙක්හට ඒ පිළිබඳව විග්‍රහකිරීමට හැකියාව නොමැතිබවය. බුද්දහමේ හා අන්‍ය පරිබ්‍රාජක දහමේ වෙනස මින් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.6.2 පරියාය සූත්‍රය, පි.238, ESN:41:Bojjhangasamyutta:VI: 52.2 method of exposition, p.1791.

▲ පරියොගාහ ඤාණය- Pariyogaha Nana: රූපආදී ස්කන්ධ අනිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් දැක ලබන ප්‍රඥාව පරියොගාහ ඤාණය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:බු.නි: පටිසම්භිදා1 : මහාවග්ග: ඤාණවග්ග: 42: පරියොගාහ ඤාණය, පි.224.

▲ පරියත්ති අන්තරාධාන - Disappearing of the Dhamma learning පරියත්ති අන්තරාධාන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මය ඉගෙනගැනීම අතුරුදහන්වීමය. මෙය සද්ධර්මය අතුරුදහන්වීමට බලපාන කරුණකි. බලන්න: ධර්මය අතුරුදහන්වීම.

▲ පරිළාහ-Parilaha: පරිළාහ යනු දැවීමය. සසර දුක් ගින්නෙන් දැවීම පරිළාහ-පරිදාහ ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. එම දැවීම මහා පරිළාහ නිරයේ ඇති ගින්නෙන් දැවියාමට වඩා බිහිසුණුය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත:12.5.3 පරිළාහසූත්‍රය, පි.336, ESN:56: Sacchasamyutta:V:43.3. The Great Conflagration, p. 2314.

▲ **පරිවිමංසනය- Investigation:** පරිවිමංසනය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යහපත් ලෙසින්ම පරික්ෂාකිරීම-පිරික්සීමය. මේ සූත්‍රයේදී දූෂිත නැතිකර ගැනීම පිණිස, දූෂිත ඇතිවීමට හේතු පරික්ෂා කිරීම විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:අභිසමයසංයුත්ත: 1.6.1 පරිවිමංසන සූත්‍රය, පි.148, ESN:12: Nidanasmayutta: VII: 51.1 Through Investigation, p.681.

▲ **පරිසදුෂණ හා පරිස ශෝභන-People who are blemishes/ adornment an assembly:** පරිසදුෂණ (පරිසස්දුෂනයෝ) ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, පිරිස් සමූහයක් අතර සිටින පාපී මිනිසුන්ය. අසිල්වත් මහණ, මෙහණිය, උපාසක, උපාසිකා පරිසදුෂණයන්ය. සිල්වත් මහණ, මෙහණිය, උපාසක, උපාසිකා, පිරිස ශෝභමාන (පරිස සෝභනයෝ) කරති. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4 නිපාත:4.5.2.1 පරිසසෝභන සූත්‍රය, පි.452, EAN:4:II: 211.1 Assembly, p.224.

▲ **පරිස්සාරජ්ජහය-Parisarajjabhaya:** මෙය පස්බිය වලින් එකකි, පිරිසඅතර පසුබෑමට පත්වීමේ බියය. බලන්න: සංග්‍රහ වත්ථු බල.

▲ **පරිශුද්ධ ධර්ම-Purified Dhamma:** පරිශුද්ධ ධර්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ දස ධර්මයය: ආර්ය අටමග, සම්මා ඤාණය හා සම්මා විමුක්තියය. දස ධර්ම ඇත්තේ ධර්මවිනයේ පමණකි. සටහන: මේ සූත්‍රයේ, දස ධර්ම මගින් ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය පිරිසිදුවන ආකරය පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 3 පරිශුද්ධවග්ග, පි.462, EAN:10: III Purified,p.547.

▲ **පරිහානිය ධර්ම- Dhamma that lead to decline:** පරිහානිය ධර්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ආධ්‍යාත්මික මග පරිහානියට පත් කරන අකුසලයන්ය. බලන්න: අපරිහානිය ධර්ම. සටහන:බු.නි: සු.නි:පරාභව සූත්‍රයේ, පරිහාණි ධර්ම විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ **සළායතන විසින් අල්ලා ගන්නා බාහිර අරමුණු ඉවසාසිටින්නේනම්,** ඒවා පහ නොකරන්නේ නම්, අකුසල දහම් ඇතිවේ, එය පරිහානියය. එහෙත්, ඒවා නො ඉවසන්නේ නම්, පහකර, කෙළෙවර කරන්නේනම්, කුසල් ධර්මය ඇතිවේ. එය අපරිහානියය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනා සංයුත්ත:1.10.3 පරිහාන ධර්ම සූත්‍රය, පි.190, ESN:Vedanasamyutta:V The sixes:96.3 Decline,p.1261.

▼ **සය කරුණු සහිතව වාසය කරන මහණ පරිහානියට පත් වේ යයි** බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) වැඩකටයුතු වලට ඇලීම 2) කතාබහට ඇලීම 3) නින්දට ඇලීම 4) අන්‍ය ඇසුරට ඇලීම 5) අකීකරුව 6) පාප මිත්‍ර ඇසුර. මේ ධර්මතා සහිතව වෙසෙන මහණ තුන්කාලයේදීම (අතීත, අනාගත, වර්තමාන) ආධ්‍යාත්මික මාර්ගයේ පරිහානියට පත්වේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.1.3.1 සාමගාමක සූත්‍රය, පි. 70 , EAN: 6 : 21.1 Sāmaka, p. 326.

▼ **අකුසල ධර්ම වැඩිවීම පරිහානියය:** රාගය දෝසය හා මෝහය (අකුසල මූල්) බහුලව තිබීම හා ස්ථාන අස්ථාන කරුණු පිළිබඳ ගැඹුරු ප්‍රඥාව නොමැතිවීම අකුසල වැඩි පරිහානිය ඇතිකරයි. එම කරුණු නොමැතිවීම කුසල් ධර්ම වැඩිමට, අපරිහානියට හේතුවේ යයි සැරියුත් තෙරුන්

පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.1.8 පරිභානි සූත්‍රය,
පි.300, EAN:4: Faculties:158.8 decline, p.199.

▲ පරිභානි හා අපරිභානි පුද්ගලයෝ-Persons subject to decline & not subject to decline: ධර්ම මාර්ගයේ පරිභානියට පත්වෙන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය: 1) පෙර නො ඇසූ ධර්මය ඇසීමට නොලැබීම 2) ඇසූ ධර්මය අමතකවීම 3) අසා පුරුදු කළ ධර්මය සිතින් අවර්ජනා නොකිරීම 4) ඇසූ ධර්මය තුළින් තමන්ට අවබෝධ නොවූ ධර්මය කුමක්ද යයි නොදැනීම. (Here, a bhikkhu does not get to hear a teaching he has not heard before, 2 forgets those teachings he has already heard, 3 does not bring to mind those teachings with which he is already familiar, 4 and does not understand what he has not understood). ධර්ම මාර්ගයේ පරිභානියට පත්නොවෙන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය: 1) පෙර නො ඇසූ ධර්මය ඇසීමට ලැබීම 2) ඇසූ ධර්මය සිතේ දරා ගැනීම 3) අසා පුරුදු කළ ධර්මය සිතින් අවර්ජනා කිරීම 4) ඇසූ ධර්මය තුළින් තමන්ට අවබෝධ නොවූ ධර්මය කුමක්ද යයි දැනීම. සටහන්: * මේ සූත්‍රය, සැරියුත් තෙරුන් වදාළහ. ** බුනි: ඉතිවුත්තක: 3.3.10 පරිභානසූත්‍රයේ: සේඛ භික්ෂුව පරිභානියට පත්වීම හා පරිභානියට පත්නොවීම පෙන්වා ඇත: 1) කර්මාන්තයේ ඇලීම හා නිරතවීම 2) කතාවට ඇලීම හා කතාවේ නිරතවීම 3) නින්දට ඇලීම හා නිරතුරුව නිදාගැනීම. එම කරුණු නොමැති සේඛ භික්ෂුව පරිභානියට පත්නොවේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 102.1.5 පරිභාන සූත්‍රය, පි.212, EAN:10: 55.5 Decline, p.515.

▼ පිරිහෙන හා නොපිරිහෙන පුද්ගලයන්ගේ ස්වභාවය මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.: මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: උරගවග්ග:- 6 පරාභව සූත්‍රය, පි.50.

▲ පර්යාප්ති බහුල පුද්ගලයා- Pariyapti bahula pudgala: පර්යාප්ති බහුල පුද්ගලයා ලෙසින් මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ සූත්‍ර ආදී වූ නව අංග සසුනේ ධර්මතා - ධර්ම පර්යාපන්නිය ඉගෙන, එයම මුල්කර - පර්යාපන්නිය බහුල කරගෙන දවස ගෙවන, සමාධිය නො වඩන මහණය. එවැනි අය ධම්ම විහාරි නොවේ. බලන්න: ධම්ම විහාරි.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: අනාගතභය වග්ග: 5.2.3.3 හා 5.2.3.4 සූත්‍ර, පි.160.

▲ පර්යේෂණ: පාලි: එසනා -searches: පර්යේෂණ (පර්යේෂනා) යනු සෙවීමය. ලෝක සත්ත්වයෝ කම්සැප සොයායයි. නුවණ ඇති පුද්ගලයා දුකින් මිදීම පිණිස ආධ්‍යාත්මික මගක් සොයා යයි. අප බෝසතුන් ද ලෝකයේ පවතින දුක් දොම්නස්දැක ඉන් මිදීම පිණිස මගක් සොයාගියබව සූත්‍රදේශනා වල පෙන්වා ඇත. බලන්න: ම.නි: ආරියපර්යේෂණ සූත්‍රය, ආරිය හා අනාරිය පර්යේෂණ.

▼ පර්යේෂණ 3 කි: බුදුන්වහන්සේ සෙවීම 3 ක් පෙන්වා ඇත: 1) කාමෙසනා- කම්සැප සෙවීම 2) භවෙසනා- භව සෙවීම 3) බුඞ්මචරියෙසනා (බඹසර සෙවීම: මිථ්‍යාදිට්ඨිය ඇතිව හෝ සම්මා දිට්ඨිය ඇතිව). මේ සෙවීම පිළිබඳ සත්‍ය අවබෝධය ලබාගැනීමට (අසත්‍ය බැහැර කිරීමට) අරියඅටමග ආකාර 3 ට වැඩිය යුතුවේ: i) ...මහණ තෙමේ විවේකය...විරාගය...නිරෝධය සහිත, විමුක්තියට නැඹුරුවූ සම්මා

දිට්ඨිය වඩයි... සම්මා සංකප්ප (ආදී අංග 8 ඇතුළත්) ...අරිය මග වඩයි.
 ii) ...මහණනෙමේ රාගය... දෝසය ...මෝහය ...දුරුකිරීම කෙළවර
 කොට ඇති අරිය අටමග වඩයි. iii) ...මහණනෙමේ නිවනට නැමුණු
 ...නිවනට යොමුවූ...නිවන කෙළවර කර ඇති අරියඅටමග වඩයි. සටහන:
 සෙවීම අවසන්වීම, සැක නැතිවීමය, ආසව ඤය කිරීමය, නිවන ලැබීමය.
 මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත: එසසානා වග්ග, පි. 150, ESN: 45:
 Maggasamyutta: XIV:Searches: Direct Knowledge , p. 1705, බු.නි:
 ඉතිවුත්තක: 3.1.5 හා 3.1.6 එමණා සූත්‍ර, පි. 409.

▼ ආරිය පරියෙසන හා අනාරිය පරියෙසන

මේ සූත්‍රයේ ආරිය පරියෙසන 4 ක් හා අනාරිය පරියෙසන 4 ක් පෙන්වා
 ඇත: අනාරිය පරියෙසන: මෙලොව කෙනක්හට, ජරාව ඇත,
 මරණයඇත, ලෙඩදුක් ඇත (වායාධි), කෙළෙස් ඇත. ඔහු ඒ කරුණුම
 සොයා යයි. 2) ආරිය පරියෙසන: මෙලොව කෙනක්හට, ජරාව ඇත,
 මරණයඇත, ලෙඩදුක් ඇත (වායාධි), කෙළෙස් ඇත. එහෙත්, ඔහු ඒවා
 නොසයා, ඒවායේ ආදිනව දැක, ඉන් ගැලවීම වූ අනුත්තර යොගකෙසීමය
 (බැඳීම වලින් නිදහස්වීම) වූ නිවන සොයා යයි. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4
 නිපාත: 4.6.2 පරියෙසනා සූත්‍රය, පි.496, EAN:4: 255.2 Quests, p.231.

▲ පරියයයෙහි ඥානය-Paryehinana: මෙය ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය
 පිණිස උපදවාගතයුතු ඥානයන්ගෙන් එකකි. බලන්න:උත්පාදයිතවා
 ධර්ම.

▲ පරාක්‍රමධාතුව- the element of exertion: පරාක්‍රමධාතුව- පරාක්‍රම
 විරිය, දැඩි විරිය ලෙසින්ද දක්වා ඇත. යම්කිසි කටයුත්තක්
 ආරම්භකරගත් පසු එම කටයුත්ත, සියලු බාධක මග හැර අවසන්
 කරගැනීමට ගන්නා උත්සාහය, පරාක්‍රමධාතුවය. බලන්න: විරිය.

▲ පරාත්ථකාමී- Unselfishness: අන්‍යයන් ගැන ද තමන් ලෙසින්ම
 සැලකීම පරාත්ථකාමීබවය, මෙය කුසලයකි. බලන්න: ආත්මාර්ථකාමී.

▲ පරාමට්ඨ සීලය-Paramattasila

විවිධ ශීලයන්ගෙන් එකකි, තණ්හාව හෝ දිට්ඨිය ක් ඇතිව සමාදන්වන
 සීලයක්ය. බලන්න: ශීලය.

▲ පාර-Para: ධර්මයට අනුව ‘පාර’ යනු නිවන හඳුන්වන පදයකි- සසර
 පරතෙරය (පාරඬගමය), නිවනය. බලන්න: නිවන සටහන්: විස්තර පිණිස
 බලන්න: * සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: අසංඛතසංයුත්ත:9.2 :පාර සූත්‍ර.
 ** සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත:3 පටිපත්තිවග්ග:1.4.4
 පාරඬගම සූත්‍රය, පි.66.

▲ පාරායන ධර්ම පරියාය-Parayana Dhammapariyaya: මගධයේ,
 පාසාණක වේනියේ වැඩවසන සමයේ බුදුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණි
 බාවාරි බ්‍රාහ්මණගේ 16ක්වූ ශිෂ්‍ය පිරිසට, නිවන් මග පෙන්වා දෙමින්
 වදාළ දේශනා පාරායන ධර්ම පරියාය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එම ධර්ම
 කරුණු, නිර්වාන පාර වෙතට යොමු කරන හෙයින්, ඒ ධර්ම පරියාය
 ‘පාරායන’ ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. උතුම් ආරිය මග වඩා අපාර සංඛ්‍යාත
 සසරින් පරතෙරට පැමිණීමේ මග (පාරගමනය) නිසා ‘පාරායන’ වේ.
 මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:පි,326-366.

▲ **පාරමි-Parami:** බුද්ධත්වය පතන බෝසත්වරු විසින් සම්පූර්ණ කරගන්නා උතුම් ප්‍රතිපත්ති පාරමිවේ - පාරමිතා. මේවා 10කි- දස පාරමිතා :1)දාන - generosity, 2) ශීල-virtue 3) නෙක්ඛම්ම- renunciation 4) ප්‍රඥා - wisdom 5) වීරිය- energy 6) ඛන්ති- forbearance/patience 7) සච්ච - truthfulness 8) අදිට්ඨාන- determination 9) මෙත්තා- goodwill/loving kindness 10) උපේක්ඛා - equanimity. **සටහන්:** * “පාරමිතම් කවරයත්: තණ්හා මාන දිට්ඨි විසින් අනුපහතවූ කරුණා උපාය කුසලඥාන දෙකින් පරිගෘහිතවූ දානාදී ගුණයෝ පාරමි නම් වේ. එබඳු ගුණ ඇති මහාබෝසත්හු ‘පරම’ යායි කියනු ලැබේ, ඒ පරමයන්ගේ ක්‍රියාව හෝ පරමයන්ගේ භාවය යනාදී අරුතින් ‘පාරමි’ යයි කියනු ලැබේ. **බලන්න:** බු.නි: වරියාපිටකය- සංඥාපනය: පි.18. ** බු.නි: වරියා පිටකය: එම පාරමිතා 10 පිළිබඳව විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.

▲ **පාරිවරියා අනුත්තර - unsurpassed service:** බුදුන් හා බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්හට සේවය කිරීම පාරිවරියා අනුත්තරය, අති උතුම් සේවයය, සෙසු සේවයන්ට වඩා අග්‍රය. **බලන්න:** අනුත්තර ධර්මතා.

▲ **පාරිභෝග චෛත්‍යය -Pariboga chetiya:** පාරිභෝග චෛත්‍යය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, බුදුන් වහන්සේ පරිභරණය කල දේය: බෝධිරූක, පාත්‍රය, සිවුර ආදියය. **බලන්න:** චෛත්‍යය.

▲ **පාරිමතිරය- near shore:** පාරිමතිරය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සසරය, මිථ්‍යාමගය, මෙතෙරය. **බලන්න:** එතෙර මෙතෙර, ඔරිමතිරය හා පාරිමතිරය.

▲ **පාරිලෙයාක වනය- Parileiyaka forest:** මේ වනය කොසඹැනුවර අවට පිහිටි වනයකි. බුදුන් වහන්සේ කොසඹැනුවර, සෝමිතාරාමයෙහි වැඩසිටින අවස්ථාවේ සංඝයා අතර පැවති අසමගිය සන්සුන් කිරීමට නොහැකිව, හුදකලාවම, පාරිලෙයාක (පාරිලෙයිය) වනයට වැඩම කිරීම මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: ඛජ්ජනියවග්ග: 1.2.3.9 පාරිලෙයාක සූත්‍රය, පි.188. **සටහන:** එහි, මහාසල්ගසක් මුල වැඩවාසය කළ බුදුන් වහන්සේට, ඒ වනයේ එකලාව හැසිරෙන ඇතෙක් (පරිලේයිය ඇතා) පැන් ආදිය ගෙනදීමෙන් සත්කාර කළබව මෙහි විස්තර කර ඇත. **බලන්න:** වින:පි.මහාවග්ග 2: කොසම්බබන්ධ: 28, පි.370, බු.නි: උදානපාලිය: 4.5 නාගසූත්‍රය: මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ, තමන්වහන්සේ නාග ලෙසින් හඳුන්වා ඇත.

▲ **පරුෂාවාචා: පාලි: ඵරුසාවාචා-Harsh speech:** පරුෂ වචන- අනුන්ගේ සිත් රිදවන, සැර වචන කතා කිරීම ය. දස අකුසලයන්ගෙන් එකකි. බුදුන් වහන්සේ පරුෂවචන කතා කරන කෙනෙකුගේ ස්වභාවය මෙසේ දක්වා ඇත: මේ ලෝකයේ කෙනෙක් පරුෂවචන කතා කරයි. රළු, කටුක, අනුන්ගේ සිත්රිදවන, අනුන්ට දොස්කියන වචන තරහින් කතාකරයි. එසේ තරහ ඇතිව කතා කිරීම සිතේ සමාධියට හිතකර පිණිස නොවේ. එසේ ඔහු පරුෂ වචන කථාකරයි. “ඉඬ හිකබවෙ එකවෙවා ඵරුසාවාචො හොති, යා සා වාචා අණ්ඩකා කකකසා පරකටුකා පරාභීසජ්ජති කොධසාමන්තා අසමාධිසංවත්තනිකා තථාරූපිං වාවං භාසිතා හොති” එවැනි අය ඒකාන්තයෙන්ම නිරයට යයි. **සටහන:** පරුෂවාචා නිසා කර්ම

සිව්භාකාරයකට රැස්වේ: 1) තමන් පරුෂ වචන කීම 2) අනුන්ලවා පරුෂ වචන කියවීම 3) පරුෂ වචන කීම අනුමත කිරීම 4) පරුෂ වචන කීම වර්ණනා කිරීම. බලන්න: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: කම්මපථවග්ග: 4.7.6 පරුෂවාචා සූත්‍රය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: කරජකාය වග්ග: 10.5.1.1. පඨම නිරය සූත්‍රය, පි. 548, ජානුසොණි වග්ග: 10.4.2.10: චුන්ද සූත්‍රය, පි.508, EAN:10: The Deed-born body: 211.1 Hell, p. 556, Jāṇussoṇī: 176.10: Cunda, p.553.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. ‘චරුසාවාචා නම් අන්‍යයන්ට රළුබස් පහළ කරන චේතනාවෝය. මෙයට ඔමසවාදය, සැඩබස, නිට්ඨුරවාක්‍යය යයිද කියයි. අංග 3 කි: අක්‍රෝෂ කටයුතු කෙනෙක් වීම, ක්‍රෝධයෙන් යුත් සිත, අක්‍රෝෂ කිරීම’: සද්ධර්ම කෝෂය, පි. 114.

▲ පිරිත් සප්ථායනා- Pirith chanting: සංඝයා වැඩමවා, සෙත් ශාන්තිය, ආරක්ෂාව ලැබීම පිණිස, පිරිත් සප්ථායනා කිරීම, ආසියානු බෞද්ධයන් තුල ඇති වාරිත්‍රයකි. ආරක්ෂාව පිණිස, රෝගාදී පීඩාවලින් සහනයක් ලැබීම පිණිස පිරිත් දේශනා කිරීම සුදුසු යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත.

▼ ලෙඩ දුක් වලින් සහනය ලැබීමට පිරිත් සප්ථායනා: දස සංඥා සප්ථායනා කිරීම: දස සංඥා පිළිබඳ දහම් කරුණු ශ්‍රවණය කිරීමෙන් රෝග ආබාධ සංසිද්දේ යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: දස සංඥා. සටහන්: * දසසංඥා ශ්‍රවණය කිරීමෙන්, ගිරිමානන්ද තෙරුන් සුවපත්බවට පැමිණියේය. ** In Theravāda Buddhist countries this sutta has achieved the status of a *paritta*, a ‘protective discourse’, which bhikkhus often recite to people afflicted with illness. බලන්න: EAN: note:2074, p 680 . මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6):10 නිපාත:සචිත්ත වග්ග: 10.2.1.10. ගිරිමානන්ද සූත්‍රය, පි.222, EAN:10: 60.10. Girimananda, p. 516.

▼ සප්ත බොජ්ඣංග සිහිපත් කිරීම මගින් කායික සුවය ඇතිවේ යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. සටහන: බුදුන් වහන්සේ, මහා කාශ්‍යප හා මහා මුගලන් තෙරුන් ගේ කායික ආබාධ සංසිද්වීම පිණිස සප්ත බොජ්ඣංග ධර්ම දේශනා කර වදාළහ. බුදුන් වහන්සේ, කායික ආබාධයකින් පෙළෙන සමයේදී මහා චූන්ද තෙරුන් ලවා බොජ්ඣංග ධර්ම සප්ථායනා කරගත්හ. බොජ්ඣංග ධර්මතා ශ්‍රවණය කිරීමෙන්, බුදුන් වහන්සේගේ, මහා කාශ්‍යප හා මහා මුගලන් තෙරුන් ගේ කායික ආබාධ සංසිදුන බව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: ගිලාන වග්ග: 2.2.4 , 2.2.5 හා 2.2.6 ගිලාන සූත්‍ර, පි. 192- 193, ESN: Bojjāṅghasamyutta: 14.4. Ill 1-3 p. 1747.

▼ අමනුෂ්‍ය බලවේග, වසංගත රෝග දුරු කිරීම පිණිස ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණ සප්ථායනය කිරීම මගින් ඒ උවදුරු දුරුවී යන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන: විසාලා මහා නුවර පැවති අමනුෂ්‍ය බලවේග, වසංගත රෝග දුරු කිරීමට, තෙරුවන් ගුණ සප්ථායන කරන්නායයි, බුදුන් වහන්සේ ආනන්ද තෙරුන්ට උපදෙස් වදාළහ. මූලාශ්‍ර: චූ.නි:චූද්දකපාඨ: 6 රතන සූත්‍රය, පි. 35.

▼ **ආරක්ෂාව පිණිස:** යම් භයක් තැනිගැනීමක් ඇතිවුවිට ත්‍රිවිධ රක්තය සිහිකිරීම (ගුණ සප්ථයනා කිරීම) යහපත ගෙනෙදෙන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **සටහන්:** ** සර්ප ආදීන්ගෙන් ආරක්ෂා වීම පිණිස බන්ධ පිරිත සප්ථයනා කරයි. ** බියක් තැනිගැනීමක් පහ කරගැනීමට ධජග්ග පිරිත දේශනා කරයි. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (1):සක්කසංයුත්ත: 11.1.3 ධජග්ග සූත්‍රය, පි. 413, ESN: Sakkasamyutta: 3.3 The Crest of the Standard, p. 461.

▲ **පිරිස- assembly:** පිරිස-පරිස- පර්ෂදය -පිරිස්මුළුව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මිනිසුන් ගේ එකතුවීමක් හෝ සමුහවීමක්ය. ලක්ෂණ අනුව බුදුන් වහන්සේ විවිධ පිරිස් කාණ්ඩ පෙන්වා ඇත: 1) **අනුවණ පිරිස** (නොගැඹුරු- උත්තානාව පරිසා-shallow): සිත කලබලසහිතය, මානය අධිකය, අභංකාරය, වාචාලය, සිහිනුවණ අවුල්ය, සිත වංචලය, ඉඳුරන් අසංවරය, සම්පජානය,සමාධිය නැත. 2) **නුවණැති පිරිස** (ගැඹුරු-ගම්භීර පරිසා- deep):සිත ශාන්තය, මානය නැත, නිරභංකාරය, වාචාල කතා නැත, සිහිනුවණ, සම්පජානය ඇත, ඉඳුරන් සංවරය, සමාධිය ඇත. මේ පිරිස ප්‍රමුඛය. 3) **හේදකරන පිරිස-වග්ගාව පරිසා- divided):** අන්‍යයන් හේද කරයි, සණ්ඩු, ආරවුල් ඇති කරයි 4) **එකමුකරණ පිරිස:** සමගි සම්පන්නය- කිරි හා දියමෙන් ගැලපි සිටි 5) **පහත් පිරිස-අනග්ගවතිව පරිසා-inferior:** පහත් ගති ඇත. සිව්පසේ ඇලුන, ධර්මය පිළිනොපදින සංඝයාද මේ ගණයට වැටේ 6) **උසස්-අග්‍ර පිරිස:** උසස් ගුණ ඇත. මාර්ගය යහපත් ලෙසින් වඩන සංඝයාද මේ ගණයට වැටේ 7) **ආරිය පිරිස** (උතුම්-noble): ආරිය ශ්‍රාවකයන්-චතුසත්‍ය අවබෝධය ඇත (සෝත්තාපන්න-අරහත්) 8) **අනාරිය පිරිස** (ignoble):ධර්මය නොදත්-චතුසත්‍ය නොදත් පිරිස 9) **කසළ පිරිස** (පරිසකසටොව - dregs of scums):අගතිමගට යන අය 10) **නිකසළ පිරිස**(පරිස මණ්ඩොව- cream of, best):නිවැරදි දහම් මග යන පිරිස 11) **අවිනිත පිරිස-** නොමනා හැසිරීම ඇත, ධර්මය ඇසීමට උනන්දුව නැත 12) **විනිතපිරිස:**යහපත් හැසිරීම ඇත. ධර්මය ඇසීමට, ප්‍රශ්න විමසීමට උනන්දුය 13) **ආමිස පිරිස:** ආමිසයට ලැදි (සිව්පස) ධර්මයට නොලැදි පිරිස 14) **සදහම් ගරුකරන පිරිස-නිරාමිස:** ආමිසය ගරු නොකරයි, ධර්මය ගරුකරයි 15) **විෂම පිරිස** (unrighteous) :ධර්මයට විනයට අනුකූලව කටයුතු නොකරයි 16) **සමපිරිස(righteous):** ධර්මයට විනයට අනුකූලව කටයුතු කරයි 17) **ධාර්මික පිරිස:**සද්ධර්මය පිළිපදින, ගරුකරන අය 18) **අධාර්මික පිරිස:**සද්ධර්මය පිළිනොපදින, ගරුනොකරන අය 19) **ධර්මවාදී පිරිස:**ධර්මයට විනයට අනුකූලව කටයුතු කරයි 20) **අධර්මවාදී පිරිස:**ධර්මයට විනයට අනුකූලව කටයුතු නොකරයි. **සටහන:** අංගු.නි: (5) 8 නිපාත:8.2.7.9. පරිස සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ අට පිරිසකට දහම් දේශනා කරනබව පෙන්වා ඇත: බත්තිය-කැත්, බ්‍රාහ්මණ, ගහපති, සමණ, වාතුර්මභාරාජික දේව පිරිස, තාවතිංස දේවපිරිස, මාරපිරිස හා බ්‍රහ්මදේව පිරිස. **බලන්න:** අටපිරිස. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1):2 නිපාත: පරිසවග්ග, පි. 174-184, EAN: 2: Assemblies, p. 63-65.

▼ **පිරිස් තුන:** 1) **උක්කාවිතවිනිත පරිස** (දුර්විනිත පිරිස-assembly trained in vain talk) .2) **පටිපුච්ඡාවිනිත පරිස** (සුවිනිත පිරිස-assembly trained in interrogation). 3) **යාවතාවිනිත පාරිස** (ප්‍රමාණවත් සේ විනිත පිරිස-assembly trained to the limits). **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1) 3

නිපාත:යෝධාජීවග්ග: 3.3.4.2. සූත්‍රය, පි.552, EAN:3:134.2
Assemblies, p.138.

▲ **පිරිසිදුබව- Purity:** ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ පිරිසිදුබව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යහපත් ලෙසින් බලසර ගතකිරීමය. බලන්න: නැම.

▲ **පිරිසිදු පරිපූර්ණ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය:** පාලි: පරිපුණ්ණං පරිසුඛං බ්‍රහ්මවරියං වරතුනති - complete & pure spiritual life: පිරිසිදු පරිපූර්ණ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, යහපත් බ්‍රහ්මවරියාවය. පිරිසිදු බලසර ඇති භික්ෂුවකගේ ගුණ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: 1) ඉන්ද්‍රිය සංවරය තිබීම 2) භෝජනයෙහි මාත්‍රවීම 3) ජාගාරානුසතිය තිබීම 4) සතිසම්ප්‍රජන්‍යය තිබීම. සටහන: බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ නන්ද තෙරුන් ගේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය පෙන්වාදීම පිණිසය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.1.9. නන්ද සූත්‍රය, පි. 54, EAN:8: 9.9 Nanda, p. 414.

▲ **පුරාණ උපාසක- Lay follower Purana:**බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ **පුරාණකස්සප- Pūraṇa Kassapa:** බුදුන්වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ විසූ අන්‍යආගමික ගුරුවරයෙකි. ඔහුගේ ඉගැන්වීම, අකිරියවාදය (doctrine of non-doing) හා අහේතුක වාදයය (doctrine of non-causality) . බලන්න: EAN: Note: 1378, p. 648. සටහන: ඔහු දේශනා කළ පුද්ගල පන්ති 6 පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: ඡළාභිජාති.

▲ **පුරාණ ශාස්තෘ -ආචාර්යවරු-Teachers of ancient:** බුදුන් වහන්සේ, යම් යම් අවස්ථාවන්හිදී, පුරාණ දඹදිව වාසය කළ උතුම් ආධ්‍යාත්මික ගුරුවරු ගැන විස්තර දක්වා ඇත. * අරක ශාස්තෘ: යහපත් ලෙසින් ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය ගෙනගිය උතුම් ගුරුවරයෙකි. බලන්න: අරක ශාස්තෘ. ** සුනෙත්ත ශාස්තෘ (Sunetta), මුගපක්ඛ ශාස්තෘ (Mūgāpakkha), අරණේමි ශාස්තෘ (Aranemi), කුද්දාලක ශාස්තෘ(Kuddālaka), හත්ථිපාල ශාස්තෘ(Hatthipāla), ජෝතිපාල ශාස්තෘ(Jotipāla) - මෙතුමන්හට බොහෝ ශිෂ්‍යපිරිසවුහ. ඔවුන්, බ්‍රහ්මලෝකයේ උපත ලබාගැනීම පිණිස තම ශිෂ්‍යයන්ට උපදෙස් දුන්හ. එතුමන් කෙරේ විශ්වාසී බව ඇතිකරගත් සිසුන් සුගතියේ යළි උපත ලැබූහ, විශ්වාසී බව ඇතිනොකරගත් අය දුගතියට පත්වූහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4) : 6 නිපාත:ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.12 ධම්මික සූත්‍රය,පි.160, EAN:6: 54.12 Dhammika, p.343.

▲ **පුරාණ මග-Ancient road:** පෙර බුදුවරු වැඩි මග-පුරාණ මග - පැරණිමග ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ආරිය අට මගය. බලන්න: දිස.නි:මහාපදාන සූත්‍රය, සංයු.නි:නිදානවග්ග:අභිසමයසංයුත්ත 7: 1,7,5 නගර සූත්‍රය, ආරිය අටමග.

▲ **පූර්ව නිමිත්ත-Purvanimitta:** පූර්ව නිමිත්ත (පෙර නිමිත්ත) යනු යම්කිසි සිදුවීමකට පෙර ඇතිවන ලක්ෂණයන්ය. බලන්න: පුබ්බංගම

▲ **පූර්ව නිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ:**පාලි: පුබ්බනිවාසානුස්සතිඤාණං-- Recollection of past abodes (pubbe-nivāsāussati): පූර්ව නිවාසය සිහිකිරීම -පෙරවිසූ කඳු පිළිවෙත දන්නා නුවණ- පෙර ජාති දන්නා නුවණ

- ත්‍රිවිධ ඥාණ යන්ගෙන් එකකි, සය අභිඥාවන්ගෙන් එකකි. බලන්න: ත්‍රිවිධ ඥාණ. සටහන්: * විස්තර පිණිස බලන්න: පටිසම්භිදා 1: ඥානකතා: 53. පූර්වනිවාසානුසමාති ඥානය, පි. 236. ** සතර සතිපට්ඨානය යහපත් ලෙසින් වර්ධනය කරගැනීමෙන්, පූර්ව නිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ ලබාගත හැකිවේ. බලන්න: සංයු.නි:අනුරුද්ධ සංයුත්ත:8.2.12 පුබ්බේනිවාස සූත්‍රය. ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ග: පි. 391: “පුබ්බේනිවාසඤාණ: පෙරවිසූ ස්කන්ධ පටි පාටිය දැනගන්නා නුවණ, අසවල් ජාතියෙහි මෙසේ උපන්නෙමි, එහිදී මෙසේ සැප දුක ආයුස වින්දෙමි, මෙපමණ කාලයක් ජීවත්විමි යනාදී පිළිවෙත දැන ගන්නා ඥාණය”. B.D: p. 144: “Pubbe-nivāsāussati: Remembrance of former births is one of the Higher Powers (abhiññā) & factor of Threefold Knowledge (tevijjā)”.

▼ පෙරවිසූ කඳ පිළිවෙත දන්නා නුවණ ,ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස සවිජ්ජාතබ්බ - සාක්ෂාත් කර ගත යුතු ධර්මතාවයකි.

මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි : (3) 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “ මහණෙනි, මම යම් තාක් කැමති වේ නම්, ඒ තාක් පෙර විසූ කඳ පිළිවෙල සිහි කරමි...එක් ජාතියක්...දෙකක්... නොයෙක් වැනසෙන...නොයක් වැඩෙන කප්...” (Bhikkhus, to whatever extent I wish, I recollect my manifold past abodes, that is, one birth, two births,... three births... many aeons of world-contraction, many aeons of world-expansion...) මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: කස්සපසංයුත්ත: 4.1.9 ජාන අභිඥා සූත්‍රය, පි. 342, ESN: 16: Kassapasamyutta: 9 Jhānas and Direct Knowledges, p. 817.

▼ මහාපදාන සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේ, සංඝයාට පෙර විසූ කඳ පිළිවෙත ගැන දහම් කතා වදාළහ. සටහන: විපස්සි බුදුන් සිට කාශ්‍යප බුදුන් දක්වා පෙර වැඩසිටි-අතීත කාලයේ බුදුවරු පිළිබඳ විස්තර මේ දහම් කතාවට ඇතුලත්වේ. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (2): 1: මහාපදාන සූත්‍රය, පි. 18, EDN: 14 Mahāpadāna Sutta: The Great Discourse on the Lineage, p. 151.

▼ කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ විසූ ගවේසී නම් උපාසක, තමාගේ 500ක් පමණ මිතුරන් ධර්ම මාර්ගයට පමුණුවා, පසුව ඔවුන් හා පැවිදිව, අරහත්වයට පත්වීම පිළිබඳ පෙර ජාතියක සිද්ධිය බුදුන් වහන්සේ, ආනන්ද තෙරුන්හට වදාළබව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.4.3.10 ගවේසී සූත්‍රය, පි. 370, EAN:5: 180.10 Gavesī, p. 296.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:

1. “පූර්ව නිවාසය සිහිකිරීම -පුබ්බේනිවාසානුසමාති නුවණය- පෙර ජාතීන්හි කාම, රූප, අරූප භවයන්හි පැවති ස්කන්ධ පරම්පරාව සිහි කිරීමට සමත් ස්මෘතිය ය. සිංහල විශුද්ධිමාර්ගය: 13 පරිච්ඡේදය: පි. 599.

▲ පුරිස ඉන්ද්‍රිය -Masculinity: මෙය ඉන්ද්‍රිය 22න් එක් ඉන්ද්‍රියකි. බලන්න:ඉන්ද්‍රිය.

▲ පුරිසඉන්ද්‍රිය ඥානය- knowledge of a person's faculties : මෙය තථාගතයන් සතු උතුම් නුවණක්ය. අන්‍යාන්ගේ කුසල හෝ අකුසල තත්වයන් පිළිබඳ අවබෝධයය. සටහන: මේ සූත්‍රයේ, එම නුවණ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. බලන්න: තථාගත බල. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.2.1.8 පුරිසඉන්ද්‍රිය ඥාන සූත්‍රය, පි.210, EAN:6: 62.8 Knowledge, p. 353.

▲ පුරිස ධර්මතා- Purisa Dharmatha: පුරිස ධර්මතා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පුද්ගලයෙකුගේ සිත් සතන්හි පහළවන කරුණුය. මේවා හිතකර හෝ අහිතකරවේ. සිත් සතන්හි පහළවන අහිතකර ධර්මතා නිසා සිත අසහනයට පත්වේ, දුක පිණිස පවතී යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. මේවා ඇතිවීමට හේතු නම් අකුසල මූල්‍ය: ලෝභය, ද්වේශය, මෝහය. උණ ආදී බට ගස්, ඒවායේ හටගන්නා එලය නිසා විනාශවී යන ලෙසින්, සිතේ ඇතිවන අහිතකර දේ, කෙනකුගේ විනාශයට හේතුවේ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 5, : සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත: 3.1.9 පුරිස සූත්‍රය.

▲ පුරිස බන්ධන- Purisa bandana: කාන්තාවක් විසින්, පුරුෂයෙක් වසභයට ගැනීම පුරිස බන්ධනයවේ. බලන්න: බන්ධන

▲ පුරිස ලක්ෂණ- Purisa lakshana: අයහපත් ලක්ෂණ 5 ක් ඇති පුරුෂයා, කාන්තාවට ප්‍රිය නොවේ: 1) රුමත් නොවීම 2) භෝගසම්පත් නැතිකම 3) නොසිල්වත් වීම 4) අලසබව 5) ප්‍රජාව- දරු සම්පත් නොලැබීම. එහෙත්, එම අවගුණ නොමැතිනම්, ඔහු කාන්තාවට මනාප වේ. බලන්න: සංයු.නි: මතුගාමසංයුත්ත: 3.1.2 පුරිස සූත්‍රය.

▲ පුරුෂ රූපය- Form of a man

පුරුෂයකුගේ රූපය නිසා ස්ත්‍රිය වසභයට පත්වේ, එනිසා සිතේ කෙළෙස් හටගනී. බලන්න: චිත්ත පරිදාය.

▲ ප්‍රාර්ථනා- Wishes: ප්‍රාර්ථනා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යම් දෙයක් ලබාගැනීමට සිතේ ඇති අදහසය. ධර්මානුකූලව ජීවත්වන පුද්ගලයෙකුට, ප්‍රාර්ථනා කර, යළි උපත සුගතියක ලබාගැනීමට හැකිබව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත.

▼ යළි උපත සුගතියක ලබාගැනීමට ප්‍රාර්ථනා කිරීම: කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාව, ශීලය, බ්‍රහ්මචරිකාව, ත්‍යාගසිලිබව, ප්‍රඥාවන්ත යන ගුණ යන්ගෙන් සමන්විත නම් ඔහුට තමා කැමති පරිදි මිනිස්ලෝකයේ හෝ දේවලෝකයක යළි උපත ලබාගැනීමට සිත පිහිටුවා ගත හැකිබව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. සටහන: අටුවාවට අනුව එම ගුණයන් ඇති එහෙත් ප්‍රාර්ථනා නොකරන කෙනෙක් හෝ එලෙස ප්‍රාර්ථනා කරන එහෙත් ගුණ නොමැති කෙනෙකුට, නිශ්චිත මතු භවය නොමැත- One who has either the five qualities without the aspiration, or the aspiration without the qualities, does not have a fixed destination. බලන්න: MN: note: 1133, p.1166. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.2.10 සංඛාරඋත්පත්ති සූත්‍රය, පි. 272, EMN: 120, Reappearance by Aspiration, p.882.

▼ නිවන ලබාගැනීමට ප්‍රාර්ථනා කිරීම: කරුණු 5ක් සමන්විත භික්ෂුව ආසව ඤායකර නිවන ලබා ගැනීම ප්‍රාර්ථනා කරයි: 1) ශ්‍රද්ධාව ඇති 2)

අල්පආබාධ ඇති 3) අවංකවබව ඇති 4) විරිය ඇති 5) ප්‍රඥාව ඇති.
තමාගේ එම ගුණ සිහිකර නිවන ලබාගැනීමට පතයි. සටහන: දෙවෙනි
සූත්‍රයේදී තවත් කරුණු 5 ක් ඇති හික්ෂුව ආසව ක්‍ෂයකර නිවන ලබා
ගැනීම ප්‍රාර්ථනා කරන බව පෙන්වා ඇත: 1) ශිල්වත්බව ඇති 2) බහුග්‍රැන
3) සතරසති පටියානයට අනුව සතිය පිහිටුවා ගෙන ඇති 4) විරිය ඇති 5)
ප්‍රඥාව ඇති. මූලාශ්‍ර:අංගු:ති: (3):5 නිපාත: 5.3.4.5 හා 5.3.4.6 ප්‍රාර්ථනා
සූත්‍ර, පි.270, EAN:5: 135.5. & 136.6 Suttas, p.280.

▲ **පෙරජීවිත-Former lives:** පෙර ජීවිත යනු වර්තමාන ජීවිතයට පෙර,
හවයන්හි පැවති ජීවිතයන්ය. සූත්‍ර දේශනාවන්හි, පෙර ජීවිත පිළිබඳ
විස්තර පෙන්වා ඇත. පෙර ජීවිත දැකීමේ නුවණ - පුර්වනිවාස සිහිකිරීමේ
නුවණ, ත්‍රිවිධ ඥානයන්ගෙන් එකකි. බුදුන් වහන්සේගේ පෙරජීවිත
පිළිබඳ විස්තර ජාතක කථාවල දක්වා ඇත. බලන්න: බු.නි: ජාතක පාලි1
හා 2. සටහන්: * ම.නි: සට්ඨකාර සූත්‍රයේ, බුදුන් වහන්සේගේ පෙර
ජීවිතයකදී - කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ, ජෝතිපාල බ්‍රහ්මණ ලෙසින් ජීවත්වූ
බව පෙන්වා ඇත. බලන්න: බුදුන් වහන්සේ. ** සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:
අනාමතග්ගසංයුත්තයේ දී, තණ්හා ආදී කෙළෙස් නිසා, සක්කයෝ,
අප්‍රමාණ පෙර ජීවිත ලබාසිටි බව විස්තර කර ඇත.

▲ **පෙරවිසූ කඳ පිළිවෙත දැකීමේ නුවණ- Recollection of past lives**
බලන්න: පුර්වනිවාස සිහිකිරීමේ නුවණ.

▲ **පෙර බුදුවරු- Former Buddhas:** ගෝතම බුදුන්වහන්සේට පෙර
වැඩසිටි බුදුවරු පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:
අභිසම්මසංයුත්ත, බු.නි: බුද්ධවංශ.

▲ **පැරදීම-Defeat**

පැරදීම- පරාජය, දුක් වේදනා ඇතිකරන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ.
බලන්න: සංග්‍රාම, ජයගැනීම හා පැරදීම.

▲ **පැරණිකම්ම-Earlier Kamma:** පැරණිකම්ම- පුරාණ කර්ම ලෙසින්
පෙන්වා ඇත්තේ වර්තමාන ජීවිතයට පෙර කරනලද වේතනයය.
බලන්න:කම්ම.

▲ **පැරණි වාරිත්‍ර- Ancient traditions:** බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ,
සමාජයේ පැරණි වාරිත්‍ර- පුරාණ සම්ප්‍රදායන් පැවති බව සූත්‍ර දේශනාවල
දක්වා ඇත. සටහන්: 1) මළවුන් සිහිකිරීමේ වාරිත්‍රය. බලන්න:
ආරියධෝවනය හා ආනාරියධෝවනය. 2) බමුණු කුලයේ පැරණි ව්‍රතයක්
වූ පච්චොරොහණි උත්සවය. බලන්න: පච්චොරොහණි. 3) ගිනිදෙවියා
පිදීම. බලන්න: ගිනිදෙවියා. 4) යාගභෝම පූජා පැවැත්වීම. බලන්න:
යාගභෝම. 5) පජ්ජාභූමි බ්‍රාහ්මණයන් කල්ලිය කල පිරිස සුගතියට යැවීම.
බලන්න: සුගතිය. 6) ජල ස්නානය මගින් පච්චේදීම . බලන්න: පච්ච
චේදීම.

පල

▲ **පලගන්ධතෙර-Palaganda Thera:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

▲ **පලෝක ධර්ම-Palaoka Dhamma:** පලෝක යනු බිඳෙනසුළු ස්වභාවයය. පලෝක ධර්ම ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ සළායතන හා ඒවා අල්ලා ගන්නා බාහිර අරමුණු ආදිය නිසා ඇතිවෙන ත්‍රිවිධ වේදනාවන්ටය. **බලන්න:** ලෝකය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත:9:1.9.1 පලෝකධම්ම සූත්‍රය, පි.146, ESN:35: Salayatanasamyutta:IV: Channa: 84.1 Subject to disintehration,p.1248.

▲ **පාලකයෙකුගේ ගුණ-Qualities of a leader:** පාලකයෙක්- නායකයෙක් තුළ තිබිය යුතු යහපත් ගුණ 5 ක් මෙහි පෙන්වා ඇත: 1) දෙමාපියන්ට ආදර ගෞරව සහිතව සැලකීම. එසේකිරීම නිසා දෙමාපියන් ඔහුගේ හිත සුව පිණිස ආශිර්වාද කරති 2) තමාගේ බිරිය, දරුවන්, සේවක ආදීන්ට ආදර ගෞරව සහිතව සැලකීම. එසේකිරීම නිසා ඔවුන්, ඔහුගේ හිත සුව පිණිස ආශිර්වාද කරති . 3) තමා ගේ අසල්වැසි ගෙවතු හිමියන්ට හා සමග එක්ව වෙළඳ ගනුදෙනු ආදී කරන පිරිසට, ආදර ගෞරව සහිතව සැලකීම. එසේකිරීම නිසා ඔවුන්, ඔහුගේ හිත සුව පිණිස ආශිර්වාද කරති 4) තමාගේ පව්ලේ ආරක්ෂක දෙවියන්හට, ආදර ගෞරව සහිතව සැලකීම. එසේකිරීම නිසා දෙවියෝ, ඔහුගේ හිත සුව පිණිස ආශිර්වාද කරති 5) උතුම්වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන්හට ආදර ගෞරව සහිතව සැලකීම. එසේකිරීම නිසා ඒ උතුමෝ ඔහුගේ හිත සුව පිණිස ආශිර්වාද කරති. එලෙස ආශිර්වාද ලබන ඔහු පාලකයෙක් ලෙසින් දියණුවට පත්වේ. සටහන: මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ විසාලාවේ, මහානාම ලිච්ඡව් වජ්ජී රජුටය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: නිවරණවග්ග: 5.2.1.8 ලිච්ඡව්කුමාර සූත්‍රය, පි.142.

▲ **පිලෝතික පරිබ්‍රාජක-Pilothika Paribrajaka:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ **පාලම් පුජාකිරීම- Offering bridges**
බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු සංඝයාගේ පහසු විහරණය තකා පාලම් සෑදීම, පුජාකිරීම නිසා යහපත් ඵල විපාක ලැබේ: **බලන්න:**ධොතක තෙර. පළ

▲ **පළතුරු පුජා- Offering fruits:** ආරියභවතුන්ට පළතුරු ආදිය පුජාකිරීමෙන් යහපත් විපාක ඇතිවේ: **බලන්න:** ලකුණ්ටකහද්දිය තෙර.

▲ **පළමු අරහත් සංඝ- The first Arahants:** බුදුන් වහන්සේගෙන් පසු අරහත්වය ලැබුවේ පස්වග මහණුන් බව අනන්ත ලක්ඛණ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. **බලන්න:**පස්වග මහණුන්.

▲ **පළමු ශ්‍රමණ -The first ascetic:** පළමු ශ්‍රමණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සෝතාපන්න ආරිය ශ්‍රාවකයාය. ඔහු දැකිය හැක්කේ බුදුසසුනේ පමණකි. **බලන්න:** ආරියඅටමග.

▲ **පළාසය: පාලි: පළාසො-insolence:** පළාසය -අනාදරබව- ගරුනැතිබව- යුගග්‍රාහය- අභංකාරබව ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. මෙය සිත කෙළෙසන අකුසලයකි, දුගතිය ඇති කරයි .**බලන්න:** උප කෙළෙස.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. Per Bhikkhu Bodhi:** Insolence is presumption (yugaggāha) arising when one puts oneself at the same level as others who have superior qualities. See: EMN note 87, p. 1179 2.

“තමාට වඩා ගුණයෙන් උසස් අය හා තමා සමකොට ගන්නා ස්වභාවය පලාස වේ. මෙය එක් ආකාරයක මානයකි” කෙලෙස් එක්දහස් පන්සියය, පි. 83, රේරුකානේ වන්දවිමල මහානාහිමි, 2008. 3. “පලාස යනු තමන් ගුණ හිතව සිටිමින්ම ගුණවතුන් හා සමාන කොට සලකා ගැනීම”දිනමිණ: අන්තර්ජාල ලිපිය: http://archives.dinamina.lk/2012/08/08/_art.asp?fn=a1208082.

▲ පැළලුප් නුවර-Palalup Nuwara: බලන්න: පාටලීපුත්‍ර නුවර

▲ පුළුවක සංඥාව- perception of a worm-infested corpse: කයේ අසුභය පෙන්වන සංඥා 10 න් එකකි (අසුභ භාවනාවකි) : පණුවන් වැසුන මළකඳක් අරමුණුකොට වඩන භාවනාවය. විදසුන් නුවණ වඩාගැනීමට මගකි. සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ පුළුවක සංඥා භාවනාව විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. විස්තර පිණිස බලන්න: භාවනාව, සංඥා, සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: පුළුවක සූත්‍ර.

▲ පොළභා වැනි පුද්ගලයෝ- Persons like a poison snake: පොළභා වැනි විසකුරු සර්පයන්ට සමාන ගති ඇති මිනිසුන් සිටිති. බලන්න: ආසිවිෂෝපම පුද්ගලයෝ.

▲ පොළොව-Earth: පොළොව, පෘතුවිය ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. බලන්න: පඨවි.

▲ පිළිකුල්භාවනාව-Meditation on repulsiveness of the body: කයේ අගුභය බලමින් සිදුකරන මේ භාවනාව, කාමරාග කෙරහි කළකිරීමට උපකාරීවේ. බලන්න: අසුභනිමිත්ත: භාවනා.

▲ පිළින්දවච්ඡතෙර-Pilindavachcha Thera: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

▲ පිළිවෙල කතාව -Piliwelakathawa: බුදුන් වහන්සේ ලෝකයාට ධර්මය දේශනා කරණ පිළිවෙල මින් අදහස් කෙරේ. බලන්න: අනුපූර්ව කථා.

▲ පිළිකා රෝගය- Cancer: කයේ ආදීනව බලමින් කරන භාවනාවේ, කයට ඇති පිඩාවක් ලෙසින් මේ රෝගයද දක්වා ඇත. බලන්න: ගිරිමානන්ද සූත්‍රය.

▲ පිළිසිඹියා-Analytical knowledge: දහම විභාග කිරීමේ නුවණය. බලන්න: පටිසම්භිදා.

පව

▲ පව්වු දිට්ඨි-Unwholesome views: ලාමක දිට්ඨි ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. දහමට එරෙහිව ඇති මත ආදිය නිසා අකුසල් ඇතිවේ. අරිට්ඨ භික්ෂුවට ඇතිවූ පව්වු දිට්ඨිය බැහැර කරගැනීමට නොහැකිව ඔහු සසුනෙන් බැහැරවිය. බලන්න: දිට්ඨි, අරිට්ඨ භික්ෂුව.

▲ පවිත්‍රබව: පාලි: සොචෙය්‍ය- purity (soceyyañ): ධර්මයේ පවිත්‍රබව (ශුචි) පිරිසිදුබව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අකුසල නොමැති යහපත්- පිරිසිදු සිතක් ඇතිබවය. මෙත්තා සහගත සිත, ව්‍යාපාදය නැති නිසා පවිත්‍රය.

▼ කාය, වාක් හා මනෝ දුශ්චරිත දුරුකර -ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතය, කාය, වාක් හා මනෝ සුචරිතය - ත්‍රිවිධ සුචරිතය ඇති කර ගැනීමෙන් කෙනෙක් පවිත්‍ර බවට පත්වේ. බලන්ත: පටිසංඛාන බල. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1):2 නිපාත: 2.1.2.1 සූත්‍රය, පි.142. EAN: 2: Sutta 1.1, p. 57

▼ බුදුන් වහන්සේ පවිත්‍රබව පිළිබඳව යහපත් ලෙසින් වදාරා ඇත. ඒ ධර්මතා සංඝයා එක්ව, ධර්මයේ විරස්ථිතිය පිණිස සජ්ජායනා කිරීම සුදුසු ය යි සැරියුත් මහා තෙරුන් සංඝයාට උපදෙස් දී ඇත. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (3):10 සංගිති සූත්‍රය, පි. 372 , EDN: 33 Sangīti Sutta: The Chanting Together, p. 362.

▲ පව්විචේකය: පාලි: පව්විචේකං - Solitude: පව්විචේකය- හුදකලා විචේකය ඇතිව වාසය කිරීම ධර්ම පුහුණුව ලබන භික්ෂුව සතු ගුණයකි. පව්විචේක 3 කි: 1) භික්ෂුව අශීලය බැහැර කර ශීලසම්පන්න ව පව්විචේකය ඇතිව සිටීම 2) භික්ෂුව මිථ්‍යාදිවිධිය බැහැර කර සම්මාදිවිධියේ පිහිටා පව්විචේකය ඇතිව සිටීම 3) භික්ෂුව ආසව බැහැර කර නිරාසව පව්විචේකය ඇතිව සිටීම. එවැනි භික්ෂුව අග්‍රය, ධර්මයේ හරය ලබා පවිත්‍රව වාසය කරන්නේය යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. සටහන: විචේකය යනු කෙළෙස් නොමැතිව සිටීමය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: ලොඤ්චග්ග: 3.2.5.2 සූත්‍රය, පි. 466, EAN: 3: Lump of Salt: 93.2 Solitude, p. 125.

▼ පව්විචේකයේ ඇලිසිටීම, හුදකලා වාසයට කැමතිවීම පව්විචේකාරාමයය. කායචිත්ත උපධි විචේකයෙහි ඇති ඇල්ම. බලන්ත: සුඛ සෝමනස්ස.

▲ පාවචන-Pavachana: පාවචන යනු ප්‍රධානවූ උතුම් වචනයය.

“ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් අර්ථයට යෝග්‍ය පදයෙන් පදයට යෝග්‍ය ව්‍යංජනයෙන් ශ්‍රෝත්‍ර යෙන්, ජනයාට යථාඅවබෝධය වන පරිදි සිතීන් සිතා දේශනා කරණ ලද පර්යාප්ති නම්වූ පාලිධර්මය එයින් ප්‍රකාශවේ. එය දේශනා විෂය වූ ධර්මනිරුක්තියයි. එයින් ත්‍රිවිධ ශාසනයම ප්‍රකාශවේ. එය ශාස්තෘන් වහන්සේ ගේ ධර්මවචනය යන අර්ථයෙන් සත්ථුපාවචන (ගුරු වචන) යයිද දත යුතුය. එලෙස පාවචනය යනු ධර්ම වචනයවේ”. මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ග පාළි 1. ප්‍රස්තාවනාව, පි 20.

▲ පවාරණ- Pavāraṇā: වස්ස (rains residence) අවසානයේදී සංඝයා සිදුකරන වාරිත්‍රය (කට්ඨ පිංකම) පවාරණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එම අවස්ථාවේදී, සංඝයා, තමන්ගේ ජේෂ්ඨත්වය අනුව, තමන් අතින් සිදුවූ යම්කිසි වැරදි ක්‍රියා ඇත්නම් ඒවා ගැන පෙන්වා දීමට සෙසු සංඝයාට ආරාධනා කිරීම මෙහිදී සිදුවේ. බලන්ත: ESN:note:513,p.567, වස්කාලය සටහන: * විස්තර පිණිස බලන්ත:චිත.පි:මහාවග්ග1: 4 පවාරණබන්ධක, පි. 394. ** මේ සූත්‍රයේ බුදුන් වහන්සේ, පවාරණ අවස්ථාවේදී, තමන් වහන්සේ ගේ යම්කිසි කායික වාචික ක්‍රියා පිළිබඳ ගැරහීමක් ඇත්ද යයි පැවසීමට සංඝයාට ඇරයුම් කර ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: වන්ගිසසංයුත්ත:8.1.8 පවාරණ සූත්‍රය, පි. 366, ESN:8: Vangisasamyutta: 7 Pavāraṇā,p.403.

▲ පාවානුවර- Pava Nuwara: පාවානුවර මල්ල දේශයේ පිහිටි නගරයකි. බුදුන් වහන්සේ පාවා නුවර අජකලාපක චෛත්‍යය අසල වැඩසිටීම හා

එහිදී අපකලාපක යක්ෂයා බුදුන් වහන්සේට හය ඇතිකිරීමට ගත් උත්සාහය නිෂ්ඵලවීම පිළිබඳ සිද්ධිය මේ සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත.
බලන්ත: බු.නි.උදානපාලිය:1.7 පාචා සූත්‍රය. **සටහන:** පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දී, බුදුන් වහන්සේ පාචානුවර, චූන්දගේ අඹුරුගේ වැඩසිටීම, අවසාන භෝජනය වැළඳීම හා අන්‍යආගමික නායකයෙක්වූ නිගණ්ඨනාථ පුත්‍ර, ඒ නුවරදී මරණයට පත්වීම විස්තර කර ඇත.

▲ **පවිත්‍රියා- dreadful actions:** පවිත්‍රියා-පව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අයහපත්, පාපි-අකුසල ක්‍රියාය-අපුණ්‍ය ක්‍රියාය. තුන්දොරින් පවිත්‍රියා කිරීම නිසා මෙලොව හා පරලොව අයහපත් කම්ම විපාක විඳීමට සිදුවේ.
බලන්ත: කම්ම, පුණ්‍ය: සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුසාසනය වන්නේ: සියලු පවි-පාපිත්‍රියා නොකලයුතුය, කුසලය වඩා ගත යුතුය. “සබ්බපාපස්ස අකරනං- කුසලස්ස උපසම්පදා...” **බලන්ත:** බු.නි. ධම්මපද: බුද්ධවග්ග: ගාථාව:183.

▲ **පව සේදීම-Purification of unwholesome:** බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ අන්‍යආගමික බමුණෝ, තමන්ගේ පව්, ජාල ස්නානය මගින් සේදී යයි (water-purification) යන මතය දැරූහ (පැරණි වාරිත්‍රයකි) . එම චුත්‍රය පිළිගත් සංගාරාව බ්‍රාහ්මණ (2) හට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “ධම්මො රහදො ධම්මො සීලතිතෙක්ඛා- අනාවිලෝ සබ්බි සතං පස තෙක්ඛා- යස්ස හවෙ වෙදගුණො සිනාතා- අනලලගතතා’ව පාරන්ති”. ධර්මය, ශීලය නමැති නානතොටුව ඇති විලකි, පහන්වූ උතුම් සත්පුරුෂයන් පසසන ජලාශයකි. ධර්මයේ පරතෙරට ගිය අරියෝ (වෙදගු), යම් තැනක ස්නානය කළාහුද, ඔවුන් නොතෙත් සිරුර ඇතිවම නිවන නමැති පරතෙරට ඒකාන්තයෙන්ම පැමිණේ”.

(The Dhamma, brahmin, is a lake with fords of virtue—A limpid lake the good praise to the good—Where the knowledge-masters go to bathe, And, dry-limbed, cross to the far shore). **බලන්ත:** විල උපමාව: උපග්‍රන්ථය:5 එම දේශනාව අවබෝධ කරගත් සංගාරාව බමුණා, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.11 සංගාරාව සූත්‍රය, පි.352, ESN:7: Brahmanasamyutta: 21.11. Saṅgārava, p.388.

▲ **පැවිද්ද සත් අවුරුදු වියේ-Becoming a monk in the age of seven:** බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටි සමයේ නුවණැති දරුවන් සත්අවුරුදු වයසේ දී මහණව අරහත්වය ලැබූහ.**බලන්ත:** කුමාරකාශ්‍යප තෙර, රාහුල තෙර, සෝපාක තෙර, සීවලී තෙර: උපග්‍රන්ථය:1

▲ **පවුල් හා ආශ්‍රය- Association with families:** සංඝයා පවුල්- කුලයන් සමග කරණ ආශ්‍රයේදී, නොඇලි- කය හා සිත ඉවතට ගෙන, ආගන්තුකයෙක් මෙන්, ගැටීම් රහිතව කටයුතු කල යුතුය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: “යම්සේ සද, කිසිවක් කෙරේ නොඇලෙමින් අහසට නගින ලෙසින් ද ,ගරාවැටුන ලිඳක් හෝ කඳු බෑවුමක් ලඟදි කෙනෙක්, කය හා සිත ඉවත්කොට ඒ දෙස බලන ලෙසින්ද කටයුතු කලයුතුය. යම්සේ, දික් කරන ලද අත අහසේ නො ඇලේ, නො බැඳේ. එලෙසින්, පවුල් අතරට වඩින මහා කාශ්‍යප තෙරුන් ගේ සිත ඒ කුලයන්හි නොබැඳේ: ‘ලැබීමට කැමති අයට ලැබේවා ! පිං කැමති

අයට පිං ලැබේවා' යයි ඔහු නො සිතයි. ඔහු තමාට ලද දෙයින් සතුටුවේ, අන්‍යන්ට ලද දෙයින් සතුටුවේ, එබඳු සංඝයා, පවුල් වෙත යාමට වටින්නේය" යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: තික භෝජනය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: කස්සප සංයුත්ත: 4.1.3 වන්දුපම සූත්‍රය, පි. 324, ESN: 16: Kassapasamyutta: 3 Like the Moon, p. 809.

▲ **පැවිද්ද-Going forth:** පැවිද්ද -පැවිදිවීම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ගිහිගෙය හැර, බුදුසසුනට ඇතුළුවීමය, ශ්‍රමණ ජීවිතය ගෙනයාමය. බලන්න: පබ්බජා

▼ **බුදුන් වහන්සේ පැවිද්ද පිළිබඳව ඉසිදත්ත හා පුරාණ උපාසකයන්ට *** (ඥාති සොහොයුරන්) මෙසේ වදාළහ: “ ගිහිගෙය පලිබෝධ සාහිත්‍ය ,කෙලෙස් නමැති දූවිලි ඇති වෙත තැනකි. පැවිද්ද- පබ්බජා එලිමහනකි (විවෘතය). එහෙයින් ඔබ, අප්‍රමාදව වාසය කිරීම සුදුසුය”. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සොතාපත්ති සංයුත්ත: 11.1.6 ටපති සූත්‍රය, පි. 170, ESN: 55: Sothapatthisamyutta: 6.6. Chamberlains, p. 2189.

▼ **පැවිදිකිරීමට සුදුසු නොවන අය:** පංච ආබාධ: කුෂ්ඨ, ගණ්ඩ, කිලාස, ක්‍ෂය, අපස්මාර ආබාධ ඇති පුද්ගලයන් පැවිදි කිරීමට නුසුදුසු අයවේ. එසේම රාජභටයන්, වයස අවුරුදු 15ට අඩු දරුවන්, මාපියන් විසින් අනුග්‍රහය නොදුන් අය පැවිදි නොකළයුතු වේ. මූලාශ්‍ර: වින.පි: මහාවග්ග පාලිය 1: පිටු: 258, 262, 270, 284.

▼ **පැවිදිජීවිතයේදී ඇතිවිය හැකි හය 4 ක් නිසා නැවත ගිහිබවට පත්වීම ගැන මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: බිය**

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** “පැවිදිවන අවස්ථාවේ-පබ්බජා තමන්ගේ ගුරුවරයා ගෙන් මෙසේ පැවිද්ද ලබාගැනීමට ආයාචනා කරයි: “සබ්බති දුක්ඛනිසාරණ නිබ්බානසංවිජිකරණත්ථායං ඉමං කාසවං ගහෙත්වා පබ්බාජෙථ මං භරත අනුකම්පං උපාදය...”. සියලු සසර දුකින් නික්මීම පිණිස, නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීම සඳහා අනුකම්පාවෙන්, පැවිදි කර වදාරනු මැනවි. බලන්න: අබිනික්මන: කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හික්ෂු: පහන්කනුව ධර්ම දේශනා, පි.6.

▲ **පැවිදි සුඛ -Pavidi sukha:** පැවිදි සුඛ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ගිහිගෙයින් නික්මීම හේතුකොට සංඝයා ලබන ආධ්‍යාත්මික සුවයය. මෙය ගිහි සුඛයට වඩා අග්‍රය. බලන්න: සුඛය.

පස

▲ **පසන්න චිත්ත- Pleasant mind:** පසන්න චිත්ත-පැහැදුන සිත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ තරහ දුරුකරගත් සිතය. එවැනි සිතක් ඇති පුද්ගලයා මරණින් මතු සුගතියේ උපත ලබයි. මූලාශ්‍ර: චූ.නි: ඉතිවුත්තක: 1.3.1 පසන්න චිත්ත සූත්‍රය, පි.366.

▲ **පංසුකුලික-wearers of rag-robes:** ඉවතදමා ඇති, පරණ වස්ත්‍රවලින් සකසා ගත් සිව් රු දරන සංඝයා පංසුකුලිකයන් (පහුල් සිව් රු දරන්නෝ) සේ දක්වා ඇත. ඔවුන් ධුතාංග පුහුණුවේ යෙදී සිටින හික්ෂුන්ය. බලන්න: අංගු.නි: 5 නිපාත: ආරඤ්ඤකවග්ග: 5.4.4.2 පංසුකුලික සූත්‍රය, පි.378.

▲ **පස් ඉන්ද්‍රිය-Five faculties:** පස් ඉන්ද්‍රිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ: සුබඉන්ද්‍රිය, දුක ඉන්ද්‍රිය, දෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය, සෝමනස්ස ඉන්ද්‍රිය හා උපේක්ඛා ඉන්ද්‍රියය. **බලන්න:** ඉන්ද්‍රිය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය සංයුත්ත: 4.4.1 - 4.4.3 සූත්‍ර, පි. 398, ESN:48: Indriyasamyutta: 31.1 -33.3 suttas, p. 1959.

▲ **පස්ගෝරස-Five milks:** පස්ගෝරස යනු කිරි ආහාර පහකි. කිරි, දිකිරි, මෝරු, වෙඩරු, ගිතෙල්. බුදුන් වහන්සේ පස්ගෝරස බෙහෙත් ආහාරයක් ලෙසින් වැළඳීමට සංඝයාට අනුදුන්න. මූලාශ්‍ර:වින.පි: මහාවග්ග පාලි2: 6 භේසජ්ජබන්ධකය, 38, පි.104.

▲ **පස්කම් ගුණ -five code of sensual pleasures:** පස්කම් ගුණ යනු පංච කාම ගුණයන්ය. **බලන්න:** පංච කාම ගුණ.

▲ **පස්කම්සෑප- five sensual pleasures:** සාමාන්‍ය ලෝකයා පස් ඉදුරන් (ඇස,කණ, නාසය දිව හා කය) මගින් අල්ලා ගන්නා අරමුණු නිසා ලබන ආස්වාදය, පස්කම් සෑප ලෙසින් පෙන්වා ඇත. පස්කම් සෑප නිසා ඔවුන් කාමලෝකයට- සසරට බැඳී සිටී. **බලන්න:** පංච කාම ගුණ, සිව්ආහාර, ගණිකාව, ධම්ම සෑපය, කාමය.සටහන්: සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත:උත්තිය සූත්‍රයේ දී පස්කම් සෑප විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. ** පස්කම් සෑපයට ඇති ඇල්ම නැතිකිරීමේ මග, ආරියඅටමගය.බලන්න: ආරියඅටමග.

▲ **පස්බිඳ - bit of soil**

මේ උපමාව මගින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ, තමන් වහන්සේගේ නිය අග ඇති පස්බිඳ, මහා පොළොව හා සසඳන කළ ඉතා ස්වල්ප බවත්, එලෙස, මධ්‍යම ජනපදයෙහි මිනිස්බව ලබා උපන් ප්‍රමාණය සුළු බව පෙන්වීමටය. එහෙත්, අප්‍රසිද්ධ, දනව්වල ඉපදෙන මිනිසුන් ප්‍රමාණය මහාපොළොව මෙන් මහත්ය. එය හේතුව ඔවුන් වතුසත්‍ය නොදුටු නිසා බව මෙහි දක්වා ඇත. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. සටහන: මධ්‍යම ජනපදය, බුදුවරු උපත ලබන, ධර්මය දේශනා කරන ප්‍රදේශයය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.7.2. පච්චන්ත සූත්‍රය, පි. 356.

▲ **පස්බිය- Five fears:** 1 ආජීවකබිය (ජීවිතවාන්තිය පිළිබඳ), 2 ගැරුණුම ලැබීමේ බිය (අසිලෝකනිය), 3 පිරිස්මැද පසුබැමේ බිය (පරිස්සාරජ්ජහය), 4 මරණනිය 5 දුගතිබිය (අපායහය). **සටහන:** සංග්‍රහවත්ථු බල ඇති පුද්ගලයා මේ පස්බිය ඉක්මවා ඇත. **බලන්න:** සංග්‍රහ වත්ථුබල. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 9 නිපාත:සම්බෝධිවග්ග:9.1.1.5 බලසංග්‍රහ වත්ථු සූත්‍රය, පි.408.

▲ **පස් ලෝකික බල-Five material powers:** පස් ලෝකික බල ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ විවාහක කාන්තාවකට (මාගම) ඇති බල පිළිබඳවය: රූප, භෝග, ඤාති, පුත්‍ර හා සීල බල. ඒ බල පසින් යුත් කාන්තාව විශාරදය, සැමියා මැඩ ගෙන සිටී. එහෙත්, සැමියාහට ඉසුරු බලය ඇත්නම් ඔහු තම බිරිඳ යටත් කොටගෙන සිටී. **බලන්න:** සංයු.නි: මාතුගාමසංයුත්ත: 3 බලවග්ග සූත්‍ර.

▲ **පස්වග මහණුන්- Five ascetic:** බලන්න: පංචවග්ගියේ හික්මු.

▲ පස්සදිය: පාලි: පස්සඤා - tranquility: පස්සදිය (ශාන්තබව) සිත සමාධියට පත් කරගැනීමට උපකාරීවන අංගයක්ය. අකුසල පහවීම නිසා සිත නිවීම පස්සදිය ය. බලන්න: ප්‍රීතිය, සුඛය, සමාධිය. සටහන: පස්සදිය යනු නිවන හඳුන්වන පදයකි. බලන්න:නිවන.

▼ සිත ප්‍රීතියට පත්වීම නිසා පස්සදිය ඇතිවේ, සිත සංසුන්වීමෙන් සිත සුඛයට පත්වේ. “...පීතී බො ආනඤ්ඤා පස්සඤ්ඤා පස්සඤානිසංසා පස්සඤ්ඤා ආනඤ්ඤා සුඛඤ්ඤා සුඛානිසංසා”. (The purpose and benefit of joy is tranquility... purpose and benefit of tranquility is pleasure). මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 11 නිපාතය: නිසසය වගග: 11.1.1. කීමත්ථිය සූත්‍රය හා 11.1.2 න වේතනාය කරණිය සූත්‍රය පි.611-614, EAN:11: Dependence: 1.1 What Purpose & 1-2 Volition p.566.

▲ පස්සඤ්ඤාසංඛාර (පාලි): කායක්‍රියා සංසුන්වීම- tranquilization of bodily activity: පස්සඤ්ඤාසංඛාර ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සිව්වෙනි ජානයට පත්වීම නිසා කාය ක්‍රියාවන් සංසුන්බවට පත්වීමය. බලන්න: ජාන, ආරියවාසස්ථාන.

▲ පසේනදී කෝසල රජ- King Pasenadi Kosala: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පසුතැවිල්ල- Regret-remorse: ධර්මයට අනුව පසුතැවිල්ල- පශ්චාත්තාපය, යනු යම් පුද්ගලයෙක්, තමන් විසින් කරන ලද අකුසල්, අයහපත් ක්‍රියා ගැන ළඟැවීමය- කණගාටුවට පත්වීමය. මෙය නිවර්තයකි, අකුසලයකි. පසුතැවිල්ල නිසා ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය ඇහිරේ, සමාධි සමාපත්ති ඇති කරගැනීමට හැකිනොවේ. පසුතැවිල්ල නැතිවීමෙන් (අවිප්‍රතිසාරය) සිතේ ඇතිවන ප්‍රමෝදය සිත සමාධි ගතකර ගැනීමට උපකාරීවේ. බලන්න: අවිප්‍රතිසාරය, නිවර්ත, ප්‍රමෝදය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 11 නිපාතය: නිසසය වගග: 11.1.1. කීමත්ථිය සූත්‍රය හා 11.1.2 න වේතනාය කරණිය සූත්‍රය, පි.611-614, EAN:11: Dependence: 1.1 What Purpose & 1-2 Volition p.566.

▲ පසේබුදු- Pasebudu: බලන්න: පච්චේක බුද්ධ.

▲ පස්වග චුළුසත්-The Five ascetics: බලන්න: පස්වග මහණුන්

▲ පෙස්ස හස්ථාරෝහ පුත්‍ර-Pessa hastharoha puthta: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පොසල මානවක-Posala Manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ පොසල මානවක තෙර-Posala Manawaka Thera: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

▲ ප්‍රසන්න-pleasantness: සංසයා ප්‍රසන්න ලෙසින් ගිහියන්ගේ අර්ථය පිළිබඳ කටයුතු කරන්නේ නම්, ඔවුන් කෙරෙහි, ප්‍රසන්නබව පලකිරීමට ගිහියන්ට හැකිබව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. කරුණු 8 ක් ඇතිව ඔවුන් ප්‍රසන්නව හැසිරේ: 1) ගිහියන්ට අලාභ ඇතිනොකරයි 2) අනර්ථය ඇතිනොකරයි 3) ගිහියන්ට ආක්‍රෝෂ නොකරයි 4) ගිහියන්ට පරිභව නොකරයි 5) ගිහියන් අතර හේද ඇතිනොකරයි 6) බුදුන්වහන්සේ ගැන

ගුණ පවසයි 7) ධර්මය ගැන ගුණ පවසයි 8) සංඝයා ගැන ගුණ පවසයි.
මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සතිවග්ග: 8.2.9.8 සූත්‍රය, පි.378.

▲ ප්‍රසාදය හා අප්‍රසාදය- Confidence & lack of confidence: ප්‍රසාදය (විශ්වාසිඛව): සංඝයා සතු ගුණ 8 ක් ඇතිවිට, ගිහියන් එබඳු උතුමන්ට ගරුකිරීම හා ප්‍රසාදය දැක්වීම කරණ බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. එහෙත්, සංඝයාට අවගුණ 8 ක් ඇත්නම්, උපාසකයන්හට, එබඳු සංඝයා කෙරෙහි අප්‍රසාදය දැක්විය හැකිය, ගරු නොකර සිටිය හැකිය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.2.9.8 අප්‍රසාද සූත්‍රය, පි. 378, EAN: 8: 88. 8 Lack of confidence, p. 455.

▲ ප්‍රසන්න-pleasantness: සංඝයා ප්‍රසන්න ලෙසින් ගිහියන්ගේ අර්ථය පිළිබඳ කටයුතු කරන්නේ නම්, ඔවුන් කෙරෙහි, ප්‍රසන්නතාව පලකිරීමට ගිහියන්ට හැකිබව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. කරුණු 8 ක් ඇතිව ඔවුන් ප්‍රසන්නතාව හැසිරේ: 1) ගිහියන්ට අලාභ ඇතිනොකරයි 2) අනර්ථය ඇතිනොකරයි 3) ගිහියන්ට ආක්‍රෝෂ නොකරයි 4) ගිහියන්ට පරිභව නොකරයි 5) ගිහියන් අතර හේද ඇතිනොකරයි 6) බුදුන්වහන්සේ ගැන ගුණ පවසයි 7) ධර්මය ගැන ගුණ පවසයි 8) සංඝයා ගැන ගුණ පවසයි. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සතිවග්ග: 8.2.9.8 සූත්‍රය, පි.378.

▲ ප්‍රසාදය හා අප්‍රසාදය- Confidence & lack of confidence: ප්‍රසාදය (විශ්වාසිඛව): සංඝයා සතු ගුණ 8 ක් ඇතිවිට, ගිහියන් එබඳු උතුමන්ට ගරුකිරීම හා ප්‍රසාදය දැක්වීම කරණ බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. එහෙත්, සංඝයාට අවගුණ 8 ක් ඇත්නම්, උපාසකයන්හට, එබඳු සංඝයා කෙරෙහි අප්‍රසාදය දැක්විය හැකිය, ගරු නොකර සිටිය හැකිය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.2.9.8 අප්‍රසාද සූත්‍රය, පි. 378, EAN: 8: 88. 8 Lack of confidence, p. 455.

▲ ප්‍රසාදික පුද්ගල: පාලි: පාසාදිකෙ-Inspiring person: ප්‍රසාදික පුද්ගල යනු ධර්ම මාර්ගයේ සතුට, විස්වාසය ඇති පුද්ගලයාය. අන්‍යන්ටද ඒ පුද්ගලයාගේ චර්යාව ගැන ප්‍රසාදයක් ඇතිවේ. බලන්න: EAN:note: , p 1222. එවැනි පුද්ගලයෙකුට ආධ්‍යාත්මික වර්ධනයට අනුසස් (benefits) 10 ක් ලැබේ: 1) තමා කෙරෙහි උපවාද ඇති නොකර ගැනීමට හැකිවීම 2) ප්‍රඥාවන්තයන්ගේ ප්‍රසාදයට ලක්වීම 3) ඔහු ගැන කීර්තිය පැතිරීම 4) එළඹී සිටිය ඇතිව මරණයට පත්වීම 5) මරණින් මතු සුගතියේ යළි උපත ලැබීම 6) තහවුරු නොවූ විස්වාසය තහවුරු වීම 7) ඇතිවූ විස්වාසය වර්ධනය වීම 8) ආචාර්යවරයාගේ ඉගැන්වීම් අනුගමනය කිරීමට හැකිවීම 9) එබඳු පුද්ගලයන්ගේ යහපත් චර්යාව, ඔහුගේ ගෝලයන් අනුගමනය කිරීම 10) සිත ප්‍රසන්නතාවට- ශාන්තතාවට පත්වීම. බලන්න: අප්‍රසාදික පුද්ගල. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.5.2.7 අපාසාදික සූත්‍ර 2 කි, පි.434, EAN:5: 217.7 Not Inspiring confidence -2 suttas, p. 307.

▲ ප්‍රසංශාව-praise: ගුණ 10ක් තමා තුළ ඇතිකරගෙන ඒවා ගැන සෙසු අයට වර්ණනා කිරීම මගින් ප්‍රසංශාව ඇතිවේ යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: බලන්න: කතාව 1) අල්පේච්ඡතාවය (අපිච්ඡතා-few desires) 2) සන්තුෂ්ටිය(සන්තුට්ඨිතා- contentment) 3) විවේකිඛව (පවිචේක- solitude) 4) වෙනත් අය හා නොබැඳීම (අසංසග්ග-not bound

up with others) 5) ආරම්භක වීරිය (විරියාරම්භ-energetic) 6) ශීලය (සීල-virtuous) 7) සමාධිය 8) ප්‍රඥාව 9) විමුක්තිය (විමුක්ති- liberation) 10 විමුක්ති ඥාන දර්ශනය (විමුක්තිඥාණදක්ෂණ- knowledge and vision of liberation). සටහන: ප්‍රසංසාව -නින්දාව අටලෝදහමට අයත්වේ. බලන්න: අටලෝදහම. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: යමක වග්ග: 10.2.2.10. දුතිය කථාවත්ථු සූත්‍රය, පි.260, EAN: 10: Pairs: 69.9. Topics of Discussion -2, p. 520.

පශ්‍ය

▲**පාශය- Snare:** පාශය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මාරයාගේ බන්ධනයයි. බුදුන් වහන්සේ මාර බන්ධනයෙන් මිදීම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: මාරයා.

“මාර බන්ධනයෙන් මිදුනෙමි, දෙවියන් පිළිබඳ යම් බන්ධන ඇත්ද, මිනිසුන් පිළිබඳ යම් බන්ධනඇත්ද, ඒ සියලු බැඳීම් වලින් මිදුනෙමි...” මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): මාරසංයුත්ත:පාස සූත්‍ර 2 කි, පි.218, ESN:4: Marasamyutta: Māra’s Snare 1 & 2, p.267.

පශ්‍ය

▲**පාශය- Snare:** පාශය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මාරයාගේ බන්ධනයයි. බුදුන් වහන්සේ මාර බන්ධනයෙන් මිදීම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: මාරයා. “මාර බන්ධනයෙන් මිදුනෙමි, දෙවියන් පිළිබඳ යම් බන්ධන ඇත්ද, මිනිසුන් පිළිබඳ යම් බන්ධනඇත්ද, ඒ සියලු බැඳීම් වලින් මිදුනෙමි...” මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): මාරසංයුත්ත:පාස සූත්‍ර 2 කි, පි.218, ESN:4: Marasamyutta: Māra’s Snare 1 & 2, p.267.

▲**පිශුනාවාවා- speaks divisively:** පිශුනාවාවා - කේලාමිකීම- අනුන්බිඳවීම පිණිස කරන කතාවය. දස අකුසලයන්ගෙන් එකකි, දුගතිය ඇතිකරයි . බලන්න: කේලාමිකීම. සටහන: පිශුනාවාවා නිසා කර්ම සිව්ආකාරයකට රැස්වේ: 1) තමන් කේලාමිකීම 2) අනුන්ලවා කේලාමිකීම කියවීම 3) කේලාමිකීම කීම අනුමත කිරීම 4) කේලාමිකීම වර්ණනා කිරීම. බලන්න: අංගු:4 නිපාත: කම්මපථවග්ග: 4.7.5 පිශුනාවාවා සූත්‍රය.

▼ **බුදුන් වහන්සේ කේලාමි කියන කෙනෙකුගේ ස්වභාවය මෙසේ දක්වා ඇත:** මේ ලෝකයේ කෙනෙක් කේලාමි කියයි. මෙතැනින් අසා අනිත් තැනට වැරදි කියයි, එතැනින් අසා මෙතැනට ඇවිත් වැරදි කියයි. එලෙස දෙපක්‍ෂය හේද කිරීම පිණිස කේලාමි කියයි. එසේ සමගි අය හේද කරයි, හේද කිරීමට අනුබල දෙයි. ඔහු එකිනෙකා හේද කරමින් ප්‍රීතියට පත්වේ, සතුටුවේ, හේද කරන වචන කතා කරයි. “ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො පිසුනාවාවො හොති, ඉතො සුඤ්ඤා අමුත්‍ර අකංඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුඤ්ඤා ඉමෙසං අමුසං භෙදාය. ඉති සමග්ගානං වා භෙත්තා, භින්නානං වාඅනුප්පදාතා, වග්ගාරාමො වග්ගරතො වග්ගනඤ්ඤි වග්ගකරණං වාවං භාසිතා හොති”. එවැනි අය ඒකාන්තයෙන්ම නිරයට යයි. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: කරජකාය වග්ග: 10.5.1.1. පඨම නිරය සූත්‍රය, පි. 548, ජානුසොණි වග්ග: 10.4.2.10: චුන්ද සූත්‍රය, පි.508,EAN:10:

The Deed-born body: 211.1 Hell, p. 556, Jāṇussoṇī: 176.10: Cunda, p.553.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: “පිසුණාවා: අනුන් හේද කරනු කැමැත්තෙන් හෝ තමා කෙරෙහි ප්‍රියබව ඇතිකරගැනීමේ කැමැත්තෙන් හෝ අනුන්ගේ සිත් බිඳීම යන වාක් ප්‍රයෝගය. පෙසුඤ්ඤ, කේලාමිකීම යයිද කියයි. මෙයට අංග 4 කි: අන්‍යයෝ බිඳෙත්වා යන අදහස, මෙයින් ඔහුට ප්‍රියවේම් යන අදහස, ඊට සුදුසු උත්සාහය, බිඳවීම පිණිස කියන, කරන ප්‍රයෝගය පිළිබඳ දැනීම”: සද්ධර්ම කෝෂය, පි. 113.

▲ ප්‍රශ්න ඇසීම- Asking Questions: කෙනෙක්, වෙනත් කෙනෙක් ගෙන් ප්‍රශ්න අසන්නේ (පඤ්ඤාපුච්ඡා) කරුණු 5 ක් නිසා හෝ ඒ කරුණු වලින් එකක් විශේෂ කරගෙන යයි සැරියුත් මහා තෙරුන් වදාළහ: 1) මන්ද බුද්ධිය හෝ අනුවණ කම නිසා 2) පාපික ආසාව නිසා 3) ඒ පුද්ගලයාට පරිභව කිරීමට 4) ඉගෙනගැනීම පිණිස 5) තමා අසන ප්‍රශ්නයට ඔහු නිවැරදිව පිළිතුරු දෙන්නේ නම් මැනව, නො එසේනම්, මම ඔහුට නිවැරදි පිළිතුර කියා දෙන්නෙමි යන අදහස ඇතිව. මෙහිදී, තෙරුන් පෙන්වා දුන්නේ තමන්වහන්සේ ප්‍රශ්නයක් අසන්නේනම් එය කරන්නේ 5 නි කරුණ නිසා බවය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.4.2.5 පඤ්ඤාපුච්ඡා සූත්‍රය, පි. 332, EAN: 5: 165.5 Asking Questions, p. 290.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: “පිසුණාවා: අනුන් හේද කරනු කැමැත්තෙන් හෝ තමා කෙරෙහි ප්‍රියබව ඇතිකරගැනීමේ කැමැත්තෙන් හෝ අනුන්ගේ සිත් බිඳීම යන වාක් ප්‍රයෝගය. පෙසුඤ්ඤ, කේලාමිකීම යයිද කියයි. මෙයට අංග 4 කි: අන්‍යයෝ බිඳෙත්වා යන අදහස, මෙයින් ඔහුට ප්‍රියවේම් යන අදහස, ඊට සුදුසු උත්සාහය, බිඳවීම පිණිස කියන, කරන ප්‍රයෝගය පිළිබඳ දැනීම”: සද්ධර්ම කෝෂය, පි. 113.

▲ ප්‍රශ්නව්‍යාකරණ- Dealing with questions: ප්‍රශ්නව්‍යාකරණ- පඤ්ඤාපුච්ඡා- ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ප්‍රශ්න පිළිබඳ කටයුතු කිරීමේ විධියය. මෙහිදී ක්‍රම 4 ක් පෙන්වා ඇත: 1) ඒකාන්තයෙන්ම විසඳිය යුතු ප්‍රශ්න 2) බෙදා විසඳිය යුතු ප්‍රශ්න 3) ඒ පිළිබඳ විමසා (පිළිවිස) විසඳිය යුතු ප්‍රශ්න 3) තබාලිය යුතු ප්‍රශ්න (පිළිතුරු නොදෙන). මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) : 4 නිපාත: 4.1.5.2 පඤ්ඤාපුච්ඡා සූත්‍රය, පි. 112.

පහ

▲ පහකරගතයුතු දිට්ඨි- Views to be aban: අපණ්ණක ධර්මය- දුක්ඛත්ථිදීමේ මග පිණිස පහකරගතයුතු දිට්ඨි 5කි. බලන්න: දිට්ඨි.

▲ පහළවීම-manifestation: පහළවීම- පාතුභාව යනු ඇතිවීම- උත්පත්තිය ය. ධර්මයට අනුව ලෝකයේ 6 දෙනෙක් ගේ පහළවීම දුර්ලභය: 1) තථාගතයන් වහන්සේ 2) තථාගත ධර්මවිනය ඒ පරිද්දෙන්ම ඉගැන්වීමට හැකියාව ඇති උතුමන් 3) ආරියන් පහළවන මධ්‍යප්‍රදේශයේ උපත ලැබීම 4) ඉන්ද්‍රිය විකල නොවී උපත ලැබීම 5) ඥානවත්ත, නිපුණ පුද්ගලයන්ගේ උපත 5) හේතුප්‍රත්‍ය ධර්මතාව අවබෝධ කරන පුද්ගලයන්ගේ උපත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: ආනිසංසවග්ග: 6.2.5.1 පාතුභාව සූත්‍රය, පි. 272, EAN: 6: 97.2 Benefits, p. 362.

▲ **පහන-Lamp:** පහන ආලෝකය ලබාදේ. ලෝකයට ඇති පහන, ප්‍රඥාව යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. **සටහන:** ප්‍රඥා ආලෝකයෙන් අවිද්‍යා අඳුර බිඳේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.8.10 පඨපතෝ සුත්‍රය, පි. 108 .

▲ **පහන් පුජා-Offering lights:** පහන් පුජා කිරීම- ආලෝක පුජා බොදු වාරිත්‍රයකි. බුදුන් ප්‍රමුඛ සංඝරත්නයට පහන් පුජා කරන පුද්ගලයා ඇස් (පෙනීම) දෙන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** දාන. සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: කිංදද සුත්‍රය, පි.82, ESN:1: Devathasamyutta: 42.2. Giving what, p. 117.

▼ **පහන් පුජාකිරීමේ අනුසස්:** අනුරුද්ධ තෙරුන්, තම අපදානයේදී මෙසේ වදාළහ: “තර ශ්‍රේෂ්ඨවූ වූ සුමේධ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට, මම දහසක් වැටි ඇති පහනක් පුජා කෙළෙමි. ඒ පහන සතියක් පුරා දැල්විණි. මට බලවත් චිත්ත ප්‍රසාදයක් ඇතිවිය. පහන් පුජාවේ විපාක වශයෙන් දෙව්ලොව උපන් මාහට, භාත්පස යොදුන් සියයක් බබලවන දෙව් විමනක් පහළවිය. මම තිස් කපයක් ශක්‍රදෙව් රජ වූවෙමි, බොහෝ වරක් මිනිස් ලොව සක්විති රජ වූවෙමි, පැවිදිවූ පසු මට දිවැස් ලැබුණි. ඒ බුදුරදුන්ට කල පහන් පුජාවේ විපාකය ය”. මූලාශ්‍ර: බු.නි: අපදාන පාලි 1: 4 අනුරුද්ධ තෙර ගාථා 423 -437, පි. 93.

▲ **පහසුවිහරණය-Dwelling in comfort:** පහසු විහරණය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අකුසල් සිත බැහැරකර, සමාධිය ලබා, නිවනට නැඹුරුවූ සිත ඇතිව වාසය කිරීමය.

▼ **අට්ඨක භාවනාව බහුලකරගැනීමෙන් පහසුවිහරණය ලැබේ.**
බලන්න: භාවනාව. අසුභ සංඥාව වඩා ගැනීම පහසු විහරණය පිණිස වේ.
බලන්න: අසුභ සංඥාව. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්තය: ආනාපාන වග්ගය: 2.7.1 අට්ඨක සුත්‍ර, පි.268, ESN: Bojjhaṅgasamyutta: VII In and out Breathing, 57.1 The Skeleton, p. 1807.

▲ **පහාතබ්බ ධර්ම: පාලි: පහාතබ්බො- Dhamma to be abandoned:**
 පහාතබ්බ ධර්මතා, ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය වර්ධනය පිණිස බාධා ඇතිකරයි. ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස පහ කල යුතු ධර්මතා: **1) අස්මි මානය** (අසම්මානෝ -Ego-conceit) **2) අවිද්‍යාව** (අවිජ්ජා- Ignorance) **3) භව තණ්හාව** (භවතණ්හා) **4) ත්‍රිවිධ තණ්හා** (තිස්සො තණ්හා): කාම, භව හා විභව තණ්හාව **5) සිව් ඔස:** කාම, භව, දිට්ඨි හා අවිජ්ජා **6) පංච නිවරණ** **7) සය තණ්හාව:** රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස, ධර්ම තණ්හාව. **සටහන:** සියලු අනිච්ච ධර්මතා පහාතබ්බ ධර්මවේ. **බලන්න:** සංයු.නි: සළායතන සංයුත්ත: 1.5.6 පහාතබ්බ සුත්‍රය. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි : (3): 11 දසුත්තර සුත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ **පහාත ධර්ම-Dhamma for abandoning :** මුළුමනින්ම (සර්ව ප්‍රහාන) පහක ලයුතු (ප්‍රහීණ) ධර්මතා ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ සළායතන හා බාහිර අරමුණුවලට ඇලීම- තණ්හාවය. ඒවා මනාව-පිරිසිදු

දැනගැනීමෙන්, ප්‍රභාණය පහසුවේ. එසේ නොමැතිනම් දුක අවසන් කර ගත නොහැකිවේ. බලන්න: සබ්බ ධර්ම.

සටහන්:* සංයු.නි: සළායතනසංයුත්තසළායතන සංයුත්ත:3 සබ්බවග්ග: පහාන සූත්‍ර 2: මේ පිළිබඳව විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. ** සළායතනසංයුත්ත: සගාථාවග්ග: 1.20.3 පහාණසූත්‍රය: ත්‍රිවිධ වේදනා පහ කරගන්නා ආකාරය මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: වේදනා.

▼ **දිට්ඨිසම්පන්න** (සෝතාපන්න) උතුමා ධර්මතා 6ක් ප්‍රභිණය කර ඇත: සක්කායදිට්ඨිය, විචිකිච්චාව, සිලබ්බතපරාමාස, අපායගාමිණී:රාගය දෝසය හා මෝහය. බලන්න: සෝතාපන්න, අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සිතිවග්ග: 6.2.4.6 පභිණ සූත්‍රය.

▲ **පහානාය**- abandoning: පහානාය යනු ප්‍රභිණය කිරීමය. නිවන පිණිස නිවරණ ආදී අකුසල පහකර ගත යුතුවේ.

▲ **පහාන සංඥාව:** පාලි: පහානසංඤා- perception of abandoning පහාන සංඥාව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කාමය, ව්‍යාපාදය, භිංසාව ආදී අකුසල සිත් පහළවුවීම ඒවා ප්‍රභාණය කරගැනීමය. නිවන සාක්ෂාත් කර ගැනීමට උපකාර කරගන්නා භාවනාකි. බලන්න: දස සංඥා, නිස්සරණිය ධාතු. සටහන: පහාන සංඥාව ඇතිකර ගැනීමට සප්ත බොජ්ඣංග ධර්මතා වැඩිය යුතුය. බලන්න:සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත:නිරෝධවග්ග: පහානසූත්‍ර.

▼ **පහාන සංඥාව මෙනෙහි කිරීම.** බලන්න: භාවනා, ගිරිමානන්ද සූත්‍රය.

▲ **පහාස දේවසභාව** -Pahasa devas: ජනයා පිනවන නළුවන්, මරණින් මතු පහාස දේව සභාවේ උපත ලැබේ යන වැරදි දිට්ඨිය. බලන්න: සුගතිය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.2 තාලපුට සූත්‍රය, පි.584.

▲ **පහාරද අසුර රජ**- Asura king Paharada: අසුරනිකායේ රජකෙනෙකි. බලන්න: අසුර.

▲ **පාහුණෙයා**-Pahuneyya: මෙය සංඝ ගුණයකි, බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සංඝයා, ආගන්තුක සත්කාරයට සුදුසු බව මින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංඝගුණ. සටහන: පාහුණෙයා ගුණය පිණිස සංඝයාට ගුණ 5ක් තිබිය යුතුය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: ඵාසුච්චාරවග්ග: 5.3.1.7 සිලසම්පන්න සූත්‍රය, පි.236, රාජවග්ග: 5.3.4.9 අකන්තම සූත්‍රය, පි.277.

▲ **ප්‍රහාන ප්‍රඥාව**- Prahana panna: මෙය ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස ඇතිකරගත යුතු පස් ආකර නුවණින් එකකි. බලන්න: ඤාණපඤ්චකය.

▲ **ප්‍රභාණ පරිඥාව**- full understanding as abandonment

අභිජානය ලැබීම පිණිස, ප්‍රභාණ පරිඥාව ඇතිකර ගත යුතුවේ. බලන්න: අභිජාන.

▲ **ප්‍රහණාරාම-Prahanarama:** ප්‍රහණාරාම යනු කෙළෙස් පහ කිරීමට ඇති ඇල්මය. මෙය, මේ දිවියේදීම සැප හා සොම්නස සහිතව වාසය කිරීමට අවශ්‍ය අංගයකි. **බලන්න:** සුඛ සෝමනස්ස.

එ කොටස: එග, එට, එල, එස

එග

▲ **එග්ගුන තෙර-Phagguṇa Thera:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

එට

▲ **ථොට්ඨබ්බසංචේතනා- Phottabbasanchethana:** කයේ පහස නිසා ඇතිවෙන චේතනා මෙලෙසින් හඳුන්වයි. **බලන්න:** චේතනා.

එල

▲ **එල ඥානය-Phala Nana:** ධර්මයේ එල ඥානය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ආරිය මාර්ගය වර්ධනය කරගෙන, කෙළෙස් සන්සිඳුවා ගැනීමට ඇති ප්‍රඥාවය. **සටහන්:** * එල සතරකි: සෝතාපත්ත සිට අරහත් මාර්ග සාක්ෂාත් කරගැනීම. ** විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි:පටිසම්භිදා 1: ඥාණකතා:12: එලඥානය, පි.154.

▲ **එලනානකය- difference in the fruits:** ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය වර්ධනය වීමේ ස්වභාවය අනුව ඇතිවන විවිධ එල, එලනානකය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** ඉන්ද්‍රිය නානකය.

▲ **එලප්‍රඥාව- Phala panna:** එල ප්‍රඥාව යනු ප්‍රඥා විමුක්තිය ය. මෙය එල විමුක්තිය ලෙසින්ද දක්වා ඇත. **බලන්න:** ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය, අවසාන ඥාණය, ප්‍රඥා විමුක්තිය.

▲ **එලුපජීවි-Fruit from the effort:** එලුපජීවි ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කෙනෙක් තමන්ගේ විරියෙන්, සිය ජීවිකාව ගෙනයාමය. ඔහුට යහපත් කම්මවිපාක එල නැත. තවත් කෙනෙක් විරියෙන් නොව තමන් කල යහපත් කම්මවිපාක එල පිහිට කොටගෙන ජීවත්වේ. තවත් කොටසක්, සිය විරිය සමග යහපත් කම්මවිපාක එල පිහිට කොටගෙන ජීවත්වේ. වෙනත් කොටසක් විරිය ද නොමැතිව, කම්මවිපාක එල ද නැතිව ජීවත්වේ. **සටහන:** අටුවාවට අනුව දෙවෙනි ගණයට ගැනෙන්නේ දෙවියන්ය, තෙවෙනි ගණයට ගැනෙන්නේ රජවරු හා ඇමතිවරුය. අවසාන ගණයට ගැනෙන්නේ, අපාය දුක් විඳින අයය. මෙහිදී කම්ම එල ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යහපත් කර්ම විපාකයන්ය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2); 4 නිපාත:4.3.4.4. එලුපජීවිපුග්ගල සූත්‍රය, පි. 282, EAN:4:134.4 Effort, p.196.

එස

▲ **එස්ස-Contact:** එස්ස- ස්පර්ශය ලෙසින් යනු සළායතන මගින් බාහිර අරමුණු ස්පර්ශ කිරීමය. **බලන්න:** ස්පර්ශය.

▲ **ඵස්ස බුද්ධන්වහන්සේ-The Buddha Phussa:** ගෝතම බුද්ධන් වහන්සේ ට පෙර පහළවූ, ඵස්ස බුද්ධන් වහන්සේ පිළිබඳ විස්තර පිණිස **බලන්න:** බුද්ධවංශ පාලි:18: ඵස්ස බුද්ධන්වහන්සේ.

▲ **ඵාසුචිහාර-dwelling at ease:** ඵාසුචිහාර-පහසු විහරණය යනු කෙළෙස් වලින් තොරව වාසය කිරීමය. පහසු විහරණ ලෙසින් ධර්මයේ පෙන්වා ඇත්තේ සිව් ජානසමාපත්ති ලැබීම හා ආසව ඝය කර ලබන විමුක්ති සුවයය. බලන්න: පහසු විහරණය. සටහන: සංඝයාගේ පහසු විහරණය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ: සෙසු අය කෙරහි මෙන්සිත ඇතිව කාය, වච්ඡා මනෝකර්ම කිරීම හා නිර්මල ශීලය (ආර්යකාන්තශීලය) සහිතව වාසය කිරීමය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:5.2.5.4 , 5.3.1.5 ඵාසුචිහාර සූත්‍ර, පි.212,EAN:5: 94.4 dwelling at ease, p.272.

බ කොටස: බක-බජ-බඩ-බත-බද-බධ, බද, බත, බප, බබ,බම,බඹ,බය,බර-බල-බළ-බව-බහ

බක

▲ **බක බ්‍රහ්ම-Brhma Baka:** බලන්න බ්‍රහ්ම දෙවියෝ.

▲ **බක්කල තෙර-Bakkula Thera:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1

බජ

▲ **බීජ උපමා-Simile of Seeds:** බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:5

▲ **බොජ්ඣංග ධර්මතා-පාලි: බොජ්ඣංගා -factors of enlightenment:** බොජ්ඣංග-බෝධිඅංග යනු විමුක්තිය ලබාගැනීමට-බෝධිය වඩාගැනීමට ඉවහල්වන අංග 7ය- සජ්ත බොජ්ඣංගයන්ය. මේවා 37ක්වූ බෝධිපාක්ෂික ධර්මතාවලට ඇතුළත්වේ. විස්තර පිණිස **බලන්න:** සංයු.නි: (5-1), මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්තය. **සටහන්: *** බොජ්ඣංග යනු අවබෝධය (සම්බෝධිය පිණිස) පිණිස ඇති ධර්මතාය. (They lead to enlightenment, bhikkhu, therefore they are called factors of enlightenment) බලන්න: සංයු.නි: (5-1) බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.3.1 බෝධාය සූත්‍රය, පි. 200, ESN: 46:Bojjhaṅgasamyutta: 21.1. To Enlightenment, p. 1755. **Bojjhaṅga is a compound of bodhi + aṅga...The factors of the one being enlightened are enlightenment factors. බලන්න: ESN: note: 52: p. 2393. ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ශ: පි.402: “බොජ්ඣංග: බෝධියට අංගවන ධර්ම 7 ...”.පි. 485: “වොසසග්ගපරිණාමී: ත්‍යාගය පිළිබඳ මුහුකුරායාම”. **B.D.S:** p.75: “Bojjhanga: the 7 factors of enlightenment...”.

▼ **සම්මාසම්බුදු රජාණන් වහන්සේගේ පහළවීමෙන් සත්රුවනක් බදු සජ්ත බොජ්ඣංග පහළවේ.**

මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත:2.5.2 වක්කවත්ති සූත්‍රය, පි.224.

▼ සප්ත බොජ්ඣංග වැඩිමට ශීලය පදනම්වේ: හික්ෂුව, ශීලයේ පිහිටා සප්ත බොජ්ඣංග බහුල කරගන්නේ, මහාබවට පත්කර ගන්නේ විපුල කරගන්නේ කෙසේද? ඒ හික්ෂුව, විවේකයේ පිහිටා, විරාගයේ පිහිටා, නිරෝධයේ පිහිටා, වොස්සග්ග පරිණාමීව, සතිසම් බොජ්ඣංග ආදීවුසප්ත බොජ්ඣංග ධර්මතා වඩාගනී. “කථංඤ්ච හික්ඛවෙ, හික්ඛු සීලං නිසායා සීලෙ පතිට්ඨාය සත්තබොජ්ඣංගෙහ බහුලිකරොතො මහත්තත්තං වෙසුලුත්තං පාපුණාති ධම්මෙසු: ඉධ හික්ඛවෙ, හික්ඛු සතිසම්බොබොජ්ඣංගං භාවෙති විවෙකනිසීතං විරාගනිසීතං නිරොධනිසීතං වොස්සග්ගපරිණාමීං... ධම්මවිචය...” සටහන්: * විවේකයේ පිහිටා (විවෙකනිසීතං): කාය විවේකය හා කාමවස්තූන් කෙරෙහි නොපිහිටි සිත් පිහිටි කරගෙන (කෙළෙසුන් නැති). ** විරාගයේ පිහිටා (විරාගනිසීතං): ඇල්ම නැති- කිසිවකට බැඳීම නැති සිත් පිහිටිකරගෙන ** නිරෝධයේ පිහිටා (නිරොධනිසීතං): සෑම දෙයක්ම අවසන් කිරීමට ඇති සිත් පිහිටිකරගෙන. ** වොස්සග්ග පරිණාමීව (වොස්සග්ගපරිණාමීං): අත්හැරීම පිළිබඳ මුහුකුරා ගිය සිත් ඇතිව : සියල්ල දීලා දැමීමට දියුණුකරගත් සිත්, නිවනට නැමුන සිත්, භවයන්ට (කාම, රූප, අරූප භව) නො ඇලුන සිත් ඇතිව, හික්ෂුව, සප්ත බොජ්ඣංග වඩාගනී. හිමාල කඳුවැටිය ආශ්‍රිතකරගෙන නාගයෝ ඔවුන්ගේ කය පෝෂණය කර, ශක්තිමත් කරගනී. ඉන්පසු ,අසල ඇති පොකුණුවලට පැමිණේ. එහිසිට සිට කුඩා දියපාරවලට ද, කුඩා නදී, මහා නදීවලට පිනා ගොස් අවසානයේදී මහා මුහුදට පැමිණ, එහිදී මහාබවට පත්වේ. එලෙසින්, ශීලය පදනම්කොට සප්තබොජ්ඣංග වඩාගත් හික්ෂුව අවසානයේදී මහාබවට- අරහත්වයට පැමිණේ. නාග උපමාව: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.1.1. හිමවන්ත සූත්‍රය, පි.168, ESN: 46: Bojjhaṅgasamyutta: 1.1.The Himalayas, p. 1730

▼ සප්ත බොජ්ඣංග පෝෂණය: කයේ පෝෂණය පිණිස ආහාර උපකාරීවන ලෙසින් සප්ත බොජ්ඣංග ද විවිධ ධර්මකරුණු උපකාරීකොටගෙන පෝෂණයට පත්වේ. 1 සතිසම්බොජ්ඣංගය: ඇතිකරගැනීමට හා විපුලකරගැනීමට උපකාරීවන ධර්මතා පිළිබඳව නිතර නිතර නුවණින් මෙනෙහිකිරීම, යෝනිසෝමනසිකාරය. සටහන: සෑම කටයුත්තක්ම සතිසම්පජානයෙන් කිරීම, අසිහියෙන් කටයුතු කරන අය ඇසුරු නොකිරීම, සිහිය ඇතිව කටයුතු කරන අය හා ආශ්‍රය, සතිය ඇතිකරගැනීම පිළිබඳව නිවැරදි අදිටනක් සිතේ දරා ගැනීම යන කරුණු 4 සතිය ඇතිකරගැනීමට අවශ්‍යතාවයන් ලෙසින් අටුවාව පෙන්වා ඇත. එසේම, සතර සති පටිඨානය, 37 ක්වූ බෝධිපාක්‍ය ධර්ම ආදිය නිතර නුවණින් මෙනෙහිකිරීම. බලන්න: ESN: note 58 & 85, p. 2394, 2398. 2. ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣංගය: කුසලඅකුසල ධර්ම, සාවද්‍ය නිරවද්‍ය ධර්ම, හීන ප්‍රණීත ධර්ම, දීප්තිමත් හා අඳුරු ධර්ම ගැන නිතර නිතර නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. සටහන: අතිරේක කරුණු 7ක් අටුවාව දක්වයි: 1) ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන පිළිබඳ අර්ථ විමසීම

2) පුද්ගලික පිරිසිදුකම 3) ඉන්ද්‍රිය සංවරය 4) ගැඹුරු ධර්මතා ආවර්ජනය 5) අනුවණ මිනිසුන් ඇසුරු නොකිරීම 6) නුවණැති මිනිසුන් ඇසුරුකිරීම 7) ධම්මවිචය බොජ්ඣංගය ඇතිකරගැනීමට නිවැරදි අදිටනක් සිතේ දරා ගැනීම. බලන්න: ESN: note 59 & 86, p. 2394, 2398. 3 විරිය

සම්බෝධකය: ධාතු 3ක් ඇතිකරගැනීම: ධර්මයේ යෙදීමට ආරම්භක විරිය ඇතිකරගැනීම-සිත අවදිකරගැනීම (ආරම්භකධාතු), ධර්මයේ යෙදීමට ඇති මැලිකම පහකරගැනීමට-ඉන් නික්මීමට ගන්න විරිය-උත්සාහය ඇතිකරගැනීම (නික්මීමධාතු), පටන්ගත් ධර්මකටයුත්ත වර්ධනය පිණිස තදින් වෙරගැනීම (පරාක්‍රමධාතු) . **සටහන:** අටුවාව අතිරේක කරුණු 11ක් පෙන්වා ඇත: 1) දුගතියේ-අපායේ ඇති බියකුරුව සිහිකිරීම 2) විරිය ඇතිකරගැනීමේ යහපත්ඵල සිහිකිරීම, 3) සියලු බුදුවරු අනුගමනය කළ මග තමාද අනුගමනය කරනබව සිහිකිරීම 4) වෙනත් අය විසින් තමාට දුන් දාන හා තෑගි ආදියට ගරුකිරීම පිණිස කටයුතු කළයුතු බව සිහිකිරීම 5-8) බුද්ධවංශයේ, බුදුන්වහන්සේගේ, ධර්මයේ හා සංඝයාගේ ශ්‍රේෂ්ඨබව සිහිකිරීම 9) අලසමිනිසුන් ආශ්‍රය නොකිරීම 10) ධර්මය පිළිබඳව වීරියෙන් කටයුතු කරන අය ඇසුරුකිරීම 11) එම බෝධකය ඇතිකරගැනීමට නිවැරදි අදිටනක් සිතේ දරා ගැනීම **බලන්න:** ESN: note 60 & 87, p. 2395, 2398. **4 පිති සම්බෝධකය:** සිතේ ප්‍රීතිය ඇතිකරන දහම් කරුණු ගැන නිතර නිතර නුවණින් මෙනෙහිකිරීම. **සටහන:** අටුවාව අතිරේක කරුණු 11ක් පෙන්වා ඇත: 1-7) බුද්ධ, ධර්ම, සංග, ශිලය, ත්‍යාගශීලිබව, දෙවගුණ, නිවන- උපසමය ගැන අනුසතිභාවනාව 8) රළු (ඕලාරික-අශිෂ්ඨ) මිනිසුන් ඇසුරු නොකිරීම 9) ශිෂ්ඨ මිනිසුන් ඇසුරු කිරීම 10) සිත ප්‍රබෝධමත් කරන සූත්‍ර මෙනෙහිකිරීම 11) එම බෝධකය ඇතිකරගැනීමට නිවැරදි අදිටනක් සිතේ දරා ගැනීම **බලන්න:** ESN: note 88, p. 2398. **5 පස්සදි සම්බෝධකය:** කාය පස්සදිය හා චිත්ත පස්සදිය පිළිබඳව නිතර නුවණින් බැලීම. වේදනා, සංඥා, සංකාර ආදී ස්කන්ධයන් (නාමකාය) සංසුන්කරගැනීම, චිත්තපස්සදිය පිණිස විඥානය සංසුන්කරගැනීම. **සටහන:** අටුවාව අතිරේක කරුණු 7ක් පෙන්වා ඇත: 1) යහපත් පෝෂණය ගෙනෙදෙන ආහාර ගැනීම 2) හිතකර දේශගුණය ඇති තැනක වාසය 3) භාවනාව පිණිස කයට පහසු ඉරියව්ව භාවිතා කිරීම 4) මධ්‍යස්තව විරිය ඇතිකරගැනීම 5-7) කලබල කරණ මිනිසුන් මග හැරීම, ශාන්ත-නිසල මිනිසුන් ඇසුරුකිරීම, එම බෝධකය ඇතිකරගැනීමට නිවැරදි අදිටනක් සිතේ දරා ගැනීම. කයේ සැහැල්ලුව හා සිතේ සැහැල්ලුව ගැන නිතර නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. **බලන්න:** ESN: note 61 & 89, p. 2395, 2398. **6 සමාධි සම්බෝධකය:** සිත සමනයට පත් කරගැනීමෙන් හා සිත විසිරියාම නැතිකරගැනීම පිළිබඳව නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. සමප්තිමිත්ත හා අබ්‍යග්ග නිමිත්ත වඩාගැනීම. **සටහන්:** * **සමනනිමිත්ත (sign of serenity):** සිතේ ශාන්තබව හා එහිලා උපකාරිවූ අරමුණ (පටිභාගනිමිත්ත හෝ එයටසමානවූ නිමිත්ත). ****අබ්‍යග්ග නිමිත්ත (the sign of nondispersal) :** සිතවිසිරියාම වලක්වන නිමිත්ත -එකාලමිහන නිමිත්ත (එක අරමුණක් අල්වාගැනීම). ** අටුවාවට අනුව සමාධි සම්බෝධකය ඇතිකර ගැනීමට උපකාරිවන කරුණු 11 ක් : i පුද්ගලික පිරිසිදුබව ii ඉන්ද්‍රිය සංවරය, iii භාවනා අරමුණ පිහිටුවා ගැනීමේ හැකියාව iv- vi නියම අවස්ථාවේ: විරිය ඇතිකරගැනීම, සිත හසුරුවා ගැනීම හා සිතේ ප්‍රීතිය ඇතිකරගැනීම vii නියම අවස්ථාවේ සිත උපේක්කාවට පත්කරගැනීම viii-x සිත එකභකරගැනීමට නොහැකි පුද්ගලයන් ආශ්‍රය නොකිරීම, සිත සමාධියට පත්කරගතහැකි පුද්ගලයන් ආශ්‍රය කිරීම, සිතේ සමාධිය ඇතිකරගැනීම පිණිස යහපත් අදිට්ඨානය ඇතිකරගැනීම xi ජාන හා විමුක්තිය පිළිබඳ

ආවර්ජනය. බලන්න: ESN: note 62 & 90, p. 2395, 2399. 7.

උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය: සිත උපෙක්ඛාවට පත්කරණ දහම් කරුණු පිළිබඳව නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. සටහන: අටුවාවට අනුව උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය ඇතිකර ගැනීමට උපකාරවන අතිරේක කරුණු 5: i සියලු සත්ත්වයන් පිළිබඳව මධ්‍යස්තබව ii සියලු සංස්කාර පිළිබඳව මධ්‍යස්තබව iii අන්දය, තමාසතුය යන හැඟීමෙන් කටයුතු කරන පුද්ගලයන් ආශ්‍රය නොකිරීම iv මධ්‍යස්තව කටයුතු කරන පුද්ගලයන් ඇසුරුකිරීම v උපෙක්ඛාව සිතේ ඇතිකරගැනීම පිණිස නිවැරදිව අදිව්‍යාන කිරීම. බලන්න: ESN: note 91, p.2399. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.1.2 කාය සූත්‍රය පි.168, 2.6.1 ආහාර සූත්‍රය, පි. 230, ESN:46: Bojjhaṅgasamyutta: 2.2. The Body, p. 1731, 51.1 Nutriment, p. 1788.

▼ කුසල ධර්ම වැඩීමෙන්, බොජ්ඣංග ධර්මතා විපූලබවට පත්වේ.

අප්‍රමාදය හා යෝනිසෝමනසිකාරය නිසා ඇතිවන කුසලයන් හේතුකොටගෙන නිවරණ යටවී, සප්ත බොජ්ඣංග ධර්මතා වැඩී, දියුණුවට පත්වේ. බලන්න: නිවරණ, යෝනිසෝමනසිකාරය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.4.1 හා 2.4.2 කුසල සූත්‍රය හා 2.4.5 යෝනිසෝ සූත්‍රය හා 2.4.8 අනිවරණ සූත්‍රය, පි. 212, ESN:46: Bojjangasamyutta: 31.1 & 32.1 Wholesome & 35.5 Careful Attention & 38.8 Without Hindrances p.1766 .

▼ බොජ්ඣංග ධර්මතා ආධ්‍යාත්මික මග වර්ධනය පිණිස පවති

බොජ්ඣංග ධර්මතා හත-සප්ත බොජ්ඣංග, නුවණ නැමති ඇස ඇතිකරයි, ඥානය- අවබෝධය ඇතිකරයි, ප්‍රඥාව වඩයි, සිතේ සන්තාපය නැති කරයි, නිවන ලභාකර දෙයි: “...සත්ති මෙ භික්ඛවෙ, බොජ්ඣංගභා වකක්ඛකරණා ඤාණකරණා පඤ්ඤාචුඤ්ඤා අවිසානපක්ඛියා නිබ්බානසංවත්තනිකා...” (These seven factors of enlightenment, bhikkhus, are makers of vision, makers of knowledge, promoting the growth of wisdom, free from vexation, leading towards Nibbāna). මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.4.4 අනාවරණ සූත්‍රය හා 2.4.9 මහා රුක්ඛ සූත්‍රය, පි. 216, 1.4.10 නිවරණ සූත්‍රය, පි.222 , ESN: 46: Bojjangasamyutta: 34.4. Non-corruptions & 39.9 Trees, p.1769, 40.10 Hindrances, p.1775.

▼ බොජ්ඣංග ධර්මතා බුද්ධිය ඇතිකරයි: යහපත් ලෙසින් වඩන සප්ත බොජ්ඣංග ධර්මතා බුද්ධිය, නොපිරිහීම පිණිස පවතී. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1 ක): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.4.6 බුද්ධි සූත්‍රය, පි. 216 ESN:46: Bojjangasamyutta: 36.6 Growth, p.1771 .

▼ බොජ්ඣංග ධර්මතා වැඩීමට සුදුසු හා නුසුදුසු අවස්ථා: මේ පිළිබඳව යොදාගෙන ඇති උපමාව: ගින්නක් දැල්වීමට කටයුතු කරන ආකාරයය: බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:5.

1 සිත සැහවුන, උදාසීනවූ අවස්ථාවේ (ලීනං චිත්තං -sluggish mind): 1) පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා බොජ්ඣංග වැඩීමට සුදුසු නොවේ. උපමාව: යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ගිනි දැල්වීම පිණිස, ශීතල සුළං ඇති තැනක, අමු දර ආදිය යොදා, වැලි දමමින් මද ගින්නක් දැල්වීමට තැත් කරත් ඔහුට ඒ

ගින්න දල්වා ගැනීමට හැකිනොවේ. 2) ධම්මච්චය, චිරිය හා පිති බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු වේ. උපමාව: යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ගිනි දැල්වීම පිණිස, සුළං මුවාවූ තැනක, වියලි දර ආදිය යොදා, වැලි දමන්නේ නැතිව, මද ගින්නක් දැල්වීමට තැත් කරයි. ඔහුට ඒ ගින්න දල්වා ගැනීමට හැකිවේ. 2 සිත නොසන්සුන්වූ අවස්ථාවේ (උඬනං චිත්තං- excited mind) 1) ධම්මච්චය, චිරිය හා පිති බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු නොවේ. උපමාව: යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මහා ගින්නක් නිවීමට කැමතිවේ, ඒ පිණිස ඔහු වියලි දර ආදියදමයි, එහෙත්, ඔහුට ඒ මහා ගින්න නිවා ගත නො හැකිවේ. 2) පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු වේ. උපමාව: යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මහා ගින්නක් නිවීමට කැමතිවේ, ඒ පිණිස ඔහු අමු දර ආදිය දමමින්, ශිතල සුළං ලබාදෙමින්, වැලි ඉසිමින් කටයුතු කරයි. ඔහුට ඒ මහා ගින්න නිවා දැමිය හැකිය. සටහන: * බොජ්ඣංග ධර්මතා වැඩිමට සුදුසු තුසුදුසු අවස්ථා ගැන කරුණු පෙන්වීමට සමත් වන්නේ තථාගතයන් වහන්සේට හෝ උන්වහන්සේගෙන්, ධර්මය උගත් ශ්‍රාවකයෙක්හට පමණි.** මේ සූත්‍රය අවසානයේදී බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ සති බොජ්ඣංග ය වැඩිම, ඕනෑම අවස්ථාවකට උපකාරීවන බවය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.6.3 අග්ගි සූත්‍රය, පි.244, ESN: Maggasamyutta: Bojjanga: 53.3 Fire, p. 1795.

▼ සජ්න බොජ්ඣංග නිවන් මගය- අසංඛත මගය: මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4):සළායතනවග්ග: අසංඛතසංයුත්ත: 9.1.10 බොජ්ඣංග සූත්‍රය, පි. 662, ESN: 43: Asankatasamyutta:10.10, p. 1493.

බඩ

▲ බුඩ්ධපබ්බත- Gone Forth in Old Age: බුඩ්ධපබ්බත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ වයසට යෑමෙන් පසුව පැවිදිවන පුද්ගලයාය. එවැනි අය කෙරෙහි මතු සඳහන් ගුණ දැකීම දුර්ලභය: 1) නිපුණබව- සියුම් කරුණු වටහා ගැනීමේ හැකියාව 2) නියම වාරිත්‍ර ඇතිබව-ආකල්ප සම්පන්න බව 3) බහුශ්‍රැතබව 4) ධර්මකමිකබව 5) විනයධරබව 6) පහසුවෙන් වැරදි නිවැරදි කරගැනීම-සුවව බව 7) උගත් ධර්මය පහසුවෙන් සිතේ දරා ගැනීමේ හැකියාව- සුගෘහීතශ්‍රාවී 8) ධර්ම උපදේස ගරුසරු ලෙසින් භාර ගැනීම-ප්‍රදක්ෂිණාශ්‍රාවී. බලන්න: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: නිවරණවග්ග: බුඩ්ධපබ්බත සූත්‍ර 2කි.

බත

▲ බත් කැඳ: පාලි: යාගුයා- Rice Porridge: බත් කැඳ වැලදීමේ ගුණ 5 ක් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) සාගින්න නසයි 2) පිපාසය දුරුකරයි 3) වාතය අනුලෝම කරයි (වාතය පිටට යවයි- settles wind) 4) වස්නිය පිරිසිදු කරයි (cleans out the bladder) 5) ආමසයේ, නො පැසි (නොදිරවන ලද) ඇති ආහාර දිරවයි. බලන්න: කැඳ බත්දීම.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.5.1.7 යාගු සූත්‍රය, පි.424, EAN:5: 207.7 Rice Porridge p. 305.

▲ **බත්මත: පාලි: හත්තසමමදො - Bath matha:** බත්මත ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, දිවා භෝජනයෙන් පසු ඇතිවන නිදිමත-අලස බවය. මෙය නිවරණයකි. **බලන්න:** ටීනමිද්ධය.

බද

▲ **බද්ධවෙරය- resentment:** සිතේ ඇති තරහ දිගු කාලයක් පවත්වා ගැනීම බද්ධවෙරයය. අමනාපය ලෙසින්ද දක්වා ඇත, අකුසලයකි. **බලන්න:** අමනාප.

▲ **බෙදාදී වැළඳීම- Sharing one's own food:** තමන්ට ලැබෙන ආහාර, අන්‍යයන් සමග බෙදාගැනීම මින් අදහස් කරේ. මෙය දෙවියන් පවා අගයන පැරණි වාරිත්‍රයකි. **බලන්න:** දානය.

▲ **බුද්ධ-Buddha:** බුද්ධ යනු සම්මා සම්බෝධිය ලැබූ උත්තමයාය. භාග්‍යවතුන්වහන්සේ “බුද්ධ” ලෙසින් හඳුන්වන්නේ, ජීවිතයේ යථා තත්වය අවබෝධ කරගත් නිසා හා ඒ අනුව (ජීවිතය නම්වූ සිහිනයෙන්) අවදිවූ නිසාය. අවිද්‍යා අඳුර පහකර, විද්‍යාව උදාකළ උත්තමයා නිසාය. කෙලෙස් නින්දෙන් අවදිවූ නිසාය. **බලන්න:** සම්මා සම්බුද්ධ සටහන්: * **ධම්මපදය:** බුද්ධවග්ගයේ: බුද්ධ ගුණ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. ** බුදුන් වහන්සේ “බුද්ධ” ලෙසින් හඳුන්වන උතුමන් දෙදෙනෙක් ගැන පවසා ඇත: “ මහණෙනි, මේ බුදුවරු දෙදෙනෙකි: තථාගත සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේ හා පසේබුදුන් වහන්සේ (පච්චේක බුද්ධ). **බලන්න:** අංගු.නි: (1) 2 නිපාත: 2.2.6.5 සූත්‍රය. ** **පටිසම්භිමග්ග ප්‍රකරනයට** අනුව බුද්ධ යන පදය මෙසේ විවරණය කර ඇත: “වතුසත්‍ය අවබෝධ කළ බැවින්; වතුසත්‍ය ලෝකසත්වයාට අවබෝධ කළ බැවින්; සියල්ල දත් බැවින්; සියල්ල දක්නා බැවින්; අන්‍යයන් විසින් අවබෝධ කරවිය යුත්තකු නොවන බැවින්; විවිධවූ ගුණයන්ගෙන් යුතු බැවින්; සියලු ආසාව ක්‍ෂය කළ බැවින්; උපකෙල්‍ෂ විරහිත බැවින්; ඒකාන්තයෙන්ම රාගය, දෝෂය, මෝහය දුරුකළ බැවින්; ඒකාන්තයෙන්ම නිකලෙස් බැවින්; ඒකායන මග ගිය බැවින්; එකලාව අනුත්තර සම්බෝධිය සාක්ෂාත් කළ බැවින්; අබුද්ධිය නැසූ බැවින් බුද්ධවේ”

▲ **බුද්ධ අනුසාසනා-Buddha anusasana:** සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුසාසනය නම්: “සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා- සචිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධාන සාසනං”. සියලු අකුසල නොකිරීම, කුසල ධර්ම උපදවා ගැනීම, සිත පිරිසුදු කරගැනීම, මේ සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුසාසනය වේ. **බලන්න:** ධම්මපදය:14: බුද්ධ වග්ග.

▲ **බුද්ධ අපදාන-Buddha apadana:** බුදුවරු කිනම් හේතුවකින් ලෝකයේ පහළ වෙත්ද යයි ආනන්ද තෙරුන් විසින් කල විමසීමකට අනුව බුද්ධ අපදානය, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ වදාළ බව මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** අපදාන පාලි 1: බුද්ධ අපදාන.

▲ **බුද්ධ ගයා- Buddha Gaya:** බුද්ධ ගයාව, බුදුන් වහන්සේ, සම්බෝධිය ලැබූ ස්ථානයය, උතුරු ඉන්දියාවේ පිහිටි මේ ස්ථානය බෞද්ධයන්ගේ පූජනීය භූමියකි. **බලන්න:** ශ්‍රද්ධාවෙන් දැකිය යුතු සිව් ස්ථාන.

▲ **බුද්ධත්වය- Enlightenment:** බුද්ධත්වය: සියළු කෙළෙස් පහකර සම්මා සම්බෝධිය ලැබීමය.

▲ **බුද්ධ අනුගාමික දිට්ඨි- Views of Buddhist followers:** බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි විස්වාසය ඇතිව, අනාප්තිශ්ඨික සිටුවරයා අන්‍යඅගමිකයන්ට ප්‍රකාශ කළ කරුණු මෙහි දැක්වේ **සටහන:** වස්ථියාමනික ගහපති දැක්වූ කරුණු ගැන **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:3. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):10 නිපාත, 10.2.5.3. කිංදිට්ඨික සූත්‍රය, පි.360, EAN:10: 93-3 View, p. 534.

▲ **බුද්ධච්චරය- Robe of The Buddha:** බුද්ධ ච්චරය, බුදුන් වහන්සේගේ සිවුරය. මෙය පුජනීය වස්තුවකි, පාරිභෝග වෛත්‍යයකි. බුදුන් වහන්සේ, තම ච්චරය, මහා කාශ්‍යප තෙරුන් සමග හුවමාරු කරගැනීම පිළිබඳ විස්තර පිණිස **බලන්න:** සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: කස්සප සංයුත්ත: 4.1.11 ච්චර සූත්‍රය,පි.352, ESN: 16: Kassapasamyutta: 11 The Robe, p. 821.

▲ **බුද්ධඥාන- Buddha Nana:** බුදුවරුන්ට පමණක් විශේෂවූ ඥාණ 6 කි. මේවා ෂට් අසාධාරණ ඥාන ලෙසින් හඳුන්වනු ලබන්නේ බුද්ධභාවයට සීමිතවූ විශිෂ්ඨ ඥාන වන නිසාය: ඉන්ද්‍රිය පරොපරියන්ත ඥාණය, ආසායානුසය ඥාණය, යමක පාටිභාරිය ඥානය, මහා කරුණා සමාපත්ති ඥානය, සබ්බඤ්ඤා ඥාණය, අනාවරණ ඥාණය. **සටහන්:** විස්තර පිණිස **බලන්න:** * පටිසම්භිදා1: මහාවග්ග ඤාණකථා ** සුච්ඡිමභා ගුණය: රේරුකානේ චන්ද්‍රවිමල මහානාහිමි. **බලන්න:** වේතෝපරිය ඥානය.

▲ **බුද්ධ දේශනා -Buddha's discourses:** බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය බුද්ධ දේශනයය. ත්‍රිපිටකය පුරා දැකිය හැක්කේ උන්වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් වදාළ දහමය. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ, අන්‍යඅගමික දිට්ඨි පිළිබඳ බුද්ධ දේශනාවය.**බලන්න:** දිට්ඨි. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6):10 නිපාත, 10.2.5.5. උත්තිය සූත්‍රය,පි.374, EAN:10: 95-5 Uttiya, p.536.

▲ **බුද්ධ ධාතු- Buddha's Relics:** බුදුවරු පිරිනිවිදිය පසුව, ශාරීරික ධාතු තැන්පත්කොට වෛත්‍ය සදා ඒවාට ගරු බුහුමන් කිරීම බෞද්ධයන්ගේ වාරිත්‍රයකි. **බලන්න:** වෛත්‍ය, මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය. **සටහන්:** * වර්තමානයේද බුද්ධ ධාතු තැන්පත් කළ පුජනීය ස්ථාන ආසියානු රටවල දැකිය හැකිය: ශ්‍රී ලංකාවේ දළදා මාළිගාවේ, දන්තධාතු තැන්පත් කොට ඇත, බුරුමයේ-මයන්මාරයේ, ස්වේතගොන් වෛත්‍යයේ කේසධාතු තැන්පත් කොට ඇත. ** විස්තර පිණිස **බලන්න:** ධාතු වංශය. ** ථෙර ථෙරි අපදානයන්හි, අතීතයේ වැඩවිසූ බුදුවරුන්ගේ පිරිනිවන් ස්ථූපයන්ට පුද පූජ කිරීම් දක්වා ඇත. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථ:1,2

▲ **බුද්ධ ධජය- Flag of The Buddha:** බුද්ධ ධජය - දහම් කොඩිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මයය. **බලන්න:** සංයු.නි: (1): දේවතාසංයුත්ත:ධජග්ග සූත්‍රය.

▲ **බුද්ධ නාම- Titles of The Buddha:** බුදුන් වහන්සේට ගරුකිරීම පිණිස දෙවියන් සහිත ලෝකයා උන්වහන්සේ විවිධ ගරු නාම වලින් හඳුන්වා ඇත: **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:6

▲ **බුද්ධ භාසිතය- Speech of The Buddha:** බුද්ධ භාසිතය- බුද්ධ වචනය සත්‍යය, සුභාසිතය. එක් සමයක, සක්දෙවිඳු විසින් විමසනු ලැබූ, උත්තිය තෙරුන් මෙසේ වදාළහ: “එවමෙව බො දෙවනමිඤ්ඤ, යං කිංකරී සුභාසිතං සබ්බං තං තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස, තතො උපාදායුපාදාය මයඤ්චඤ්ඤ ච භණ්ණාමාති”. “දේවෙන්ද්‍රය, එලෙසින් යම් සුභාසිතයක් වේ නම් ඒ හැම බස, ඒ භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුද්ධරජාණන්වහන්සේ ගේ බුද්ධ වචන වේ. අප, ඒ බුද්ධ භාසිතය තුළින් ගෙන අපගේ දේශනා කරන්නෙමු” සටහන: බුදුන් වදාළ දේවදත්ත විපත්ති සූත්‍රය (අංග.නි:8 නිපාත), උත්තර තෙරුන් විසින්, භික්ෂූන්හට දේශනා කරනලදී. ඒ ගැන විස්තර දැනගත් සක්දෙවිඳු, එම දේශනාව, තෙරුන් ගේ ප්‍රතිභානයෙන් කළ දේශනාවක්ද? බුදුන් වහන්සේ වදාළ බසක්ද ? යයි තෙරුන්ගෙන් විමසුව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (5 කාණ්ඩය): 8 නිපාත: උත්තරසූත්‍රය, පි.46, EAN :8: 8.8.Uththara , p 414.

▼ **බුද්ධ භාසිතය සත්‍ය බව** බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: “මහානාම, ඉදින් මම විවස ව නොහෙනසුලු නියතවූ සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇති සෝවාන්හ යි මේ මහා සල් රුකට පවසන්නේ නම් මේ මහා සල් රුකද සුභාසිතය හා දුර්භාසිතය දැන ගන්නේය...”. සටහන: සරකානි ශාක්‍යයන් මියගිය පසු ඔහු සෝතාපන්න යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළ අවස්ථාවේ, සමහර ශාක්‍යයන් ඒ පිළිබඳ සැක කිරීම, බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රකාශයට හේතුවිය. බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:1.

▲ **බුද්ධ මාතාව-The Buddha’s Mother:** බුදුන් වහන්සේගේ මෑණියන්- බුද්ධ මාතාව, මහාමායාදේවියය. විස්තර පිණිස බලන්න: බුදුන් වහන්සේ, බු.නි: බුද්ධ වංශය-වරියා පිටකය, ආයුෂ, අල්ප ආයුෂ, බෝධිසත්ව.

▲ **බුද්ධ වංසය- Buddha Vamsa:** ලෝකයේ පහළවූ සියලුම බුදුවරුන් හා උන්වහන්සේලාගේ ආරිය ශ්‍රාවකයෝ බුද්ධ වංසය- පෙළපතට අයත්වේ. බලන්න: බුදුන් වහන්සේ, දස ආරිය පුද්ගලයෝ, බු.නි: බුද්ධ වංශය හා වරියා පිටකය.

▲ **බුද්ධවිෂය - Subjects of The Buddha:** සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුට සිතාගත නොහැකි කරුණු පිළිබඳ අවබෝධය ඇත්තේ බුදුවරුන්ට පමණි. ඒවා බුද්ධ විෂය ලෙසින් පෙන්වා ඇත. බලන්න: අවින්ත ධර්මතා. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2): 4 නිපාත: 4.2.3.7 අවින්තෙයිසා සූත්‍රය, පි. 171, EAN:4: 77.7 Inconceivable Matters, p. 178.

▲ **බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ-Disciples of The Buddha:** සම්බෝධිය ලැබූ බුදුවරුන් කෙරෙහි භක්තිය ඇතිව, බුද්ධත්වය පිළිගෙන, ගිහිගෙය හැර පැවිදිවූ, භික්ෂූ භික්ෂුණි සාමනේර සාමනනේරි සංඝයා, බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක පිරිස ගැන විස්තර පිණිස බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1,2,, බු.නි: ථෙර ථෙරි ශාථා, අපදාන.

▼ **එක් සමයක** බ්‍රහ්ම දෙවියෙක්ගේ විමසීමකට පිළිතුරු ලෙස මහාමුගලන් තෙරුන් මෙසේ වදාළහ: “ත්‍රිවිද්‍යා ඇති සෘද්ධිවිධ ඥානයට පැමිණි පරසිත දැනීමෙහි දක්ෂවූ, ක්‍ෂය කළ ආසව ඇති රහත්වූ, බුදුන්

වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ බොහෝය”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1):
බ්‍රහ්මසංයුත්ත:6.1.5 අපරාදිට්ඨිසූත්‍රය, පි. 286.

▲ බුද්ධසෝඝ ආචාරි-Venerable Buddhagoshā: බුද්ධසෝඝ ආචාරීන් වහන්සේ (අටුවා ආචාරී) විසින් සූත්‍ර පිටකයේ අටුවා ග්‍රන්ථ සකස් කරන ලදී: දීඝ නිකායට- සුමංගල වීලාසිනි, මජ්ඣිම නිකායට - පපංවසුදෙසිනි, සංයුත්ත නිකායට - සාරඅර්ථ ප්‍රකාශිනි, අංගුත්තර නිකායට - මනෝරථපූරනි. උන්වහන්සේ විසින් සකස් කළ විසුද්ධිමග බෞද්ධයන් අතර ප්‍රචලිත ග්‍රන්ථයකි. විස්තර පිණිස බලන්න: * අංගු.නි: 1 කාණ්ඩය: සංඥාපනය. ** විස්තරාර්ථ සන්න සහිත විශුද්ධි මාර්ගය: ප්‍රස්තාවනාව. ** The Path of Purification: Translated from the Pali by Bhikkhu Nanamoli: Introduction.

▲ බුද්ධිය- Buddhiya: බුද්ධිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ධර්මය පිළිබඳව ඇති ප්‍රඥාවය, නුවණය. සත්ත බොජ්ඣංග යහපත් ලෙසින් දියුණු කරගැනීම බුද්ධිය පිණිස පවතී යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (5-1) බොජ්ඣංගසංයුත්ත:නිවරණවග්ග: 2.4.6 බුද්ධි සූත්‍රය, පි.216.

▲ බුද්ධානුස්සති භාවනාව- Recollection of the qualities of The Buddha: බුද්ධානුස්සති භාවනාව යනු, නවබුදු ගුණ ආදීවූ, බුදුගුණ සිහිකර සිත එකඟකර සමාධිය වඩා ගැනීමය. එම භාවනාව නිවන පිණිස පවතී යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: භාවනා-අනුස්සති භාවනා.

▲ බුදුන් වහන්සේ- The Buddha: බුදුන් වහන්සේ ලෙසින් මෙහිදී දක්වා ඇත්තේ අපගේ ගෝතම බුදුන් වහන්සේය, උන්වහන්සේ පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: උපග්‍රන්ථය:6.

▲ බුදු ගුණ- Qualities of The Buddha: බුදු ගුණ අනන්තය, අප්‍රමාණය. බුදු ගුණ පිළිබඳ නියත වශයෙන්ම අවබෝධය ඇත්තේ බුදු වරුන්ට පමණි. සාමාන්‍ය ලෝකයාට බුදු ගුණ නවයක් පිළිබඳ- නව අරභාදී බුදුගුණ අවබෝධයක් ඇත. බලන්න: බුදුන් වහන්සේ, ත්‍රිවිධ රත්නය, බුද්ධානුස්සති භාවනාව, බු.නි: බුද්ධවංශ හා වරියා පිටකය.

▲ බුදුපිළිම-Buddha statues: උද්දේශික වස්තු ලෙසින් හඳුන්වන්නේ බුදුහිමි සිහිපත් කිරීම සඳහා නෙලන ලද බුදුපිළිම වලටය. බුදුගුණ සිහිකර බුදු පිළිමයට නමස්කාර පූජා කිරීම බෞද්ධ චාරිත්‍රයකි. මේ චාරිත්‍රය ආරම්භ වුවේ බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑමෙන් කලකට පසුවය. සටහන්: විස්තර පිණිස බලන්න: * ප්‍රතිපත්ති පූජා: කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්මු,පහන් කනුව දේශනා. ** විකිපීඩියා: බුදුපිළිම- <https://si.wikipedia.org/>

▲ බුදුන්ගේ ලේ සෙලවීම- Shedding the blood of The Buddha: බුදු වරුන්ගේ ලේ සෙලවීම මහා භයානක පාප කර්මයකි. බලන්න: ආනන්තරිය පාපකම්ම, කම්මවිපාක,දේවදත්ත හික්මුව.

▲ බුදුසසුන- Budusasuna: බුදුසසුන - බුද්ධ ශාසනය, බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධම්ම විනය බුද්ධ ශාසනයය. ඒ දහම අනුගමනය කරන බුද්ධ ශ්‍රාවක පිරිස (හික්මු, හික්මුණි) හා ගිහි ශ්‍රාවක පිරිස (උපාසක, උපාසිකා)

බුදුසසුනේ පිරිවරය. තථාගතයන් වහන්සේ පහළවීම සමග බුදු සසුන අරම්භවේ, බැබළේ, ව්‍යාප්තවේ. බුදු සසුනේ හැර ආරිය අටමග හා සතර ශ්‍රමණයන් වෙත තැනක දැකිය නො හැකිය. **බලන්න:** තථාගතයන්වහන්සේ, ආරිය අටමග, සතර ශ්‍රමණ, නවඅංග සාසනය. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදාන පාලිය: 6.10 තථාගත උත්පාද සූත්‍රය, පි. 304.

බධ

▲ **බෝධිය-Bodhi:** ධර්මයේ බෝධිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමේ ප්‍රඥාව ලැබීමය: ලෝකෝත්තර නුවණ- නිවන ලබාදෙන සතර මග එල ලැබීමය. බෝධිය ඇතිකරගැනීමට උපකාරීවන ධර්මතා බෝධි පාක්ෂික ධර්මතාය. **සටහන්: *** බුදුන් වහන්සේ සම්බෝධිය ලබාගැනීම පිණිස වැඩසිටි බෝධිරුක ද බෝධිය ලෙසින් හඳුන්වයි. ****** බු.නි: උදාන පාලියේ: බෝධි සූත්‍රයන්ට අනුව බෝධිය: පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ කරගැනීමය.

▲ **බෝධිරාජ කුමාර-Prince Bodhi:** බලන්න: උප ග්‍රන්ථය:3

▲ **බෝධිසත්ත:** පාලි: බොධිසත්ත- bodhisatta: බෝධිසත්ත: බෝසත්, බෝසතුන්වහන්සේ බුදුකරු, මහා පුරුෂ (Enlightenment Being, a being destined to Buddhahood, a future Buddha) ලෙසින්ද හඳුන්වයි. ධර්මයට අනුව පෙර භවයන්හි බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කර, එම පැතුම ඉටුකරගැනීම පිණිස බලවත් පරිශ්‍රමයක් දරන මහා පුරුෂයෙක් හඳුන්වන්නේ බෝධිසත්ත ලෙසින්ය. සම්මා සම්බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කරගන්නා තෙක් එම උතුම් පුරුෂයා බෝසත් ලෙසින් හඳුන්වයි. එතුමා ලෝක සත්‍යයන් කෙරෙහි පහළ මහා කරුණා මයිත්‍රිය ඇතිව සම්මා සම්බුද්ධත්වය ලබාගැනීමට අනන්ත අප්‍රමාණ කල්ප ගණනක් විරියකරමින් පාරමිතා සම්පූර්ණ කරගන්නා බව ජාතකකථා වල සඳහන්වේ. බලන්න: බු.නි: ජාතක, බුද්ධ වංශපාලිය. **සටහන්: *** අටුවාවට අනුව බෝධි යනු අවබෝධය-ඥානයය. එම අවබෝධය සම්පන්නවූ උතුමා බෝධිසත්වය, ප්‍රඥාවන්තය, මුණිවරයෙකි. බොහෝකාලයකට පෙර සම් බුදුවහන්සේ ගේ පාමුල, බුද්ධත්වය පැතු බෝසත්වරු සැමවිටම ප්‍රඥාවන්තව කටයුතු කරන්නෝය. බලන්න: ESN: note 11, p, 937 ****** බුද්ධත්වය පිණිස, බෝසත්වරු උතුම් පාරමිතා ධර්ම සම්පූර්ණ කරගනී. බලන්න: පාරමි, බු.නි: බුද්ධවංශ හා වරියා පිටකය. **ශබ්දකෝෂ: B.D:** p,35: “**Bodhisatta:** ‘Enlightenment being’, is a being destined to Buddhahood” **P.T.S:** p, 1117: “**bodhi-being,**” ...a being destined to attain fullest enlightenment or Buddhahood’.

▼ **ගෝතම බුදුන්වහන්සේ හා පෙරවැඩසිටි: විපස්සි, සිඛි, වෙස්සභු, කකුසඳු, කෝණාගමන, කාශ්‍යප බුදුවරුන්, බෝසත්ව ගතකළ කාලයේදී සම්බෝධිය ලබාගැනීම පිණිස කටයුතුකළ ආකාරය මේ සූත්‍රවල විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. බලන්න: අතීතබුදුවරු**

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): අභිසමයසංයුත්ත-1.1.4 සිට 1.1.10 සූත්‍ර , පි. 30, 1.7.5 නගර සූත්‍රය, පි. 184, ESN: Abhisamayasamyutta- 4.4 to 10.10 Suttas p. 614, 65.5. The City, p. 701.

▼ බෝධිසත්ව මවට අල්ප ආයුෂ ඇත. බලන්න: අල්ප ආයුෂ, බුද්ධ-මාතාව. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදාන පාලිය: සෝණවග්ග: 5.2 අප්පායුක සූත්‍රය, පි.250.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:1. බු.නි: බුද්ධවංශ-වරියා පිටකය: දීපංකර සිට ගෝතම දක්වා වූ බුදුවරුන්ගේ බෝසත් ජීවිත විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. 2. සද්ධර්මාලංකාරය: ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂාපකාර සමාගමේ සංස්කරණය-කල්ප ගණනාවක් මුළුල්ලේ බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කළ බෝධිසත්වයන්ගේ පූර්ව චරිතාපදානය විස්තරවේ. 3. **The Coming Buddha Metteyya** by Sayagyi U Chit Tim, The Wheel No. 381/383: BPS, Kandy, 1992: බෝධිසත්වයන් ගේ විවිධත්වය හා පාරමිතා සම්පූර්ණකරගැනීම, මෛත්‍රිය බෝධිසත්ව පිළිබඳ විස්තර දක්වා ඇත. 4. **The Birth-stories of the Ten Bodhisattas and the Dasabodhisattupattikathā** by Ven. H.Saddhatissa, PTS, 1975: ගෞතම බුදුන් වහන්සේගෙන් පසුව පහළවන බෝසතුන් දසදෙනෙක් පිළිබඳ විස්තර සඳහන්වේ.

▼ බෝධිසත්ව උපත පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: බුදුන් වහන්සේ.

▲ බෝධි පාක්ෂිකධම්ම-බොධිපක්කික ධම්ම- bodhipakkhiya-dhamma: මේවා නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමට අවශ්‍යවන ධර්මතාය, 37 කි (සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා). බෝධිය වැඩීම යනු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා සම්පූර්ණ කරගැනීමය. සටහන: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත, සතිපට්ඨාන සංයුත්ත, ඉන්ද්‍රිය සංයුත්ත, සතිපට්ඨාන සංයුත්ත, සම්මාපධාන සංයුත්ත, බල සංයුත්ත, ඉද්දිපාද සංයුත්ත යේ මේවා විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. ශබ්දකෝෂ: පා.සි.ශ: පි.402 : “බොධිපක්කික ධම්ම” : සර්වඥ ඥානයා ලැබීමට පක්ෂයෙහි වූ ධර්ම, බුද්ධත්වයට පක්ෂවූ ධර්ම” B.D: p. 72: “bodhi: to awaken, enlightenment... bodhipakkhiya-dhamma: as components of the state of enlightenment and contributory factors to its achievement are: 37 things pertaining to enlightenment”. P.T.S: p. 1117: “Bodhi: knowledge, enlightenment, the knowledge possessed by a Buddha, bodhipakkhiyā dhammā qualities or items constituting or contributing to Bodhi...”

▼ බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා 37: 1) සතර සතිපට්ඨානය 2) සතර සමාස ප්‍රධාන විරිය 3) සතර සාද්ධිපාද 4) ආධ්‍යාත්මික පංච ඉන්ද්‍රිය 5) ආධ්‍යාත්මික පංච බල 6) සජ්ත බොජ්ඣංග 7) ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. සසුනේ බඹසර දිගුකලක් පැවතීම පිණිස, බොහෝ දෙනාගේ හිත සුව පිණිස මේ ධර්මයන් 37, සංඝයා එක්රැස්ව යහපත්ලෙසින් සජ්ජායනා කිරීම සුදුසුය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේදී, බුදු සසුන දිගුකලක් පවත්වා ගැනීම පිණිස, 37 ක්වූ බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා මැනවින් වර්ධනය කරගන්න යයි බුදුන් වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයන්ට අවවාද කර ඇත. මූලාශ්‍ර: දී.ස:නි: (3): පාසාදික සූත්‍රය, පි.210, EDN:29, The delightful discourse, p.318, දී.ස: (2) මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය, ඡෙදය 80, පි.126, EDN: Mahaparinibbana sutta, p.171.

▼ බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා නිවන් මගය- අසංඛත මගය: මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (4): අසංඛත සංයුත්ත: 9.1.5- 11සූත්‍ර, පි. 662, ESN: Asankatasamyutta: p. 1493.

▼ බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා අතරින් ප්‍රඥාඉන්ද්‍රිය අග්‍රය. දඹදිව හටගත් රුක් අතුරින් දඹරුක අග්‍රවේ, එලෙස බෝධි පාක්ෂික ධර්මතා අතුරින්, ප්‍රඥාඉන්ද්‍රිය අග්‍රය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5.මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉද්දිපාදසංයුත්ත:සම්බෝධිවග්ග: 4.7.7 රුක්ඛ සූත්‍ර 4 කි, පි.442.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. “පංචස්කන්ධයේ දුකින් මිදීමට, අපාය දුකින් මිදීමට, නිවන් සැපය ලැබීම සඳහා බුදුන්වහන්සේ විසින් ලෝකයාට දක්වා ඇති මාර්ගය බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩිමය. අතීතයෙහි යමෙක් නිවන් දුටුවේ නම් ඒ හැම දෙනා නිවන් දුටුවේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩිමෙන්ය. අනාගතයෙහි නිවන් දකිනවුන් එය සිදු කරගන්නේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩිමෙන්ය. එය හැර නිවනට තවත් මගක් නැත්තේය. තවද තමන් රකිනා ශීලයෙන් ගතයුතු උසස් ප්‍රයෝජනය ලැබීම සඳහා බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩිය යුතුවේ”. බෝධිපාක්ෂික ධර්ම විස්තරය, පි. 7, රේරුකානේ චන්දවිමල මහානාහිමි. 2. ආර්යාවංශ ධර්ම පුස්තක මාලා 1-4, සම්පාදනය: මොරටුවේ සිරි සාසනවංශ තෙරුන්, 1948.

▲ බෝධිරුක- Bodhi Tree: බෝධිරුක (බෝධිය-බෝගස): බුදුවරු, සම්බෝධිය- නිවන ලබා ගැනීම පිණිස වැඩසිටි රුකිය.අපගේ ගෝතම බුදුන්වහන්සේ පිට දුන් බෝධිය, ඉන්දියාවේ, බුද්ධගයාවේ, වර්තමාන කාලයේ ද දැකිය හැකිය. එහි ශාකාවකින් වැඩුන, ශ්‍රී මහා බෝධි රුක, ශ්‍රී ලංකාවේ, අනුරාධපුරයේ ස්ථාපිත කර ඇත.

▼ බුදුන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේට පෙර වැඩසිටි බුදුවරු 6 නම හා තමන් වහන්සේ, සම්බුද්ධත්වය ලැබූ අවස්ථාවේ වැඩසිටි බෝධිරුක් ගැන විස්තර දක්වා ඇත: විපස්සි බුදුන් වහන්සේ: පලොල් රුකමුල (foot of a trumpet-flower tree), සිඛි බුදුන් වහන්සේ: හෙළඅඹ- සුදුඅඹ රුකමුල (white-mango tree), වෙස්සභු බුදුන් වහන්සේ: සල් රුකමුල (*sāl*-tree), කකුසන්ධ බුදුන් වහන්සේ: මහරි රුකමුල (acacia-tree), කොණාගමන බුදුන් වහන්සේ: දිඹුල් රුකමුල (fig-tree), කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේ: නුග රුකමුල (banyan-tree), ගෝතම බුදුන් වහන්සේ:ඇසතු රුකමුල (*assattha*-tree). බලන්න: EDN: note: 261, p. 421. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (2): 1: මහාපදාන සූත්‍රය, ඡේදය 9, පි. 18, EDN: 14 Mahâpadâna Sutta: The Great Discourse on the Lineage, p. 151.

බඳ

▲ බිඳියාම- Shattered: බිඳියාම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ රූපය ක්‍රමයෙන් විනාශවී යාමය. බලන්න: බජ්ජනිය.

▲ බිඳෙන සුළු- Subject to Shatter: බිඳෙන සුළු ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ ස්වාභාවයය.බලන්න: පංච උපාදානස්කන්ධය.

බන

▲ **බන්ධන- bondage:** බන්ධන-බැඳීම යනු සසරට බැඳ තබන කෙළෙස්ය: කාමය, ක්‍රෝධය, මෝහය, මානය, දිට්ඨිය. **බලන්ත:සංයු.නි:** (1) දේවතාසංයුත්ත: කතිවින්ද සූත්‍රය. **සටහන්:*** ලෝකයා රාගයෙන් බැඳී ඇත, එයට පදනම විතර්ක කිරීමය, තණ්හාව අවසන් කරගැනීමෙන් සියලු බැඳීම් සිඳී යන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බලන්ත:සංයු.නි:** (1) දේවතාසංයුත්ත:1.7.5 බන්ධන සූත්‍රය. **** සංයු.නි (1) දේවතා සංයුත්ත:1.2.9** කුටිකා සූත්‍රය. මාපිය,බිරිඳ, දරුවන්, පරම්පරාව ආදී සියලු තණ්හා බැඳීවලින් මිදී ඇත. **** ආසව නමැති බන්ධනයෙන් ලෝක සත්වයා බැඳී ඇත: සංයු.නි: (1) දේවතාසංයුත්ත: පිහිත සූත්‍රය. **** ධන ධාන්‍ය අඹුදරුවන් ආදිය ගැන ඇති තණ්හාව නිසා ඇති කෙළෙස් බන්ධන මහා බරපතල බන්ධනවේ (හිරයට වැටීමට වඩා). එසේවුවත්, අතිතයෙහිට පුරාණ පඬිවරු ඒ බන්ධන බිඳ හිමවනට ගොස් තපස් දම් පිරුව බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. **බලන්ත: සංයු.නි: (1): කෝසල සංයුත්ත:බන්ධනසූත්‍රය.**** ඉච්ඡාව, ලෝකය බැඳගෙන ඇත. **බලන්ත:** ඉච්ඡාව.

▼ **ගිහි බන්ධන:** කාමලෝකයට ඇති බන්ධන ගිහි බන්ධනයන්ය. පුරිසබන්ධන හා ස්ත්‍රීබන්ධන ගිහි බැඳීමය, මේ තණ්හා බැඳීම් සසර දික් කරයි. පුරිසබන්ධනය යනු කාන්තවක් විසින් පුරුෂයෙක් ගේ සිත තමන් වෙත බැඳ ගැනීම ය. ස්ත්‍රීබන්ධනය යනු පුරුෂයෙක් විසින් කාන්තාව කගේ සිත තමන් වෙත බැඳ ගැනීම ය. එම බැඳීම ආකාර 5 කි: 1) රූපයෙන්2) සිතනාවෙන් 3) කතාවෙන් 4) ගීතයෙන් 5) හැඩමෙන් 6) පෙනුමෙන් (ඇඳුම් පැළඳුම්) 7)තැගි දීමෙන් 8) පහසින්.මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5):8 නිපාත:බන්ධන සූත්‍ර 2කි, පි.102, EAN:8: Bondage suttas, p. 421.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර :1.** “ඉතාම බලගතු බන්ධනය ලෙස දක්වා ඇත්තේ: ගිහි ජීවිතය සම්බන්ධ බන්ධනයන්ය- පහත් ලෝකය කරා ඇදගෙන යන බන්ධන. ගෘහබන්ධන ලිහිල්වගේ පෙනුනත් ඒවායෙන් මිදීම අපහසුය. වරක ලිහිල් කර දැමීමද නැවත නැවත ගිහිජීවිතය කරාම- කාමලෝකයටම ඇදගෙන එනි” **අබ්නික්මන: කටුකුරුන්දේ** සෞණානන්ද හික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

බප

▲ **බ්‍යාපන්න චිත්ත-Mind with Ill will:** බ්‍යාපන්න චිත්ත ලෙසින් දක්වා ඇත්තේ තරහ-ව්‍යාපාදය ඇති සිතය. එම සිත ඇතිවිට අකුසල කර්මය සකස්වවේ (කම්මපට). **බලන්ත: ව්‍යාපාදය මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (2) : 4** නිපාත:කම්මපට වග්ග:4.7.9 බ්‍යාපන්න චිත්ත සූත්‍රය,පි. 513.

බබ

▲ **බැබළීම-Shining :** ලෝකය හිරු විසින් දිවා කලද, සඳු විසින් රාත්‍රියේද බබළවති.සන්නාහ සන්නද්ධ වූ විට ඤාත්‍රියාද බැබළේ. එහෙත්, බුදුන් වහන්සේ ගේ තෙදින්, මුළු රෑ හා දිවාකලම බැබළේ. **මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:හික්බුසංයුත්ත: 9.1.11** මහා කප්පින සූත්‍රය,පි.460.

බම

▲**බමුණා- Brahmin:** බමුණා-බ්‍රාහ්මණයා: බමුණු කුලයේ- බ්‍රාහ්මණ ගෝත්‍රයේ පුරුෂ පක්ෂයයි. බැමිණිය- බ්‍රාහ්මණිය, එම කුලයට අයත් කාන්තාවයි. බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ ඉන්දියාවේ පැවති උසස් කුලයකි. **බලන්න:** බ්‍රාහ්මණ කුලය, ගෝත්‍රය.

▲**බමුණු පච්චරොහණ උත්සවය- Paccorohanni Festival of Brahmins:** එක්සමයක බුදුන් වහන්සේ, ජාත්‍රසෝනි බමුණාගෙන්, බමුණු කුලයේ උත්සවයක්වූ පච්චරොහණය පිළිබඳව විමසුවිට ජාත්‍රසෝනි බමුණා මෙසේ පැවසූහ: “උපෝසත දිනයේදී (පුන්පොහෝදින), බමුණන්, හිස් සෝදා, අලුත් කොමු රෙදි පැළඳ (ලිනන්-හන වලින් කලරෙදි), බිම අමු ගොමතවරා, ඒ මත අමු හීතන (කුස-තණ) අතුරා එම මායිම හා ගිනිපුදන තැනේ මායිම අතර සයනය කරති. රාත්‍රියේදී, ඔවුන් තුන්විටක් අවදිවී, ඇදිලිබැඳ, ගිනි දෙවියා ට මෙසේ නමස්කාර පූජා පවත්වති: ‘අපි පහත්වී, හවතුන්ට නමස්කාර කරමි! අපි පහත්වී, හවතුන්ට නමස්කාර කරමි!’. ඉන්පසු, බමුණෝ බොහෝ තෙල්, ගිතෙල් හා වෙඩරු ගින්නට (ගිනිදෙවියනට-අග්නි) පූජා කරති. පසුදින උදයේ ඔවුන්, බොහෝ බමුණන්හට, අග්‍රවු රසැති ආහාරපාන වලින් සංග්‍රහ කරති’. මෙය පැරණි වාරිත්‍රයකි. එම විස්තරය ඇසූ බුදුන් වහන්සේ වදාළේ: ‘ආරියචිනයේ පච්චරොහණය’ වෙනස් බවයි. **බලන්න:** ආරිය චිනයේ පච්චරොහණය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6): 10නිපාත: පච්චරොහණි වගග, 10.3.2.7. පටිම පච්චරොහණි සූත්‍රය, පි.452, EAN:10:II Paccorohanni 119-7, Paccorohaṇī -1, p.546.

▲ **බමුණන් පිරිසිදුවීම-Purification of Brahmin:** මෙය පැරණි වාරිත්‍රයකි. බුදුන් වහන්සේ ගේ විමසීමක් අනුව, තමන් බමුණන්ගේ පිරිසිදුවීමේ ක්‍රමයට කැමති බව වුන්දකම්මාර පුත්ත පවසා ඇත: “... දියපිරුන සෙම්බු රැගෙන, මල්දම් පැළඳගෙන, පුජනිය ගිණි දල්වන, දියේගිලි ස්නානය කරණ, බටහිරදිග බමුණන්ගේ මට රුවිය. ඒ බමුණෝ, පළමුව තමන්ගේ ගෝලයන්ට මෙසේ නියම කරති: අපයම, යහනින් නැගිට බිම අතුගාදමන්න; නැතිනම්, අමුගොම ගෙන බිම පිරිමදින්න, එසේත් නැතිනම් තණකොළවලින් බිම පිරිමදින්න; එසේත් නැතිනම්, පුජනිය ගින්න දල්වන්න; එසේත් නැතිනම්, සුර්යවන්දනය කරන්න; එසේත් නැතිනම්, හවස්වරුව ඇතුලත්ව තුන්වරක් දියේ ගිලි ස්නානය කරන්න”. ඉන්පසුව බුදුන් වහන්සේ ‘ආරියචිනයේ පිරිසිදුබව’ පිළිබඳව වදාළහ. එම දේශනාව අසා සතුටට පත් වුන්ද, දිවිහිමියෙන් බුදුසසුනේ උපාසකයෙක් බවට පත්විය. **බලන්න:** ආරියචිනයේ පිරිසිදුබව. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6 කාණ්ඩය): 10නිපාත, ජාත්‍රසෝනිවගග, 10.4.2.10, වුන්ද සූත්‍රය, පි.508, EAN:10:II, Jāṇussoṇī, 176.10, Cunda, p.553.

▲**බමුණන්ගේ මළවුන් අනුස්මරණය -Brahmin's way of remembering dead:** බුදුන් වහන්සේ කළ විමසීමක් අනුව ජාත්‍රසෝනි බමුණා, බමුණන් මළවුන් අනුස්මරණය පිළිවෙල පැවසූහ. මෙය පැරණි වාරිත්‍රයකි. “තමන්ගේ, මියගිය පවුලේ අය හා ඥාතින් අනුස්මරණය කිරීම පිණිස, බමුණෝ තැගිපුජා ගෙන මෙසේ පවසති: ‘අපගේ, මියගිය පවුලේ අය හා නෑදෑයන් මේ තැගි පුජා භුක්ති විඳිත්වා!’ එම පුදපුජා ඔවුන් භුක්ති විඳින්නේද? යයි බමුණා ඇසුවිට, බුදුන් වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු

මෙහි දක්වා ඇත.සතුටට පත් ජාත්‍රසොණි බමුණා දිවිහිමියෙන් උපාසකයෙක් විය.බලන්න: මළවුන් අනුස්මරණය කිරීම, EAN:note 2169, p. 684. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6):10 නිපාත:10.4.2.11, ජානුස්සෝති සූත්‍රය,පි.518, EAN:10: 177.11 Jāṇussoṇī,p.553.

▲**බිම්බිසාර රජ- King Bimbisara** : මගධයේ අධිපති බිම්බිසාර රජ-සේනිය බිම්බිසාර, බුදුන් වහන්සේගේ සෝතාපන්න ගිහි ශ්‍රාවකයෙකි, අජාසත් රජුගේ පියාය, ධාර්මික රජෙකි. මරණින් පසු වාතුර්මභාරාජික දෙව්ලොවෙහි ජනවසහ නම් දෙවියෙක්ව පහළව, බුදුන් වහන්සේ බැහැදකීමට පැමිණීම පිළිබඳ විස්තර මේ සූත්‍රයෙහි දක්වා ඇත. මේ රජතුමා විසින් පළමු අරණ්‍යවූ වෙළඳවනය- කලන්දක නිවාපය, බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සංඝයාට පිරිනමන ලදී. බලන්න: වෙළඳවනය සටහන:බුදුන් වහන්සේ රජහඟ නුවරදී බිම්බිසාර රජ හා පිරිසට දහම් දේශනා කිරීම හා බිම්බිසාර රජතුමා සෝතාපන්නවීම පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න: චිත.පි: මහාවග්ග පාලි: 1:මහාඛන්ධක:74 බිම්බිසාර සමාගමක. බලන්න:උපග්‍රන්ථය:3 මූලාශ්‍ර:දී.ස.නි: (2): 5 ජනවසහ සූත්‍රය, පි. 321, EDN: 18 Janavasabha Sutta, p. 209.

බඹ

▲ **බඹ-Bamba**: බුන්ම ලෝකයේ වාසය කරන උසස් දෙවියෝ, බඹ ලෙසින් ද හඳුන්වති.

▲**බඹසර - Celibacy**: බඹසර - බුන්මවරියාව යනු කාම සේවනයෙන් වැලකී ආගමිකවූ උසස් ජීවිතයක් (holy life) ගෙනයාමය.බුදුසසුනේ බඹසර විසීම: ගිහිගෙයින් නික්ම, පැවිදිව, දුක කෙළවර කරගැනීමේ අරමුණ ඇතිව විරියෙන් යුතුව ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය ගත කිරීමය.අරහත්වය ලැබීම බඹසර සම්පූර්ණ කරගැනීමය. බලන්න: බුන්මවරියාව.

බය

▲**බය-Fear**: ලෝකයාට කායික අපදා හා මානසික අපදා නිසා බය (භය-හීනිය) ඇතිවේ. සූත්‍ර දේශනාවල විවිධවූ බය විස්තර කර ඇත:* සතර බය: 1) ජාති, ජරා, ව්‍යාධි හා මරණ බය. 2) අග්නි බය (ගින්දර), උදකබය (ජලය), රාජබය, සොර බය (වෝර). ** ආත්මානුවාද බය: තමන් ත්‍රිවිධ දුෂිරිතයේ හැසිරීම නිසා ඇතිවියහැකි ආදීනව පිළිබඳ බය. එලෙස බයපත් වන පුද්ගලයා, සුසිරිතය වඩා ගනී. ** පරානුවාද බය: තමන් ත්‍රිවිධ දුෂිරිතයේ හැසිරීම නිසා ලෝකයාගෙන් අපවාද ලැබිය යන බය. එලෙස බයපත් වන පුද්ගලයා, සුසිරිතය වඩා ගනී. ** දණ්ඩබය: වැරදි කිරීම නිසා දඬුවම් ලැබිය යන බය. එලෙස බයපත් වන පුද්ගලයා, යහපත් ජීවිතයක් ඇති කර ගනී. දුගතිබය: අයහපත් කර්ම නිසා දුගතිගාමී වේ යන බය නිසා ඒ දේ නොකරයි.

4) ජලය නිසා ඇතිවන බය: රළු පහරට ගසාගෙන යාමේ බය, කිඹුලන් නිසා ඇතිවන බය, දියසුළි වලට හසුවීමේ බය, වන්ඩ මසුන් නිසා ඇති බය. බලන්න: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත:කේසිවග්ග: බය සූත්‍ර 2කි, භයවග්ග:සූත්‍ර 2කි. ** පස් බය (පංච භය): 1) ජීවිතවාත්තිය - ජීවිතය ගෙනයාම පිළිබඳව 2) ගැරහුම් ලැබීමේ බය 3) පිරිස්මැදට යාමට ඇති

බිය 4) මරණ බිය 5) දුගතියේ- අපායේ යළි උපත ලැබීමේ බිය:
බලන්න: අංගු.නි: (5) 9 නිපාත: සම්බෝධිවග්ග: බලසංග්‍රහ වන්දු සූත්‍රය,

▼ ධර්මය යහපත් ලෙසින් වඩාගත් පුද්ගලයාට බිය රහිතව වාසය
කළහැකිබව ම.නි: හයනෙරව සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත.

▼ බිය යන ශබ්දය කාමයන්ට ඇති නාමයක්ය යි බුදුන් වහන්සේ
පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5) 6 නිපාත: 6.1.1.3 හය සූත්‍රය.

▼ සෝකාපන්න වීමෙන් පංච බියෙන් මිදිය හැකිවේ, බලන්න: අංගු.නි: 10
නිපාත: උපාලිවග්ග: හය සූත්‍රය.

බර

▲ බර-Weight: ධර්මයට අනුව බර ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ පංච
උපදානස්කන්ධය - මම යයි අල්වාගෙන - ඔසවාගෙන සිටීමය.
බලන්න: භාරය

▲ බරණැස්නුවර -Baranas Nuwara: කාසි දේශයේ ගංගානම් නදියේ
උතුරු ඉවුරේ පිහිටි ප්‍රධාන නුවරකි. බුදුන් වහන්සේගේ මංගල දේශනය:
ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රය දේශනා කළේ මෙහිදීය. වර්තමානයේ
වරණාසි ලෙසින් හඳුන්වයි. බලන්න: උපග්‍රන්ථ: 1, 3.

▲ බොරුකීම-False speech: මෙය දස අකුසලයකි. බලන්න: මුසාවාදය

බල

▲ බලය දීම- Giving power: ආහාර දීම-දානය, කායික, මානසික
බලයදීමය. බලන්න: දානය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) : සගාථවග්ග: දේවතා
සංයුත්ත: ආදිත්ත වර්ගය, කිංදද සූත්‍රය , පි. 82, ESN: 1: Devatha
samyutta: 42.2 Giving what ? , p. 117.

▲ බල ධර්ම-Bala dharma: ධර්මයේ බල ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ
නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමට උපකාරීවන ධර්මතාය. පංච බල ආදී.
සටහන්: * පංච බල යහපත් ලෙසින් වැඩීම නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමට
මගය. බලන්න: සංයු.නි: අසංඛතසංයුත්ත: 9.1.9 බල සූත්‍රය හා 9.2.30
පංචබල සූත්‍රය. ** සංයු.නි: (4) අසංඛතසංයුත්ත: සද්ධාබල සූත්‍රයේ දී :
ශ්‍රද්ධාබලය ඇතිනම් කෙනෙකුට නිවන්මග ලැබිය හැකිබව පෙන්වා
ඇත. ** සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත: 1.14.1 හා 1.14.2, 1.14.3, 1.14.4
බල සූත්‍ර: ශීලබලය, ආරියඅටමග වර්ධනයට හේතුවේ යයි පෙන්වා ඇත.

▲ බල දෙක-Two powers: ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය වඩා ගැනීමට පිහිටවන
බල 2ක් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) පටිසම්ඛාන බලය -
අවර්ජනාකිරීම (power of reflections). 2) භාවනා බලය - වර්ධනය
කිරීම (power of development). මේ බල සේඛ බලය ලෙසින් ද දක්වා
ඇත. බලන්න: පටිසම්ඛාන බලය, භාවනා බලය. සේඛ බලය.

▲ බල සතර- Four Powers: ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයට උපකාරවන, විවිධවූ
සිව් බල: 1) චිරියබලය , සතිබලය , සමාධිබලය, ප්‍රඥාබලය. 2) ප්‍රඥාබලය,
සමාධිබලය, අනවදාබලය, සංග්‍රාහබලය. 3) පටිසංඛාන බලය,

භාවනාබලය, අනවදාබලය, සංග්‍රහබලය. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (2) 4 නිපාත: ඉන්ද්‍රියවග්ග:4.4.1.2-4.4.1.5 බලසූත්‍ර.

▼ **චිරියබලය, සතිබලය, සමාධිබලය, ප්‍රඥාබලය සිව්බල ලෙසින් මේ සූත්‍රයේ ද පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2) 4 නිපාත 4.6.8 බල සූත්‍රය, පි. 504, EAN:6: 261.8 Powers, p. 232.**

▼ **ප්‍රඥාබලය, චිරියබලය, අනවජ්ජබලය, සංග්‍රහ බලය, බල සංග්‍රහ වන්ථු ලෙසින් පෙන්වා ඇත. මේ සතර බල ඇති පුද්ගලයා පස්බිය ඉක්මවා ඇත: 1) ආජිවිකබිය (ජිවිතවාත්තිය පිළිබඳව) 2) ගැරභුම් ලැබීමේ බිය (අසිලෝකභය) 3) පිරිස්මැද පසුබෑමේ බිය (පරිසසාරජ්ජභය) 4) මරණ භය 5) දුගති- අපාය භය. බලන්ත: අංග.නි: 9 නිපාත: සම්බෝධි වග්ග: බලසංග්‍රහ වන්ථු සූත්‍රය.**

▲ **බල පහ-Five powers: බල පහ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ: ශ්‍රද්ධාබලය, චිරිබලය, ඔත්ප්පබලය, චිරිය බලය, ප්‍රඥා බලය. බලන්ත: අංග.නි: (3) 5 නිපාත: කිම්බලවග්ග: 5.5.1.4 බල සූත්‍රය. සටහන්: * තථාගත බල, සේඛ බල ලෙසින්ද මේ බල 5 පෙන්වා ඇත. මේ අතුරින් ප්‍රඥාබලය අග්‍රය. ** අංග.නි: (3) 5 නිපාත: බලවග්ග සූත්‍රයන්හි මේ පංච බල විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.**

▲ **බල අට- Eight powers: සාමාන්‍ය ලෝකයේ ඇති බල අට: 1) ළදරුවන්ට: කදුළු සෙලීම 2) කාන්තාවට: තරඟ ගැනීම 3) සොරාට: ආයුධය 4) රජතුමාට: රාජබලය 5) අනුවණ මිනිසාට: දොස්කීම 6) පණ්ඩිතයාට: විචාරකිරීම 7) උගතාට: ආවර්ජනය කිරීම 8) ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණ යන්ට: ඉවසීම. සටහන: මේ බල අතරින් ඉවසීමේ බලය අග්‍රවේ. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (5) 8 නිපාත: 8.1.3.7 බල සූත්‍රය, පි. 146, EAN:6: 27.7 Powers, p. 426.**

▲ **බල අතුරින් අග්‍ර බලය-The greatest power: පංච බල අතුරින් ප්‍රඥාබලය අග්‍රය. උපමාව: කුටාගරයේ මුදුන- කුටය අග්‍රය, සියල්ල එක්වන්නේ එතැනය. එලෙස, පංච බල එකතු කරන, ප්‍රඥාව අග්‍රවේ. බලන්ත: උපග්‍රන්ථය: 5, අංග.නි: (3) 5 නිපාත: බලවග්ග: 5.1.2.6 බලඅග්ග සූත්‍රය.**

▼ **ප්‍රඥා බලය මෙසේ දක්වා ඇත: කෙනෙක් අකුසල හා කුසල ධර්ම, සාවද්‍ය හා නිරවද්‍ය ධර්ම, කළු හා සුදු ධර්ම, සේවනය හා අසේවනය කලයුතු ධර්ම, ආරියබව ලබාදෙන හා නොදෙන ධර්ම යහපත් ලෙසින් දැකීම, අවබෝධ කිරීම ප්‍රඥා බලයය. බලන්ත: අංග.නි: (5) 9 නිපාත: සම්බෝධිවග්ග: බලසංග්‍රහ වන්ථු සූත්‍රය.**

▲ **බල විවිධය-Various powers: 1) අනවජ්ජ බලය- Anawajja balaya අනවජ්ජ -අනවදා බලය: නිවැරදිවූ, කාය, වච්ඡි හා මනෝ කර්ම ඇතිව වාසය කිරීමය. බලන්ත: අංග.නි: (5) 9 නිපාත: සම්බෝධිවග්ග: බලසංග්‍රහ වන්ථු සූත්‍රය. 2) ඥාන බල- Nana bala ඥානබල: තථාගත බල පහය: ශ්‍රද්ධා බලය, චිරිබලය, ඔත්ප්ප බලය, චිරිය බලය, ප්‍රඥා බලය. බලන්ත: තථාගත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3) 5 නිපාත: බලවග්ග: තථාගතබල සූත්‍රය. 3) සේඛ බල- Sekha bala. උතුම් පුහුණුව ලබන භික්ෂුව සතු බල 5 ය: ශ්‍රද්ධා බලය, චිරිබලය, ඔත්ප්ප බලය, චිරිය බලය, ප්‍රඥා බලය. බලන්ත: සේඛ,**

අංගු.නි:9 නිපාත:සම්බෝධිවග්ග:බලසංග්‍රහ වන්ථු සූත්‍රය 5) සංග්‍රහ බලය-
Sangrha balaya: සංග්‍රහ බලය: සතර සංග්‍රහ වන්ථු ලෙසින්ද පෙන්වා
ඇත: දානය, ප්‍රිය වචනය, අර්ථවරියාව හා සමානාත්මතාව. දානය යනු
ත්‍යාගශීලිබවය. දාන අතුරින් ධර්ම දානය අග්‍රය. ප්‍රිය වචන: අනුන්ගේ සිත්
ප්‍රබුද්ධ කරන යහපත් වචනය. ධර්මය ඇසීමට කන් යොමුකරගත්
කෙනෙකුට පුන පුනා දහම් දෙසන්නේ නම් එය එම ප්‍රිය වචනය අග්‍රවේ.
අර්ථවරියාව: තමන්ගේ හා අනුන්ගේ අර්ථය පිණිස කටයුතු කිරීමය.
කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාවේ පිහිටුවීම, ශීලයෙහි පිහිටුවීම, ත්‍යාගශීලිබවේ පිහිටුවීම,
ප්‍රඥාවේ පිහිටුවීම අග්‍ර අර්ථවරියාවය. සමානාත්මතාවය:සමාන ගුණ ඇති
අයට සමානවීමය. සමානාත්මතාවයේ අග්‍ර වන්නේ: සෝතාපන්න,
සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් යන ඒ ඒ ආරියන්ට සමාන වීමය.
බලන්න:අංගු.නි: (5) 9 නිපාත:සම්බෝධිවග්ග:බලසංග්‍රහ වන්ථු සූත්‍රය.

▲ බාලයා හා පණ්ඩිතයා- පාලි:බාලා, පණ්ඩිතා - foolish man & wise
man: බාලයා: අනුවණ මිනිසාය, අමන-මෝඛ-අඤාන ලෙසින්ද පෙන්වා
ඇත. පණ්ඩිතයා: ප්‍රඥාවන්තයාය,ඤානවන්තයා, සුමේධ, කෝවිද්, විධුර,
නැණවත් ලෙසින්ද දක්වා ඇත. කෙනෙක්, බාලයෙක් වන්නේ ධර්මය
නොදැනීම, නො පිළිපැදීම නිසාය. ධර්මය මැනවින් දන්නා,
ධර්මානුකූලව කටයුතු කරණ පුද්ගලයා පණ්ඩිතයාය. සටහන: ධම්ම
පදය: 5 බාලවග්ග හා 6 පණ්ඩිත වග්ග: බාල පණ්ඩිත ලක්ෂණ
විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.

▼ බාලයා හා පණ්ඩිතයා ගේ ලක්ෂණ: බාලයා: 1) බාලයා, අයහපත්
සිතුවිලි සිතයි, අයහපත් දේ කරයි, අයහපත් වචන කතාකරයි, ඔහු, බාල,
අසත්‍ය පුද්ගලයෙක් බව සත්පුරුෂයෝ දැනගනී 2) ඔහු මෙලොවදීම
ත්‍රිවිධ දුක්විදිය: සභාවක සිටින බාලයාහට සෙසු අය පස්පච්ඡි පිලිබඳ කතා
කරනවා ඇසේ, තමන් එවැනි ක්‍රියාවල යෙදෙන බව සිහිවන ඔහුට
දුක්වේදනා ඇතිවේ, සොරකම් කිරීම නිසා රජතුමා විසින් මහා දඬුවම් දුන්
සොරෙක් ඔහු දකියි, තමාද එවැනි ක්‍රියා කරනබව සිහිවන ඔහුට
දුක්වේදනා ඇතිවේ, ඉඳගෙන හෝ ඇලවී විවේක ගන්නා බාලයාහට
තමන් තුන්දොරින් කළ පව්කම් සිහිවී දුක දොම්නස ඇතිවේ. කර්මවිපාක
ආදිය සිහිවීමෙන් යලි උපත පිලිබඳ බිය, සංතාපය ඇතිවේ. 3) බාලයා,
ධර්මය අනුගමනය නොකර අකුසල් කළ නිසා මරණින් මතු දුගතියක-
තිරිසන් ලෝකයේ යලි උපත ලබා බොහෝ දුක් විඳි. දුගතියට පත් ඔහුට
මිනිසත්බව ලැබීම ඉතා දුෂ්කරය.එයට හේතුව ධර්මය සමාදන්වීමට
අවස්ථාව නොමැතිනිසාය. 4) දිගුකලක් දුගතියේ කල්ගතකර යම්
අවස්ථාවක, අනුවණ පුද්ගලයා මිනිස් ලෝකයේ උපත ලබාගනු ඇත.
එහිදී ඔහු ඉතාදුගී, පහත් කුලයක ඉපදී බොහෝ දුක්පිඩාවිඳි. ආහාරපාන,
ඇඳුම්, වසස්ඨාන ආදිය සැපපහසුදේ පහසුවෙන් නොලැබේ,
බොහෝලෙඩුක් විඳි, අන්ධබවට, අබ්බගාත බවට ආදී පිඩාවන්ට
පත්වේ. ඔහු තුන්දොරින් අකුසල කර, මියගියපසු නැවත ද දුගතියේ
උපදියි. පණ්ඩිත ලක්ෂණ: 1) පණ්ඩිතයා යහපත් සිතිවිලි සිතයි, යහපත
කරයි, යහපත් වචන කතාකරයි. ඔහු නුවණැති සත්‍ය පුද්ගලයෙක් බව
සත්පුරුෂයෝ දැනගනී 2) ඔහු මෙලොවදීම තුන්ආකාරයෙන් සුවය හා
සොම්නස විඳි: පණ්ඩිතයා සිටින සභාවක මිනිසුන් පස්පච්ඡි ගැන
කතාකරයි, තමා එම අකුසල බැහැර කර ඇතිබව දන්නා ඔහුට ප්‍රීති
පමෝදය ඇතිවේ, සොරකම් කිරීම නිසා රජතුමා විසින් මහා දඬුවම් දුන්

සොරෙක් ඔහු දකියි, තමා එවැනි ක්‍රියා බැහැරකර ඇතිබව බව සිහිවන ඔහුට ප්‍රීති පමෝදය ඇතිවේ, ඉඳගෙන හෝ ඇලවී විවේක ගන්නා පණ්ඩිතයාට තමන් තුන්දොරින් කළ යහපත් ක්‍රියා සිහිවී ප්‍රීතිය ඇතිවේ, යහපත් කුසල කර්මවිපාක නිසා මරණින් මතු සුගතියේ උපත ලැබෙනබව සිහිකරන ඔහු ප්‍රීතියට පත්වේ. 3) පණ්ඩිතයා මෙලොවදී සිදුකළ යහපත් කුසල් කර්ම විපාක නිසා මරණින් මතු සුගතියේ- දේවලෝකවල යළි උපත ලබයි. 4) දීර්ඝකාලයක් දෙව්සැප විඳි නැවත මිනිස්ලෝකයට පැමිණෙන පණ්ඩිතයා, සියලු සැප සම්පත් ඇති, උසස් කුලයක යළි උපත ලබයි. එහිදිද යහපත් පුණ්‍යකර්ම සිදුකර නැවත සුගතියකම උපත ලබයි. මේ පිළිබඳ දක්වා ඇති උපමාව නම් කිසියම් සුදුකාරයෙක් ඔහුගේ පළමු ක්‍රීඩාවෙන් මහා සම්පත් ජයගෙන සතුටුව සැප විඳී. ඔහු ලබන එම සැපයට වඩා පණ්ඩිතයා, තුන්දොරින් යහපත් කර්ම සිදුකර ලබන සතුට අප්‍රමාණය. ජයගත් සුදුකාරයාගේ සතුට කුඩා ගල්කැටයක් වැනිය, පණ්ඩිතයා ගේ සැපය, සුවය හිමාල කඳුවැටිය මෙන් මහත්ය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 5. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.3.9 බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය, පි. 376, EMN: 129: Fool & Wise Men, p. 929, අංග.නි: (1): 3 නිපාත, බාල වග්ග සූත්‍ර, පි.234, EAN: 3: The Fool, p. 80.

▼ බාලයාට ඇති නුගුණ හා පණ්ඩිතයාට ඇති ගුණ: බාලයාට: කාය, වච්, මනෝ දුෂ්චරිත හා මිථ්‍යා දිට්ඨිය ඇත. දුගතිය හිමිය. පණ්ඩිතයාට: වච්, මනෝ සුවරිත හා සම්මා දිට්ඨිය ඇත. සුගතිය හිමිය. බලන්න: අංග.නි: (2) 4 නිපාතය: සුවරිතවග්ග: බාල පණ්ඩිත සූත්‍ර 4කි.

▼ ලෝකයේ පණ්ඩිතයෝ දෙදෙනෙක් හා බාලයෝ දෙදෙනෙක් දැකිය හැකිය පණ්ඩිතයෝ: 1) තමන් අතින් යම් වරදක් සිදුවූවා නම් එය වරද බව ඔහු දකියි පිළිගනී. 2) වෙනත් කෙනෙක් වරදක් කර ඒ ගැන පපොච්චාරණය (වරද බව පිළිගැනීම) කරනවිට ධර්මයට අනුකූලව එය පිළිගනී. බාලයෝ: : 1) තමන් අතින් යම් වරදක් සිදුවූවා නම් එය වරද බව ඔහු නොදකියි නොපිළිගනී. 2) වෙනත් කෙනෙක් වරදක් කර ඒ ගැන පපොච්චාරණය (වරද බව පිළිගැනීම) කරනවිට එය ධර්මයට අනුකූලව නො පිළිගනී. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) : 2 නිපාත: බාලවග්ග සූත්‍ර, පි.154, EAN: 2: 21.1 Sutta, p. 60.

▼ බාල හා පණ්ඩිතයා නිසා සිදුවන යහපත හා අයහපත: යම් භයක්, උපද්‍රවයක්, විපතක් ඇතිවෙන්නේ බාලයා නිසාය. පණ්ඩිතයා ඇසුරින් ඒ දේ සිදුවන්නේ නැතය යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. උපමාව: පිදුරු සෙවිලි කල වහල ඇති ගෙයක් ගිනිගත්විට, අසල ඇති ශක්තිමත්ව සාදා ඇති වෙනත් ගේදොර පවා ගිනිබත්වේ. එලෙසින් බාලයන් හා ඇසුර හානි ගෙනෙදේ. පණ්ඩිතයන් ඇසුරු කිරීමෙන් විපත් සිදුනොවේ. බුදුන් වහන්සේ ගේ අවවාදය වුවේ, පණ්ඩිතයන් ලෙසින් හැසිරීමට හා විමසීමට පුරුදු පුහුණු විය යුතු බවය. කෙනෙක් පණ්ඩිතය, ධර්මය විමසන කෙනෙක්ය යයි පැවසීමට ඔහු සතු කුසලතා 4 ක් ඇත: 1) ධාතු කුසලතාවය 2) ආයතන කුසලතාවය 3) පටිච්ච සමුප්පාදය පිළිබඳ කුසලතාවය 4) ස්ථාන අස්ථාන දන්නා කුසලතාවය.

සටහන: අංග.නි: 3 නිපාතය: බාලවග්ග සූත්‍රයන්හි මෙයට සමාන විස්තර දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.2.5 බහුධාතුක සූත්‍රය, පි.209, EMN: 115: The Many Kinds of Elements, p. 840.

▼ බාලයින් සතු අවගුණ හා පණ්ඩිතයන් සතු ගුණ: බාලයන්- අනුවන පුද්ගලයෝ : 1) තමන් වෙතට නොපැමිණි දේ -අදාළ නොවනදේ පිළිබඳ බර ඉසිලීම -වගකීම ගැනීම, තමන් වෙතට පැමිණි දේ -අදාළ දේ පිළිබඳ බර ඉසිලීම -වගකීම නො ගැනීම. 2) තමන්ට නොකැප දෙය කැපයයි ගැනීම, තමන්ට කැප දෙය නොකැපයයි ගැනීම 3) අනාපත්තිය (නිවැරදි දේ) ගැන ආපත්ති (වැරදි) සංඥා ඇතිවීම, ආපත්තිය ගැන අනාපත්ති සංඥා ඇතිවීම. 4) අධර්මය, ධර්මය සේ ගැනීම, ධර්මය අධර්මය සේ ගැනීම. 5) අවිනය, විනයය සේ ගැනීම, විනය අවිනය සේ ගැනීම. පණ්ඩිත: 1) තමන් වෙතට නොපැමිණි දේ -අදාළ නොවනදේ පිළිබඳ බර ඉසිලීම නොගැනීම, තමන් වෙතට පැමිණි දේ -අදාළ දේ පිළිබඳ වගකීම ගැනීම. 2) තමන්ට නොකැප දෙය නොකැපයයි ගැනීම, තමන්ට කැප දෙය කැපයයි ගැනීම. 3) අනාපත්තිය, අනාපත්තිය යන සංඥා ඇතිවීම, ආපත්තිය ගැන ආපත්තිය යන සංඥා ඇතිවීම. 4) ධර්මය, ධර්මය සේ ගැනීම, අධර්මය අධර්මය සේ ගැනීම. 5) විනය, විනයය සේ ගැනීම, අවිනය අවිනය සේ ගැනීම. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 2 නිපාත: බාලවග්ග: සූත්‍ර, පි.200.

▲ බල්ලා -the dog: මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත්තේ, බල්ලා උගැටගසා ඇති කනුව වටේ කැරකෙන ලෙසින්, ආරිය ධර්මය නොදත් ලෝකයා සසර වටේ කැරකෙන අන්දමය. බලන්න: ගද්දුලබද්ධ, උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.2.5.7 ගද්දුලබද්ධ සූත්‍රය, පි. 284, ESN: 22: Khandasamyutta: 99.7 The leash, p. 1090.

▲ බලිවද්ද -Baliwadda: බලිවද්ද යනු ගොනාගේ (හරකා-වාෂ්ඨ) හැසිරීමය, ආකාර 4කි: 1) තමන්ගේ ගොන් රැලට දරුණුව හැසිරේ, අන් ගොන් රැලට දරුණුව නො හැසිරේ. 2) තමන්ගේ ගොන් රැලට දරුණුව නො හැසිරේ, අන් ගොන් රැලට දරුණුව හැසිරේ. 3) තමන්ගේ ගොන් රැලටද, අන් ගොන් රැලටද දරුණුව හැසිරේ. 4) තමන්ගේ ගොන් රැලටද, අන් ගොන් රැලටද දරුණුව නො හැසිරේ. ගොනුන් ලෙසින් හැසිරෙන පුද්ගලයන් 4ක් මෙහි පෙන්වා ඇත. 1) තම පිරිසට දරුණුය, සෙසු අයට එසේ නැත. 2) අන්‍යයන්ට දරුණුය, තම පිරිසට එසේ නැත 3) සියලු දෙනාටම දරුණුය 4) සියලු දෙනාටම දරුණු නැත. උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත:4.3.1.8 බලිවද්ද සූත්‍රය, පි.232, EAN:4: 108.8 Bullas, p. 187.

▲ බලුගුණය-Dog's duty: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, අන්‍යආගමික නිකායන් හි සමහර පුද්ගලයන් දුකින් මිදීම පිණිස බලු වුන (බල්ලෙක් මෙන් හැසිරීම) තපස්කර්ම කර ඇත.මෙය දුගතිය ඇතිකරයි:බලන්න: අසුරනිකාය,කොරක්ඛත්තිය නිරුවත් තවුසා, සේනිය තවුසා. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (3): පාටික සූත්‍රය, 8 ඡෙදය, පි. 26 , EDN: 24 Pāṭika Sutta, section 1.7, p. 287,ම.නි: කුක්කුරවත්තික සූත්‍රය.

▲ බෙලුව ගම-Beluwa Village: විසාලා නුවර අසබඩ පිහිටි මෙ ගම්මානයේ බුදුන් වහන්සේ අවසාන වස්ස ගත කළහ. බලන්න: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

බළ

▲**බිළාල-Cat:** බිළාල- බළලා උපමා කොටගෙන බුදුන් වහන්සේ සංඝයාට අවවාද කර ඇත. වේලාව ඉක්මවා (අකාලයේ) පවුල් අතර හැසිරීම නිසා ශිලය බිඳීයාම, ඇවතක් කරගැනීම, යළි ගිහිබවට පත්වීම ආදී අනතුරු ඇතිවේ. බළලෙක්, ගොදුරු සොයා යන්නේ මියෙක් අල්වා ගෙන උෞ, නොසපා ගිලීම නිසා, මියා, උෞගේ අතුනුබහන් කෑමෙන් ඒ බළලා මරණයට පත්වේ. එලෙස, අකාලයේ පවුල්- කුල සම්බන්ධය සංඝයා ගේ පරිහානිය ඇතිවේ. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ඔපම්මසංයුත්ත:බිළාල සූත්‍රය.

▲**බිළි වැද්දා උපමාව- Simile of the fish hunter:** බිළිය-ඇම ලෙසින් මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ සංඝයාට ලැබෙන ලාභ සත්කාර ආදියය. ඒවා නිසා සංඝයා පරිහාණියට පත්වෙන්නේ හරියට බිළි වැද්දා විලට දමන ඇමකට හසුවන මාලුවා එ ඇම ගිලීම නිසා විනාශයට පත්වෙන ලෙසය. මෙහිදී ‘බිළි වැද්දා’ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ මාරයාය. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5 මූලාශ්‍රය:සංයු.නි:2:ලාභසත්කාර සංයුත්ත:දරුණුවග්ග: 5.1.2 බළිස සූත්‍රය, පි.366

▲**බිළි කටු සය - Six Hooks:** බිළි කටු සය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සළායතන මගින් අල්වා ගන්නා බාහිර අරමුණු වලට යටවීමය, එමගින් ලෝකසත්වයා විවිධ දුක් පිඩා විඳි. එය හරියට බිළිවැද්දා දමන ඇම ගිලගන්නා මාළුවෝ විනාශයට පත්වෙන ලෙසය. කාමලෝකයේ ඇම ගිලගන්නා මිනිසුන් මාරයාගේ ග්‍රහණයට අසවෙ, මාරයාට කැමති පරිදි ඔවුන්ව හැසිරවිය හැකිය. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය:5. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (4) :වේදනාසංයුත්ත:සමුද්දවග්ග:1.18.3 බාලිසිකොපම සූත්‍රය, පි. 340.

බව

▲ **බාවරි බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Bavari:** වේදමන්ත්‍රයේ නිපුණ මොහු, සැවැත්තුවර වැසියෙකි. විවේක සුවය පතා දක්ෂිණපථයට (දකුණු ඉන්දියාවට) පැමිණ ගෝදාවරි නදිය අසබඩ-අස්සක ප්‍රදේශයේ අසපුවක වාසය කල ඔහුට ප්‍රධාන ශිෂ්‍යයන් 16ක් සිටියහ. බුදුගුණ අසා, බුදුන් වහන්සේ සොයායන ලෙස ඔහු තම ශිෂ්‍යයන් පිටත් කරයැවීම,ධර්මය අසා ඔහුද, ශිෂ්‍යයන්ද බුදුන් සරණ යෑම මෙහි විස්තර කර ඇත.**බලන්න:** බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326.

බහ

▲**බාහිතපාපි- Bahitapapai:** බාහිතපාපි : සියලු පාප බහාතැබූ බවය- ප්‍රභීණ කලබවය. බුදුන්,රහතුන්, බාහිතපාපිය. **බලන්න:** කකුධ දේවපුත්‍ර.

▲**බාහිය තෙර-Bahiya thera:**බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1

▲**බාහිය දාරුචිරිය රහතන්වහන්සේ- Arahant Bahiya darichariya**
බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1.

▲ **බාහිර අරමුණු- නිමිති-External things:** බාහිර අරමුණු: සළායතන මගින් අල්වා ගන්නා, පිටත ලෝකයේ වස්තූන්ය.**බලන්න:** බාහිර ආයතන.

▲ **බාහිර ආකාශධාතුව**- External Space element: පිටත ඇති ආකාසය, හිස් ඉඩකඩ බාහිර ආකාශ ධාතුවය. **බලන්න:** ආකාශ ධාතුවය.

▲ **බාහිර ආයතන:** පාලි:ඡ බාහිරානි ආයතනානි -external bases: බාහිර ආයතන 6කි: අභ්‍යන්තර ආයතන 6 න් අල්වා ගන්නා රූප ආදී බාහිර අරමුණුය. **බාහිර ආයතන 6:1) රූපායතනය**- form-base: ඇසට අරමුණුවන බාහිර ව ඇති රූප ආදිය 2) **ශබ්දායතනය**- the sound-base: කණට ඇසෙන විවිධ ශබ්ද 3) **ගන්ධායතනය**- the odor-base: නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ 4) **රසායතනය**- the flavor-base: දිවට දැනෙන විවිධ රස 5) **ස්පර්ශායතනය**- the tangible-base: කයට දැනෙන විවිධ පහස 6) **ධර්මායතනය** - the mind-object-base: සිතේ ඇතිවන, දැනෙන විවිධ සිතුවිලි. බාහිර ආයතන පිළිබඳව මැනවින් දැනගැනීම සලායතන පිළිබඳ සම්පූර්ණ අවබෝධයට උපකාරීවේ: **සටහන:** බාහිර අරමුණු පිළිබඳ ඇති ඇල්ම නැතිකර ගැනීම (බහිද්ධානන්දික්‍ෂය) විමුක්තිය ලැබීමට හේතුවේ. එම අරමුණු පිළිබඳව අනිවච්ච ලෙසින් බැලීම, යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් බැලීම එසේ ඇල්ම නැතිකර ගැනීමට උපකාරී කරුණුය. **බලන්න:** සලායතනසංයුත්ත: නන්දිබය වග්ග: බාහිර නන්දිබය අනිවච්ච, බාහිර නන්දිබය යෝනිසෝ සූත්‍ර. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.4.7 සලායතන විභව සූත්‍රය, පි. 474, EMN: 137- Saḷāyatanaṭṭhāṅga Sutta- The Exposition of the Six-fold Base.

▼ **සියලු බාහිර ආයතන** අනිවච්චය, දුක්ඛය, අනාත්මය යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. **බලන්න:**සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත :අනිවච්චවග්ග, දේවදහ වග්ග.

▲ **බාහිර දිවයි**- External views: බාහිර දිවයි ලෙසින් මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ අන්‍යආගමිකයන් දැරූ මතයන්ය. **බලන්න:** දිවයි -බුදුසසුනට බාහිර.

▲ **බාහිර බන්ධන**-External bonds: අග්‍රැතවත් පාතග්ජනයා පංචඋපාදානස්කන්ධය හා එමගින් අල්ලා ගන්නා අරමුණු ආදිය ආත්මයක් ලෙසින් ගැනීම, අභ්‍යන්තර හා බාහිර බන්ධනවේ. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත: 1.3.2.5 බන්ධන සූත්‍රය, පි. 316, ESN: 22: Khandasamyutta:117.5 Bondage, p. 1101.

▲ **බාහිර සංයෝජන ඇති පුද්ගලයා** - Person with External fetters: සිල්වත්, ශාන්ත චිත්ත විමුක්තියට සිත යොමුකොට සිටින ආරිය පුද්ගලයා මින් අදහස් කෙරේ.**බලන්න:** ආධ්‍යාත්ම සංයෝජන හා බාහිර සංයෝජන.

▲ **බහු උපකාර ධර්ම:**පාලි:බහුකාරො ධම්මො-Dhamma that greatly helps (bahukāro): ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය වර්ධනය කරගැනීම, නිවන පිණිස, බොහෝ ලෙසින් උපකාර වන ධර්මතා බහු උපකාර ධර්ම වේ: 1) කුසලයේ අප්‍රමාද වීම (අප්‍රමාදො කුසලෙසු ධම්මෙසු) 2) සති සම්ප්‍රජන්‍යය (සිහිය හා නුවණ- සති ප්‍රඥාව) 3) සත්පුරුෂ ආශ්‍රය 4) සද්ධර්ම ශ්‍රවණය 5) ධර්මානු ධර්ම ප්‍රතිපදාව. 6) සතර සම්පත්ති වක්‍ර: සුදුසු රටක විසීම, සත්පුරුෂ ආශ්‍රය, ශ්‍රද්ධාව ආදී ගුණ ධර්ම ඇතිබව, පෙර කළ පින් ඇතිබව.7) පංච ප්‍රාධානික අංග - ප්‍රධන් වීරිය වඩන හික්ෂුත් සතු

ගුණ අංග පහ- (පඤ්ච පට්ඨානසංගහ). 8) සාරානිය ධර්ම සය - සිහිකටයුතු ධර්මතා (ඡ සාරානියා ධම්මා). සටහන: අංග. නි: (2) 4 නිපාත: ආපත්තිය වග්ග: බහුකාර සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේ, සතර දහම: සත්පුරුෂ සේවනය, සද්ධර්ම ශ්‍රවනය, නුවණින් මෙනහිකිරීම, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව, මිනිසුන්ට බොහෝ උපකාර ධර්ම බව පෙන්වා ඇත. බලන්න: සෝතාපන්න. මූලාශ්‍ර: දී. ස. නි : (3): 11 දසුන්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▼ ගිහි පැවිදි බහු උපකාර ධර්ම: ගිහියන්, සංඝයාට සිව්පසයෙන් උපස්ථාන කිරීම, සංඝයාට ආධ්‍යාත්මික මග වඩාගැනීමට බොහෝ උපකාරවේ. එලෙසින්, සංඝයා, ගිහියන්ට සද්ධර්මය දේශනා කිරීම, පිරිසිදු බඹසර පෙන්වා දීම මගින්, සසර දුකින් මිදීම පිණිස බොහෝ උපකාරවේ. බලන්න: බු. නි: ඉතිවුත්තක: 4.1.8 බහුකාර සූත්‍රය. සටහන: * යම් පුද්ගලයෙක්, වෙනත් කෙනෙකු, ත්‍රිවිධ රත්නයේ සරණය පිණිස කරන උපකාරය බහු උපකාරයකි. බලන්න: අංග: (1) 3 නිපාත: 3.1.3.4 සූත්‍රය. ** ගුණ 5කින් යුත් සංඝයා ඔවුන් සිටිනා ආවාසයට උපකාරීවේ : සිල්වත්ය, බහුශ්‍රවය, කැඩුම් බිඳුම් පිළිසකර කරති, ජේෂ්ඨ භික්ෂූන් පැමිණි කල, පින් කරගැනීමට ගිහියන්ට අවස්ථාව සලසති, ජාන කැමතිවිට ලබති. බලන්න: අංග: (3) 5 නිපාත: 5.5.4.4. බහුපකාර සූත්‍රය.

▲ බහුජනහිත-Bahujanahitha: බහුජනහිත- බෝහෝ ජනයාට උපකාරීවන බවය, අනුකම්පා සහගතව කටයුතු කරන බවය. සසර දුක නැතිකිරීමට, බොහෝ ජනයාට උපකාරීවන පුද්ගලයෝ තිදෙනෙකි: සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ, රහතන් වහන්සේ හා සේබ භික්ෂුව. මූලාශ්‍රය: බු. නි: ඉතිවුත්තක: 3.4.5 බහුජනහිත සූත්‍රය.

▲ බහුධාතු-Many Kinds of Elements: බහුධාතු යනු සියලුම ධාතූන් (භේතු ප්‍රත්‍ය යෙන් උපන්) හා අසංඛත ධාතුව නම්වූ නිවනය. විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු. නි: (2) ධාතුසංයුත්තය, ම. නි: බහුධාතු සූත්‍රය.

▲ බහුල කම්ම- Bahula kamma: මේවා එදිනෙදා ජීවිතයේදී, බහුලව කරන කර්මය. යම් දෙයක් කුසල හෝ අකුසල බහුලව කර ඇතිනම්, එය පළමුව විපාක දේ. බලන්න: කම්ම විපාක, කටත්තා කර්ම.

▲ බහුලකරගතයුතු හා බහුල නොකරගතයුතු ධර්ම: පාලි: බහුලිකත්තබ්බඤ්ඤා - නබහුලි ත්තබ්බඤ්ඤා - the Dhamma to be cultivated and the Dhamma not to be cultivated: බහුලකරගතයුතු ධර්මය නම් කුසල් දහම්ය, අකුසල් දහම බහුල නොකරගතයුතු ධර්මය වේ. ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේදී වඩා ගැනීමට බහුල කරගතයුතු ධර්මය සම්මා දිට්ඨිය සහිත නිවැරදි මගය. බහුල නො කරගතයුත්තේ මිථ්‍යා දිට්ඨිය සහිත වැරදි මගය.

මූලාශ්‍ර: අංග. නි: (6): 10 නිපාත: 10.3.5.8 බහුලිකත්තබ්බ සූත්‍රය, පි. 478, EAN: 10: Noble , p. 548.

▼ බහුලකරගතයුතු ධර්මය දස කුසලයය. බහුල නොකරගතයුතු ධර්මය දස අකුසලයය. : මූලාශ්‍ර: අංග. නි: (6): 10 නිපාත: 10.4.4.8. බහුලිකත්තබ්බ ධම්ම සූත්‍රය, පි. 540, EAN: 10: 196 Sutta, p. 556.

▼ **බහුලකලසුතු ධර්මතා:** බහුලිකෘත ධර්මතා 5 ක් මෙහි දක්වා ඇත. 1) අසුභය නුවණින් දැකීම 2) ආහාරයේ පිළිකුල් සංඥාව ඇතිවීම 3) අනභිරතී සංඥාව ඇතිවීම 4) සර්ව සංඛාරයන්හි අනිත්‍යය නුවණින් දැකීම 5) මරණ සංඥාව තමා තුළම ඇතිකර ගැනීම. ඒවා, ඒකාන්තයෙන්ම, නිබ්ද්දාව, චිරාගය, නිරෝධය, උපසමය, අභිඥාව, සම්බෝධය, නිර්වානය පිණිස වේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත:5.2.2.9 නිබ්ද්දා සූත්‍රය, පි.154.

▲ **බහු වේදනා-Many kind of feelings:** විවිධාකාර වේදනා: 1) වේදනා දෙක:කායික හා මානසික 2) වේදනා තුන: දුක, සුඛ හා මැදිහත් වේදනා . 3) වේදනා පහ: කායික සොම්නස, මානසික සොම්නස,කායික වේදනා, මානසික වේදනා හා උපේක්ඛා වේදනාව. 4) වේදනා හය: සළායතන ස්පර්ශයෙන් ඇතිවෙන වේදනා 5) වේදනා දහඅට: මනෝ උපවිචාර වේදනා. බලන්ත: මනෝ උපවිචාර 6) වේදනා තිස්හය: ගිහි හා පැවිදි අය ට ඇතිවෙන: සොම්නස් වේදනා 6x2 , දොම්නස් වේදනා 6x2, උපේක්ඛා වේදනා 6x2. 7) වේදනා එකසිය අට: වේදනා 36, තුන් කාලය අනුව ගැනීම: අතීත වේදනා 36, අනාගත වේදනා 36, වර්තමාන වේදනා 36. විස්තර පිණිස බලන්ත: වේදනා, සළායතන, ම.නි: සළායතන විභංග සූත්‍රය. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.9 බහුවේදනීය සූත්‍රය, පි.116, EMN:59: The many kind of feelings, p.474.

▲ **බහුභානි-Bahubhani:** බහුභානි: බොහෝ කථාකරන අනුවන පුද්ගලයාය. ඔහු, බොරුකියයි, කේලාම් කියයි, රළුබස් කියයි, හිස්බස් කියයි, අකුසල ඇතිකරගන්නා ඔහු දුගතියේ යළි උපතක් ලබයි. බලන්ත: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත:අකෝකාසකවග්ග:බහුභාණි සූත්‍රය.

▲ **බහුශ්‍රුත: පාලි: බහුස්සුතො -learned much:** බහුශ්‍රුත: දහම යහපත් ලෙසින් ඉගෙනගෙන ඒ පිළිබඳ හසල දැනුම ඇතිබවය.මේ ගුණය, හික්ෂුවක්, ‘තෙර’ බවට පත්වීමට අවශ්‍ය ගුණයන්ගෙන් එකකි. සේබ ප්‍රතිපදාව ඇති හික්ෂුත් මේ ගුණයෙන් සමන්විතය. බහුශ්‍රුතබව ලබාගැනීමට දුර්ලභ ධර්මතාවයකි. ඉගෙනගත් දේ නිතර සිහිනොකිරීම-ස්ප්පජනා නොකිරීම, බහුශ්‍රුතබවට ඇති බාධාවකි. බලන්ත: ඉෂ්ඨධම්ම. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:10.2.8.3 ඉෂ්ඨධම්ම සූත්‍රය, පි.270,EAN:10: 73.3 Wished for, p.522.

▼ **හික්ෂුව බහුශ්‍රුත වන ආකාරය:** මුල, මැද හා අග යහපත්වූ, අර්ථ හා පදමාලා මනාව ගලපා ඇති, බඹසර ජීවිතය සම්පූර්ණ කිරීමට පිහිටවන සද්ධර්මය: 1) ධර්මය බොහෝ ලෙසින් අසා ඇත 2) මැනවින් සිහියේ දරාගෙනසිටියි (සුතධරො -retained in mind) 3) කටපාඩම් කර සප්පායනා කරයි (වචසා පරිචිතා- recited verbally) 4) මනසින් විමසා බලයි (මනසානුපෙක්ඛිතා -investigated mentally) 4) විනිවිද සහිත නුවණින් (ප්‍රඥාවෙන්) ධර්මය දැක යහපත් දිට්ඨිය ඇතිකර ගෙන ඇත (දිට්ඨියා සුපට්ඨිච්ඤා - penetrated well by view).

“බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිවයො යෙ තෙ ධම්මා ආදීකල්‍යාණා මජ්ඣෙකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාක්ඛා සවාසඤ්ජනා කෙවලපරිපුණ්ණා පරිසුඤ්ඤා බ්‍රහ්මවරියං අභිවදන්ති. තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධනා වචසා පරිචිතා

මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුපට්ඨිවිඛා” . සටහන්: * යහපත් දිට්ඨිය ඇතිකරගැනීම යනු නිවන අවබෝධ කරගැනීම පිණිස, විමුක්තිය පිණිස, තමන් ඇසූ ධර්මය කෙසේ උපකාර කරගතයුතුද යන්න නුවණින් වටහා ගැනීමය. දිට්ඨියා සුප්පට්ඨිද්ධා යන වැටහීම බහුශ්‍රුත බවේ උපරිම තැනය. නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමට උපකාරිවන අංගයකි. ** මේ ගුණය සේබ ප්‍රතිපදාවේ යෙදීසිටින හික්ෂුන් සතු ගුණයකි. බලන්න: සප්ත සද්ධර්ම ගුණ. ** ඒ සමාන විස්තරයක් මේ සූත්‍රයේද පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.4.6 බහුශ්‍රුත සූත්‍රය, පි.366. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 2 .1.4.7 සූත්‍රය, පි.169, EAN: 4 : 38.7 Sutta, p.62, ම.නි: (2): 2.1.3 : සේබ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436

▼ කෙනෙක් බහුශ්‍රුත- ධර්මධර වන ආකාරය: බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:“...මා විසින් සූත්‍ර, ගෙයා, වෙය්‍යාකරණ, ගාථා, උදාන, ඉතිවුත්තක, ජාතක, අබභූතධම්ම, වෙදල්ල ආදීවූ බොහෝ දහම් දෙසන ලදහ...සිව්පද ගාථාවක අරුත දැන පෙළ දැන ධර්මානුධර්මප්‍රතිපත්තව වෙසේද, ඒ පුද්ගලයා ‘බහුශ්‍රුත ධර්මධර’ යයි කියන්නට නිසිවේ”. බලන්න: අංගු.නි: 4 නිපාත:4.4.4.6 බහුශ්‍රුත සූත්‍රය.

▼ ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයාහට, බහුශ්‍රුත බව, ආරක්ෂාව ලබා දෙන -නාථ කරණ ධර්මයක්ය .බලන්න: නාථ කරණ ධර්ම. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.2.7 ප්‍රථම නාථකරණ සූත්‍රය, පි.72, EAN, 10: 17-7 Protector I, p.497.

▼ බහුශ්‍රුතබව සේබප්‍රතිපදාවේ යෙදෙන ආරිය ශ්‍රාවකයා සතු ගුණයකි, එසේම සප්ත සද්ධර්ම ගුණයකි. බලන්න: සප්ත සද්ධර්මය, සේබ හා අසේබ. මූලාශ්‍ර: ම.නි. (2): 2.1.3 :සේබ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▼ බහුශ්‍රුත පුද්ගලයන් දෙදෙනෙක් ලෝකයේ විද්‍යාමානවේ.

එක් පුද්ගලයෙක් ධර්මය බොහෝ ලෙසින් අසා ඇත. එහෙත්, එහි අර්ථ නොදන්නා නිසා ධර්මානුධර්මයට පිළිපත් කෙනෙක් නොවේ. ඔහු ශ්‍රුතයෙන් නුපත් බහුශ්‍රුතවේ. තවත් පුද්ගලයෙක් ධර්මය බොහෝසේ අසා ඇත, එසේම එහි අර්ථ දැන ධර්මානුකූලව වාසය කරයි. ඔහු අග්‍ර පුද්ගලයෙකි, දෙවියන්, බ්‍රහ්මයන් පවා පසසන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත:හණ්ඩාගමවග්ග: 4.1.1.6 අප්පස්සුත සූත්‍රය, පි.36.

▼ යම් පුද්ගලයෙක් ධර්මයේ බහුශ්‍රුත නම්, මරණින් මතු ඔහු හානියට පත්නොවේ, සුගතියක යළි උපත ලබාගැනීමට වාසනාව ඇත.

සටහන: සංයු.නි: (4) මතුගාමසංයුත්ත: බහුශ්‍රුත සූත්‍රය: බොහෝ ඇසූපිරි දහම් ඇති කාන්තාව, සුගතියේ යළි උපත ලබන බව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.2.3.5. මිගසාලා සූත්‍රය,පි.274, EAN: 10: 75.5. Migasala. p. 522, අංගු.නි: (2) : 4 නිපාත: 4.4.5.1. සොතානුධත සූත්‍රය, පි. 380, EAN:4: 191.1. Followed by ear, p. 212.

▼ **ධර්මයේ බහුශ්‍රැත බව** ලැබූ සංඝයා අතර ආනන්ද තෙරුන් අග්‍රවේ.
බලන්න: අග්‍රතම සිව් පිරිස. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(1):1 නිපාත: එතදග්ග
 පාළිය, පි. 84, EAN: 1: XIV Foremost, p. 44

▲ **බ්‍රහ්මබව:** පාලි: බ්‍රහ්ම-Brahma-Great: බ්‍රහ්මබව නම්: ශ්‍රේෂ්ඨබව,
 උදාර බව, ප්‍රමුඛබව ආදී ගුණයය. ලෝකයට අධිපති දෙවියා මහා බ්‍රහ්ම
 ලෙසින් පෙන්වා ඇත. ශ්‍රමණ ජීවිතය හැඳින්වීම පිණිස බ්‍රහ්ම යොදාගනී,
 රහතන්වහන්සේ ද උතුම් නිසා බ්‍රහ්ම ලෙසින් හඳුන්වයි. උසස් නිසා
 දෙමාපියන්ද බ්‍රහ්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත. රූප අරූප ලෝකවල දෙව්වරු
 බ්‍රහ්ම දෙව්වරුවේ (බඹ): **සටහන:** බ්‍රහ්මබව - ශ්‍රේෂ්ඨබව (Brahmin
 hood) ලබා දෙන්නේ ආරිය අටමග බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ.
බලන්න: ආරියඅටමග.ශබ්දකෝෂ:පා.සි.ශ: පි.403: “බ්‍රහ්ම :තපස, බුදුරජ,
 බ්‍රහ්මයා, ශ්‍රේෂ්ඨ, මව්පියවරු”.P.T.S: p.1416: “**Brahma:** highest, best
 thing of all’.

▲ **බ්‍රහ්මචක්‍රය-** The Wheel of Brahmā: බ්‍රහ්මචක්‍රය -උතුම් චක්‍රය
 ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ධම්ම චක්‍රය ය-චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයය.
බලන්න: තථාගත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත :10.1.3.1 සිංහනාද
 සූත්‍රය,පි. 90, EAN: 10: 21.1 The Lion, p. 499, දිස.නි: (3): 10 සංගීති
 සූත්‍රය, පි, 368, EDN: 33: Sangīti Sutta: The Chanting Together, p.
 362.

▲ **බ්‍රහ්මචාරි:** පාලි: බ්‍රහ්මචාරි-Celibate: ගිහිගෙයින් නික්ම, කාම
 සේවනය හැරදමා, ආගමික ජීවිතයක් ගෙනයන පුද්ගලයා බ්‍රහ්මචාරිවේ.
 වෙනත් ආගමික බ්‍රහ්මචාරින් හා බුදුසසුනේ බ්‍රහ්මචාරින් අතර ඇති
 වෙනස පිළිබඳව **බලන්න:** බ්‍රහ්මචරියාව. **සටහන:** බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු
 සංඝයා බ්‍රහ්මචාරින් බවත්, ඒ උතුමන්ට පිරිනමන දාන, උසස්ය, දෙවියෝ
 පවා සතුටුවෙති. **බලන්න:** දාන. මූලාශ්‍ර: චිත.පි: මහාවග්ග 2: පි 70 හා
 දිස.නි: (2): මහාපරිනිර්වාන සූත්‍රය, පි.156, EDN : 16 Mahaparinibbana
 Sutta, p 175.

▲ **බ්‍රහ්මචරියාව-පාලි: බ්‍රහ්මචරියං -the holy life:** බ්‍රහ්මචරියාව, බඹසර
 විහරණය යනු ගිහිගෙයින් නික්මී, කාමසේවනය හැර දුක නැතිකර,
 නිවන ලබාගැනීම පිණිස ගතකරන ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයය (holy life-
 spiritual life). මග බඹසර, මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව ලෙසින්ද හඳුන්වයි
 (බඹසර වාසය). ධර්ම මාර්ගයේ අවසාන ඉලක්කය වූ අරහත්වයට
 පත්වීම- නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීම මගින් බඹසර වාසය සම්පූර්ණවේ.
 බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ පැවති බොහෝ ආගමික නිකායන්
 අනුගමනය කළ පුද්ගලයෝ, ඔවුන්ගේ නිකායන්ට අනුව තමන්
 බ්‍රහ්මචාරි ජීවිතගත කරන බව පෙන්වා ඇත (බ්‍රහ්මචාරියාවාසය), එහෙත්,
 එම ප්‍රතිපදාව බුදුන් වහන්සේ ගේ ඉගැන්වීම් වලට වඩා වෙනස්ය.

සටහන්: * අටුවාවට අනුව ආරිය අටමගට අනුකූලව ආධ්‍යාත්මික
 ජීවිතය ගෙනයාම බ්‍රහ්මචරියාවය- බඹසර විසීමය.**බලන්න:** ESN: note
 107,p. 952 and note 454, p.559. ** **බ්‍රහ්මචරිය ශබ්දයෙන් බ්‍රහ්ම**
 (ශ්‍රේෂ්ඨ - උතුම්) වූ ප්‍රතිපදාමාර්ගය, බ්‍රහ්ම වූ බුදුරජානන් වහන්සේගේ
 මාර්ගය යන අර්ථය ප්‍රකාශ වෙයි. එය මූල-මැද- අග යහපත්වූ සීලසමාධි
 ප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙන් යුක්තවූ පූර්වභාග ප්‍රතිපදා යයිද, සීලවිසුද්ධි,

චිත්තවිසුද්ධි, දිට්ඨිවිසුද්ධි ආදී සජ්ඣ විගුද්ධියෙන් සැදුම් ලත් අනු පූර්ව ප්‍රතිපදා සංඛ්‍යාත ශාසන මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව යයි දත යුතුය. බලන්න: වින.පි:මහාවග්ග පාළි1: ප්‍රස්තාවනා පි.20. ** “සුත්‍රවල නිතර දැක්වෙන පාඨයක් කමා: “ යසසන්ථාය කුලපුත්තා සම්මාදෙව අගාරසමා අනගාරියං පබ්බජනති තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරිය පරියොසානං දිට්ටෙව ධම්මේ සයං අභිඥා සච්චිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි”: යම් කරුණක් සඳහා කුල පුත්‍රයෝ මැනවින් ගිහිගෙයින් නික්ම අනාගාරිකවූ ඒ පැවිද්දට ඇතුළු වෙත්ද, එම අර්ථය, එම අනුත්තරවූ බ්‍රහ්මචරිය පරියොසානාය එනම් බ්‍රහ්මචරිය අවසානය, දිටු දැමියෙහි දීම- මේ ජීවිතයේදීම - ස්වකිය අභිඥාවෙන් සාක්ෂාත් කරගෙන- ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන- ඊට එළඹ වාසය කළා කියන එකයි ඒ පාඨයේ අදහස. මේ විදියට බ්‍රහ්මචරියාව අවසානවෙනකොට නිවන ලැබෙනවාය කීමට හේතුව කුමක්ද? මේ අරිය අට මග රිපු මගකි. දිසාව නිර්භයය. මග අවසන නිවනය. බලන්න: නිවනේ නිවීම දේශනා 2, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂුව.

▼ බ්‍රහ්මචරියාව ලෝකයේ ලබාගැනීමට දුර්ලභ ධර්මයකි. ඉන්ද්‍රිය අසංවරය, මෙයට ඇති බාධවකි. බලන්න: ඉෂ්ඨධම්ම.මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:10.2.8.3 ඉෂ්ඨධම්ම සූත්‍රය, පි.270,EAN:10: 73.3 Wished for, p.522.

▼ බුදුන් වහන්සේ, බඹසර මෙසේ හඳුන්වා ඇත: “මහණෙනි, මේ බඹසර වනාහි ජනයා විස්මයට පත් කිරීමට, නැලවීමට, ලාභසත්කාර ආදිය... පිණිස නොවේ... බඹසර වනාහි සංවරය පිණිස, කෙලෙස ප්‍රහීණය පිනිස , රාගය විරාගය පිණිස, නිරෝධය පිණිස, නිවන පිණිසය.පෙර විසූ උතුම් ඉසිවරු ඒ මග අනුගමනය කළහ, බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇති පරිදි ඒ මග අනුගමනය කරන්නේ නම්, දුක කෙළෙවර කරගත හැකිවේ”. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත:උරුවෙලවග්ග: බ්‍රහ්මචරිය සූත්‍රය.

▼ මේ සූත්‍රයන්හි: බඹසර යනු අරිය අටමග බවත්, බඹසර ඵලය සෝතාපන්න- අරහත්වය ලැබීම, බඹසර විසීමේ අර්ථය-ලාභය නම් රාග දෝස මෝහ ඤාය කරගැනීම බව පෙන්වා ඇත.බලන්න: සංයු. නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත: පටිපත්තිවග්ග: බ්‍රහ්මචරිය සූත්‍ර 2 කි.

▼ බ්‍රහ්මචරියාව යනු කවරේද? බ්‍රහ්මචරියාවෙහි කෙළෙවර කවරේද? යයි හික්ෂුවක් ඇසූ පැණයකට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පිළිතුරු වදාළහ: “... අයමෙව බො හිකඛු, අරියො අට්ඨිඛගිකො මග්ගො බ්‍රහ්මචරියං...යො බො හිකඛු රාගකකියො දොසකකියො මොහකකියො ඉමං බ්‍රහ්මචරියං පරියොසානනති”. මේ අරිය අටමග බ්‍රහ්මචරියාවය, ...යම් රාගයක් දෝෂයක් මෝහයක් ඤාය කරගැනීම බ්‍රහ්මචරියාවේ අවසානය- කෙළෙවරයය.

(This Noble Eightfold Path, bhikkhu, is the holy life: destruction of lust, the destruction of hatred, the destruction of delusion: this is the final goal of the holy life). සටහන: කුක්කුටාරාම සූත්‍රයේ දී ආනන්ද තෙරුන්ද, ආරිය අටමග බ්‍රහ්මචරියාව යයි ප්‍රකාශ කොට ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මග්ග සංයුත්තය: 1.1.6 හික්ඛු සූත්‍රය, පි 40 හා 1.2.9 කුක්කුටාරාම සූත්‍රය, පි. 54, ESN: 45:Maggasamyutta: 6.6. A certain bhikkhu, p. 609 & 19.9 The cock’s park p.1624.

▼ **බඹසර වාසය** යනු මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නම්වූ ආරිය අටමග සම්පූර්ණ කරගැනීමය. “...සචං ධම්මො සංයමො බ්‍රහ්මචරියං මජ්ඣෙකස්සිතා බ්‍රහ්මණ බ්‍රහ්මපත්ති, සතුජ්ජුහුතෙසු නමො කරොහි තමහං නරං ධම්මසාරිකි බ්‍රුමිති...” -බමුණ, වාක් සත්‍යය ද, ධර්මයද, සංයමයද බඹසරය වේ. එනම් මැද ඇසුරු කළ (මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව) ශ්‍රේෂ්ඨ ප්‍රතිපදාවය ය. (ඒ ප්‍රතිපදාව සම්පූර්ණ කළ) සෘජු වූ ඔවුන්ට (රහතුන්ට) නමස්කාර කරන්න. ඒ පුද්ගලයෝ ධර්මයේ හැසිරෙන්නෝය යයි මම පවසමි- සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ මේ අනුසාසනය වදාළේ සුන්දරිකභාරද්වාජ බමුණාටය. ඒ බස් අසා පැවිදිවූ ඔහු- සුන්දරික භාරද්වාජ තේරුන් ලෙසින්, පසුව අරහත්වයට පත්වූහ. ** බු.ජ.ත්‍රි.ට අනුව වාක්සත්‍ය නම්: සම්මා වාචාවය ය, ධර්මය නම්: සම්මා දිට්ඨිය, සම්මා සංකප්පය, සම්මා වායාමය, සම්මා සතිය හා සම්මා සමාධිය යය, සංයමය නම්: සම්මා කම්මන්ත හා සම්මා ආජීවය. එනම්, අරිය අටමගය, මැදුම් පිළිවෙත බඹසර යවේ. ** the attainment of Brahmā (බ්‍රහ්මපත්ති) the attainment of the best (setṭhapatti- ශ්‍රේෂ්ඨ ප්‍රතිපදාව) Based on the middle (majjhesisā- මජ්ඣෙකස්සිතා): avoiding the extremes of externalism and annihilationism. That is, based on the development of the middle way by avoiding all extremes such as sluggishness and restlessness, of which the pair eternalism and annihilationism is merely one instance...the upright ones (ujjubhūtesu- උජ්ජුහුතෙසු): the arahants. බලන්න: ESN: note: 454, p. 559. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත: 7.1.9 සුන්දරික සූත්‍රය, පි.324, ESN:7: Brahmanasamyutta: 9.9 Sundarika, p.366.

▼ **බඹසර ජීවිතය** එලදායිවූ, පරිපූර්ණවූ ජීවිතයක්ය: බඹසර ජීවිතය, කිසිම දෙයක් අඩුත් නැත, වැඩිත් නැත. යහපත් ලෙසින් දේශනා කර ඇත, සියලු අංගයන්ගෙන් පරිපූර්ණය. මනාකොට පවසා තිබේ. එහි බැහැර කිරීමට දෙයක් නොමැත, එසේම, පිටතින් ගැනීමට කිසිවක් නොමැත.ඒ බඹසර දිගු කාලයක් පවත්වා ගැනීමට නම්, තථාගතයන්, විශේෂ නුවණින් අවබෝධ කර, දේශනා කරනලද ධර්මය, එනම්: සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මතා, සැමදෙනා එක්රැස්ව, අර්ථයට අනුකූලව, ව්‍යංජනයට අනුකූලව සජ්ජායනා කළයුතුවේ. එලෙස කටයුතු කිරීම බොහෝදෙනාට හිතසුව පිණිස, වැඩ පිණිස පවතින බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: බෝධිපාක්ෂික ධර්මතා. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (3): 6.පාසාදික සූත්‍රය-(13), පි. 210, EDN: 29.The delightful discourse-(16), p. 318

▼ **මුළු බඹසර ජීවිතය** ගෙනයාමට කලණ මිතුරු සේවනය අවශ්‍යමය ය.

එක්සමයක, ආනන්ද තෙරුන් විසින්, කලණ මිතුරු සේවනය බඹසර ජීවිතයේ හරි අඩක්ය යි පැවසූ විට බුදුන් වහන්සේ වදාළේ, එසේ නො පැවසිය යුතුවය. කලණ මිතුරු සේවනය- මුළු බඹසර ජීවිතයම පිණිස පවතින බවය: “...මා හෙවං ආනන්ද...සකලමෙව හීදං ආනන්ද, බ්‍රහ්මචරියං යදීදං කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යාණසභායතා කල්‍යාණසමපවඛකතා...” (...Not so, Ānanda! This is the entire holy life, Ānanda, that is, good friendship, good companionship, good comradeship...). සටහන: සංයු. නි. සාරිපුත්‍ර සූත්‍රයේ දී සැරියුත් මහා

තෙරුන් විසින්: මුළු බඹසර ජීවිතය පිණිස කලණ මිතුරු සේවනය අවශ්‍යබව පැවසූ විට බුදුන් වහන්සේ එම ප්‍රකාශය අනුමත කර ඇත. බලන්න: කලන මිතුරු සේවනය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මග්ගසංයුත්ත: 1.1.2 උපඨඨ සූත්‍රය හා 1.1.3 සාරිපුත්‍ර සූත්‍රය, පි.32, ESN:45: Maggasamyutta: 2.2 Half the Holy life, p. 1604 & 3.3 Sariputta, p. 1604.

▼ **බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතය පිළිබඳ මූලධර්ම:** තායන නම් දෙවියෙක් බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතය ගැන පැවසූ ගාථා (තායන දේව ගාථා), ඉගෙනගන්නා ලෙස බුදුන් වහන්සේ සංඝයාට අනුසාසනා කර ඇත: එම ගාථා, ඉගෙනගන්න, මැනවින් දරාගන්න, සිහිපත් කරන්න ඒවා භික්ෂුවකට මහත් ලෙසින් ප්‍රයෝජනයවේ. එම ගාථාවල බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතය පිළිබඳ මූලධර්ම ඇතුළත්වේ: එනම්, - බ්‍රාහ්මණය, පරාක්‍රම වීරිය ඇතිකරගෙන තණ්හාව නැමති ජල ප්‍රවාහය සිඳි දමන්න, කාමආශාව දුරු කරන්න. කාමයන් ප්‍රභීණ නොකර ජාන සමාපත්ති ලැබිය නොහැකිය (සමාධිය). කළයුතු දේ කිරීමට දන්තේ නම් (මාර්ගය සම්පූර්ණ කර ගැනීමට) මහා වීරිය (දළ පරාක්‍රමය) ඇතිව එය කරගත යුතුය. අලසලෙසින් (ලිහිල්ව) ගත කරන පැවිදි ජීවිතය නිසා බොහෝ කෙළෙස් (දුච්ඡි) ඇතිවේ. පසුව, පසුතැවිලි ඇති කරන, වැරදි ක්‍රියා නොකර සිටීම යහපත්ය. එහෙත්, පසුතැවිලි නොම ගෙනදෙන යහපත් ක්‍රියා කිරීම සුදුසුය. යම්ලෙසක, කුසතණපත වැරදි ලෙසින් අල්වා ගත්විට අත කැපී යයි. එලෙසින්, වැරදි ලෙසින් ගත කරණ මහණකම නිසා නිරයට යාමට සිදුවේ. යම් ලෙසකින් කර්මය ලිහිල්ව ගත්තේ නම් (වැරදි කර්ම කරයි නම්), කිලිටි-කෙළෙස් ඇති ක්‍රියා කරන්නේද, සැකකටයුතු (පිරිසිදුනැති) බඹසර ජීවිතයක් ගත කරන්නේනම්, එමගින් මහා ඵලය (නිවන) නො ලැබේ: “ඡිඤ්ඤාං පරක්කමම කාමෙ පනුද බ්‍රාහ්මණ, නප්පහාය මුනි කාමෙ නෙකතන මුපපජ්ජති. කසිරා වෙ කසිරාපේනං දළ්භමෙනං පරක්කමෙ, සිථිලො හි පරිබ්බාපො භියොයා ආකිරතෙ රජනති. අකතං දුක්ඛතං සෙයොයා යං කඤ්ඤාං දුප්පරාමධං නිරයායුපකඨති. යං කිඤ්ඤාං සිථිලං කමම සඬකිලිධ්මඤ්ඤාං යං වතං, සඬකරසුං බ්‍රහ්මචරියං න තං හොති මහඤ්ඤානි. සටහන: විස්තර පිණිස බලන්න: ESN: notes 153-155, p. 52. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවපුත්‍රසංයුත්ත: 2.1.8 තායන සූත්‍රය, පි. 118, ESN:2: Devaputta-samyutta:8.8. Tāyana p. 176

▼ **මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාවේ අවසානය අර්භත්වය ය.** බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: යමක් පිණිස (දුකින් මිදීමට) කුලපුත්‍රයෝ මැනවින් ගිහිනිගෙදර හැර දමා පැවිදිබවට (පබ්බජාව) පත්වේද, ඔවුන් මගබඹසර අවසානය නම් වූ අනුත්තර අර්භත්ව මේ ජීවිතයේදීම, තමන්ගේ විශිෂ්ඨ නුවණින් අවබෝධ කර වාසය කරති. “...යසුං වස්සාය කුලපුත්තා සමමදෙව ආගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජනති, තදනුක්කරං බ්‍රහ්මචරියං පරියොසානං දිට්ඨොව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤාං සවජිකඤ්ඤා උපසම්පජ්ජ විහරති ති”. (he is one who, by realizing it for himself with direct knowledge, in this very life enters and dwells in that unsurpassed goal of the holy life for the sake of which clansmen rightly go forth from the household life into homelessness) . සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ සුජාත තෙරුන් පිළිබඳව එම ප්‍රකාශය වදාළහ. ** බඹසර වැස අවසන් කිරීම යනු මාර

සේනාව ජය ගැනීම, අන්තිම දේහය-කය දැරීම ය. බලන්න: අන්තිම දේහධාරී, මාර සේනාව. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවගග: භික්ඛුසංයුත්ත: 9.1.5. සුජාත සූත්‍රය, පි.452, ESN: Nidanavagga: 21:Bhikkhusamyutta: 5. Sujata, p. 926.

▼ බලසර වාසය කරන පිළිවෙල: බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “මහණෙනි, ශික්‍ෂා අනුසස් කොට ඇති, ප්‍රඥාව උතුම් කොට ඇති, විමුක්තිය හරය කොට ඇති, සමෘතිය අධිපති කොට ඇති ඒ බලසර වසනු ලැබේ”. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.5.5.3 සික්ඛාපද ආනිසංස සූත්‍රය, පි.490 හා බු.නි: ඉතිවුත්තක: 2.2.9 ශික්‍ෂා ආනිසංස සූත්‍රය,පි.398.

▼ බුදුන් වහන්සේ වෙත බලසර ජීවිතය ගතකිරීමේ අරමුණ කුමක්ද? බුදුන් වහන්සේ වෙත බලසර වසන්නේ ඇයි ද? යයි වෙනත් අය ඇසුවිට, දුක මනාව අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ වෙත බලසර ජීවිතය ගත කරන්නේ යයි පිළිතුරු දීම නිවැරදි ය යි බුදුන් වහන්සේ භික්ෂුන්හට වදාළහ. සටහන: ඒ දුක අවබෝධ කිරීමේ මග නම් අරිය අට මගය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි (5-1), මග්ග සංයුත්තය, 1.1.5 කිමත්ථිය සූත්‍රය, පි.38, ESN:45: Maggasamyutta: 5.5. What purpose, p. 1608

▼ බුදුන් වහන්සේ වෙත බලසර වාසය කිරීමේ අරමුණ, සැරියුත් මහා තෙරුන් මෙසේ පෙන්වා ඇත: ඇවැත්නි,දුක පිරිසඳ දැනගැනීම පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත බලසර වාසය කරමි...“දුක්ඛස්‍ය ඛො ආවුසො පරිඤ්ඤාං භගවති භ්‍රමවරියං වුස්සතී ති. සටහන: දුක අවබෝධ කිරීමේ මග නම් අරිය අට මගය යි සැරියුත් මහා තෙරුන් ප්‍රකාශ කර ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි:(4): සළායතන වග්ග: ජම්බුකදක සංයුත්ත:4.1.4 කිමත්ථිය සූත්‍රය, පි.502, ESN: IV: 38 Jambukhādakasamyutta: 4. For What Purpose? p. 1398.

▼ එක්සමයක, මහාලි ලිච්ඡවී, බුදුන් වහන්සේගෙන් මෙසේ විමසූහ: “...දේවරූප දැකීම හා දේව භඬ ඇසීම පිණිස ආදිවු සමාධි ලබාගැනීම පිණිස, බුදුන් වහන්සේ වෙත කෙනෙක් පැවිදි ජීවිතය ගත කරන්නේද?” බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: එවැනි සමාධි පිණිස නොව, ඒවාට වඩා උසස්වූ, උතුම්වූ ධර්මතා සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිස, මා වෙත බලසර ජීවිතය ගත කරනි.එනම්: සෝතාපන්න, සකදාගාමී, අනාගාමී හා අරහත් මග එල සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිසය, දුකින් මිදීම පිණිසය. ඒවා, ඒකාංග ආදී සමධිවලට වඩා උසස්ය, උතුම්ය. සටහන: එම උතුම් මග එල සාක්ෂාත් කිරීමේ මග හා ප්‍රතිපදාව ආරිය අටමග යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (1): 6 මහාලි සූත්‍රය, පි. 340, EDN: 6: Mahāli Sutta: About Mahāli- Heavenly Sights, Soul and Body, p. 118.

▼ බුදු සසුනේ බලසර විසීම පිළිබඳව වෙනත් ආගමිකයන් -අන්තොටු පිරිවැජියෝ (අඤ්ඤාතිස්සීයා පරිබොජකා- the wanderers of other sects) ප්‍රශ්න කරනුවිට මෙසේ පිළිතුරු දියයුතුය යයි බුදුන් වහන්සේ භික්ෂුන්ට අවවාද වදාරා ඇත: බලසර වාසයකිරීමේ අරමුණු: 1) රාගය දුරුකිරීම පිණිස -විරාගය පිණිසය (රාගවිරාගඤ්ඤාං- the fading away of the lust) 2) සංයෝජන ප්‍රභාණය පිණිස (සංයොජනපහානඤ්ඤාං-for the abandoning of the fetters) 3) අනුසය -නිදිගත් කෙලෙස් නැසීම පිණිස (අනුසය සමුඤ්ඤානඤ්ඤාං -uprooting of the underlying tendencies) 4)

සසර ගමන (අදන් මග) පිළිබඳ මනා අවබෝධය ලැබීම පිණිස
(අඛානපරිඤ්ඤාං - for the full understanding of the saṃsāra) 5)
ආසව ක්‍ෂයකිරීම - ආසවක්ඛය පිණිස (ආසවානං ඛයං - for the
destruction of the taints) 6) විද්‍යාවිමුක්තිය පසක් කරගනු පිණිස -
අරහත් මාර්ග ඥානය හා ඵලය -(විජ්ජාවිමුක්තිඵල-සව්ච්ඡිකිරියායාති - for
the realization of the fruit of true knowledge and liberation) 7)
ඤාන අවබෝධය හා දර්ශනය පිණිස (ඤාණදක්‍ෂණං - for the sake of
knowledge and vision) .8) උපාදාන රහිතව පිරිනිවීම පිණිස
(අනුපාදාපරිනිබ්බානං - for attaining final Nibbāna without
clinging) . සටහන: එම කරුණු ඉටුකර ගැනීමේ පටිපදාව ආරිය අට
මගය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): අඤ්ඤානික්ඛියා
පෙය්‍යාලො සූත්‍ර: 1.5.1, 1.5.2, 1.5.3, 1.5.4, 1.5.5, 1.5.6, 1.5.7, 1.5.8,
පි.71, ESN: V: Wanders of the other sects: 41.1 to 48.8 suttas, p.
1649.

▼ අංගුලිමාල තෙරුන්, ජාතිය අවසන් කිරීම, අරහත්වයට පත්වීම,
බඹසර වාසය නිමාකරගැනීම යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා තිබේ:
“...බිණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මවරියං, කතං කරණියං, නාපරං ඉක්කයාති
අබ්බඤ්ඤාසී. අඤ්ඤතරො ව බො පනායසමා අබ්බුලිමාලො අරහතං
අහොසී”. ජාතිය නිමවිය, මගබඹසර වාසය නිමවන ලදී, කළයුතු දේ
කරනලදී, නැවත උපතකට පැමිණීමක් නැත. අංගුලිමාල තෙරුන්
අරහත්වය ලැබූහ. (Birth is destroyed, the holy life has been lived,
what had to be done has been done, there is no more coming to any
state of being). මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.4.6. අංගුලිමාල සූත්‍රය, පි. 532,
EMN: 86 Angulimāla Sutta, p.643.

▼ බ්‍රහ්මවරියාව යනු, ලාභ සත්කාර කිරීම් ප්‍රශංසා අනුසස්...
ශිලසම්පත්තිය අනුසස්... සමාධි සමාපත්ති අනුසස්... ඥාණ දර්ශනය
අනුසස් සඳහා නොවේ. බඹසර විසීමේ සාරය-හරය නම් කුපිතවීම
නොමැති- නිසලවූ චිත්ත විමුක්තිය (අකුප්පා වේතෝ විමුක්ති) ලැබීම
පිණිසය. එනම්, අරහත්වය පිණිසය. එය බඹසර විසීමේ නිමාව බව බුදුන්
වහන්සේ වදාළහ: “...ඉති බො භික්ඛවෙ නයිදං බ්‍රහ්මවරියං
ලාභසකකාරසිලොකානිසංසං, න සීලසම්පදානිසංසං, න
සමාධිසම්පදානිසංසං න ඤාණදක්‍ෂණානිසංසං. යාව බො අයං භික්ඛවෙ
අකුප්පා වේතොවිමුක්ති, එතදක්ඛිදං භික්ඛවෙබ්‍රහ්මවරියං එතං සාරං. එතං
පරියොසානනති” (this unshakeable deliverance of mind that is the
goal of this holy life, its heartwood, and its end). මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1
) : 1.3.9. මහාසාරෝපම සූත්‍රය, පි.482, EMN: 29-The Greater
Discourse on the Simile of the Heartwood, p.271.

▼ බඹසර වාසය කිරීම දුක් නිමා කරගැනීම පිණිස බව බාලපණ්ඩිත
සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. අනුවණ පුද්ගලයා (බාලයා) දුක් නැතිකර ගැනීම
පිණිස බඹසර වාසය නොකළ නිසා මරණයෙන් පසු ඔහු යළි උපතකට
පැමිණේ. එහෙත් නුවණැති (පණ්ඩිතයා) උතුම් පුද්ගලයා දුක් අවසන්
කිරීමේ අරමුණ ඇතිව බඹසර වාසය කළ නිසා ඔහුට යළි උපතක්
නොවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි:(2):නිදානවගග-1.2.9 බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය, පි.

60, ESN: 22: Nidanavagga: 19.9- The wise man and the fool, p. 635

▼ **බඹසර විසීම යනු** අරිය අටමග සම්පූර්ණ කරගැනීමය. බඹසර ජීවිතය නිසා ලැබෙන ඵලය යනු සෝතාපත්ත, සකදාගාමී, අනාගාමී හා අරහත් ඵල ලැබීමය, බඹසර විසීමේ අර්ථයනම් රාග දෝස හා මෝහ යන අකුසල් සහමුලින්ම ප්‍රභිණය කිරීමය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මග්ගසංයුත්ත: 1.1.6, භික්ඛු සූත්‍රය, පි. 40 හා පටිපත්තිවග්ග: බ්‍රහ්මවරිය සූත්‍ර 1.4.9 -1.4.10 සූත්‍ර, පි. 69, ESN: 45: Maggasamyutta: 6.6. A Certain Bhikkhu, p. 1609 & IV: Practice: 39.9 -40.10 suttas, p.1647.

▼ **බ්‍රහ්මවරියා වාසය** (මග බඹසර-ශාසනබ්‍රහ්මවරියාව) ජනයාගේ පැසසුම් පිණිස නොවේ යයි මෙහි දක්වා ඇත. බ්‍රහ්මවරියා වාසය, කෙළෙස් ප්‍රභිණය පිණිසය. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: ජනකුහන සූත්‍ර 2කි, පි.384.

▼ **දිගුකලක් තිස්සේ ශීලය** ඇතිව, සමාධිය ඇතිව, නිවන අරමුණකොට යහපත් ලෙසින් බඹසර වාසය කරන පැවිද්දන්ට සක් දෙවිදුන් පවා නමස්කාර කරනබව මෙහි පෙන්වා තිබේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සක්කසංයුත්ත: සක්කනමස්සාන සූත්‍රය, පි. 44, ESN: 11: Sakkasamyutta: 18.8 Sakk's Worship, p. 485.

▼ **වෙනත් සූත්‍ර මූලාශ්‍ර: 1. ම.නි.27: චූළභත්ථීපදෝපම සූත්‍රය:** බඹසර වැස නිමකිරීම අරහත්වය බව දක්වා ඇත. **2. ම.නි.28: මහාභත්ථී පදෝපම සූත්‍රය:** තථාගතයන් වහන්සේ, පරම සම්පූර්ණ හා පරම පිරිසුදු බ්‍රහ්මවරියා ජීවිතය ප්‍රකාශකළ බව සඳහන් වේ. **3. ම.නි.34 චූළ ගෝපාලක සූත්‍රය:** පිරිසුදු බඹසර ජීවිතය අවසන් කළ රහතන්වහන්සේ මාර ප්‍රවාහය තරණය කර සුවසේ එතෙරට (නිවනට) පැමිණිබව දක්වා ඇත. **4. ම.නි. 24: රථවීනික සූත්‍රය:** බුදුන් වහන්සේ අසල බඹසර ජීවිතය ගතකිරීමේ අභිප්‍රාය, නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස බව පෙන්වා ඇත.

▲ **බ්‍රහ්මජාලය-The Supreme Net: බ්‍රහ්මජාලය:** මහා දැල ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මයට පටහැනි විවිධ දිවියි හා මත වලට හසුවී සසර දික් කරගැනීමය. එවැනි මිථ්‍යාදිවිධි සහගත දැල් 64ක් ගැන මේ සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. බලන්න: දී.නි: බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය.

▲ **බ්‍රහ්මදේව තෙර -Brahmadeva Thera: බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1.**

▲ **බ්‍රහ්මදණ්ඩනය-Brahmadandanaya: බ්‍රහ්මදණ්ඩනය** විනය නීතියකි. අකිකරු සංඝයා කිකරු කරගැනීම පිණිස පනවා ඇත. එම දණ්ඩනය ලැබූ භික්ෂුව සමග සෙසු සංඝයා කථා බහේ නොයෙදේ. **සටහන්:*** මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ: වන්න තෙරුන්හට බ්‍රහ්මදණ්ඩනය පැනවීම දක්වා ඇත. ****** වි.න.පි: මහාවග්ග පාලි1: ප්‍රස්තාවනාව: වන්න තෙරුන්හට බ්‍රහ්මදණ්ඩනය පැනවීම විස්තර කර ඇත. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 1.

▲ **බ්‍රහ්මවරිය පංචම ශිබපද- Brahmacariyapañcamāni sikkhāpadāni** බ්‍රහ්මවරිය පංචම ශිබපද ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, මාර්ගඵල ලත් ගිහියෙක්, පංච ශීලයේ 3 නි ශිබ පදය (කාමේසු මිච්චාචාරා) වෙනුවට

බ්‍රහ්මචාරිව (කම්සැප හැර) වාසය කිරීමට සමාදන්වීමය. උග්ග විසාලා නුවර ගහපති හා උග්ග හත්ථිගාම ගහපති මේ ශිලය සමාදන්වූ ගිහි උපාසකයන්ය. බලන්ත: EAN:note: 1678, උපග්‍රන්ථය:ගිහි ශ්‍රාවකයෝ, අශ්ඨ ආශ්වර්ය අද්භූත ධර්ම. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත:ගපතිවග්ග: 8.1.3.1 හා 8.1.3.2 සූත්‍ර, පි.122, EAN:8: 21.1. & 22.2 suttas, p. 423.

▲ **බ්‍රහ්මචාරියෝගධ-Grounded upon the holy life:** බ්‍රහ්මචාරියෝගධ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, බ්‍රහ්මචාරි ජීවිතයේ පදනම ලබා ඇතිබවය, එනම් සෝතාපත්තබව ලැබූබවය.මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපත්තසංයුත්ත:11.1.2 බ්‍රහ්මචාරියෝගධ සූත්‍රය, පි. 164, ESN:55:Sothapatthisamyutta: 2.2 Grounded,p.2184.

▲ **බ්‍රහ්මයානය -Brhmayaanaya:** බ්‍රහ්මයානය යනු උත්තම යානය. බ්‍රහ්මයානය- ශ්‍රේෂ්ඨ යානය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ආරිය අටමගය. ඒ මග යානාවක් කරගත්විට, නිවනට පැමිණිය හැකිය. බලන්ත: ආරියඅටමග. මූලාශ්‍ර: සංනි: (5-1):මහාවග්ග:මග්ගසංයුත්ත:1.1.4 බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය, පි. 36, ESN: 45: Maggasamyutta: 4.4 The Brahmin, p. 1606.

▲ **බ්‍රහ්මරාජයෝ: පාලි: බ්‍රහ්මරාජො-Great gods:** බ්‍රහ්ම රාජයෝ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ උසස් බ්‍රහ්ම ලෝකවල වාසය කර දෙවියන්ය. ඔවුන් දේවලෝක වෙනත් දේවලෝකවල දෙවියනට වඩා අනුභාව සම්පන්නය. බුද්ධ ධර්මය පිළිගත් සමහර බ්‍රහ්ම රාජයෝ කලින් කලට කාමාවචර දේවලෝක වලට පැමිණ ධර්මය දේශනා කරන බව සූත්‍ර දේශනා වල පෙන්වා ඇත. සටහන: මහා බ්‍රහ්ම රාජයා,දහසක් ලෝකධාතුවට (thousand fold world system) අධිපතිය, අග්‍රය. බලන්ත:අංගු.නි:10 නිපාත:10.1.3.9 . ප්‍රථම කොසල සූත්‍රය.

▼ **සූත්‍ර දේශනාවල දක්වා ඇති බ්‍රහ්මරාජයන් ගැන විස්තර:**

1. **සහම්පති බ්‍රහ්මරාජ- Brahma Shampathi:** සහම්පති බ්‍රහ්ම, බ්‍රහ්ම ලෝකයේ වැඩසිටින, බුදුන් වහන්සේ අනුගමනය කරන උතුම් බ්‍රහ්මරාජයෙකි. බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, සහම්පති බ්‍රහ්මරාජ තමන් ධර්මයේ අනුගාමිකයෙක් බව මෙසේ දක්වා ඇත:

“වහන්ස, පෙර මම කසුප් සම්මාසම්බුදුන් කෙරෙහි බඹසර කෙළෙමි. එහිදී මා ‘සහක මහණ’ ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. එහිදී මම පසිඳුරන් වැඩු බැවින් බහුල කල බැවින් කාමජන්දය දුරු කොට, සෝභන ගති ඇති බඹලොව උපත ලැබුවෙමි. එහි, මා ‘සහම්පති බඹ’ යයි හඳුන්වයි”. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත:3.2.8 බ්‍රහ්මසූත්‍රය, පි.328.

▼ **සහම්පති බ්‍රහ්මරාජ බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීම: වින.පි.මෙසේ දක්වා ඇත:**

“සම්මා සම්බෝධිය ලැබූ බුදුන් වහන්සේ ට, උන්වහන්සේ අවබෝධ කරගත චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය, පංච කාමයෙන් ඇලුන පාඨග්ජන ලෝකයාට අවබෝධ කිරීම දුෂ්කර යන කල්පනාව පහළවූහ. එම අවස්ථාවේදී, එම සිතුවිල්ල දත් සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා, බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ ධර්මය දහම අවබෝධ කරගත හැකි ලෝක

සත්කියන් ගේ යහපත පිණිස ධර්මය දේශනා කරන්න යයි පැවසූහ.
බුදුන් වහන්සේ, සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයාගේ ඇරයුම පිළිගත්තේ. **සටහන්: ***
සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.1. ආයාචනා සූත්‍රයේද:
සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා දහම් දෙසීමට ආයාචනා කළ විස්තරය දක්වා ඇත.
**** බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බාන යෙන් පසු සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා**
වදාළ ගාථා විස්තර පිණිස බලන්න: මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය. මූලාශ්‍රය:
චිත.පි: මහාවග්ග: අප්පාල කතා: 4: සහම්පති බ්‍රහ්ම, පි. 89.

▼ සංයු.නි: (5-1) බොජ්ඣංගසංයුත්ත: කෝකාලික වග්ග යේ, බුදුන්
වහන්සේ, සම්බෝධිය ලබා, අප්පාලනුගරුක අසල වැඩවසනවිට,
සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා, උන්වහන්සේ බැහැදැකීම පිළිබඳව සූත්‍ර
කිහිපයකම විස්තර කර ඇත. බලන්න: ගාරව සූත්‍රය,

▼ අංගු.නි: 10 නිපාක: 10.2.4.9 කෝකාලික සූත්‍රයේ මෙසේ දක්වා ඇත:
“විශිෂ්ටවූ රූපාලංකාරයෙන් යුත් සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා, මැදියම් රැයේදී
ජේතවනාරාමය ඒකාලෝක කරමින්, පැමිණ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරා
එළඹ, බුදුහිමිට වැද එකත්පස්ව සිට මෙසේ පැවසූහ: ‘වහන්ස,
කොකාලික මහණ මළේය; සැරියුත් මුගලන් උතුමන් හට අපහාස කළ
ඔහු පද්ම නිරයේ උපත ලැබීය’.” **බලන්න: කෝකාලික භික්ෂුව.**

▼ සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්ම සංයුත්ත: බ්‍රහ්මදේව සූත්‍රයේදී, සහම්පති
බ්‍රහ්මරාජයා, බ්‍රහ්ම හෝම කරන බැමිණියකට, ඇයගේ පුත්‍රයා වූ
බ්‍රහ්මදේව රහතුන්ගේ ගුණ පවසා ඇය ධර්මයේ ස්ථාපිත කිරීම පිළිබඳ
විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ.
මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.3 බ්‍රහ්මදේව සූත්‍රය,
පි.280, ESN:6: Brhmasamyutta:3.3 Brhmadeva, p.328.

▼ සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්ම සංයුත්ත: දේවදත්ත සූත්‍රයේ, සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා,
බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, දේවදත්ත භික්ෂුව, පරිභානියට පත්වීම ගැන
පවසා ඇත.

2. සනං කුමාර බ්‍රහ්මරාජ- Brahma Sanankumaara: සනං කුමාර
බ්‍රහ්මරාජයා, සක්දෙවිඳු හා තව්තිසා දෙව්ලෝකයේ දෙවියන්ට ධර්මය
දේශනා කළ බව මේ සූත්‍රයේ විස්තරව දක්වා ඇත. **සටහන්: සංනකුමාර**
යන්නෙහි තේරුම සදාකල්හිම තරුණබවය. මෙතුමා උසස් බ්‍රහ්ම
රාජයෙකි. අටුවාවට අනුව, මිනිස්ලොවදී ජාන සමාපත්ති ලබා,
මියයෑමෙන් පසු මේ උතුමා බ්‍රහ්ම ලෝකයේ පහලවූහ. මිනිස්ලෝකයේදී
ඔහු දැරූ රූපසම්පත්තිය, බ්‍රහ්මලෝකයේදී ද එතුමාට හිමිවූබව දැක්වේ.
බලන්න: EMN: note 566, p. 1117. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (2) 5. ජනවසහ
සූත්‍රය, පි. 322, EDN: 18 Janavasabha Sutta, p. 209.

▼ අංගු.නි: 11 නිපාක: 11.1.10, මොරනිවාප සූත්‍රයේ: බ්‍රහ්ම සංනකුමාර,
බුදුන් වහන්සේ ගේ ශ්‍රේෂ්ඨබව දක්වා ඇත.

▼ සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත: පරිනිබ්බාන වග්ග: සංනකුමාර බ්‍රහ්ම,
බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණීම විස්තර කර ඇත.

3. තුදු බ්‍රහ්මරාජයා- Brahma Thudu: බ්‍රහ්ම තුදු, පව්වේක බ්‍රහ්මරාජයෙකි
(තනිව හැසිරෙන). අටුවාවට අනුව ඔහු, කොකාලික භික්ෂුවගේ
උපාධ්‍යාය ය. අනාගාමී ව මනුලොචින් වූතව බ්‍රහ්මලෝකයේ පහළවූහ.

කොකාලික භික්ෂුව, අගසව්දෙනමට ආරිය උපවාදය කලබව ඇසූ බ්‍රහ්ම තුදු, කොකාලිකට සිදුවිය හැකි හානිය දැක, මනුලොවට පැමිණ, ඔහුට එසේ නොකරන ලෙසට අවවාද කිරීම පිළිබඳ විස්තරය මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: EAN:note 2112, p. 682. සටහන: සංයු.නි: (1) තුදුබ්‍රහ්ම සූත්‍රයේ මේ සමාන විස්තරයක් දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10: නිපාත, 10.2.4.9. කොකාලික සූත්‍රය, පි.331, EAN, 10: 89.9. Kokalika, p. 530.

4. බක බ්‍රහ්ම රාජයා- Brahma Baka: බක බ්‍රහ්ම රාජයා, බ්‍රහ්මස්ථානය නිත්‍ය යන වැරදි දිට්ඨිය දැරීම හා බුදුන් වහන්සේ ඔහු කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන්, බඹ ලොවට පැමිණ කරුණු දක්වා ඔහුගේ මතය නිදොස් කිරීම පිළිබඳ විස්තර මේ සූත්‍රවල පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත: බකබ්‍රහ්ම සූත්‍රය, ම.නි: බ්‍රහ්මනිමන්තනික සූත්‍රය. සටහන: බුදුන් වහන්සේ පෙර භවයකදී, බකබ්‍රහ්මගේ ‘කප්ප’ නම් අතවැසියාව සිටිබව මේ සූත්‍රයන්හි දක්වා ඇත.

5. සට්ඨකාර බ්‍රහ්ම- Brahma Ghaṭikāra: කස්සප බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, උන්වහන්සේගේ ප්‍රධාන දායකයා ලෙසින් දක්වා ඇත්තේ සට්ඨකාර නම් වළං සාදන්නෙක්ය. ඒ ගිහි ජීවිතයේදී, සට්ඨකාර ගේ මිතුරාවුවේ, ජෝතිපාල නම් බ්‍රාහ්මණයාය. (ගෝතම බුදුන් වහන්සේ). අනාගාමීවූ ඔහු, මරණින් මතු සට්ඨකාර බ්‍රහ්ම ලෙසින් අවිභ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ පහළවූහ. බලන්න: * ම.නි: සට්ඨකාර සූත්‍රය. ** බ්‍රහ්මලෝකයේ සිට බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණි විස්තරය: සංයු.නි: (1) දේවතාසංයුත්ත: සට්ඨකාර සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.

6. පච්චේක බ්‍රහ්ම සුබ්‍රහ්ම හා සුද්ධාවාස: සුබ්‍රහ්ම හා සුද්ධාවාස යන පච්චේක බ්‍රහ්මයන් බුදුන් වහන්සේගේ අනුගාමිකයන්ය. බලන්න: සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත: පමාදසූත්‍රය.

▲ **බ්‍රහ්මඤ්ඤ-Brhmancha:** බ්‍රහ්මඤ්ඤ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ශ්‍රේෂ්ඨබවය-ශ්‍රේෂ්ඨත්වය- උතුම්බවය. ශ්‍රේෂ්ඨබව යනු අරියඅටමගය, ශ්‍රේෂ්ඨබවලැබීමේ ඵලය සිව්මග සිව්ඵල ලබ්ධිය, කෙළෙස් මුල් ක්ෂය කිරීමය. එහෙත්, ලෝකයේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ලැබුවෝ ස්වල්පය. බලන්න: සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත: පටිපත්තිවග්ග: බ්‍රහ්මඤ්ඤ සූත්‍ර 2 හා සච්චසංයුත්ත: 12.7.9 බ්‍රහ්මඤ්ඤ සූත්‍රය.

▲ **බ්‍රහ්ම විහාර: පාලි: බ්‍රහ්මවිහාර- brahma-vihārā -sublime states/divine abodes:** බ්‍රහ්මවිහාර යනු උත්තරිතරවූ, ශ්‍රේෂ්ඨවූ, අප්‍රමාණවූ, මහග්ගත්වූ සිතක් ඇතිව වාසය කිරීමය. බ්‍රහ්මවිහරණය උතුම්ලෙසින් සලකන්නේ, උතුම් සිතක් ඇතිව වාසය කිරීමෙන් තමන්ට මෙන්ම සියලු ලෝක සත්ත්වයන්ට සැනසීම හා ශාන්තිය ලබා දීමට හැකියාව ඇති නිසාය. බලන්න: මෙත්තා සූත්‍රය.

බ්‍රහ්ම විහාර සතරකි: 1) මෛත්‍රිය-loving-kindness - අන්‍යයන්ගේ සුභසාධනය හා සැපත පිළිබඳව කෙනෙක්තුළ ඇති කැමැත්ත 2) කරුණාව- compassion or pity: දයාව, අනුන්ගේ දුක පිළිබඳව සිතේ ඇති සහකම්පනය-අනුකම්පාව 3) මුදිතාව-altruistic joy- gladness at other's success - අන්‍යයන් තුළ ඇති යහපත් ගුණ පිළිබඳව හා ඔවුන්ගේ

සමාද්ධිය පිළිබඳව සිතේ ඇති සතුටුව 4) උපෙක්ඛාව-equanimity, even-mindedness- අන්‍යත් පිළිබඳව වෙනස්කමක් හෝ නොසැලකිල්ලක් නොමැතිව සිතේ ඇති අපක්ෂපාති, මධස්ථ ආකල්පය. බලන්ත: EMN. Note 95, p.1072. සටහන්:අංගු.නි: (6) 11 නිපාත: 11.2.6, අට්ඨකතාගර සූත්‍රයේ: බ්‍රහ්මවිහාර වැඩිම නිවනට මගක් ය යි පෙන්වා ඇත. ** අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: 10.5.1.9. කරජකාය සූත්‍රය: සතර බ්‍රහ්ම විහාර පරිපූර්ණත්වයට පත්කරගැනීමෙන් උපෙක්ඛා සහගත වේතෝවිමුක්ති ඇතිකරගත් ආරිය ශ්‍රාවකයාට -අනාගමීඛව හෙතුකොටගෙන මෙලොව විඳීමට ඇති කර්ම වලින් නිදහස් විය හැකියයි පෙන්වා ඇත. සටහන: මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා යන සතර බ්‍රහ්ම විහරණ , හදවත තුල ඇතිකරගතයුතු අසීමිත, අපරිමිත ගුණධර්මයන්ය. කෙනෙකුට මේ විහරණ තුලින් ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය, සිතේ සාමය හා සමාදානය ඇතිවේ. බලන්ත: හිතක මහිම 1, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂුව, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා. ශබ්දකෝෂ: පා.සි.ශ: පි.387: “බ්‍රහ්මවිහාර: මෙත්තා කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා යන උත්තම ධර්ම සතරින් යුක්තව විසීම, මහා බ්‍රහ්මහට මේ ධර්ම නොසිඳී පවතී”.B.D: p.78: “**brahma-vihāra**: the 4 sublime state- divine abodes - 4 boundless states (appamaññā)...” P.T.S: p. 1122: “...**brahma vihāra**: sublime or divine state of mind, blissful meditation. There are 4 such "divine states," viz. mettā, karuṇā, muditā, upekkhā

▼ බ්‍රහ්මවිහරණය මගින් උතුම් මහඵල ලබාගැනීමේ ක්‍රම විධිය:

“මෙතකඤ්ච සබ්බලොකසමී - මානසං භාවයෙ අපරිමාණං
උද්ධං අධො ව තිරියං ව - අසම්බාධං අවෙරං අසපන්නං”

උඩ, යට හා සිව් දිසාවේ සිටින සියලු ලෝක සත්ත්වයන් කෙරෙහි, කිසිම බාධාවකින් තොරව, වෛරවේතනා නැතිව, සතුරු බැවින් තොරව, අප්‍රමාණවූ මෙත්තාසහගත සිත වඩාගන්න.

“තිට්ඨං වරං නිසිනෙතා වා - සයානො වා යාවතස්ස විගතමිඤ්ඤා
ඵතං සතිං අධිට්ඨෙය්‍යා - බ්‍රහ්මමෙතං විහාරං ඉධමාහු”

හිඳගෙන සිටිනවිට හෝ සිටගෙන සිටිනවිට හෝ ඇවිදිනවිට හෝ සයනය කරණවිට මෙත්තා සහගත සිත ඇතිව වාසය කිරීමට අදිටන් කරගන්නේ නම්, ඒ තාක්කල් පහවූ අලසබව ඇතිව, උතුම් බ්‍රහ්මවිහරණයෙන් වාසය කල හැකිවේ.

“දිට්ඨිං ව අනුපගමම සීලවා- දස්සනෙන සම්පනෙනා

කාමෙසු විනෙය්‍යා ගෙධං - න හි ජාතු ගඤ්ඤෙය්‍යාං පුනරෙතී ති”

සම්මාදිට්ඨියට පැමිණ, ශීලසම්පන්නව, දිට්ඨිසම්පන්නව, කාමයට ඇති ගිජුබව දුරුකර (බ්‍රහ්මවිහරණයෙන්) වාසය කරනවිට, ඒකාන්තයෙන්ම නැවත මව් ගැබකට නො පැමිණෙන්නේය. සටහන්: * දිට්ඨියට පැමිණීම යනු ආත්ම දෘෂ්ඨිය හැරදැමීම- සෝතාපන්න බව ලැබීම ** ශීල සම්පන්න- ලෝකෝත්තර ශීලය- සේබ ශීලය තිබීම ** දිට්ඨිසම්පන්න- බුදුන් වහන්සේ ගේ බුද්ධත්වය ස්ථිරවම පිළිගැනීම-සෝතාපන්න

වීමෙන්. ** නැවත මව් ගැබකට නොපැමිණීම- අනාගාමීව සුද්ධාවාසයක පහළවීම. බලන්න: දිට්ඨිසම්පන්න, සෝතාපන්න, අනාගාමී. මූලාශ්‍රය: බු.නි: බුද්ධක පාඨ: 9: මෙත්තා සූත්‍රය, පි. 47.

▼ බ්‍රහ්මචරිතර වැඩීමෙන් බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපත ලබා ගත හැකිය.

බ්‍රහ්මලෝකයේ උපත ලබාගැනීමේ පටිපදාව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: 1) නිවරණ පහකර සතුටු සිතින් සමාධිය ලබාගත් මහණ මෙත්තා සහගත සිත ඇතිව, සියලුම දිසාවන්හි (සතරදිසාව හා උඩ, යට) සිටින සියලු ලෝක සත්වයන් තමා හා සමාන කර සලකමින් ඔවුන් කෙරෙහි විපුලවූ, මහත්වූ, අප්‍රමාණවූ, අවේරය සහගතවූ මෛත්‍රිය පතුරුවමින් වාසය කරයි. එම මෛත්‍රී වෙනෝ විමුක්තිය (වායාපාදයෙන් මිදීම- liberation of the heart through loving-kindness) නිසා ඔහුගේ කාමාවචර ලෝකය හා බැඳුන කර්ම ඉතිරිනොමැතිව ගෙවීයයි. 2)... කරුණා සහගත සිත ඇතිව, සියලුම දිසාවන්හි (සතරදිසාව හා උඩ, යට) සිටින සියලු ලෝක සත්වයන් තමා හා සමාන කර සලකමින් ඔවුන් කෙරෙහි විපුලවූ, මහත්වූ, අප්‍රමාණවූ, අවේරය සහගතවූ කරුණාව පතුරුවමින් වාසය කරයි. එම කරුණා වෙනෝ විමුක්තිය (liberation of the heart through compassion- හිංසාකාරී බැවින් මිදීම) නිසා ඔහුගේ කාමාවචර ලෝකය හා බැඳුන කර්ම ඉතිරිනොමැතිව ගෙවීයයි. 3) ... මුදිතා සහගත සිත ඇතිව, සියලුම දිසාවන්හි (සතරදිසාව හා උඩ, යට) සිටින සියලු ලෝක සත්වයන් තමා හා සමාන කර සලකමින් ඔවුන් කෙරෙහි විපුලවූ, මහත්වූ, අප්‍රමාණවූ, අවේරය සහගතවූ මුදිතාව පතුරුවමින් වාසය කරයි. එම මුදිතා වෙනෝ විමුක්තිය (liberation of the heart through sympathetic joy - ඉරිසියාව, අරතිය ආදී කෙළෙස් පහවේ) එමනිසා ඔහුගේ කාමාවචර ලෝකය හා බැඳුන කර්ම ඉතිරිනොමැතිව ගෙවීයයි. 4) ... උපේක්ඛා සහගත සිත ඇතිව, සියලුම දිසාවන්හි (සතරදිසාව හා උඩ, යට) සිටින සියලු ලෝක සත්වයන් තමා හා සමාන කර සලකමින් ඔවුන් කෙරෙහි විපුලවූ, මහත්වූ, අප්‍රමාණවූ, අවේරය සහගතවූ උපේක්ඛාව පතුරුවමින් වාසය කරයි. එම උපේක්ඛා වෙනෝ විමුක්තිය (liberation of the heart through equanimity - මධ්‍යස්තබ්ධ ඇතිවේ, පටිසය නැතිවේ) නිසා ඔහු ගේ කාමාවචර ලෝකය හා බැඳුන කර්ම ඉතිරිනොමැතිව ගෙවීයයි.

සටහන්: * ම.නි. වත්ථුපම සූත්‍රයේ බ්‍රහ්මචරිතර ගැන විස්තර දක්වා ඇත. බලන්න: ම.නි (1)1.1.7 වත්ථුපම සූත්‍රය, පි. 102, EMN:7 Vatthūpama Sutta-The Simile of the Cloth, p.103. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (1): 13 තේවිජ්ජා සූත්‍රය, පි. 610, EDN: 13 Tevijja Sutta: The Threefold Knowledge -The Way to Brahma, p.142.

▼ සතර බ්‍රහ්ම විහාර නිස්සරණිය ධාතුන්ය. (elements of escape)

මෙත්තා කරුණා මුදිතා හා උපේක්ඛා වෙනෝ විමුක්ති, නිසසරණ ධාතු ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. එම විමුක්තියන් සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස භාවනා අරමුණ: මෙත්තා හෝ කරුණා ආදීවශයෙන් සිතේ වඩාගතයුතුය; පුන පුනා බහුල කරගත යුතුය, යානාවක් කරගතයුතුය, පදනමක් කරගතයුතුය, ඉෂ්ටකරගත යුතුය, තහවුරුකරගත යුතුය, මනාව ප්‍රගුණ කළ යුතුය. බලන්න: නිස්සරණිය ධාතු. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාතය: 6.1.2.3 නිස්සාරණිය සූත්‍රය, පි. 40, EAN:6: 13.3 Escape, p. 321.

(Bhikkhus, when wanderers of other sects speak thus, they should be asked: ‘Friends, how is the liberation of the mind by lovingkindness... compassion... altruistic joy... equanimity developed? What does it have as its destination, its culmination, its fruit, its final goal). සතර බ්‍රහ්ම විහාර වැඩිම: මේ සසුනේ මහණ, විචේකයසහිත, විරාගයසහිත, නිරෝධයසහිත වොස්සග්ගයපරිණාම කොට ඇති (නිවන අරමුණු කොට) සත් සම් බොජ්ඣංග ධර්ම වඩයි.

උතුම් බව ලැබීම: සුභ හෝ අසුභ නිමිති පිළිබඳව පස් ආකාරයකින් කටයුතු කිරීමට හැකියාව ලැබීම. 1. සුභ දෙයක, අසුභය - පිළිකුල්බව බලමින් වාසය කිරීමට - May I dwell perceiving the repulsive in the un-repulsive 2. අසුභ දෙයක, සුභය - බලමින් වාසය කිරීමට- May I dwell perceiving the un-repulsive in the repulsive. 3. සුභ හා අසුභ දේ පිළිබඳව අසුභය බලමින් වාසය කිරීමට- May I dwell perceiving the repulsive in the un-repulsive and in the repulsive 4. සුභ හා අසුභ දේ පිළිබඳව සුභය බලමින් වාසය කිරීමට - May I dwell perceiving the un-repulsive in the repulsive and in the un-repulsive 5. සුභ අසුභ දෙකම මග හරිමින්, උපේක්වා සහගතව, සති සම්ප්‍රජන්‍යය ඇතිව වාසය කිරීමට- Avoiding both the un-repulsive and the repulsive, may I dwell equanimously, mindful and clearly comprehending.

එහි ඵලය: සුභවිමෝක්ෂයක් ලැබීම- he enters and dwells in the deliverance of the beautiful.

“ සුභපරමාභං භික්ඛවෙ, මෙත්තා වෙතොවිමුක්තිං වදාමි”

එහි අවසානය: ප්‍රඥාවන්ත භික්ෂුව උතුම් විමුක්තිය නො ලැබුවහොත් (අරහත්වය) ‘සුභය’ කෙළවර කොට ඇත. (Bhikkhus, the liberation of mind by lovingkindness has the beautiful as its culmination, I say, for a wise bhikkhu here who has not penetrated to a superior liberation)

සටහන: මෙත්තා වේතෝ විමුක්තිය ඇතිව වාසය කරන භික්ෂුවට සුභවර්ණ කසිනයක් -නිල් පැහැය ආදීවූ (beautiful color kasina) අරමුණු කොට ජාන සමාපත්තිය ලබා සුභ විමොක්ඛය ලබාගත හැකිය බලන්න: සිංහල විසුද්ධි මාර්ගය, 3 පරිච්ඡේදය.

එහි අවසානය: ප්‍රඥාසම්පන්න භික්ෂුව, අරහත්වයට පත් නොවිනම්, මෙත්තා වේතෝවිමුක්තිය ‘සුභය’ කෙළවර කොට ඇත.

2) ඉහත දැක්වූ මෙත්තා වේතෝ විමුක්තිය වඩන ආකාරයෙන් කරුණා වේතෝ විමුක්තිය වඩා ගත යුතුය:

උතුම්බව ලැබීම: සුභ හෝ අසුභ නිමිති පිළිබඳව පස් ආකාරයකින් කටයුතු කිරීමට හැකියාව ලැබීම (ඉහත දක්වා ඇති පරිදි)

එහි ඵලය: ආකාසානඤ්චායතනයට පැමිණ වාසය කිරීම.

සටහන: කරුණා වේතෝ විමුක්තිය ඇතිව වාසය කරන භික්ෂුව, රූපයේ ආදීනව මෙනෙහිකර ඉන් නිදහස්වීම පිණිස ආකාසානඤ්චායතනය සංඥාව වඩා, රූපලෝකයෙන් නිදහස්වේ. බලන්න: සිංහල විසුද්ධි මාර්ගය, 3 පරිච්ඡේදය.

එහි අවසානය: ප්‍රඥාසම්පන්න භික්ෂුව, අරහත්වයට පත් නොවිනම්, කරුණා වේතෝවිමුක්තිය, ආකාසානඤ්චායතනය කෙළවර කොට ඇත.

3) ඉහත දැක්වූ මෙත්තා වේතෝ විමුක්තිය වඩන ආකාරයෙන් මුදිතා වේතෝ විමුක්තිය වඩා ගත යුතුය.

උතුම්බව ලැබීම: සුභ හෝ අසුභ නිමිති පිළිබඳව පස් ආකාරයකින් කටයුතු කිරීමට හැකියාව ලැබීම (ඉහත දක්වා ඇති පරිදි)

එහි ඵලය: විඤ්ඤානඤ්චායතනයට පැමිණ වාසය කිරීම

සටහන: මුදිතා වේතෝ විමුක්තිය ඇතිව වාසය කරන භික්ෂුවට පහසුවෙන්ම විඤ්ඤානඤ්චායතන සංඥාව වඩාගත හැකිය. බලන්න: සිංහල විසුද්ධි මාර්ගය, 3 පරිච්ඡේදය.

එහි අවසානය: ප්‍රඥාසම්පන්න භික්ෂුව, අරහත්වයට පත් නොවිනම්, මුදිතා වේතෝ විමුක්තිය, විඤ්ඤානඤ්චායතනය කෙළවර කොට ඇත.

4) ඉහත දැක්වූ මෙත්තා වේතෝ විමුක්තිය වඩන ආකාරයෙන් උපේක්ඛා වේතෝ විමුක්තිය වඩා ගත යුතුය.

උතුම්බව ලැබීම: සුභ හෝ අසුභ නිමිති පිළිබඳව පස් ආකාරයකින් කටයුතු කිරීමට හැකියාව ලැබීම (ඉහත දක්වා ඇති පරිදි)

එහි ඵලය: ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයට පැමිණ වාසය කිරීම

සටහන: උපේක්ඛා චේතෝ විමුක්තිය ඇතිව වාසය කරන භික්ෂුවට, සියලු සුඛ දුක වේදනා වලින් සිත මුදාගැනීමට හැකියාව ඇත. එමනිසා ඔහුට පිලිබඳව ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සංඥාව වඩාගත හැකිය. බලන්න: සිංහල විසුද්ධි මාර්ගය, 3 පරිච්ඡේදය.

එහි අවසානය: ප්‍රඥාසම්පන්න භික්ෂුව, අරහත්වයට පත් නොවීනම්, උපේක්ඛා චේතෝ විමුක්තිය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය කෙළවර කොට ඇත.

සටහන: ඉහත විමුක්ති 4 පිලිබඳව යහපත් ලෙසින් පිළිතුරු දීමට හැකි වන්නේ තථාගතයන් වහන්සේට හෝ උන්වහන්සේගෙන් ධර්මය උගත් ශ්‍රවකයෙක් හට පමණි. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (5-1): බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.6.4 මෙත්තා සූත්‍රය, පි.246 , ESN: Maggasamyutta: Bojjanga: 54.4 Accompanied by Lovingkindness p. 1797.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. “The Four Sublime States”** by Nanamoli Thera, Wheel 6, BPS, 1958: ‘...brhma-vihara, a tern which may be rendered as excellent, lofty or sublime states of mind or alternatively, as Brahma-like, god-like, or divine abodes’ (සටහන: මෙහි සතර බ්‍රහ්මවිහාර විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත). **2. The Practice of Loving-kindness’-as taught by the Buddha in the Pali Canon:** p.4, Compiled and translated from the Pali by Nanamoli Thera, The Wheel-Selections, Vol.1, BPS, 1981. **3. පැරැණිසිංහල පොත්: සද්ධර්මාලංකාරය,** පි. 52, ‘...කිරි බින්දුවක් දොවන වේලාව වැනි සුළු වේලාවක් තුලදී වුවද සියලු සතුන් කෙරෙහි මෙන් සිත් පතුරුවා මෙත්තා භාවනාව කරන්නේ නම් අපමන යහපත් විපාක ලැබේ’. **4. භික්ක මහිම 1, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද භික්ෂු,** පහන්කනුව ධර්ම දේශනා, පි.9, 2006: ‘...සිව්බඹ විහරණය යනු හදවතක් තුළ අසීමිත අපරිමිත ලෙසේ මුදාහළ යුතු ගුණ ධර්ම පෙළකි. පුළුල්ව වඩාගත් කල, සමාජය කෙළවරට අධ්‍යාත්මික ශක්තිය, සමාදානය උදාකර දෙයි...මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්කා යන සතර බඹ විහරණ , හදවත තුළ ඇතිකරගතයුතු අසීමිත, අපරිමිත ගුනධර්මයන්ය. කෙනෙකුට මේ විහරණ තුළින් ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය, සිතේ සාමය හා සමාදානය ඇතිවේ’.

▲ **බ්‍රහ්මලෝක:** පාලි: බ්‍රහ්මලෝක-Brahmaloka- higher worlds: උසස් බ්‍රහ්ම දෙව්වරුන් වසන රූප ලෝක හා අරූප ලෝක බ්‍රහ්මලෝක ලෙසින් හඳුන්වති. (rūpa-loka -world of form/ fine-material world, arūpa-loka-formless/ immaterial world). සූත්‍රදේශනාවන්ට අනුව රූප ලෝක හා අරූප ලෝකවල පහළවන්නේ, මේ ලෝකයේදී උසස් ජාන හා සමාපත්ති ලැබූ උතුම් පුද්ගලයන්ය. **ශබ්දකෝෂ: පා.සි.ශ: පි.387:** “බ්‍රහ්මයන්ගේ ලෝකය, බඹලොව”. **B.D: p. 78: “brahma-loka:** brahma-world, is a name for the fine-material and immaterial world". **P.T.S: p. 1121: “brahma god,** a happy & blameless celestial being, an inhabitant of the higher heavens -brahma-loka; in which to be reborn is a reward of great merit’

▼ **බ්‍රහ්ම ලෝකවල පහළවීමේ පටිපදාව:** බ්‍රහ්ම දෙව්වරු, බ්‍රහ්ම ලෝක හා එම ලෝකවලට යන පිළිවෙළද, එම පටිපදාව (බ්‍රහ්මවිහාර) පුරුදුපුහුණු කළ කෙනෙක්, බ්‍රහ්මලොව පහළවන්නේ නම් ඒ ගැන දන්නා බව බුදුන් වහන්සේ වදාරා ඇත:

“ ... තථාගතස්ස බ්‍රහ්මලොකෙ වා බ්‍රහ්මලොකගාමිනියා වා පටිපාදාය පුඨස්ස දක්ඛිතත්තං වා වික්ඛිතත්තං වා, බ්‍රහ්මනඤ්ඤානං ... පජානාමි බ්‍රහ්මලොකඤ්ඤා බ්‍රහ්මලොකගාමිනිඤ්ඤා පටිපදං. යථාපටිපන්නො බ්‍රහ්මලොකං උපපන්නො, තඤ්ඤාපජානාමි’ ති”

බලන්න: බ්‍රහ්මවිහාර.මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (1):13 තේව්ජ්ජා සූත්‍රය, ඡේදය: 40, පි. 610, EDN: 13 Tevijja Sutta: The Threefold Knowledge -The Way to Brahma, p.142.

▼ **සත්තියන් යළි උපත ලබන වාසස්ථාන 31 න් අවසාන ස්ථාන 20** බ්‍රහ්ම ලෝකවේ. සටහන: බලන්න: The thirty-one abodes, EDN:p. 32, සත්කාවාස, විඤ්ඤාන ස්ථාන. රූපලෝක: එම බ්‍රහ්ම ලෝක අතුරින් පළමු 16 රූප බ්‍රහ්ම ලෝකවේ- රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝක. සිව්පාන සාක්ෂාත් කරගැනීමෙන් රූප ලෝකයන්හි පහළවීමට හැකිවේ. සටහන්: * පළමු රූප ලෝක:1-3 ප්‍රථමධ්‍යාන භූමි ලෙසින්ද 4,5, 6 යන බ්‍රහ්ම ලෝක තුන ද්විතීයධ්‍යාන භූමි ලෙසින් ද 7.8.හා 9. තෘතීයධ්‍යාන භූමි ලෙසින් ද හඳුන්වයි. රූපාවචර චතුර්ථධ්‍යානය - සතරවෙනි ජානය උපදවා නොපිරිහී කල්‍යාණ කර උපත ලබන බ්‍රහ්මල 10,11 චතුර්ථධ්‍යාන භූමි ලෙසින් හඳුන්වයි. 12-16 අනාගාමී උතුමන් පහළවන සුද්දාචාස බ්‍රහ්ම ලොව පහ පිහිටා ඇත: ඒවා පංච සුද්දාචාස ලෙසින් හඳුන්වයි. ** පූරිසගති සූත්‍රයේ අනාගාමී උතුමන් පංච ඔරමභාගිය සංයෝජන පහකර අනාගාමීව, සුද්දාචාසයන්හි පහළවනබව දක්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (4) 7 නිපාතය, පූරිසගති සූත්‍රය, පි. 402, EAN:7: 55.2. Destinations of persons, p. 387.

රූප බ්‍රහ්ම ලෝක:

1) **බ්‍රහ්ම පරිසජ්ජා - බ්‍රහ්මපාරිසද්දා (Retinue of Brahma) :** මහා බ්‍රහ්මරාජයාට පරිවාරකම් කරණ බ්‍රහ්ම දෙවියන් මේ ලෝකයේ වැඩ වසති (මහාබ්‍රහ්මානං පාරිසජ්ජා පරිවාරකාති බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා: විහබ්ගප්‍රකරණය) ප්‍රථම ජානය වඩාගත් පුද්ගලයන්, මෙලොවින් වුනවු පසු පහළවන්නේ මේ බ්‍රහ්මලොවෙහිය, ඔවුන්ගේ ආයුෂ අසංඛ්‍ය කල්පයකින් 1/3 කි.

2) **බ්‍රහ්ම පුරෝහිත (Ministers of Brahma) :** මහාබ්‍රහ්මයන්ගේ පුරෝහිත භාවයෙහි සිටියා වූ බ්‍රහ්මයෝ බ්‍රහ්මපුරෝහිත ලෙසින් හඳුන්වයි. මේ බ්‍රහ්ම ලොව පහළ වන්නේද, මේ ලොවදීම පළමු ජාන සම්පත් ලැබූ අයය, ඔවුන්ගේ ආයුෂ අසංඛ්‍යකල්පයකින් අඩක(1/2)

3) **මහා බ්‍රහ්ම (Great Brahmās)**

මේ බ්‍රහ්ම ලොව පහළවන අය, වර්ණයෙන් හා දීර්ඝ ආයුෂ ඇතිහෙයින් මහා බ්‍රහ්මයන් ලෙසින් හඳුන්වයි. ඔවුන් මෙලොවදී ප්‍රථම ජාන සම්පත් යහපත් ලෙසින්ම වඩා ඇත, ඔවුන්ගේ ආයුෂ අසංඛ්‍ය කල්පයකි. මේ බ්‍රහ්ම

ලොව වසන මහාබ්‍රහ්මයන් සහස්සබ්‍රහ්ම- සක්වළ දහසකට අධිපති,
ද්විසහස්සබ්‍රහ්ම- සක්වළ දෙදහසකට අධිපති ආදී වශයෙන් විවිධවේ.

4) පරිත්තආභා (Devas of Limited Radiance): මෙහි වෙසෙන බ්‍රහ්ම දෙව්වරුන්ට අල්ප ආලෝකයක් ඇති නිසා පරිත්තආභා ලෙසින් ඔවුන් හඳුන්වති (පරිත්තා ආභා එතේසන්ති පරිත්තාභා). දෙවන ජාන සමාපත්ති ලබා මෙහි පහළවන ඔවුන්ගේ ආයුෂ මහා කල්ප දෙකකි.

5) අප්පමානආභා දේව(Devas of Unbounded Radiance): මෙහි වෙසෙන බ්‍රහ්ම දෙව්වරු අප්‍රමාණ ආලෝකය ඇති අයවේ. දෙවන ජාන සමාපත්ති ලබා මෙහි පහළවන ඔවුන්ගේ ආයුෂ මහා කල්ප හතරකි.

6) ආහස්සර (Devas of Streaming Radiance): මෙහි වෙසෙන බ්‍රහ්ම දෙව්වරුගේ කයෙන් ගිනිදැල් වැනි විශාල දීප්තිමත් ආලෝකධාරා නිකුත්වේ. දෙවැනි ජාන සමාපත්තිය යහපත් ලෙසින් ලැබූ ඔවුන් ගේ ආයුෂ මහාකල්ප අටකි.

සටහන්: * යම්කලක ලෝක විනාශය සිදුවනවිට, බොහෝ සත්ත්වයෝ ආහස්සර බඹලොව උපත ලබන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එමනිසා ඒ දේවලෝකය අග්‍ර යයි දක්වා ඇත. බලන්න: කල්ප. ** ආහස්සර දෙවියන් දෙවන ජාන සමාපත්ති ලබා එම දේවලෝකයේ පහලව ඇත. බලන්න: විඥාන ස්ථාන. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.3.9. ප්‍රථම කොසල සූත්‍රය, පි. 134, EAN-10: The Great Chapter, 29.9 Kosala-1, p. 505, අංගු.නි (6) 10-නිපාත- 3මහා වග්ග, 10.1.3.9. ප්‍රථම කෝසල සූත්‍රය, පි. 134, EAN-10: The Great Chapter, 29.9 Kosala-1, p. 505 ** බ්‍රහ්ම ලෝකවල දීර්ඝ ආයුෂ ගැන බලන්න: කල්පය.

7) පරිත්තසුභා (Devas of Limited Glory) : තෙවෙනි ජාන සමාපත්තිය මෙලොව ලැබූ අය මේ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ පහළවේ. අල්පවූ, එකසන සහිත නිශ්චල ආලෝකයක් ඇති නිසා ඔවුන් පරිත්තසුභ යයි හඳුන්වයි (පරිත්තා සුභා එතේසන්ති පරිත්තසුභා) ආයුෂ මහා කල්ප 16 කි.

8) අප්පමානසුභා (Devas of unbounded Glory): තෙවෙනි ජාන සමාපත්තිය ලැබීම නිසා මේ බඹ ලොව පහලවූ මොවුන් අප්‍රමාණවූ, එකසන සහිත නිශ්චල ආලෝක දරති, ආයුෂ මහා කල්ප 32 කි.

9) සුභකින්තා (Devas of Refulgent Glory): තෙවෙනි ජාන සමාපත්තිය යහපත්ලෙස ලැබූ මේ බ්‍රහ්ම දෙව්වරුන් ඉතා පැහැපත් රන් මෙන් දිලිසෙන ආලෝක ඇත, සුභවූ, රත්පැහැති ආලෝක ඇතිනිසා සුභ කින්තා ලෙසින් හඳුන්වයි, ආයුෂ මහා කල්ප 64 කි.

සටහන: කල්පවිනාශයක් ජලයෙන් සිදුවන විට ජල මට්ටම, මේ දෙව්ලොකය තෙක් උසට පැතිරේ. බලන්න: කල්ප.

10) වෙහප්ඵලා (Vehapphalā deva- devas of great fruit): සිව් ජාන ලබා මහත්වූ යහපත් ඵල විපාක ඇතිනිසා, මේ බඹ ලොව දෙවියන් වෙහප්ඵල- විපුලවූ ඵල දරණ ලෙසින් හඳුන්වති (විපුලා ඵලා එතේසන්ති වෙහප්ඵලා). ආයුෂ මහා කල්ප 500 කි. සටහන: කල්පවිනාශයක් සුළඟින් සිදුවන විට ඒ සුළං, මේ දෙව්ලොකය තෙක් පැතිරේ. බලන්න: කල්ප.

11) අසංඥසත්තා (Unconscious beings): සංඥා විරහිත වූ සත්ත්වයන්ගේ උත්පත්තිය සිදුවන බඹ ලෝකය අසංඥ සත්වය ලෙසින් හඳුන්වයි. කසිණ භාවනා මගින් ජාන සමාපත්ති උපදවා, සිත නිසා කෙළෙස් ඇතිවෙන බවත්, සිත නොමැතිබව යහපත්ය යයි සිතා, සිතේ දොස් දැක භාවනා වඩා මේ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ පහළවේ. රූපස්කන්ධය පමණක් පහළ වන බැවින් මෙම අසංඥ තලය ‘එක චෝකාර භවය’ ලෙස ද හැඳින්වේ. ආයුෂ මහා කල්ප 500 කි.

12) අවිහා (Devas not Falling Away): මෙලොව අනාගමීව සිට, වුත්තමෙන් පසු මේ බඹ ලොව පහළවේ. කාමරාග, පටිස නොමැති නිසා මේ බ්‍රහ්ම ලෝක සුද්ධාවාස ලෙසින් හඳුන්වයි. තමන් ලැබූ උතුම් ආධ්‍යාත්මික සම්පත්තියෙන් නොපිරිහෙන නිසා, මේ උතුමන් අවිහා බ්‍රහ්මදෙවියන් ලෙසින් නම්කර ඇත (අත්තනෝ සම්පත්තියා න භායන්ති න විහායන්තිති අවිහා). සද්ධාඉන්ද්‍රිය අධික ආරිය උතුමන් මෙහි පහළවේ. මහාකල්ප 1000 ක් ආයුෂ වේ.

13) අතප්පා (Untroubled devas): මේ බ්‍රහ්ම ලෝකයද අනාගමී උතුමන් පහළවන සුද්ධාවාසයකි. කිසිම ආකාරයකින් අනුන් නොතවන බැවින්- කරදරපීඩා නොදෙන නිසා, මේ බ්‍රහ්ම දෙවිවරු අතප්ප ලෙසින් හඳුන්වයි (න කඤ්චි සත්තං තප්පන්තිති අතප්පා). සති ඉන්ද්‍රිය අධික ආරිය උතුමන් මෙහි පහළවේ, ආයුෂ මහාකල්ප 2000ක් වේ.

14) සුදස්සා (Beautiful or Clearly Visible devas): සුද්ධාවාසයකි. සොළුරු වූ, දැකුම්කළු වූ, විශිෂ්ට රූප ඇති, ප්‍රසාදය ගෙනදෙන අර්ථයෙන් මේ බඹ ලොව වැසියන් සුදස්ස බ්‍රහ්ම ලෙසින් හඳුන්වති (සුන්දරා දස්සනා අභිරූපා පාසාදිකාති සුදස්සා). චිරිය ඉන්ද්‍රිය අධික ආරිය උතුමන් මෙහි පහළවේ. මෙහි මහාකල්ප 4000 ක් ආයුෂ වේ.

15) සුදස්සි දේව ලෝකය (Clear-Sighted devas): සුද්ධාවාසයකි. යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කර ඇති බැවින් හා සොළුරු දැකුමක් ඇති නිසා මේ බ්‍රහ්ම දෙවිවරු සුදස්සි ලෙසින් හඳුන්වති (සුචුට්ඨ පස්සන්ති සුන්දර මේතේසං වා දස්සනන්ති සුදස්සි). සමාධි ඉන්ද්‍රිය අධික ආරිය උතුමන් මෙහි පහළවේ. මහාකල්ප 8000 ක් ආයුෂ වේ.

16) අකනිට්ඨා - අකනිටා බඹලොව (Peerless devas): සුද්ධාවාසයකි. සියලු ගුණ ධර්ම හා භව සම්පත්ති යෙන් ජේෂ්ඨවන නිසා, ඔවුන්ට පහළ කනිෂ්ඨයන් එහි නොමැතිනිසා මේ බ්‍රහ්ම ලෝකය අකනිට්ඨා ලෙසින් හඳුන්වයි. ජීවිතය නමැති දියපාරේ ඉහළට ගිය- උදංසොත - අකනිට්ඨාගාමී වේ. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය අධික ආරිය උතුමන් මෙහි පහළවේ. මහා කල්ප 16000 ක් ආයුෂ වේ. සටහන: මේ සූත්‍රයේදී අනාගමී උතුමන් අකණිටා බඹලොව පහළවන බව දක්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි (6) 10 නිපාතය, 10.2.2.3 නිට්ඨංගිගත සූත්‍රය, පි. 244, EAN:10:64.4 Unwavering, p. 519.

අවසාන බ්‍රහ්ම ලෝක 4 අරූප බ්‍රහ්ම ලෝකවේ.

සූත්‍ර දේශනාවලට අනුව අරූප බ්‍රහ්ම ලෝක යනු රූපයක් නැති (අරූපි), සිත පමණක් ඇති බ්‍රහ්ම දෙවිවරු සිටින උසස්තම ලෝකයන්ය. අරූප

සමාපත්ති වර්ධනය කරගත් පුද්ගලයෝ, මරණින් මතු මේ බ්‍රහ්මලෝකවල පහළවේ. අරූප බ්‍රහ්ම ලෝක, අරූපභවය-අරූපධාතුව, අරූපලෝක ලෙසින්ද හඳුන්වයි.

සටහන්: * අරූපකායික: රූපය නොමැති සිත පමණක් ඇති. අරූපාවචර සිත යනු අරූප ලෝකවල ප්‍රතිසන්ධි (යළිඋපත) වශයෙන් හැසිරෙන සිතය. යළි උපතට හේතුවන විඥානයය. මේ බ්‍රහ්මලෝකවල රූපස්කන්ධ පහළ නොවන අතර නාමස්කන්ධ පමණක් පහළ වේ. එසේ නාමස්කන්ධ සතර පමණක් පහළ වන බැවින් මෙම අරූප භූමි: ‘වතුචෝකාර භව’ ලෙස ද හැඳින්වේ. අරූපසංකෘතිය යනු අරූපය කෙරෙහි පවත්නා සංඥාවය, එනම් අරූප ලෝකයේ පහළවීම පිණිස ඇතිවෙන සංඥාවය. අරූප ලෝකයන්හි පහළවීම පිණිස දියුණු කරගන්නා සමාපත්ති- අරූප සමාධි- අරූපජාන ලෙසින් හඳුන්වයි. ** ම.නි. සල්ලෙඛ සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේ අරූපසමාපත්ති ලබාගැනීම පිළිබඳව විස්තර කර තිබේ. එම සමාපත්ති ලබන පුද්ගලයන් ආර්ය චිත්තයේ ‘ශාන්තචිතරනය’ ලබන අයවේ (සනතා එතෙ විහාරා අරියසස චිත්තය- peaceful abiding in the Noble One’s Discipline). ම.නි (1) සල්ලෙඛ සූත්‍රය, පි. 112, EMN :8 - Effacement, P. 108.

අරූප බ්‍රහ්ම ලෝක 4:

17) ආකාසානන්ද්‍රව්‍යායතනය (Ākāśānañcāyatana- Sphere of Infinity of Space): ආකාසානන්ද්‍රව්‍යායතන සමාපත්තිය උපදවා නොපිරිහුණු ධ්‍යානයෙන් යුත් පුද්ගලයා ඒ ආකාසානන්ද්‍රව්‍යායතන විපාක චිත්තයෙන් මෙහි ප්‍රතිසන්ධි ගනී. අනන්ත වූ ආකාශප්‍රඥප්තිය අරමුණු කොට ‘අනන්තො ආකාසො’ යනුවෙන් පරිකර්ම කර ආකාසානන්ද්‍රව්‍යායතනය උපදවයි. මහාකල්ප 20,000 ක් ආයුෂ වේ.

සටහන: මේ අරූප ලෝකය, පස්වෙනි විඥාන ස්ථානයවේ. බලන්න: විඥාණ ස්ථාන.

18) විඤ්ඤානන්ද්‍රව්‍යායතනය (Viññāṇaṇcāyatana-Sphere of Infinity of Consciousness): ආකාසානන්ද්‍රව්‍යායතන චිත්තයේ අනන්ත බව අරමුණු කොට ‘අනන්තං විඤ්ඤාණං’ යැයි පරිකර්ම කිරීමෙන් විඤ්ඤාණන්ද්‍රව්‍යායතනය උපදවන අතර ඒ විඤ්ඤාණන්ද්‍රව්‍යායතන සමාපත්තියෙන් නොපිරිහුණු පුද්ගලයා ඒ විපාක සිතෙන් මෙහි උපදී. මහාකල්ප 40,000 ක් ආයුෂ වේ.

සටහන: මේ අරූපලෝකය හයවෙනි විඥාන ස්ථානයය. බලන්න: විඥාණ ස්ථාන.

19) ආකිඤ්ඤානන්ද්‍රව්‍යායතනය (Ākiñcaṇñcāyatana- Sphere of Nothingness) : කිසිවක් නොමැති බව හෙවත් නාස්තිප්‍රඥප්තිය අරමුණු කර ‘නසී කිඤ්චි’ යැයි වැඩීමෙන් ආකිඤ්ඤානන්ද්‍රව්‍යායතනය උපදවන අතර ඉන් නොපිරිහී කල්පරිය කර මෙහි උපත ලබයි. මහාකල්ප 60,000 ක් ආයුෂ වේ.

සටහන්: * මේ අරූප ලෝකය හත්වෙනි විඥාන ස්ථානයය. බලන්න: විඥාණ ස්ථාන. ** මේ අරූප ආයතනයේ සංඥාව අග්‍රවේ. බලන්න: අග්‍ර දේ-අනිච්චබව.

20) නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය (Nevasaññānāsaññāyatana-Sphere of Neither- Perception-Nor-Non- Perception):

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යාන චිත්තයේ ශාන්ත ස්වභාවය සහමුලින්ම මැඩ පවත්වාගෙන මෙය “ශාන්තය, මෙය උතුම්ය” (සන්තමේතං

පණිතමේතං’) යයි භවනා සමාපත්තිය වැඩිමෙන්

නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්තිය ලබයි. එම සමාපත්තිය ඇතිව සමවැදිය හැකි කලුරිය කර නේවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනයේ උපත ලබයි. මෙහි ආයුෂ මහාකල්ප 84,000 ක් වේ.

සටහන: * නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්තිය,
ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තියට වඩා විශිෂ්ට හා උසස්ය ය:

“...සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කමම ‘සන්තමේතං,
පණිතමේතං’නති-නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති”

සටහන්: * අරූපසමාපත්ති පිළිබඳ විස්තර පිණිස බලන්න අංග.නි.(6)10 නිපාත, 10.2.5.9. උපාලි සූත්‍රය, පි.390, EAN:10: V,99.9 Upaali, p. 538 :අංග.නි: (6) 11-නිපාත, 11.2.6, අට්ඨකනාගර සූත්‍රය, පි.674, EAN: 11: II Recollection, 16.6 Dasama, p.573

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. ලෝවැඩ සඟරාවේ මෙසේ දක්වා ඇත:

සිත මිස කය නැති බඹ ලොව සතරකි

සිත නැතිවම කය ඇති බඹ තලයකි

මෙද සත පින් කොට උපදින පෙදෙසකි

එහි උපනත් කුසලක් නොම කල හැකි

සිත ඇති, රූපයක් නැති බ්‍රහ්ම ලෝක 4 ක්වේ. රූපය ඇති එක් අසඤ්ඤ බ්‍රහ්මලෝකයක්වේ. තමන් කල පිං අනුව මේ ලෝකවල ඉපදුන ද එහිදී පුණ්‍යක්‍රියා කළ නොහැකිවේ. ලෝවැඩ සඟරාව: විද්‍යාගම මෙමත්‍රිය හිමි (www.thirvak.org)

2. “බ්‍රහ්මයෝ වනාහි කාමලෝකයේ දෙවියන්, මිනිසුන් මෙන් පස්කම් සැප යෙහි ඇලුන කොටසක් නොවේ. බුදුවරුන්ගේ ධර්මය අසා දැන භාවනා යෝගීව වාසය කරති. ඔවුන්ගේ නුවණ තියුණුය, එනිසා ධර්මය වහා අවබෝධ කල හැකිවේ මගඵල ලබා නිවන අවබෝධ කරගැනීමට සමත්ය”. බෝධිපාක්ෂික ධර්ම විස්තරය, සම්පාදක: රේරුකානේ වන්දිවිමල මහනාහිමි, පි.363. ‘ලෝකවිදු – තිස් එක් තලය දැනගනිමු’: බ්‍රහ්ම ලෝක ගැන විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත: මහාවිහාරය-අන්තර්ජාල ලිපිය <https://mahaviharaya.lk/article/29325#>

▲ බ්‍රහ්මලෝක සංචාරය-Travel to Brhmaloka: මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ හා මහා මුගලන්, මහා කාශ්‍යප, මහාකප්පින, අනුරුද්ධ ආදීවූ ශ්‍රාවක සංඝයා, බ්‍රහ්මලෝකයකට පැමිණීම, එහි තේජෝධාතු සමාපත්තියෙන් වැඩසිටීම දක්වා ඇත. යම්කිසි බ්‍රහ්මදෙවියකුට ඇතිවූ ලාමක දිට්ඨියක් පහ කිරීම පිණිස එසේ පැමිණ ඇත. බුදුන් වහන්සේ බඹලොව ප්‍රභාව මැඩ, බබළවමින් වැඩසිටිබව දැක ඒ බ්‍රහ්මදෙවියාගේ

ලාමක දිට්ඨිය පහවිය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සභාථවග්ග: බ්‍රහ්මසංයුත්ත:6.1.5 අපරාදිට්ඨි සූත්‍රය, පි.286.

▲ **බ්‍රාහ්මණ- A Brahmin:** ධර්මයට අනුව බ්‍රාහ්මණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අරහත්වයට පත්වූ උත්තමයාය. ධර්මතා 7 ක් බැහැර කළ හෙයින් කතෙතෙක් බ්‍රාහ්මණ බවට පත්වෙන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: සක්කාය දිට්ඨිය, විචිකිච්ඡාව, සීලබ්බතපරාමාසය, රාගය, දෝෂය, මෝහය හා මානසය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.2.4.3. බ්‍රාහ්මණ ධම්ම සූත්‍රය, පි. 510, EAN:7: 87.3 A Brahmin, p. 406.

සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ, ‘මම බ්‍රාහ්මණයෙක්මි’ යයි පවසා ඇත. බලන්න: බු.නි:ඉතිවුත්තක: 4.1.1. බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය. ** ධම්මපද: බ්‍රාහ්මණවග්ගය: . බ්‍රාහ්මණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ අරහත්වය ලැබූ උතුමන්ය. ** උදාන පාලියේ: බුදුන් වහන්සේ, සැරියුත්මහා තෙරුන් හා එක්ව පැමිණි අනෙකුත් මහා තෙරුන් දැක මෙසේ වදාළහ:

“මහණෙනි, මේ බ්‍රාහ්මණයෝ එති”. ඉන්පසුව බුදුන් වහන්සේ ඒ ගැන උදානයක් පළකළහ:

“ යම් කෙනෙක් ලාමක අකුසල් දහම් දුරුකොට, සැම විටම, සතියෙන් හැසිරෙන්නේ ද, සියලු සංයෝජන දුරුකර, සිව්සස් මනාව අවබෝධ කළ ඔවුන් ඒකාන්තයෙන්ම ලෝකයෙහි බ්‍රාහ්මණයෝවෙත්”. බලන්න: බු.නි” උදානපාලිය: 1:5, තෙර සූත්‍රය.** බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ පැවති උසස් කුලයක උපත ලබන පුද්ගලයන් බ්‍රාහ්මණ ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. බලන්න:සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත, බමුණා.

▼ **බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:**

“...මම උපතින් කිසිවෙක් ‘බ්‍රාහ්මණ’ යයි නොකියමි. රාග ආදී සියලු ග්‍රහණ හැරදැමූ පුද්ගලයා, ‘බ්‍රාහ්මණ’ යයි මම කියමි”

සටහන්: * බ්‍රාහ්මණයෙක් ලෙසින් හැඳින්වීමට හේතු කරුණු මෙහි විස්තර කර ඇත. ** බු.නි:සුත්තනිපාත :මහාවග්ග:3-9 වාසෙට්ඨ සූත්‍රයේ මේ සමාන විස්තරයක් දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): බ්‍රාහ්මණවග්ග: 2.5.8 වාසෙට්ඨ සූත්‍රය, පි.716.

▲ **බ්‍රාහ්මණයන්ට අවවාද- Advice to Brhamins:** වයස්ගතවූ බමුණන් බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක ඔවුන්ගේ හිත සුව පිණිස අවවාද අනුසාසනා කරන්න යයි පවසා සිටියෝය. මේ වග්ගයේ සූත්‍රයන්හි, බුදුන් වහන්සේ ඔවුන්ට ධර්මයෙන් කළ අනුසාසනා විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.බලන්න:අංගු.නි: (1) 3 නිපාත: බ්‍රාහ්මණවග්ග සූත්‍ර.

▲ **බ්‍රාහ්මණ උදයගාමිණි පටිපදාව- Brahamin's udaya gamini patipadawa:** බ්‍රාහ්මණ උදය ගාමිණි පටිපදාව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, අවදිව නැගෙනහිර-පෙරදිග බලා ගමන් කිරීමය. එම ගමනේදී, බාධා ඇති තැන් මගහැර ගමන් කළයුතුය. එම ව්‍රතය සම්පූර්ණ කිරීමෙන්, මරණින් මතු සුගතියේ උපත ලබා ගැනීමට හැකිවේ යයි බ්‍රාහ්මණයෝ සිතයි.

බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ එම පටිපදාව බමුණන්ගේ බාල ගමනක් බවය. එහෙත්, කෙනෙක්, බුදුසසුනේ ‘උදයගාමිණි පටිපදාව’ අනුගමනය කරන්නේ නම්, ඔහු ඒකාන්තයෙන්ම නිවන ලබාගනී. එම

පටිපදාව: ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරේ ඇති ප්‍රසාදය, ආරිය කාන්ත ශිලයෙන් යුතුවීම. විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි: (5-2)
සෝතාපන්නසංයුත්ත: 11.2.2 බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය.

▲ **බ්‍රාහ්මණ ධර්මය- Brahmana dhamma:** බ්‍රාහ්මණ ධර්මය- බමුණු දහම ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ පෙරවිසූ බ්‍රාහ්මණයන් ගේ යහපත් හැසිරීමය. ඔවුන් ශිලය ඇති, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, පංච කාමය හැරදමා වාසය කළ පැරණි ඉසිවරුය. ඔවුනට ධන සම්පත්, ගවසම්පත් ආදී වූ සම්පත් නොවීය. රටවැසියෝ ඔවුන්ට බොහෝ පුජා සත්කාර කළෝය. යාග හෝම කරනවිට සත්වයන් නො මැරහුහ. පසුව, ඔවුන් ගේ යහපත් ක්‍රියා වෙනස්විය. එමනිසා, පැරණි බ්‍රාහ්මණ ධර්මය දැන් නොපවති ය යි බුදුන් වහන්සේ දක්වා ඇත. **සටහන්:** විස්තර පිණිස බලන්න: වූ.නි.සුත්තනිපාත: වූලවග්ග: බ්‍රාහ්මණ ධර්මික සූත්‍රය.

▲ **බ්‍රාහ්මණ ස්වභාවය-Nature of Brahmins:** එක් සමයක ජාත්‍යස්ථෝති බ්‍රාහ්මණයා විසින් විමසානු ලැබූව බුදුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයන් ගැන මෙසේ පවසා ඇත:

“ඔවුන්ගේ අභිප්‍රාය (අරමුණ-aim) නම් ධනයය (හෝග-Wealth). ඔවුන්ගේ සෙවීම (ගවේශනය-quest) ප්‍රඥාවයය, ඔවුන්ට ඇති ආධාරය (support) වේද මන්ත්‍ර. ඔවුන්ගේ කැමැත්ත යාග හෝම පුජාය, ඔවුන්ගේ අවසාන ඉලක්කය බ්‍රහ්මලෝකයය.”. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: ධර්මිකවග්ග: 6.1.5.10 බත්තිය සූත්‍රය, පි.154.

▲ **බෙහෙත්-Medicine:** බෙහෙත්-අවුසද-හේසජ්ජ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ දක්වා ඇත: “...යමක් බෙහෙතක් වන්නේද, ලෝකයා විසින් බෙහෙත යයි සම්මත කරණ ලද්දේද, අහරකිසක් සපයන්නේද, දළ ආහාරයක් සේ නො පෙනෙන්නේද එබඳු බෙහෙතක් මම හික්මුන්ට අනුදන්වමි...”

සටහන: බුදුන් වහන්සේ බෙහෙත් 5 ක් අනුමත කර ඇත: ගිතෙල්, වෙඩරු, තලතෙල්. මීපැණි, උක්සකුරු. විස්තර පිණිස බලන්න: මහාවග්ග පාලිය 2: 6 හේසජ්ජ බන්ධකය.

▲ **බෙහෙත් කැද-Beheth kanda:** බෙහෙත් බත් කැද දීමේ ආනිසංස 10ක් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: 1) කැද දෙන්නා ආයුෂ්‍ය දෙයි 2) වර්ණය දෙයි 3) සැපය දෙයි 4) බලය දෙයි 5) නුවණ දෙයි 6) පානය කළ කැද බඩගිනි නසයි 7) පිපාසාව දුරු කරයි 8) වාතය අනුලෝම කරයි 9) වස්තිය පිරිසිදු කරයි 10) නොපැසි ඉතිරිවූ (කුසේ) අහාර පැසවයි. කැද බුදුන් වහන්සේ වර්ණනා කළ බෙහෙතකි. මිනිස් සම්පත් හෝ දෙවි සම්පත් ලබනු කැමැත්තා නිති කැද දන්දීම සුදුසුය. **බලන්න:** බත් කැද. මූලාශ්‍ර: වී.න:පි:මහා වග්ග 2, පි. 56.

හ:හක-හග-හජ්-හත-හද-හණ-හම-හය-හර-හල-හව-හස-හහ

හක

▲ **හික්බක බ්‍රාහ්මණ -Brahamin Bhikkhaka:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 3